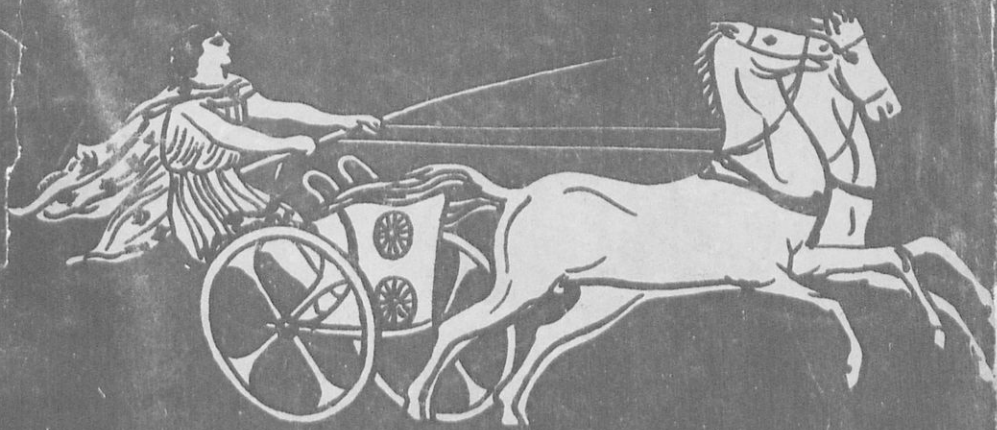

ΔΗΜΟΣΘ. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1347

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

69 ΤΔΒ
Ανδρεάδης (Simpson II)
ΔΗΜΟΣΘ. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ
πρώην επιθεωρ. δημοτ. σχολείων

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β'.

Αντίτυπα 12.000

Αριθ. έγκριτ. αποφ.
Υπουργείου Παιδείας
39751 25 Ιουλίου 1932
13201

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΛΕΓΧΕΤΟ

Εισφορές Συμφεράτων Α.Ε

αύξ. αριθ. εισαγ. 7443 του έτους 1933

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.—ΑΘΗΝΑΙ
4—ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ—4
1933

002
ΚΛΣ
Στ24
1347

Πᾶν ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Σπυριδώνης Ανδρέας

Εἰκόνες
ΕΥΘ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

PRINTED IN GREECE 1933
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.

1. ΠΡΩΙΝΟΝ ΑΣΜΑ

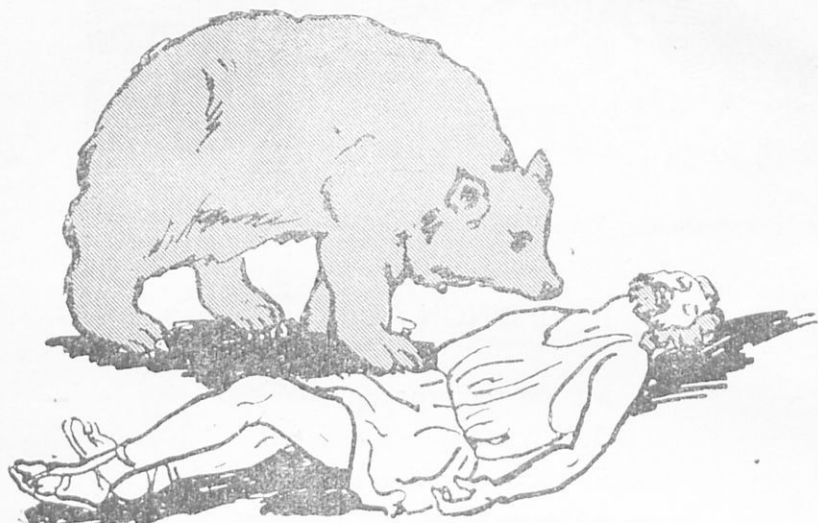
Μὲ ἄσπρα προβαίνει
ἄνθ' ἡ αὐγή
κ' εὖσμα ραίνει
ρόδα στή γῆ.

Κάθε πουλάκι
τώρα ἐξυπνᾷ,
κάθε ἀηδονάκι
ψάλλει τερπνά.

Εὐθυμη ἐκάστη
τώρα ψυχή,
στέλλει στὸν Πλάστη
τὴν προσευχή.

Εὐθυμο πλάσμα
κ' ἐγὼ ἐξυπνῶ
καὶ μ' ἓνα μου ἄσμα
τὸν ἐξυμνῶ.

Γ. Βιζυηνός

2. ΟΔΟΙΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΑΡΚΤΟΣ

᾽Ωδοιπόρουν κάποτε δύο φίλοι καὶ διήρχοντο πλησίον δάσους. Αἴφνης παρουσιάζεται ἔμπροσθέν των μεγάλη καὶ φοβερά ἄρκτος. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν τότε, μόλις εἶδε τὸν κίνδυνον, ἀφήνει τὸν φίλον του καὶ σπεύδει ν' ἀναβῇ εἰς ἓν δένδρον. Ὁ ἄλλος ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τρέξῃ οὔτε ν' ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ δένδρου ἐκείνου, ἔπεσε κατὰ γῆς, ἐκράτησε τὴν ἀναπνοήν του καὶ προσεποιεῖτο τὸν νεκρόν. Εἶχεν ἀκούσει, ὅτι ἡ ἄρκτος δὲν ἐγγίζει ποτὲ νεκρὸν ζῶον.

Ἡ ἄρκτος ἤλθε πλησίον του καὶ ἤρχισε νὰ μυρίζῃ ὀλόκληρον τὸ πρόσωπόν του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἂν ἦτο νεκρός. Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ὅτι δὲν ἀνέπνεεν, ἔθεώρησεν αὐτὸν νεκρὸν καὶ ἀπεμακρύνθη.

Εὐθύς τότε κατέβη ὁ φίλος του ἐκ τοῦ δένδρου καί, ἀφοῦ τὸν συνεχάρη, διότι διέφυγε τὸν κίνδυνον, τὸν ἠρώτησε τί τοῦ ἔλεγεν εἰς τὸ αὐτίον ἢ ἄρκτος.

«Μοῦ εἶπεν» ἀπήντησε ἐκεῖνος «νὰ μὴ συνοδοιπορῶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τοιοῦτον φίλον, ὁ ὅποιος κατὰ τοὺς κινδύνους κοιτάζει μόνον πῶς νὰ σωθῇ αὐτὸς καὶ ἀφήνει τὸν σύντροφόν του εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ».

Αἰσώπειος μῦθος

Δ.Μ.Α.

3. ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ

Εἶχε γηράσει ὁ λέων καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τρέχει, διὰ νὰ κυνηγῇ. Ἀπεφάσισε λοιπόν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν, νὰ τρέφεται μὲ ἀπάτην· καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς τέχνασμα : Ἐξηπλώθη εἰς τὸ βάθος ἐνὸς σπηλαίου καὶ προσεποιεῖτο τὸν ἀσθενῆ.

Τὰ ζῶα τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων, μόλις ἤκουσαν ὅτι ὁ βασιλεὺς των, ὁ λέων, εἶναι ἀσθενής, ἐνόμισαν χρέος των νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν. Μόλις ὁμως εἰσήρχοντο εἰς τὸ σπηλαίον καὶ ἐπλησίαζον εἰς αὐτόν, ἐκεῖνος ὥρμα κατ' ἐπάνω των καὶ τὰ κατεσπάραττεν. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐτρέφετο, χωρὶς νὰ κοπιάζῃ διόλου.

Μίαν ἡμέραν ἦλθε καὶ ἡ ἀλώπηξ, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν λέοντα. Ἐνῶ ὁμως πάντα τὰ ἄλλα ζῶα εἰσήρχοντο μέχρι τοῦ βάθους τοῦ σπηλαίου, ἐκείνη ἐστάθη εἰς τὴν εἴσοδον καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἡρώτα αὐτὸν πῶς ἔχει.

Εἰς τὸν λέοντα ἐφάνη τοῦτο παράδοξον· καὶ δι' αὐτὸ ἡρώτησε τὴν ἀλώπεκα, διατί στέκεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου καὶ δὲν εἰσέρχεται εἰς αὐτό. «Διότι παρατηρῶ» ἀπήντησεν ἡ ἀλώπηξ «πολλὰ πατήματα ζώων, διευσυνόμενα πρὸς τὰ μέσα τοῦ σπηλαίου, καὶ κανὲν πάτημα κανενὸς ζώου, τὸ ὅποιον νὰ διευθύνεται πρὸς τὰ ἔξω».

Αἰσώπειος μῦθος

Δ. Μ. Α.

4. ΚΑΡΡΑΓΩΓΕΥΣ

Καρραγωγεὺς τις μετέφερε διὰ τοῦ κάρρου του ἀπὸ ἓν χωρίον εἰς τὴν πόλιν σῖτον. Ἡ ὁδὸς δὲν ἦτο διόλου καλή· ἐδῶ λάκκοι, ἐκεῖ λίθοι μεγάλοι καὶ ἄλλοι νερά καὶ λάσπη πολλή. Ἦτο ἀνάγκη νὰ προσέχῃ πολὺ, διὰ νὰ μὴ πάθῃ κανὲν δυστύχημα.

Ὁ καρραγωγεὺς δὲν ἦτο, φαίνεται, πολὺ προσεκτικός· διὰ τοῦτο τὸ κάρρον του ἔπεσεν εἰς ἓνα λάκκον. Τότε ἐκεῖνος, ἀντὶ νὰ καταβῇ ἐκ τοῦ κάρρου καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐκβάλῃ αὐτό, ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν, ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς του καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῇ καὶ νὰ τοῦ ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ λάκκου τὸ κάρρον.

«Καλέ, τί κάμνεις αὐτοῦ;» τοῦ λέγει εἰς διαβάτης, κατὰ τύχην διαβαίνων ἀπ' ἐκεῖ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. «Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐκβάλῃς τὸ κάρρον σου ἐκ τοῦ λάκκου; Πρέπει νὰ καταβῇς ἀπὸ τὸ κάρρον πρῶτον, νὰ θέσῃς τὰς χεῖράς σου εἰς τοὺς τροχοὺς, νὰ τοὺς σπρώξῃς καὶ νὰ βοηθήσῃς τὸ ἄλογόν σου καὶ ἔπειτα νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σου. Τότε μόνον θὰ σὲ βοηθήσῃ ἐκεῖνος».

Αἰσώπειος μῦθος.

Δ. Μ. Α.

5. ΕΧΙΔΝΑ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ

Ἐχιδνα, θέλουσα νὰ διαβῇ ποταμόν, ἤλθε πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐσυλλογίζετο μ' ποῖον τρόπον θὰ ἡδύνατο νὰ περάσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Τότε παρηρεῖ δέσμην ἀκανθῶν νὰ φέρεται ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ πρὸ τὸ μέρος της. «Ἴδού πλοῖον κατάλληλον, διὰ νὰ μὲ διαπεραιώσῃ ἐκεῖ ποὺ θέλω» λέγει· καί, μόλις πλησιάζει ἡ δέσμη, ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς καὶ ἀφήνει νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ ρεύματος.

Ἐκεῖ πλησίον εὕρισκετο καὶ μία ἀλώπηξ, ἡ ὁποία, ὅταν εἶδεν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ τὰς ἀκάνθας καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν ἔχιδναν, ἐγέλασε καὶ εἶπε: « Πολὺ ὠραῖα! Εἰς πλοίαρχον τόσον ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν ἀρμόζει τόσον ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν πλοῖον ».

Αἰσώπειος μῦθος

Δ.Μ.Α.

6. Ο ΜΙΔΑΣ

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐβασίλευε τῆς Φρυγίας ὁ Μίδας, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ πλουσιώτατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Ἐν τούτοις δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ πλούτη του. Ἦθελε ν' ἀποκτήσῃ ἀκόμη περισσότερα. Ἐλάτρευε τὸν χρυσόν. Τίποτε ἄλλο δὲν ἠγάπα περισσότερο αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἢ μόνον τὴν θυγατέρα του. Ὅσάκις

κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔβλεπε τὰ χρυσᾶ νέφη εἰς τὸν οὐρανόν, ἔλεγεν: «Ἄχ, νὰ ἦσαν πραγματικῶς χρυσᾶ καὶ νὰ ἡδυνάμην νὰ θέσω ταῦτα ἐντὸς τοῦ χρηματοκιβωτίου μου!» Ὅσάκις πάλιν ἐλάμβανεν ὥραιας ἀνθοδέσμας παρὰ τῆς προσφιλοῦς θυγατρὸς του, ἐπιθύριζε στενάζων: «Ἄν ἦσαν χρυσαῖ, πόσον ὠραιότεραι θὰ ἦσαν!».

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ εὕρισκετο ἐντὸς μιᾶς τῶν πολυτελεστάτων αἰθουσῶν τῶν ἀνακτόρων του, ἡ ὁποία ἀπήστραπτεν ἐκ τῶν πολλῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἐπίπλων καὶ σκευῶν, ἤκουσεν ἔξαφνα εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ν' ἀναφωνῇ κάποιος: «Τὰ πάντα ἐδῶ εἶναι θαυμάσια. Ὡραιότερα καὶ πολυτελεστέρα αἰθουσα ταύτης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὑρεθῇ»,

—« Δὲν ἔχω ὅ,τι ἐπιθυμῶ » ἀντέκοψεν ὁ Μίδας μὲ δυσσάρεσκεϊαν.

—« Ποῖον λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νομίζεις ὅτι θὰ σὲ καταστήσῃ εὐτυχῇ; » ἠρώτησεν ἑκπληκτος ὁ ἄγνωστος ἐπισκέπτης.

—« Ἰδού αὐτό! πᾶν ὅ,τι ἐγγίζω νὰ γίνεταί χρυσός » ἀπήντησεν ὁ Μίδας, χωρὶς νὰ σκεφθῇ.

—« Εἶμαι θεός, τὸν ὁποῖον πολλάκις ἕως τώρα ἔχεις εὐχαριστήσῃ » εἶπεν ὁ ξένος « καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σ' εὐχαριστήσω καὶ ἐγώ. Σὲ συμβουλεύω ὁμως νὰ ζητήσῃς κάτι καλύτερον, διότι ὅ,τι ἐζήτησες θὰ ἔχη πολὺ κακὰς συνεπειὰς διὰ σέ ».

—« Τίποτε ἄλλο δὲν ἐπιθυμῶ » ἀπήντησεν ὁ Μίδας.

—« Ἄς γίνῃ ἡ ἐπιθυμία σου! Αὖριον μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου δοκίμασε! » εἶπεν ὁ ξένος· καὶ ἔγινεν ἄφαντος.

Τὴν πρωΐαν, μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ὁ Μίδας ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης του ἀνυπόμονος καὶ ἤρχισε νὰ ἐγγίξῃ, τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο, ὅσα ἀντικείμενα δὲν ἦσαν ἐκ χρυσοῦ· καί—ὦ τοῦ θαύματος!—τὰ πάντα παρευθὺς μετεβάλλοντο εἰς χρυσόν.

Ἐξαλλος ἐκ χαρᾶς καταβαίνει τότε εἰς τὸν κῆπον καὶ μεταβάλλει τὰ ἄνθη του εἰς χρυσᾶ.

Ἐπειτα ἐπιστρέφει περιχαρής, ἵνα λάβῃ τὸ πρόγευμά του. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσέρχεται καὶ ἡ θυγάτηρ του εἰς τὸ ἐστιατόριον. Καί, βλέπουσα τὰ χρυσᾶ ἄνθη εἰς τὰς ἀνθοδόχας, ἀναφωνεῖ: « ὦ, τί ἄσχημα ἄνθη! »

—«Δὲν γνωρίζεις τί λέγεις, κόρη μου· κάθησε μόνον νὰ φάγωμεν» εἶπεν ὁ Μίδας.

Τί ἔγινε τότε ἕκαστος ἐννοεῖ. Ὁ Μίδας δὲν ἠδυνήθη νὰ φάγη τίποτε· διότι ἕκαστον εἶδος τροφῆς, τὸ ὁποῖον ἤγγιζε, παρευθὺς μεταβάλλετο εἰς χρυσοῦν.

«Δυστυχία μου!» ἀνέκραξε τότε· «πῶς θὰ ζήσω;»

Ἡ θυγάτηρ του ἔσπευσε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ καὶ νὰ μάθῃ τὸ αἶτιον τοῦ παραδόξου φαινομένου, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν.

Ὁ Μίδας, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, ἐναγκαλίσθη καὶ ἐ-

φίλησε τὴν ἀγαπητὴν τοῦ θυγατέρα. Παρευθὺς ὁμως καὶ αὕτη μετεβλήθη εἰς ὠραιότατον χρυσοῦν ἄγαλμα.

Ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία τότε τοῦ Μίδα δὲν περιγράφεται. Κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἔλεγε: «Κόρη μου! κόρη μου! σὲ ἐφόνευσα ὁ ἄθλιος. Ἄχ, ἄς σὲ ἶδω πάλιν ὅπως ἦσο! ἄς ἀκούσω τὴν γλυκεῖαν φωνὴν σου καὶ ἄς γίνω ὁ πτωχότατος τῶν ἀνθρώπων!»

—«Βλέπω ὅτι δὲν ἔχεις δώσει ὅλην τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν χρυσόν» εἶπεν ὁ θεός, ἐμφανισθεὶς πάλιν. «Ἐπέισθης, βλέπω, ὅτι ἐν ποτήριον ὕδατος εἶναι πολυτιμότερον ὅλου τοῦ χρυσοῦ τῆς γῆς. Πήγαινε τώρα νὰ φέρῃς ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ραντίσης, ὅσα θέλεις νὰ γίνουν ὅπως ἦσαν».

Πρῶτον ὁ Μίδας ἐρράντισε τὴν θυγατέρα του.

Ἐπειτα ἔλαβεν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ κατῆλθον εἰς τὸν κῆπον, διὰ νὰ ραντίσῃ τὰ ἄνθη, τὰ ὅποια ὑπεργάπα ἡ θυγάτηρ του.

Μετὰ πολλὰ ἔτη διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν ταύτην εἰς τοὺς μικροὺς τοῦ ἐγγόνους καὶ ἔλεγεν:

«Ἡ ξανθή σας κόμη εἶναι πολὺ ὠραιότερα καὶ πολυτιμότερα τοῦ χρυσοῦ».

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

7. Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

‘Υπῆρξεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πῦρ ἦτο ἀ-
κόμη ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν ἐποχὴν
αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν δυστυχεῖς, διότι ἄνευ τοῦ
πυρὸς οὐδεμία πρόοδος ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἐπὶ τῆς
γῆς. Ἐμενον ἄγριοι καὶ ἀπολίτιστοι καὶ ὑπέφερον
πολὺ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν παντὸς μέσου, τὸ ὁποῖον
θὰ ἡδύνατο νὰ καλυτερεύσῃ τὴν ζωὴν των.

Τότε παρουσιάσθη ὡς σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος
ὁ Προμηθεύς. Ἴδου τί λέγει περὶ αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ
Μυθολογία:

‘Ο Προμηθεύς, υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης,
ἦτο Τιτάν, δηλαδὴ εἰς τῶν κατωτέρων θεῶν, εὐφυνέ-
στατος καὶ προνοητικώτατος. Οὗτος ἡγάπα ἰδιαι-
τέρως τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἐλυπεῖτο ὑπερβο-
λικά, βλέπων τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν στασιμότητα, εἰς
τὴν ὁποίαν ἔζη τοῦτο.

Δι’ αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσ-
πάθειαν, διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ καὶ νὰ καλυτερεύσῃ τὴν
τύχην τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τοῦτο ἐτόλμησε νὰ
λάβῃ κρυφίως ἓνα σπινθῆρα ἐκ τοῦ οὐρανίου πυρὸς
καὶ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν γῆν. Πράξας τοῦτο, ἐδί-
δαξε συγχρόνως εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν χρησιμο-
ποίησιν αὐτοῦ καθὼς καὶ διαφόρους τέχνas : τὴν ἀρο-
τρίωσιν τῆς γῆς, τὴν ἐξόρυξιν τῶν μετάλλων ἐκ τῶν
σπλάχνων της, τὴν κατεργασίαν καὶ χρησιμοποίη-
σιν αὐτῶν καὶ ἄλλας πολλὰς, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν

τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνετωτέραν καὶ ἥνοιξαν εἰς αὐτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου.

Ἄλλ' ὁ μεγαλόκαρδος Τιτὰν ἐπέπρωτο νὰ μαρτυρήσῃ σκληρῶς δι' ὅ,τι εἶχε τολμήσει νὰ πράξῃ χάριν

τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ζεὺς, ὁ μέγιστος τῶν θεῶν, ὠργίσθη τρομερὰ διὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ Προμηθέως καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν προστάτην αὐτῶν.

Πρὸς τοῦτο παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἥφαιστον, τὸν θεὸν τοῦ πυρός, νὰ κατασκευάσῃ κόρην ὠραιότητα, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Πανδώραν. Καὶ ἅφ' οὗ τὴν ἐφωδίασε μὲ πυξίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλείσει πάντα τὰ κακὰ καὶ πάντας τοὺς πόνους, τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὴν γῆν μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Προμηθεὺς δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Οὗτος, πρὶν ἀναχωρήσῃ, εἶχε συστήσει εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἐπιμηθέα, νὰ μὴ δεχθῇ κανέν δῶρον παρὰ τῶν θεῶν· καὶ τοῦτο, διότι ἐφοβεῖτο τὴν ἐκδίκεσιν τοῦ Διός. Ἀλλ' ἡ Πανδώρα ἦτο τόσον ὠραία, ὥστε ὁ ἀνόητος Ἐπιμηθεὺς ἐμαγεύθη ἀπὸ τὴν καλλονὴν της· καί, λησμονήσας τοὺς λόγους τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐδέχθη καὶ ἐκράτησεν αὐτήν. Ἐγίνε δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρόξενος μεγάλων συμφορῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· διότι ἡ πονηρὰ Πανδώρα ἤνοιξε τὴν πυξίδα καὶ ἐχύθησαν εἰς τὸν κόσμον ὅλα τὰ κακὰ. Εὐτυχῶς ὅμως μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχεν ἡ Ἐλπίς, ἥτις, μείναςα ἔκτοτε ἐπὶ τῆς γῆς, παρηγορεῖ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὰ δυστυχήματα αὐτῶν.

Καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους ὁ Ζεὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτιμώρησε. Τὸν δὲ Προμηθέα διέταξε νὰ συλλάβουν καὶ νὰ τὸν προσηλώσουν ἰσχυρῶς δι' ἀλύσεων εἰς τοὺς βράχους ὑψηλοτάτου ὄρους, τοῦ Καυκάσου. Ἐκεῖ τεράστιος ἀετός, κατερχόμενος κα-

θημερινῶς, ἔτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον τὴν νύκτα ἤϋξανε πάλιν, καὶ οὕτως ἡ βάσανος τοῦ Προμηθέως διηγωνίζετο.

Παρήλθον οὕτω χρόνοι ἀμέτρητοι, μέχρις ὅτου περίφημος ἦρως τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἡρακλῆς, διερχόμενος κάποτε ἐκεῖθεν, ἀπηλευθέρωσε τὸν Προμηθέα, τοξεύσας τὸν τρομερὸν αἰτόν.

Ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐπιμηθεὺς λέγεται ὅτι ὑπῆρξαν οἱ προπάτορες τῶν Ἑλλήνων. Διότι ὁ Δευκαλίων ἦτο υἱὸς τοῦ Προμηθέως καὶ ἡ Πύρρα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ Ἐπιμηθέως. Ἐκ τοῦ Δευκαλίωνος δὲ καὶ τῆς Πύρρας ἐγεννήθη ὁ Ἕλλην, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καταγόμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες.

Ἐκ τῆς Ἑλλην. Μυθολογίας

Δ. Μ. Α.

8. Ο ΕΡΥΣΙΧΘΩΝ

Ἐβασίλευε ποτε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ Ἐρυσίχθων. Περὶ αὐτοῦ μυθολογοῦνται τὰ ἑξῆς :

Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐμίσει τὰ δένδρα. Διὰ τὸ μὴ τὰ βλέπειν, διέτασσε καὶ τὰ ἔκοπτον.

Εἰς τὸ βασιλείον του ὑπῆρχε καὶ ἓν δάσος πυκνόν, εἰς τὰ δένδρα τοῦ ὁποίου κατῴκουν νύμφαι καὶ ἐχόρευον εἰς τὴν σκιὰν αὐτῶν.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ δάσους τούτου ἔζη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας μία δρυς· τόσον ὑψηλή, ὥστε τὸ ἄλλο δάσος ἐφαίνετο κάτωθεν αὐτῆς, ὅπως ἡ χλόη κάτωθεν τῶν δένδρων. Ἦτο δὲ τόσον παχεῖα, ὥστε καὶ μόνῃ ἀπετέλει δασύλλιον.

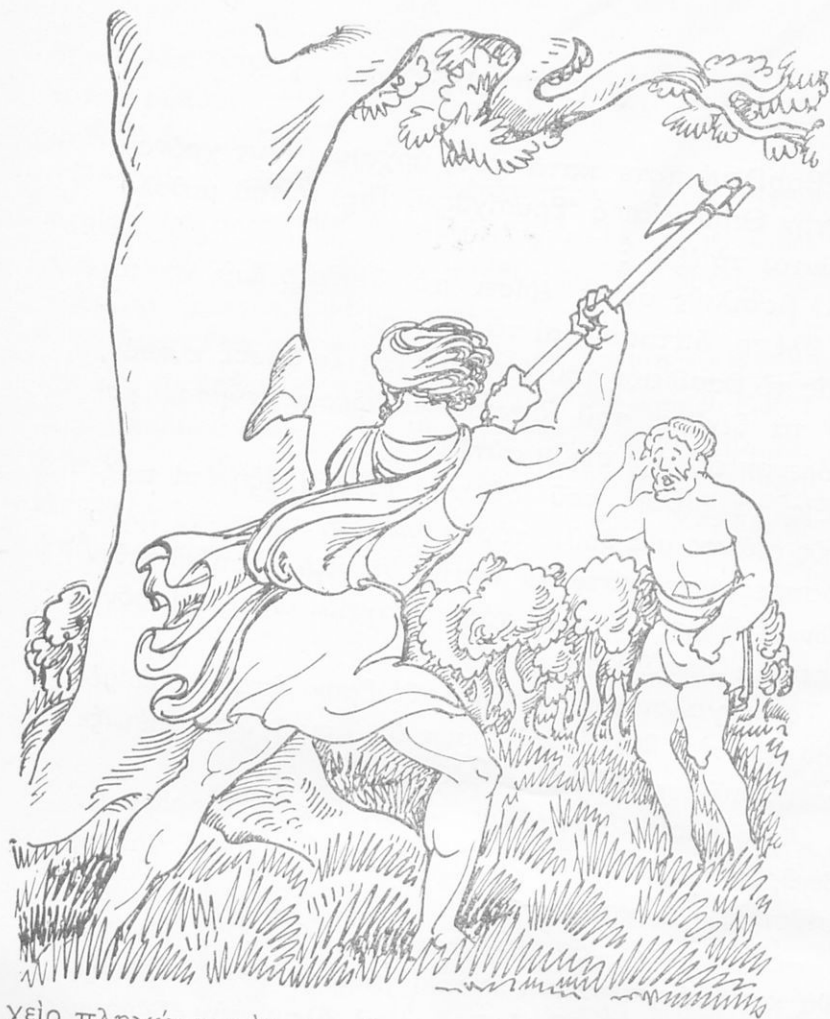
Τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο δένδρον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν θεάν. Καὶ ὅμως ὁ Ἐρυσίχθων διέταξε τοὺς δούλους του νὰ τὸ κόψουν.

Οἱ δοῦλοι ἐδίσταζον: « Πῶς νὰ καταρρίψωμεν δένδρον, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ θεὰ ἀγαπᾷ καὶ ὁ χρόνος σέβεται; » ἔλεγον.

— « Ἀδιαφορῶ ἂν τὸ ἀγαπᾷ ἡ θεὰ· τὸ δένδρον θὰ κοπῇ ἀνυπερθέτως »· καὶ πλήρης θυμοῦ ἀρπάζει τὸν πέλεκυν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν καὶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν βραχιόνων του καταφέρει ἰσχυρὸν κτύπημα κατὰ τῆς δρυός.

Τρέμει καὶ στενάζει τὸ ἱερὸν δένδρον· ἡ κακοῦργος

* Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου. * Ἐκδ. Β'.

χείρ πληγώνει τὸν κορμόν του. Ὁ φλοιὸς σχίζεται
καὶ ὁ χυμὸς ἀρχίζει νὰ σταλάζη ὥς δάκρυ.

Οἱ δοῦλοι παγώνουν ἐκ φόβου· εἰς ἐξ αὐτῶν
τολμᾷ νὰ σταματήσῃ τὸν πέλεκυν: « Λάβε » λέγει τότε
εἰς αὐτὸν ὁ Ἑρυσίχθων « τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν εὐσπλα-

χνίαν σου». Καὶ ἀπὸ τοῦ δένδρου στρέφει τὸν πέλεκυν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς δούλου· ἔπειτα ἔξακολουθεῖ νὰ κτυπᾷ τὸ δένδρον. Τότε ἔξαφνα ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κορμοῦ ἀκούεται μία φωνή:

«Ἐδῶ μέσα κατοικῶ ἐγὼ ἡ νύμφη, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ πολὺ ἡ θεά. Ἀποθνήσκω· μάθε ὅμως ὅτι ταχέως θὰ τιμωρηθῇς διὰ τὰ ἐγκλήματά σου· αὐτὸ μὲ παρηγορεῖ διὰ τὸν θάνατόν μου».

Καὶ ὅμως ὁ Ἑρυσίχθων ἔξακολουθεῖ νὰ πελεκᾷ. Τὸ δένδρον κλονίζεται μὲ τ' ἄλλεπάλληλα κτυπήματά του καὶ ἐπὶ τέλους πίπτει.

Ἡ θεὰ ὠργισμένη καταρᾶται τὸν Ἑρυσίχθωνα καὶ ἀποφασίζει νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν οὕτως, ὥστε νὰ τὸν οἰκτερῇ ὁ κόσμος· τοῦ ἐμβάλλει πείναν ἀγρίαν. Καὶ ἀμέσως ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καταλαμβάνει αὐτὸν φοβερὰ βουλιμία, τὴν ὁποίαν ἀδυνατοῦν νὰ σβήσουν ὅλαι αἱ τροφαὶ τῆς γῆς. Ἐπιθυμεῖ νὰ τρώγῃ· καὶ τρώγων διαρκῶς, δὲν χορταίνει. Ἀκόμη καὶ τὴν νύκτα ὄνειρεύεται ὅτι τρώγει! Κινεῖ τὰς σιαγόνας του, μασᾷ ἀδιακόπως, καὶ καταπονεῖ ματαίως τοὺς ὀδόντας του. Τρώγει ἀπλήστως φανταστικὴν τροφήν, ἀλλ' ἀντὶ τροφῆς καταπίνει μόνον ἀέρα!

Μόλις ὅμως ὁ ὕπνος ἀφήνει αὐτόν, ἀρχίζει πάλιν νὰ βασανίζει τὸν στόμαχόν του ἡ βουλιμία. Ἀμέσως ζητεῖ νὰ τοῦ φέρουν νὰ φάγῃ ὅσα τρέφουν ἡ γῆ, ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἀήρ.

Κάθεται εἰς τράπεζαν πλήρη φαγητῶν, καὶ ὅμως παραπονεῖται ὅτι πεινᾷ! Τρώγει, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ ἄλ-

λας τροφάς· δὲν τοῦ ἄρκου ὅσα δαπανοῦν πόλεις καὶ λαοὶ ὀλόκληροι.

“Ὅσῳ περισσότερα καταπίνει, τόσῳ περισσότερα θέλει νὰ ρίπτῃ εἰς τὸν στόμαχόν του. “Ὅπως καταπίνει ἢ θάλασσα, χωρὶς νὰ χορταίνῃ, ὅλους τοὺς ποταμοὺς τῆς γῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἑρυσίχθων καταβιβάζει ἀπλήστως εἰς τὸν στόμαχόν του παντὸς εἶδους φαγητά.

“Ὅπως τὸ πῦρ, ὅσον περισσότερα ξύλα ρίψῃ κανεὶς εἰς αὐτό, τόσον περισσότερον ἀνάπτει καὶ φλογίζει, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἑρυσίχθων. “Ὅσῳ περισσότερον τρώγει, τόσῳ περισσότερον πεινᾷ.

Οὕτω μὲ τὸ ἀπληστον ἐκείνο πάθος του κατέφαγεν ὅ,τι εἶχε. Καὶ τότε πλέον ἤρχισε νὰ σχίζει μὲ τοὺς ὀνυχὰς τὰς σάρκας του, μέχρις ὅτου κατέφαγε καὶ ταύτας. Τότε ἐξέπνευσε, πεινῶν ἀκόμῃ.

9. ΔΑΙΔΑΛΟΣ ΚΑΙ ΙΚΑΡΟΣ

Δαίδαλος ὁ Ἀθηναῖος ἦτο ὁ μέγιστος τεχνίτης τῆς ἐποχῆς του. Περί αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἐφεῦρε πολλὰ ἐργαλεῖα καθὼς καὶ ὅτι κατεσκεύαζεν ἀγάλματα τόσον τεχνικά, ὥστε οἱ ἄνθρωποι, βλέποντες αὐτά, ἐνόμιζον ὅτι κινοῦνται. Περί αὐτοῦ ἀκόμῃ μυθολογοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς :

“Ὅτι δηλ., προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Μίνως, μετέβη ἐκεῖ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κατεσκεύασε καὶ τὸν περίφημον Λαβύρινθον.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ, ὁ Δαίδαλος ἐπεθύμησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ Μίνως ὅμως, ὁ ὅποιος κατ' οὐδένα λόγον ἤθελε νὰ φύγῃ ὁ σπουδαῖος οὗτος τεχνίτης ἐκ τῆς Κρήτης, ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα τὴν ἄδειαν τῆς ἀναχωρήσεώς του. Τελευταῖον δὲ τοῦ ἐδήλωσε ρητῶς ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, προσθέσας : «Ἐδωσα αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ σὲ παραλάβῃ κανὲν πλοῖον».

Ὁ Δαίδαλος ἐπεθύμει διὰ παντὸς τρόπου ν' ἀναχωρήσῃ, τὰ δὲ ἐμπόδια ἠῤῥξανον ἀκόμη περισσότερον τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην. Νύκτα καὶ ἡμέραν λοιπὸν ἐσκέπτετο νὰ εὔρῃ τρόπον δραπετεύσεως. Μετὰ πολλὴν σκέψιν μίαν ἡμέραν ἀνεφώνησεν : «Εἰς μάτην αἱ αὐστηραὶ διαταγαὶ σου, Μίνως· πῶς θὰ μ' ἐμποδίσῃς νὰ φύγω ὡς πτηνὸν διὰ τοῦ ἀέρος;» Καὶ ἀμέσως ἀρχίζει νὰ κατασκευάζῃ κρυφίως ἐκ πτερῶν δύο μεγάλας πτέρυγας διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δύο μικροτέρας διὰ τὸν υἱὸν του Ἴκαρον, συγκολλῶν τὰ πτερὰ διὰ κηροῦ. Προσῆρμοσεν αὐτὰς ἔπειτα καλῶς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐπέτα ὡς πτηνόν. Κατόπιν ἐδίδαξε τὸν τρόπον τῆς πτήσεως καὶ εἰς τὸν υἱὸν του. Ἀφοῦ δὲ ἐβεβαιώθη ὅτι καὶ ὁ Ἴκαρος ἔγινεν ἱκανὸς νὰ πετᾷ, ἡτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν.

Ὁ Δαίδαλος τότε ἔδωκε τὰς τελευταίας συμβουλὰς πρὸς τὸν υἱὸν του : «Υἱέ μου» τῷ εἶπε· «πάντοτε νὰ πετᾷς πλησίον μου. Πολὺ ὑψηλὰ νὰ μὴ ἀναβαίνῃς, διότι θὰ ἀναλύσῃ ὁ ἥλιος τὸν κηρὸν καὶ αἱ πτέρυγες θὰ διαλυθοῦν. Ἀλλὰ μήτε καὶ πολὺ χα-

μηλὰ πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ καταβαίνης. Θὰ βρα-
χοῦν αἱ πτέρυγές σου, θὰ γίνουν βαρεῖαι καὶ δὲν θὰ
δύανσαι νὰ τὰς κινήῃς».

Ἐπειτα ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν του, τὸν ἐφίλησε

καί, τινάξας τὰς πτέρυγας του, ἐπέταξεν εἰς τὸν ἄέρα.

Κατόπιν του ἐπέταξε καὶ ὁ Ἰκαρος. Μετ' ὀλίγον ἀφῆκαν ὀπίσω τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Κρήτης.

Οἱ ναῦται ἐπὶ τῶν πλοίων, οἱ ἄλιεῖς, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ποιμένες τῶν νήσων ἔμενον ἐκπληκτοί. Ἀφῆκαν οἱ ναῦται τὰς κώπας, οἱ ἄλιεῖς τὰ δίκτυα, οἱ γεωργοὶ τὸ ἄροτρον, οἱ ποιμένες τὸν αὐλὸν καὶ παρετήρουν τὰ δύο παράδοξα καὶ πρωτοφανῆ πτηνὰ.

Ὁ Ἰκαρος κατ' ἀρχὰς ἐπέτα συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ πατρός του. Κατόπιν ὅμως ἐσκέφθη ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄσχημον νὰ πετάξῃ ὑψηλότερα· καὶ τὸ ἔπραξεν.

Ἄλλ' ἀμέσως συνέβη ὅ,τι προέβλεψεν ὁ πατήρ του. Ὁ κηρὸς ἀνελύθη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, τὰ πτερὰ διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ ὁ Ἰκαρος ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ βαρὺς ὡς λίθος.

«Πάτερ μου! πάτερ μου!» ἐφώνασε μετὰ σπαρακτικῆς φωνῆς. Προτοῦ ὅμως στραφῇ ὁ Δαίδαλος καὶ νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει, τὰ κύματα ἔκλεισαν διὰ παντὸς τὸ στόμα τοῦ Ἰκάρου καὶ ἡ θάλασσα τὸν κατέπιε.

Ὁ δυστυχὴς Δαίδαλος ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ τότε ἔντρομος : «Ἰκαρε, Ἰκαρε! ποῦ εἶσαι, τέκνον μου ;»

Ἐνῷ δὲ παρετῆρει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἶδε μερικὰ πτερὰ νὰ ἐπιπλέουν. Ἐνόησε ὅτι ὁ ἀγαπητός του υἱὸς ἐπνίγη.

Κατέβη λοιπὸν εἰς μίαν ἐκεῖ πλησίον νῆσον καὶ περιέμενεν, ἕως ὅτου μετεκομίσθῃ ὑπὸ δελφίνος τὸ σῶμα τοῦ Ἰκάρου εἰς τὴν παραλίαν.

Ἐλαβε τότε τοῦτο καί, θρηνῶν καὶ ὀδυρμένος,

τὸ ἔθαψεν ἐκεῖ. Ἐκτοτε ἡ νῆσος αὕτη ὠνομάσθη Ἰκαρία καὶ τὸ πέλαγος Ἰκάριον.

Ἐκ τῆς Ἑλλ. Μυθολογίας.

10. Ο ΓΚΙΩΝΗΣ

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πρὸ πολλοῦ. Ἀπὸ τὸ ἀπέναντι βουνὸν εἶχε προβάλει ἡ σελήνη καὶ ἐχρύσωνε τὰ βελονωτὰ φύλλα τῶν πευκῶνων του.

Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἠκούσθη ἄνωθεν τοῦ δάσους θρηνώδης κρωγμός : « γκιόν! γκιόν! ».

Ὅσον ἡ ὥρα παρήρχετο, τόσον συχνότερον ἠκούετο ὁ κρωγμός ἐκεῖνος.

« Τίνος εἶναι ἡ φωνὴ αὕτη, πατέρα; » ἠρώτησεν ὁ μικρὸς Κανέλλος.

« Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ γκιώνη· γνωρίζεις τὴν ἱστορίαν του; »

— « Ὁχι » ἀπήντησεν ὁ Κανέλλος.

— « Ἀκουσε! » εἶπε τότε ὁ πατήρ του· καὶ ἤρχισε:

« Μίαν φορὰν ἦσαν δύο ἀδελφοί, ὁ Δῆμος καὶ ὁ Γκιώνης. Ὁ Δῆμος ἔβασκε τὰ πρόβατα, ὁ Γκιώνης ἔσκαπτε τοὺς ἀγρούς καὶ ἐφύλαττε τοὺς ἵππους.

Ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμενον οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔξω τῆς οἰκίας των καὶ ἐπέστρεφον τὴν ἑσπέραν.

Ἐνα βράδυ ὁ Δῆμος ἐπέστρεψε λυπημένος· εἶχε χάσει τὴν ὠραιότεραν ἀμνάδα· τὴν εἶχεν ἀρπάσει ὁ λύκος.

Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ Γκιώνης καὶ ἤρχισε νὰ ποτίζη εἰς τὴν βρύσιν τοὺς δώδεκα ἵππους του.

Ἦτο νῦξ καὶ ἔλαμπεν ἡ σελήνη.

Ὁ Δῆμος ἐμέτρησε μὲ ἓν βλέμμα τοὺς ἵππους καὶ τοὺς εὔρεν ἑνδεκα. Δὲν εἶχεν ὑπολογίσει τὸν ἵππον τοῦ Γκιώνη· τόσον ἦτο θολωμένος ὁ νοῦς του ἀπὸ τὸ μικρὸν δυστύχημα!

—«Πόσα εἶναι τὰ ἄλογα, Γκιώνη;»

— « Δώδεκα, ἀδελφέ μου ».

Μετρᾷ πάλιν ὁ Δῆμος καὶ τὰ εὕρσκει ἑνδεκα· δὲν εἶχε πάλιν ὑπολογίσει τὸν ἵππον τοῦ Γκιώνη.

—«Πόσα εἶναι τ' ἄλογα, Γκιώνη; » ἠρώτησε μὲ ἀγρίαν φωνήν.

—« Δώδεκα, ἀδελφέ μου » ἀποκρίνεται ἡσύχως ἐκεῖνος.

Ὁ Δῆμος ἐνόμισεν ὅτι ἔχασεν ὁ Γκιώνης τὸν ἓνα ἵππον καὶ ὅτι ἐψεύδετο καὶ τὸν ἐνέπαιζεν.

Ἐταράχθη τότε ἡ καρδιά του τόσον, ὥστε δὲν ἔβλεπε πλέον· ἐξέσπασεν εἰς ἀγρίας κραυγάς. Ἐτρόμαξαν οἱ ἵπποι, ἠνώρθησαν τὰ ὦτά των καὶ ἔβλεπον πέριξ ἀνήσυχοι.

«Γρήγορα τὸ ἄλογον, Γκιώνη, ἢ νὰ μὴ ἐπιστρέψης ὀπίσω! Γρήγορα τὸ ἄλογον, εἶδὲ μὴ δὲν εἶσαι ἀδελφός μου!».

Ὁ Γκιώνης ἐτρόμαξεν, ἐφαντάσθη καὶ αὐτὸς πρὸς στιγμήν ὅτι ἔχασε τὸν ἵππον, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Τρέχει λοιπὸν ἑφιππος εἰς τὸ δάσος μὲ μεγάλην ὀρμήν. Τρέχει, τρέχει καὶ ζητεῖ νὰ τὸν εὔρῃ. Ἐνῶ ὅμως ἔτρεχεν ὁ ἵππος του ὡς ἀστραπή, προσκρούει ἐπὶ δένδρου χονδροῦ καὶ τινάσσεται μακράν.

Παρευθὺς ἔπεσε κάτω καὶ ἐφονεύθη.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν ὁ ἵππος καὶ εἰσῆλθε μόνος ἐντὸς τῆς αὐλῆς μὲ χρεμετισμούς.

Ὁ Δῆμος βλέπει τὸν ἵππον, ὅχι ὅμως καὶ τὸν ἀδελφόν· μετρᾷ καὶ εὕρισκει δώδεκα τοὺς ἵππους.

Περιέμενε νὰ ἔλθῃ ὁ Γκιώνης. Ἐφθασε μεσση κτιον, ἀλλ' ὁ Γκιώνης δὲν φαίνεται.

«Τί νὰ ἔγινε;» ἐσυλλογίζετο ὁ Δῆμος.

Αἱ ὄραι παρέρχονται, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ὁ Γκιώνης ὅμως δὲν φαίνεται ἀκόμη καὶ οἱ ἵπποι χρεμετίζουν.

Ἀνήσυχος πλέον ὁ Δῆμος τρέχει νὰ εὔρῃ τὸν ἀδελφόν του· τρέχει ἐδῶ, τρέχει ἐκεῖ καὶ φωνάζει: «κιώνη! Γκιώνη!»

Ὁ ἀδελφός του ὅμως δὲν ἀκούεται: «Γκιώνη, κιώνη!» φωνάζει ὁ Δῆμος, ἀλλὰ ματαίως. Ἐνῶ ἔτρεχε καὶ ἐφώναζεν ἐντὸς τοῦ δάσους, παρατηρεῖ μακρόθεν κάτω, πλησίον ἐνὸς δένδρου σῶμα ἀνθρώπου ἐξηπλωμένον. Πλησιάζει καὶ τί νὰ ἰδῇ! τὸ πτώμα τοῦ ἀδελφοῦ του! Τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐφώτιζε τὸ νεκρὸν πρόσωπόν του.

«Γκιώνη, Γκιώνη, ἀδελφέ μου!» ἀνακράζει τότε ὁ Δῆμος. «Δώδεκα εἶναι. Ἄχ, ἀδελφέ μου, σ' ἐφόνευσεν ὁ ἀκαταλόγιστος θυμός μου!» Καὶ κλαίει, κλαίει γοερῶς ὁ Δῆμος· καὶ οἱ θρῆνοί του ἀντηχοῦν ἐντὸς τοῦ δάσους.

Ὁ Θεὸς ὅμως ηὐσπλαχνίσθη τὸν Δῆμον· ἥλλαξε τὴν μορφήν του, μεταβαλὼν αὐτὸν εἰς πτηνὸν νυκτόβιον. Ἐκτοτε πετᾷ τὰς νύκτας καὶ μὲ φω-

νήν θρηνώδη κράζει: «γκιόν, γκιόν!» Δι' αὐτὸ καὶ ὁ λαὸς σήμερον ὀνομάζει τὸ πτηνὸν αὐτὸ «γκιώνην».

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κανέλλου εἶχον ὑγρανθῆ. Ὁ πατήρ του εἶδε τοῦτο καὶ ηὐχαριστήθη.

11. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

Ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος Σωκράτης, ὁ Ἀθηναῖος, ἐστενοχωρεῖτο πολὺ, ὅσakis ἤκουε τὸν μαθητὴν του Ἀλκιβιάδην νὰ κομπάζῃ διὰ τὰ μεγάλα ἐν τῇ Ἀττικῇ κτήματά του. Θέλων δὲ νὰ καταδείξῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἀνόητον τῆς πράξεώς του, τὸν ἔφερεν ἔμπροσθεν γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ τὸν διέταξε νὰ εὕρῃ τὴν Ἀττικὴν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔδειξεν εἰς τὸν διδάσκαλόν του ὅ,τι τοῦ ἐζήτησε: «Δεῖξόν μοι» λέγει τότε ὁ Σωκράτης «καὶ τὰ κτήματά σου!»

—«Ἀλλὰ τὰ κτήματα δὲν σημειώνονται εἰς τὸν χάρτην, διδάσκαλε» ἀπαντᾷ ὁ Ἀλκιβιάδης.

—«Καὶ ὅμως σὺ διαρκῶς κομπάζεις δι' αὐτά, Ἀλκιβιάδη, ἐνῶ βλέπεις ὅτι εἶναι τόσον μηδαμινὰ πράγματα, ὥστε οὔτε οἱ χάρται δὲν τὰ σημειώνουν» παρετήρησεν ὁ Σωκράτης.

Δ. Μ. Α. Αἰλιανοῦ

12. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ

1. Ὅτε ποτὲ ἐτελοῦντο ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνες καὶ τὸ στάδιον ἦτο πλήρες, εἷς γέρων, ἐπιθυμῶν νὰ παρακολουθήσῃ τούτους, εἰσῆλθεν εἰς αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ

δὲν εὗρισκε θέσιν, ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ διὰ τῶν ἀδυνάτων ὀφθαλμῶν του, περιερχόμενος μίαν πρὸς μίαν πάσας τὰς κερκίδας τοῦ σταδίου. Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν ἐκεῖ καθημένων θεατῶν ἐφάνη πρόθυμος νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸν γέροντα, μολονότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν νέοι.

Ἄλλ' ὅτε παρῆλθε καὶ ἔμπροσθεν τῆς κερκίδος τῶν Σπαρτιατῶν, πάντες ἠγέρθησαν καὶ ἕκαστος προθύμως προσέφερεν εἰς τὸν γέροντα τὴν ἰδικήν του θέσιν. Ἰδόντες τοῦτο οἱ θεαταὶ καὶ οἱ ἀγωνισταί, ἤρχισαν νὰ χειροκροτοῦν καὶ νὰ ἐπαινοῦν τὴν πράξιν τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ γέρων ὅμως, ἀντὶ νὰ χειροκροτήσῃ, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ δακρύσας: « Ἀλλοίμονον» εἶπε· « πάντες μὲν οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τὰ καλὰ, μόνον ὅμως οἱ Σπαρτιάται πράττουν αὐτά».

Πλουτάρχου

Δ. Μ. Α.

13. Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΟΛΟΓΚΟΙ

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον κατῴκουν οἱ Δόλογοι, λαὸς ἐλληνικῆς καταγωγῆς. Οὗτοι, κινδυνεύοντές ποτε νὰ ὑποδουλωθοῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων γειτόνων των, ἔστειλαν πρέσβεις εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἠρώτων τί πρέπει νὰ πράξουν, διὰ νὰ σωθοῦν.

«Ὅταν ἀναχωρήσητε ἀπ' ἐδῶ» εἶπεν εἰς αὐτοὺς ἡ Πυθία «προσέξατε κατὰ τὴν πορείαν σας, ποῖος

θὰ σᾶς προσκαλέσῃ, διὰ νὰ σᾶς φιλοξενήσῃ. Αὐτὸν ἐκλέξατε ἀρχηγόν σας καὶ θὰ σωθῇτε».

Οἱ ἀπεσταλμένοι μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Δελφῶν καὶ διὰ τῆς Ἑλευσίνος ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἐνθυμούμενοι δὲ τὸν χρησμὸν τῆς Πυθίας, παρετήρουν κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην πορείαν των, μήπως τοὺς καλέσῃ κανεὶς καὶ τοὺς φιλοξενήσῃ. Ἀλλ' οὐδαμοῦ εὔρον φιλοξενίαν. Εὐθύς ὅμως, καθὼς ἤρχισαν νὰ διέρχωνται καὶ διὰ τῶν ὁδῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἀκούουν αἴφνης ἀπὸ μίαν οἰκίαν νὰ τοὺς προσκαλῇ ἀνὴρ εὐγενής. Οὗτος ἦτο ὁ Μιλτιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου. Εἶδε τοὺς πρέσβεις διερχομένους καί, ἐννοήσας ἐκ τῆς ἐνδυμασίας των ὅτι ἦσαν ξένοι, τοὺς ἐκάλεσε καὶ τοὺς ἐφιλοξένησε μεγαλοπρεπῶς. Τότε οὗτοι ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτὸν τὸν χρησμὸν τῆς Πυθίας καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ δεχθῇ τὴν ἀρχηγίαν τῶν πατριωτῶν των.

Ὁ Μιλτιάδης δεχθεὶς τὴν πρότασιν, μετέβη εἰς τὴν Θράκην καί, νικήσας τοὺς ἐχθροὺς τῶν Δολόγκων κατέλαβεν ὁλόκληρον τὴν εὐφορον ἐκείνην χώραν, οὕτω δὲ ἔγινεν ἡγεμὼν πλουσιώτατος.

Μετὰ τὸν θάνατόν του διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ὁ ἀδελφός του καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀνεψιός του Μιλτιάδης, ὁ γνωστὸς Ἀθηναῖος στρατηγός, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα.

Πλουτάρχου
Δ. Μ. Α.

14. Η ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣ ΧΕΙΛΩΝΙΣ

Ἐβασίλευέ ποτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην ὁ Λεωνίδας, ὁμώνυμος τοῦ ἐνδόξου ἥρωος τῶν Θερμοπυλῶν. Οὗτος, ἔχων θυγατέρα ὀνομαζομένην Χειλωνίδα, ἐνύμφευσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Κλεομβρότου, καταγομένου ἐπίσης ἐκ βασιλικοῦ γένους. Ἀλλ' ὁ Κλεόμβροτος, ὦν δοξομανής, ἐνήργησεν, ὥστε ὁ πενθερός του νὰ στερηθῇ τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, ἀντ' ἐκείνου δὲ ν' ἀναβῇ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Ὁ Λεωνίδας, φοβηθεὶς τὴν καταδρομὴν τῶν ἐχθρῶν του, κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν ἐν Σπάρτῃ ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς.

Ἡ Χειλωνὶς τόσον συνεκινήθη ἐκ τῆς δυστυχίας τοῦ πατρὸς της, ὥστε ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βασιλέα σύζυγόν της καὶ πάσας τὰς βασιλικὰς τιμὰς. Πενθηφοροῦσα λοιπὸν καὶ μὲ λυμένην τὴν κόμην, ἔτρεξεν εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν πατέρα της εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀπομώνωσίν του. Ὅτε δὲ οὗτος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ μακρὰν τῆς Σπάρτης, ἡ Χειλωνὶς προθύμως συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξορίαν του, προτιμήσασα νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἐξορίστου πατρὸς ἢ τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως συζύγου της.

Μετ' ὀλίγον καιρὸν οἱ φίλοι τοῦ ἐξορίστου Λεωνίδα κατ' ὥρθωσαν ν' ἀνακηρύξουν αὐτὸν πάλιν βασιλέα τῆς Σπάρτης. Ὅτε δὲ οὗτος καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των, ὁ Κλεόμβροτος κατέ-

φυγεν ίκέτης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος Τότε ὁ βασιλεὺς Λεωνίδας, λαβὼν στρατιώτας, διηυθύνθη πρὸς τὸν ναόν, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν ἐπίβουλον γαμβρόν του. Ποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις καὶ τοῦ Λεωνίδα καὶ ὅλων τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτε, ἐμβάντες εἰς τὸν ναόν, εὔρον ἐκεῖ τὴν Χειλωνίδα, πενθηφοροῦσαν πάλιν καὶ κλαίουσαν, ἐναγκαλιζομένην δὲ τὸν σύζυγόν της καὶ ἔχουσαν πλησίον της τὰ δύο μικρὰ τέκνα της! Μὴ ἄρκεσθεῖσα δὲ εἰς αὐτὰ ἡ Χειλωνίς, ἤρχισε νὰ παρακαλῇ θερμῶς τὸν βασιλέα πατέρα της ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ δυστυχοῦς συζύγου της.

Ἄπαντες τότε, βλέποντες ταῦτα, συνεκινήθησαν καὶ ἐδάκρυσαν. Ὁ πατήρ αὐτῆς ὅμως καὶ βασιλεὺς ἦδη, Λεωνίδας, τὸν μὲν Κλεόμβροτον διέταξε νὰ φύγῃ ἀμέσως ἐκ τῆς Σπάρτης, τὴν δὲ θυγατέρα του προσεκάλεσε, ἵνα συμμερισθῇ μαζί του τὰς τιμὰς τοῦ θρόνου. Ἄλλ' ἡ Χειλωνίς, προτιμήσασα καὶ πάλιν νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ συζύγου της, ἔθεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κλεομβρότου τὸ ἐν τῶν τέκνων της· λαβοῦσα δὲ αὐτὴ εἰς τὰς ἰδικὰς της τὸ ἄλλο, μὲ βῆμα σταθερὸν ἠκολούθησε τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἔξορίαν.

Πλουτάρχου
Δ.Μ.Α.

15. ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣ ΜΗΤΗΡ

Εἰς Σπαρτιάτης, μείνας· χωλὸς ἐκ τοῦ τραύματος, τὸ ὅποῖον ἔλαβεν εἰς μίαν μάχην, παρεπνοεῖτό ποτε

Ἐναγνώστικόν Καθαρ. Ἐ' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου. Ἔκδ. Β'.

3

διὰ τὸ ἀτύχημά του τοῦτο ἐνώπιον τῆς μητρὸς του.

« Δὲν ἔχεις δίκαιον, τέκνον μου » τῷ ἀπήντησεν ἐκείνη ἀμέσως « νὰ παραπονεῖσαι διὰ πάθημα, τὸ ὁποῖον εἰς κάθε βῆμα σοὶ ἐνθυμίζει τὴν στρατιωτικὴν ἀρετὴν σου ».

Πλουτάρχου
Δ.Μ.Α.

16. ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ ΑΠΑΘΕΙΑ

Ὁ Ἀντίγονος, εἷς ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἰς μίαν ἐκστρατείαν του εἶχε στρατοπεδεύσει εἰς μέρος στερούμενον τροφῶν. Τινὲς τῶν στρατιωτῶν του τότε, διερχόμενοι πλησίον τῆς σκηνῆς του καὶ μὴ ἀναγνωρίσαντες αὐτήν, ἐστάθησαν πρὸς στιγμήν καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ὑβρίζουν καὶ νὰ τὸν κακολογοῦν.

Ὁ Ἀντίγονος, ἀνοίξας μὲ τὴν ράβδον του τὴν σκηνήν, εἶπεν εἰς αὐτούς: « Ὅσακις, παιδιὰ μου, θέλετε νὰ μὲ ὑβρίζετε, νὰ κάμνετε τοῦτο μακρὰν τῆς σκηνῆς μου ».

Πλουτάρχου
Δ.Μ.Α.

17. ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΠΡΟΣ ΗΜΙΟΝΟΝ

Ὅταν ᾠκοδομεῖτο ἐπὶ Περικλέους ὁ Παρθενὼν ἐν Ἀθήναις, μετεφέροντο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὀγκώδη μάρμαρα ἐκ τῆς Πεντέλης εἰς Ἀκρόπολιν ἐπὶ κάρρων,

συρομένων ὑπὸ ἡμίονων. Εἰς τῶν καρραγωγέων τούτων, ἔχων ἡμίονον γεροντικήν καὶ αἰσθανόμενος σύντομον τὸ τέλος τῆς ζωῆς της, ἀφῆκεν αὐτὴν ἐλευθέραν ἀπὸ εὐσπλαχνίαν. Ἐκείνη ὅμως, συνηθίσασα εἰς τὴν ἐργασίαν, ἐξηκολούθει καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της νὰ συντροφεύῃ τὰ κάρρα τοῦ κυρίου της, τὰ μεταφέροντα μάρμαρα.

Ὅταν ἀντελήφθησαν τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ἔκαμαν νόμον νὰ τρέφεται μὲ δημόσια χρήματα ἡ ἡμίονος αὕτη μέχρη τοῦ θανάτου της.

Αἰλιανοῦ.

Δ.Μ.Α.

18. ΔΙΑΓΟΡΑΣ Ο ΡΟΔΙΟΣ

Διαγόρας ὁ Ρόδιος ἦτο ἀρχαῖος Ἕλλην ἀθλητὴς Ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας πυγμαχίας, ἡτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς ἐγγόνους του νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ἀπέθανε δὲ εὐτυχέστατος ὥς ἐξῆς :

Εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, οἱ ὅποιοι ἔμελλον νὰ διαγωνισθοῦν. Διαγωνισθέντες δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀγώνων, ἀνεδείχθησαν νικηταὶ καὶ ἐστεφανωμένοι ἐπευφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους.

Τότε ἐνθυμοῦνται τὸν γέροντα πατέρα των Ἀναζητήσαντες δὲ ἀνευρίσκουν αὐτόν, θέτουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους καί, σηκώσαντες εἰς τοὺς

ὧμους των, ἀρχίζουσιν νὰ τὸν περ φέρουν ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν θεατῶν περίξ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς Λάκων, βλέπων τὴν μεγάλην ταύτην εὐτυχίαν τοῦ Διαγόρα, ἀνέκραξεν : « Ἀπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα ! ἀρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θ' ἀναβῇς ὁ θάνατος εἰς τὸν οὐρανόν ». (« Κάτθανε Διαγόρα ! οὐκ εἰς Ὀλυμπον ἀναβήσει »). Τόσον δὲ συνεκινήθη ὁ Διαγόρας ἐκ τῶν λόγων τούτων, ὥστε ἐξέπνευσεν ἀμέσως ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν υἱῶν του, ραινόμενος δι' ἀνθίων ὑπὸ τοῦ πληθους.

Πλουτάρχου

Δ.Μ.Α.

19. ΦΩΚΙΩΝ Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΚΑΙ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἄλεξανδρος ὁ Μέγας ἐτίμα παρὰ πολὺ τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν Φωκίωνα. Ὅσάκις ἔγραφε πρὸς αὐτόν, προσέθετε μετὰ τὸ ὄνομά του καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Φωκίωνος καὶ τὴν λέξιν «χ α ῖ ρ ε» πρᾶγμα, τὸ ὅποιον εἰς οὐδένα ἄλλον ἔκαμνε. Θέλων δὲ νὰ δείξη ποτὲ πόσον τιμᾷ αὐτόν, τῷ ἔστειλεν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρᾶ, ἑξακοσίας δηλ. χιλιάδας δραχμᾶς, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἴδιον ὅτι τῷ χαρίζει καὶ μίαν πόλιν, διὰ ν' ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά της.

Ὁ Φωκίων ὅμως, ἂν καὶ πτωχότατος, οὔτε τὰ χρήματα οὔτε τὰ μεγάλα εἰσοδήματα τῆς πόλεως ἐκείνης ἐδέχθη. Ἐπροτίμησε νὰ ζῇ πτωχικῶς, ἀλλ' ἄνευ ὑποχρεώσεως ἢ ὡς πλούσιος καὶ ὑποχρεωμένος εἰς ἄλλον. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον ὅτι τὸν περιφρονεῖ, τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ ὀπίσω τὰ δῶρά του ταῦτα, νὰ τῷ κάμῃ ὅμως ἄλλο δῶρον, τὸ ὅποιον θὰ τὸν ηὐχαρίσται περισσότερον. Παρεκάλεσεν αὐτόν νὰ ἐλευθερώσῃ τέσσαρας φίλους του, τοὺς ὁποίους ἐκράτει εἰς τὴν φυλακὴν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πάραυτα ἀφῆκε τοὺς φίλους τοῦ Φωκίωνος ἐλευθέρους. Ἐκτοτε δὲ ἐτίμα αὐτόν περισσότερον ἢ πρότερον.

Αἰλιανὸς.

Δ. Μ. Α.

20. ΟΜΗΡΙΚΗ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑ

Ἡμέραν καὶ νύκτα θρηνεῖ ὁ θεῖος Ἀχιλλεὺς τὸν φίλον του Πάτροκλον, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος, τοῦ φημισμένου ἀντιπόλου τῶν Ἑλλήνων ἥρωος. Καὶ ὅσον κλαίει, τόσον περισσότερον ἀνάπτει ὁ πόθος του διὰ τὸν παιδικὸν φίλον του. Καί, ὅπως θρηνεῖ πατὴρ, καίων τὰ ὀστᾶ τοῦ υἱοῦ του, ὅστις ἀπέθανε νεόγαμος, ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως, καίων τὰ ὀστᾶ τοῦ φίλου του, ἐστέναζε καὶ ἐσύρετο πέριξ τῆς πυρᾶς.

Τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑωσφόρος προαναγγέλλει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ ἡ χρυσῇ Αὐγῇ προχωρεῖ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, θέλουσα νὰ προβάλῃ εἰς τὴν γῆν, ἡ μεγάλη πυρὰ ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ καὶ νὰ ἐλαττώνεται ἡ φλόξ αὐτῆς. Οἱ ἄνεμοι, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς

τὰς κατοικίας των καὶ μόνον ὁ Καικίας (1) ἀκόμη ἱμυ-
κᾶτο κατὰ τὴν διάβασίν του. Τότε ἐσύρθη καὶ ὁ Ἀχιλ-
λεὺς πρὸς τὴν σκηνὴν του κατάκοπος καὶ κατακλιθεὶς
ἐβυθίσθη ἀμέσως εἰς ὕπνον γλυκύν. Ὄταν δὲ κατόπιν
ἐκ τῶν φωνῶν καὶ ἐκ τοῦ θορύβου τῶν φίλων του,
οἱ ὅποιοι εἶχον συναθροισθῇ εἰς τὴν σκηνὴν του, ἐξύ-
πνησε κάποτε, ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς τοιοιυτρόπως:

« Φίλοι μου Ἀτρεΐδαι καὶ σεῖς οἱ πολέμαρχοι τῶν Ἀ-
χαιῶν, ἃς σβήσωμεν τὸ πῦρ μὲ οἶνον καὶ ἃς περι-
συλλέξωμεν τὴν τέφραν τῶν ὀστέων τοῦ Πατρόκλου.
Ἄς τὴν θέσωμεν ἔπειτα μέσα εἰς ὀλόχρυσον σταμνίον,
διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖ, μέχρις ὅτου καὶ ἐγὼ καταβῶ εἰς τὸν
Ἄδην. Καὶ ἃς τοῦ ἀνεγείρωμεν πρὸς τὸ παρὸν τά-
φον ὅχι μέγαν, τέλειον ὅμως καθ' ὅλα, καὶ ὅπως συ-
νηθίζεται. Ὄταν δὲ ἀργότερα ἀποθάνω καὶ ἐγώ, ὅσοι
θὰ ζῇτε τότε, κατασκευάσατε διὰ τοὺς δύο μας ἓνα κοι-
νὸν τάφον πολὺ μεγαλύτερον καὶ ὑψηλότερον ».

Ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ παρεδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ Ἀ-
χιλλέως καὶ κλαίοντες συνήθροισαν τὴν τέφραν τῶν
ὀστέων τοῦ Πατρόκλου ἐντὸς χρυσεῆς ὑδρίας καὶ ἐσκέ-
πασαν αὐτὴν διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος. Ἐπειτα, περι-
γράψαντες κύκλον περίξ τῆς πυρᾶς, ἔκτισαν θεμέλια,
ἐσώρευσαν χώματα πολλὰ καὶ κατεσκεύασαν ὑψηλὸν
τύμβον.

Ὄταν δὲ ἐτελείωσαν πάντα ταῦτα, ὁ Ἀχιλλεὺς κα-
λέσας τὸν στρατὸν προεκήρυξεν ἀγῶνας διαφόρων
εἰδῶν, διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ φίλου του.

(1) Καικίας = ὁ ΒΑ ἄνεμος.

Τότε ἐξέβαλεν ἀπὸ τὰ πλοῖά του τὰ βραβεῖα τῶν ἀγώνων: ἵππους, ἡμιόνους, βοῦς, αἰχμαλώτους γυναῖκας, λέβητας, τρίποδας καὶ σίδηρον κατειργασμένον. Ὡ-
ρισε δὲ τὰ ἐξῆς βραβεῖα δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ
ἔτρεχον μὲ τὰ ἄρματα:

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔφθανε πρῶτος, θὰ ἐλάμβανε
δούλην κατάλληλον διὰ πάσας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. Ὁ
δεύτερος μίαν ἐξαετῇ φορβάδα. Εἰς τὸν τρίτον ὥρισε λέ-
βητα ἀμεταχείριστον, εἰς τὸν τέταρτον χρυσὸν δύο
ταλάντων καὶ εἰς τὸν πέμπτον ποτήριον μὲ δύο λαβάς.

Ἐπειτα ἐγερθεὶς εἶπεν αὐτὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας :

« Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ λοιποὶ πολέμαρχοι τῶν Ἀχαιῶν,
τὰ βραβεῖα αὐτὰ ὀρίζω διὰ τοὺς ἄρματοδρόμους. Ἐὰν
ἐκάμνομεν ἵππικούς ἀγῶνας δι' ἄλλον τινὰ νεκρόν, ἀναμ-
φιβόλως ἐγὼ θὰ ἐκέρδιζον τὸ πρῶτον βραβεῖον,
διότι γνωρίζετε ὅλοι σας ὅτι οἱ ἵπποι μου εἶναι
ἀθάνατοι. Ὁ Ποσειδῶν ἐχάρισεν αὐτοὺς εἰς τὸν πα-
τέρα μου καὶ ἐκεῖνος εἰς ἐμέ. Τώρα ὅμως ἐγὼ καὶ οἱ ἵπποι
μου θὰ μείνωμεν παράμερα. Πενθοῦν καὶ αὐτοὶ μαζί
μου, ἔχοντες πρὸς τὰ κάτω κρεμασμένας τὰς χαίτας
των, διότι ἔχασαν τὸν καλὸν κυβερνήτην των, ὁ ὁποῖος
ἐμύρωνεν ὁλόκληρον τὴν χαίτην τοῦ καθενός των
μὲ εὐῶδες ἔλαιον. Οἱ ἄλλοι ὅμως, οἱ ὅποιοι ἔχετε πε-
ποιθήσιν εἰς τὰ στερεὰ ἀμάξια καὶ τοὺς ἀξίους ἵπ-
πους σας, ἐτοιμασθῆτε ταχέως ».

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἀχιλλέως εὐθὺς προ-
έβαλον εἰς τὸ μέσον οἱ ἄρματοδρόμοι, οἱ ὅποιοι θὰ
ἐλάμβανον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Πρῶτος ὁ Εὐμηλος ὁ
Θεσσαλός, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδμήτου, τοῦ βασιλέως τῶν Φε-

ρῶν, ὀδηγῶν ἵππους ἐξόχους θεσσαλικοῦ γένους. Δεύτερος ὁ Διομήδης ὁ Αἰτωλὸς μὲ εὐγενεῖς ἵππους ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ ἵπποι αὐτοὶ ἦσαν τοῦ Αἰνείου τοῦ Τρωαδίτου, τοὺς ὁποίους αὐτὸς φεύγων ἐκ τῆς μάχης τοὺς ἀφῆκεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους λάφυρον. Τρίτος ἐπρόβαλεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἀγαμέμνωνος Μενέλαος μὲ δύο ὠραίους ἵππους, τὸν Πόδαγρον τὸν λευκόποδα καὶ τὴν Αἶθην τὴν ξανθὴν. Τέταρτος ὁ Ἀντίλοχος, ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος Νέστορος, τοῦ βασιλέως τῆς Πύλου μὲ ἵππους τῆς πατρίδος του ὅχι πολὺ ἐκλεκτοῦ γένους.

Τελευταῖος ὅλων ἔξευξε τὸ ἄρμα του ὁ Μηριόνης ἐκ Κρήτης μὲ δύο κρητικούς μελανότριχας, ὅχι ὅμως καὶ πολὺ ταχεῖς ἵππους.

Ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ ἁρματός του ἕκαστος τῶν ἀγωνιστῶν ρίπτει τὸν κλῆρόν του ἐντὸς τῆς περικεφαλαίας, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὁ Ἀχιλλεύς. Ἐκεῖνος ἀνατινάσσει καλῶς τοὺς κλήρους, καὶ πρῶτος ἐκφεύγει ὁ κλῆρος τοῦ Ἀντιλόχου.

Ὅποια τύχη δι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει βραδεῖς ἵππους! Θὰ ταχθῇ πρῶτος τοῦ ἀριστεροῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν θὰ στρέψῃ, δὲν θὰ εἶναι ἡναγκασμένοι οἱ ἵπποι του νὰ κάμουν μεγάλην στροφὴν.

Δεύτερος κληρώνεται ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος, δηλαδὴ τελευταῖος πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ εἰς τὴν χειροτέραν θέσιν, ὁ Διομήδης.

Οἱ ἁρματοδρόμοι, λαμβάνοντες ἕκαστος τὴν θέσιν του, προχωροῦν μὲ τάξιν πρὸς τὸ ἁρματοδρόμιον.

Τοὺς ὁδηγεῖ ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς. Καὶ ἰδού μετ' ὀλίγον φθάνουν καὶ παρατάσσονται καὶ οἱ πέντε εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν.

Ἐμπροσθέν των ἐκτείνεται μέγα διάστημα ὡς μακρότατον πέταλον, ἀρχίζον ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ φθάνον μέχρι τοῦ βάθους τῆς πεδιάδος, ὅπου μόλις διακρίνεται τὸ σημεῖον τῆς στροφῆς, εἰς μέγας κορμούς σκληροξύλου δένδρου. Φθάνοντες εἰς τὸ ξύλον τοῦτο οἱ ἄρματοδρομοί, ἔπρεπε νὰ στρέψουν πρὸς τ' ἄριστερά καί, ἀφοῦ διατρέξουν καὶ τὴν ἄλλην, τὴν ἄριστερὰν πλευρὰν τοῦ ἄρματοδρομίου, νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέρμα. Πέραν ἐκεῖ, πλησίον τοῦ κορμοῦ τούτου, εἶχε τοποθετήσῃ ὁ Ἀχιλλεύς ὡς ἐπόπτην τοῦ ἀγῶνος τὸν Φοῖνικα, τὸν φίλον τοῦ μακαρίτου πατρός του.

Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἄρματοδρομίου, ἂν καὶ ὄχι πολὺ ἀνώμαλος, ἔχει εἰς πολλὰ μέρη μικροὺς λάκκους καὶ σχισμάδας, ἱκανὰς ν' ἀνατρέψουν τὰ ἄρματα κατὰ τὴν ὀρμητικὴν αὐτῶν διαδρομὴν.

Πέριξ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ πετάλου χιλιάδες θεατῶν—ὅλος σχεδὸν ὁ ἑλληνικὸς στρατός—ἄλλοι κατήμενοι καὶ ἄλλοι ὄρθιοι, παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὴν ἄρματοδρομίαν. Πλησίον δὲ τῆς ἀφετηρίας ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος, καθισμένοι ἐπὶ ὠραίων θρόνων οἱ Ἑλληνες ἀρχηγοί, περιμένουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος.

Τὰ πάντα εἶναι ἑτοιμα. Κρατοῦντες διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὰ ἡνία καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν μᾶστιγα, κλίνοντες δὲ τὸν κορμόν των ὀλίγον πρὸς

τὰ ἔμπρὸς καὶ οἱ πέντε ἄρματοδρόμοι, ἀναμένουν ν' ἀκούσουν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀχιλλέως τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως. Ἀκούσαντες δὲ αὐτό, κροτοῦν τὴν μάστιγα ἀπὸ μίαν φορὰν ἕκαστος ἄνωθεν τῶν ἵππων τοῦ ἔρματος των καὶ ρίπτονται εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ὡς ἀστραπὴ ὁρμοῦν οἱ δέκα ἐκεῖνοι ἵπποι πρὸς τὸν στίβον τοῦ ἄρματοδρομίου. Ἐννοοῦν ὄχι μόνον τί γίνεται ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἀλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ ἕκαστος αὐτῶν. Καὶ καταβάλλει πάσας τὰς δυνάμεις του, ὅπως, σύρων τὸ ἄρμα τοῦ κυρίου του, τρέξῃ ταχύτερον, προσπεράσῃ τοὺς λοιποὺς καὶ φθάσῃ αὐτὸς πρῶτος εἰς τὸ τέρμα.

Κυματίζουν ὡς ὄφεις αἱ οὐραὶ των. Τινάσσονται αἱ χαῖται εἰς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ἀτμίζουν οἱ ρώθωνές των. Μὲ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ταχὺ αὐτὸ τράβηγμα τὰ πέντε ἐκεῖνα ἄρματα ἄλλοτε ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος καὶ ἄλλοτε αἰωροῦνται ἄνωθεν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διάβασίν των ὡς σύννεφον σηκώνεται ὁ κονιορτὸς ἀπὸ τὸν στίβον, καὶ ὅτε μὲν σκεπάζει τελείως τὰ ἄρματα ὅτε δὲ πάλιν μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου διακρίνονται ὑπὸ τῶν θεατῶν πᾶσαι αἱ κινήσεις τῶν ἀρμάτων, τῶν ἵππων καὶ τῶν ἄρματοδρόμων. Ἐνίοτε δὲ ἀκούονται καὶ οἱ λόγοι τῶν τελευταίων. Διότι οἱ ἄρματοδρόμοι ἐκ τοῦ πόθου των νὰ κερδίσουν τὴν νίκην, δὲν διστάζουν νὰ ὁμιλοῦν καὶ μὲ τοὺς ἵππους των, διὰ νὰ διεγείρουν τὴν φιλοτιμίαν καὶ ἐξάπτουν οὕτω τὴν ἄμιλλαν αὐτῶν.

Οὕτω τρέχοντα τὰ πέντε ἄρματα, διέτρεξαν ταχύτατα τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματοδρομίου, ἔφθασαν

εἰς τὸ σημεῖον τῆς στροφῆς καί, περιτρέχοντα αὐτό, ἐπλησίαζον νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην φαίνεται νὰ προπορεύεται τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους τόσον πλησίον τοῦ προηγούμενου, ὥστε αἱ ἀναπνοαὶ τῶν ἵππων του ἐθέρμαινον τὴν ράχιν τοῦ Εὐμήλου, καὶ οἱ πόδες των ἐνόμιζέ τις ὅτι θὰ ἐπάτουν ἐπὶ τοῦ ξένου ἄρματος.

Καὶ θὰ προέτρεχε τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους μὲ τὴν φορὰν καὶ τὸ σθένος, τὸ ὅποῖον εἶχον οἱ ἵπποι του, ἐὰν δὲν ἐξέφευγε τῶν χειρῶν του τὸ μαστίγιον.

Ἐδάκρυσεν ἀπὸ τὸν θυμὸν του ὁ ἀγωνιστὴς οὗτος, βλέπων τοὺς ἵππους του νὰ μένουν ὀπίσω, ἐπειδὴ ἀφήνοντο ἀμαστίγωτοι, καὶ αἱ φοράδες τοῦ Εὐμήλου νὰ προτρέχουν. Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Εἰς τὴν στιγμὴν σταματᾷ τοὺς ἵππους του, πηδᾷ ἐκ τοῦ ἄρματος, ἀναλαμβάνει τὸ μαστίγιον καὶ ἐξακο-

λουθεῖ τὸν ἀγῶνα μετὰ περισσοτέρας ὀρμῆς. Ποῦ νὰ φθάσῃ ὅμως τὸν Εὐμήλον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀπομακρυνθῇ πολὺ καὶ βέβαιος περὶ τῆς νίκης του καὶ ὑπερήφανος δι' αὐτό, προσήγγιζεν ὁλοὲν πρὸς τὸ τέρμα!

Ἄλλ' ἰδοὺ! ἐσκοτισμένος ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ χαρᾶς ὁ Εὐμήλος, δὲν προσέχει νὰ διευθύνῃ ὅπως πρέπει τὸ ἄρμα του. Δι' αὐτό, καθὼς ἔτρεχε πλησίον μικροῦ χάνδακος τοῦ στίβου, παραπατοῦν οἱ ἵπποι του, θραύεται ὁ ζυγός, φεύγει ἀπὸ τὴν θέσιν του ὁ ἄξων, λύονται αἱ φοράδες του καὶ ὁ ἴδιος τινάσσεται πέραν τοῦ ἄρματος. Ἐκ τῆς ἀποτόμου ταύτης πτώσεως του, ἐκδέρονται οἱ ἀγκῶνες καὶ αἱ χεῖρες του, αἱματώνονται οἱ ρώθωνες καὶ οἱ ὀδόντες του, κτυπᾷ τὸ μέτωπόν του καὶ γεμίζει ἀπὸ χῶματα τὸ στόμα του.

Βλέπων τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο ἀτύχημα τοῦ ἀντιπάλου του ὁ Διομήδης καὶ θέλων νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτοῦ, στρέφει δεξιώτερον τῶν συντριμμάτων τοῦ Εὐμήλου καί, κτυπῶν εἰς τὸν ἄερα ἐπανελημμένως τὸ μαστίγιόν του, διέρχεται ἔμπροσθέν του ἀκράτητος πλέον καὶ πρῶτος πρὸς τὸ τέρμα. Ὅπισθεν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀκολουθεῖ τὸ ἄρμα τοῦ Μενελάου καὶ μετ' αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀντιλόχου.

Μάτην ὁ τελευταῖος ὅτε μὲν γλυκομιλεῖ, ὅτε δὲ παρακαλεῖ, ὅτε δὲ ἀπειλεῖ τοὺς ἵππους του. Οἱ δυστυχεῖς καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειας νὰ πρεστρέξουν τοῦ ἄρματος τοῦ Μενελάου, ἀλλ' ὅμως δὲν τὸ κατορθώνουν καὶ ὁλονὲν ὑπολείπονται περισσότερον.

Βλέπει τοῦτο ὁ κύριός των καὶ κατανοῶν ὅτι δὲν

θὰ δυνηθῇ μὲ τὴν ἱκανότητα τῶν ἵππων του νὰ προσπεράσῃ τὸν Μενέλαον, σοφίζεται νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ τὴν πονηρίαν, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Καὶ ἰδού πῶς!

Ὀλίγον πρὸ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε νεροσυρμὴ ἀρκετὰ μεγάλη καὶ βαθεῖα, ἡ ὁποία κατελάμβανε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ πλάτος τοῦ στίβου καὶ ἄφηνε δεξιόθεν δίοδον δι' ἓν μόνον ἄρμα. Βλέπων τὸ χανδάκιον τοῦτο ὁ Ἀντίλοχος, ἐσκέφθη νὰ λοξεύσῃ δεξιὰ καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὴν στενὴν ἐκείνην δίοδον τοῦ στίβου. « Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον » εἶπε καθ' ἑαυτὸν « ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος τῶρα μὲ περνᾷ, ἢ θὰ προχωρήσῃ ὅλον ἐν κατ' εὐθείαν καὶ ὅταν θελήσῃ νὰ διαβῇ αὐτὸ τὸ χανδάκι, θ' ἀνατραπῇ ἀφεύκτως ἔνεκα τῆς ὁρμῆς, μὲ τὴν ὁποίαν τρέχει τῶρα, ἢ θὰ λοξεύσῃ καὶ αὐτὸς δεξιὰ καὶ θὰ θελήσῃ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιον πέρασμα. Τότε ὅμως, φθάνοντες καὶ οἱ δύο τὴν αὐτὴν στιγ-

μὴν εἰς τόσον στενὴν δίοδον, ἢ θὰ συγκρουσθῶμεν καὶ θὰ θρυμματισθῶμεν καὶ οἱ δύο, ἢ θὰ ὑποχωρήσῃ ὁ Μενέλαος καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐγὼ ἀσφαλῶς θὰ κερδίσω τὴν νίκην».

Αὐτὰ ἐσκέφθη ὁ Ἀντίλοχος καὶ δὲν ἠπατήθη. Διότι ὁ Μενέλαος, μόλις διέκρινε τὸ χανδάκιον καὶ ἐνόησε τὸν κίνδυνον, ἀμέσως ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιὰ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅμως τὰ δύο ἄρματα ἐκινδύνεον νὰ συγκρουσθοῦν.

«Ἀνόητε!» φωνάζει τότε κατηγανακτημένος ὁ Μενέλαος «πῶς κυβερνᾷς ἀπερισκέπτως τὸ ἄρμα σου; Δὲν βλέπεις ὅτι θὰ θρυμματισθῇ πῖπτον ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ μου; Δὲν λυπεῖσαι τὴν ζωὴν σου; Βλέπεις ὅτι εἶναι στενὸν τὸ πέρασμα καὶ δὲν χωροῦμεν καὶ οἱ δύο. Κράτει τοὺς ἵππους σου, μέχρις οὔ περάσω ἐγὼ καὶ ὕστερον προσπάθησε νὰ περάσῃς εἰς τὸ πλατὺ μέρος τοῦ στίβου, ἂν ἡμπορῇς».

Ὡς νὰ μὴ ἤκουσεν ὅμως τίποτε ὁ Ἀντίλοχος, ἔδωκε δυνατώτερον κτύπημα μὲ τὸ μαστίγιόν του εἰς τὴν ράχιν τῶν ἵππων του καὶ τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσε νὰ διέλθῃ πρῶτος τὴν στενὴν ἐκείνην δίοδον, ἀφήνων ὀπίσθεν του τὸν Μενέλαον. Διότι ὁ τελευταῖος, ἐκ φόβου μὴ συγκρουσθῇ μὲ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀντιλόχου, συνεκράτησε τοὺς ἵππους του καὶ ἄφησε τὸν ἀντίπαλόν του νὰ προσπεράσῃ.

Ἐξωργισμένος ἐνεκα τούτου ὁ Μενέλαος κατὰ τοῦ Ἀντιλόχου, ἤρχισε νὰ τὸν κατηγορῇ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ: «Κακόγνωμε καὶ πονηρὲ Ἀντίλοχε, ἀδίκως σὲ ἐπηνοῦμεν καὶ σ' ἐθεωροῦμεν μέχρι τοῦδε δίκαιον. Εἰ-

σαι πολὺ πονηρὸς καὶ ἄδικος· θὰ ὀρκισθῇς ὅμως πρῶτον καὶ ὕστερον θὰ λάβῃς τὸ βραβεῖον». Καὶ λέγων ταῦτα, ἐγλυκομίλησε τοὺς ἵππους του, διὰ νὰ τρέξουν ταχέως.

Πέριξ τοῦ ἄρματοδρομίου, ἄλλοι καθήμενοι καὶ ἄλλοι ὄρθιοι, παρακολουθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες μὲ καρδιόκτυπον τοὺς ἵππους, οἱ ὅποιοι μὲ ἀκράτητον ὁρμὴν τετραποδίζουσιν. Εἰς τὸ ἀνοιγμα τοῦ πετάλου, εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ τοῦ στίβου, καθήμενος μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὑψώματος καὶ ὁ Ἰδομενεύς, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν πολεμιστῶν, παρακολουθεῖ μὲ ἄγρυπνον προσοχὴν τὸν ἀγῶνα, διότι εἷς ἐκ τῶν ἄρματοδρόμων ἀγωνιστῶν εἶναι καὶ ὁ ἀχώριστος εἰς τὰς μάχας σύντροφος καὶ συμπατριώτης του, ὁ Μηριόνης.

Ἐνῶ ἔβλεπε κατ'ἀρχὰς νὰ προπορεύεται τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, τοῦ φαίνεται ὅτι διακρίνει τῶρα μετὰ τὴν στροφὴν νὰ προσπερνᾷ τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους. Καὶ ὅχι μόνον διακρίνει τὸν ξανθὸν ἵππον τοῦ Διομήδους ἀπὸ τὸ λευκὸν στίγμα, τὸ ὅποῖον ἔχει ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἀλλὰ καὶ νομίζει ὅτι δῆθεν ἀκούει καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Αἰτωλοῦ ἥρωος νὰ παρακινῇ τοὺς ἵππους του.

Ἀπορεῖ δι'αὐτὸ ὁ Ἰδομενεύς καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας νὰ παρατηρήσουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ εἰπουν, ἂν βλέπουν τὸν Διομήδη πρῶτον.

—«Τί κάθεσαι καὶ φλυαρεῖς ἀπ'αὐτοῦ ὑψηλά, Ἰδομενεῦ!» τοῦ ἀπαντᾷ τραχέως ὁ ταχὺς Αἴας, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀϊλέως. «Πάντοτε εἶσαι φλύαρος καὶ οἱ ὀφθαλμοί

σου δὲν βλέπουν καθαρά. Ἐκεῖναι, αἱ ὅποῖαι ἐξ ἀρχῆς προτρέχουν, εἶναι αἱ φορβάδες τοῦ Εὐμήλου. Ἴδου καὶ ὁ Εὐμήλος διακρίνεται μὲ τὸ δερμάτινον μαστίγιον εἰς τὰς χεῖρας».

Ὁ Ἰδομενεὺς γεμᾶτος θυμὸν ἀποκρίνεται :

«Αἶα, κακολόγε καὶ φιλόνεικε! ἐὰν σοῦ βαστᾷ, ἔλα νὰ στοιχηματίσωμεν λέβητα ἢ τρίποδα καὶ ἅς ὀρίσωμεν διαιτητὴν τὸν Ἀγαμέμνονα, διὰ νὰ μάθης ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἵπποι, ποὺ τρέχουν ἐμπρός».

Ἐξαλλος ἐξ ὀργῆς ἔνεκα τῆς ὕβρεως ἐκείνης ὁ πτερόπους Αἶας ἠγέρθη ἐκ τῆς θέσεώς του· καὶ θὰ ἔδιδε πολὺ κακὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν Ἰδομενεά, ἐὰν δὲν ἔπεν-
έβαινε ὁ Ἀχιλλεὺς λέγων: «Ἄς παύσουν αὐτοὶ οἱ ἀπρεπεῖς λόγοι μεταξύ σας, Αἶαντα καὶ Ἰδομενεῦ, διότι δὲν ἀρμόζουν εἰς σᾶς. Κοιτάξετε τώρα ἦσυχοι πῶς τρέχουν εἰς τὸν στίβον οἱ ἵπποι, καὶ δὲν θὰ βραδύνουν νὰ φθάσουν ἕως ἐδῶ, ἀφοῦ τοὺς κεντᾷ ὁ ζῆλος τῆς νίκης. Τότε ὅλοι θὰ ἴδωμεν τίνος οἱ ἵπποι εἶναι πρῶτοι καὶ τίνος τελευταῖοι».

Δὲν εἶχεν ἀποτελειώσει καλὰ ἀκόμη τοὺς λόγους του ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ἰδοὺ ἐφάνη καθαρὰ τρέχων πρῶτος πρὸς τὸ τέρμα ὁ Διομήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως μὲ τόσῃν ὀρμῇ, ὥστε οἱ τροχοὶ τοῦ ἅρματός του δὲν ἄφηναν αὐλάκια ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἅρματοδρομίου. Τέλος ἐσταμάτησεν εἰς τὸ τέρμα, πηδῶν δὲ κάτω μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἀπέθεσεν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τὸ μαστίγιόν του.

Ἦχνιζον ἀνοιγοκλείνοντες ταχέως οἱ ρώθωνες

Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρέδου. *Εκδ. Ε'.

τῶν ἵππων του καὶ ἔσταζον ἐξ ἰδρώτος οἱ τράχηλοι καὶ τὰ στήθη των.

Εἰς τὴν στιγμήν ὁ ὑπασπιστής του, ὁ ἀνδρεῖος Σθέnelος, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀχιλλέως τὸ βραβεῖον, μίαν δυνατὴν δούλην, καὶ παραδίδων αὐτὴν εἰς τοὺς συντρόφους του, προστάσσει ἄλλους μὲν νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἄλλους δὲ ν' ἀποζεύξουν καὶ νὰ περικυλισθοῦν τοὺς κουρασμένους ἵππους.

Δεύτερος ἔφθασεν ὁ Ἀντίλοχος, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐπέρασε τὸν Μενέλαον μὲ πονηρίαν καὶ ὄχι μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν ἵππων του. Κατόπιν αὐτοῦ τρίτος ἔρχεται ὁ Μενέλαος, ἀκολουθῶν κατὰ πόδας τὸν προηγούμενον καὶ τόσον ὀπισθεν αὐτοῦ, ὅσον ἀπέχει ἡ οὐρὰ τοῦ ἐξευγμένου ἵππου ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῆς ἀμάξης του. Ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀκοντίου φθάνει καὶ ὁ Εὐμηλος, σύρων διὰ μιᾶς χειρὸς τὸ ἄρμα του ἐκ τοῦ ἄξονος καὶ διὰ τῆς ἄλλης κρατῶν τὰ ἡνία τῶν ἵππων, ὥσαν νὰ ἦτο ἵπποκόμος!

Τὸν ἡύσπλαγχνίσθη ὁ Ἀχιλλεύς, ὅταν τὸν εἶδεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς : « Ἰδέτε! τελευταῖος φθάνει ὁ καλύτερος! Ἄς τοῦ δοθῇ ὅμως τὸ δεύτερον βραβεῖον καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως ὅς λάβῃ τὰ πρωτεῖα ».

Οἱ ἀρχηγοί, συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀχιλλέως, ἐδέχθησαν νὰ δοθῇ ἡ φορβὰς εἰς τὸν Εὐμηλον. Τὴν στιγμήν ὅμως ἐκείνην προβάλλει ὁ Ἀντίλοχος καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀχιλλέα : « Θὰ θυμώσω μαζί σου πολὺ, Πηλεΐδη, ἐὰν κάμῃς αὐτό, ποὺ εἶπες.

Μοῦπαίρνεις αὐθαίρετα τὸ βραβεῖόν μου καὶ τὸ δίδεις εἰς τὸν Εὐμηλον; μετὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν ἐθρυμματίζετο τὸ ἄρμα του, θὰ ἤρχετο πρῶτος. Αὐτὸ ὅμως, ποῦ ἔπαθε, τὸ ἔπαθεν ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑπερηφάνειάν του. "Ἐχων πεποίθησιν εἰς τὴν ἰκανότητα τῶν ἵππων του, παρέλειψε νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, πρὸ τοῦ ἀρχίσῃ ὁ ἀγών. "Ἄς προσηύχετο εἰς τοὺς ἀθανάτους καὶ δὲν θὰ ἤρχετο τελευταῖος. "Ἄν τὸν συμπονήσῃς, δῶσέ του ἀπὸ τὰ πολλά, ποῦ ἔχεις εἰς τὴν σκηνήν σου : χρυσόν, χαλκόν, πρόβατα, δούλους καὶ λαμπρὰ πτερόποδα πωλάρια. Τότε ὅλοι θὰ σ' ἐπαινέσουν. Τὴν φορβάδα ὅμως αὐτὴν ἐγὼ δὲν θ' ἀφήσω εἰς κανένα νὰ μοῦ τὴν πάρῃ, διότι εἶναι ἰδική μου, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. "Ὅποιος θελήσῃ νὰ μοῦ τὴν πάρῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου ».

Ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ, ἐμειδίασεν ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀκούων τοὺς ὑπερηφάνους τούτους λόγους τοῦ νεαροῦ Ἀντίλοχου, καὶ εἶπε : « Εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη σου, Ἀντίλοχε καὶ σὲ συγχαίρω. Θὰ σὲ ἀκούσω καὶ θὰ χαρίσω εἰς τὸν Εὐμηλον λαμπρὸν χάλκινον θώρακα, τὸν ὅποιον ἔχω λάβει λάφυρον ἀπὸ τὸν Ἀστροπαῖον »· καὶ αὐτὸ ἔγινε.

Τότε προχωρεῖ εἰς τὸ μέσον καὶ ὁ Μενέλαος καταλυπημένος καὶ κατηγανακτημένος, λαμβάνων δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ κήρυκος τὸ ἱερὸν σκῆπτρον λέγει : « Κρῖμα εἰς σέ, Ἀντίλοχε ! Δὲν εἶσαι πλέον ὁ φρόνιμος νέος, τὸν ὅποιον ὅλοι ἐγνωρίζομεν. Πολὺ πονηρὸς καὶ δόλιος ἐξείχθης ὀλίγον πρότερον. Σπρώχνων ἐκεῖνα τὰ βροδυκίνητα ἄλογά σου ἐμπρός μου καὶ

ἐμποδίζων τὸν δρόμον τῶν ἰδικῶν μου ἀλόγων, μοῦ ἐθόλωσες τὴν δόξαν μου. Σεῖς ὅμως ὅλοι οἱ ἄρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν, σᾶς παρακαλῶ, νὰ μᾶς κρίνετε καὶ τοὺς δύο, δικαίως, μήπως εὐρεθῇ κανεὶς καὶ εἴπη αὐτὸν τὸν λόγον: «Μὲ ἀπάτην ὁ Μενέλαος ἐπῆρε τὴν φορβάδα ἀπὸ τὸν Ἀντίλοχον, ἂν καὶ εἶχε χειρότερα ἄλογα».

Ἔπειτα στραφεὶς πάλιν πρὸς τὸν Ἀντίλοχον, τοῦ λέγει: «Κρατῶν τοὺς ἵππους σου, Ἀντίλοχε, ὀρκίσου εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὅτι δὲν μετεχειρίσθης δόλον, διὰ νὰ ἐμποδίσῃς τὸ ἄρμα μου».

—«Ἡσύχασε, Μενέλαε, διότι καὶ μικρότερός σου εἶμαι καὶ σὺ καλύτερός μου καθ' ὅλα» ἀπήντησεν ὁ Ἀντίλοχος. «Γνωρίζεις πόσον εὐκόλως παρανομοῦν οἱ νέοι ἔνεκα τῆς φιλοτιμίας των. Μαλάξου ὅμως, διότι μόνος μου σοῦ δίδω τὴν φορβάδα, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισα. Καὶ ἂν ἠθέλες καὶ τίποτε ἄλλο προθύμως θὰ σοῦ τὸ ἔδιδον, διὰ νὰ μὴ χάσω τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου πρὸς ἐμὲ καὶ ὀργὴ θεϊκὴ πέσῃ ἐπάνω μου»· καὶ λέγων ταῦτα, παραδίδει τὴν φορβάδα εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἡὐφράνθη ἡ καρδιά τοῦ Μενελάου, τοῦ ἔφυγεν ἀμέσως ὁ θυμὸς ἐξ αἰτίας τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἀντιλόχου, καὶ εἶπε: «Ἀντίλοχε, τῶρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράποννα ἐναντίον σου. Σήμερον μόνον ἡ ὀρμὴ τῆς νεότητός σου ἐνίκησε τὴν φρόνησίν σου. Εἰς τὸ ἐξῆς ὅμως κοίταξε νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα πονηρὰ μέσα καὶ μάλιστα πρὸς ἀνωτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἔπιπτε εἰς ἓν τοιοῦτον σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Ἐσὲ ὅμως σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ καλός σου ὁ πα-

τήρ, ὁ γέρων Νέστωρ, καὶ ὁ ἀδελφός σου, ὁ Θρασυμήδης, πολλὰ ἔχετε ὑποφέρει πρὸς χάριν μου ἕως τώρα, πολεμοῦντες ἐδῶ μαζί μου τόσα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος σας. Δι' αὐτό, ἂν καὶ ἡ φορβὰς εἶναι ἰδική μου, σοῦ τὴν χαρίζω μὲ ὅλην τὴν καρδίαν μου, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ τοῦτο αὐτοὶ ἐδῶ οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι δηλ. οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε ἀδικῶ κανένα, διότι εἶμαι βασιλεύς».

Ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς δύο ἀντιπάλους οἱ ἀρχηγοί, δὲν ἤξευραν ποῖον ἐξ αὐτῶν νὰ θαυμάσουν περισσότερο.

Τότε ὁ Ἀχιλλεύς, ὅφου ἔδωσε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, λαμβάνει τὸ πέμπτον, τὸ ἔξοχον ποτήριον μὲ τὰς δύο λαβὰς, καὶ τὸ παραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γέροντος Νέστορος, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀντιλόχου, θέλων οὕτω νὰ δείξῃ ὅτι εἰς τοιοῦτον πατέρα, ὁ ὅποιος ἔχει υἱοὺς ὡς τὸν Ἀντίλοχον, ἀξίζει βραβεῖον νίκης.

Παράφρασις ἐκ τοῦ Ψ τῆς Ἰλιάδος.

Δ. Μ. Α.

21. ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 324 π.Χ. ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, περατώσας τὴν κατὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐπίπονον αὐτοῦ ἐκστρατείαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσιν τῆς Σουσιανῆς, ἐπαρχίας τῆς Περσίας. Ἐκεῖ ἐώρτασε μίαν τῶν λαμπροτέρων ἐορτῶν, ἐξ ὧν ἀναφέρει ἡ παγκόσμιος ἱστορία.

Ἐχων κατὰ νοῦν ἀπὸ πολλοῦ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν μέγαν αὐτοῦ σκοπὸν, νὰ συμφιλιώσῃ δηλ. καὶ νὰ ἐνώσῃ τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως, ἐπίστευσεν ὅτι ἔφθασε ἤδη εἰς τὸ τέλος τοῦ μεγαλεπηβόλου τούτου σχεδίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεφάσισεν αὐτὸς μὲν νὰ νυμφευθῇ τὴν Στάτειραν, τὴν ὠραίαν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου, οἱ ἐπισημότεροι δὲ τῶν στρατηγῶν του νὰ λάβουν ταῦτοχρόνως συζύγους, ἐπιφανεῖς γυναῖκας Ἀσιανάς. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐγίνοντο οἱ γάμοι τοῦ μεγάλου βασιλέως μετὰ τῆς Στατείας, ἔπρεπε νὰ τελεσθοῦν καὶ οἱ γάμοι ὅλων τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοῦ στρατηλατῶν.

Ὅταν ἔφθασεν ἡ ὁρισθεῖσα ἡμέρα, ἡ αἴθουσα τοῦ γάμου παρουσιάσθη διεσκευασμένη μεγαλοπρεπῶς ὅσον καὶ καταλλήλως διὰ τὴν περίστασιν.

Ἡ ὅλη σκηνὴ εἶχε περίμετρον 750 μέτρων καὶ ἐστηρίζετο ἐπὶ 50 κίωνων, ἐστολισμένων διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μετάλλων. Χρυσοκέντητοι τάπητες ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος καὶ ὑφάσματα πορφυρᾶ καὶ

χρυσᾶ ἀπετέλουν τοὺς ὀρόφους καὶ περιελάμβανεν ἰδιαίτερα διὰ τοὺς νεονύμφους δωμάτια, χωριζόμενα διὰ πλουσιωτάτων περσικῶν παραπετασμάτων.

Λαμπροτάτη ἦτο καὶ ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς τελετῆς, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ἦτο ἐστρωμένη μεγίστη τράπεζα, ἔχουσα χρυσοῦν τὸ ἐν ἄκρον, τὸ ὠρισμένον διὰ τὸ βασιλικὸν ζεῦγος, ἀργυρᾶ δὲ τὰ ἄλλα μέρη, τὰ προωρισμένα διὰ τοὺς ἀρχηγούς.

Οἱ προσκεκλημένοι ἀνήρχοντο εἰς ἑννέα χιλιάδας. Σάλπιγγες ἀνήγγειλαν τὴν ἑναρξιν τῆς τελετῆς καὶ ἦχοι σαλπίγγων συνώδευον ἐκάστην πρόποσιν. Ἐπινον δὲ ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι μὲ χρυσᾶ ποτήρια, τὰ ὅποια ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἶχε δωρήσει εἰς αὐτούς.

Εἰς σημεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνεσύρθησαν τὰ παραπετάσματα, καὶ ἡ Στάτειρα, ἀπαστράπτουσα ἐκ νεότητος καὶ ὠραιότητος, ἐνδεδυμένη δὲ ὀλόχρυσα, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν αἴθουσαν ἐν συνοδείᾳ ὠραιोटάτων δεσποινίδων καὶ ἐνθουσιωδῶς χαιρετιζομένη ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ εἰς προὔπαντησιν αὐτῆς σπεύσαντος Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπειτα ἕκαστος τῶν στρατηγῶν ἔλαβε θέσιν πλησίον τῆς ἰδικῆς του μελλονύμφου.

Ἐπὶ πέντε ὀλοκλήρους ἡμέρας διήρκεσαν αἱ ἑορταὶ τῶν γάμων τούτων εἰς τὰ Σοῦσα.

Εἰς τὸ στρατόπεδον εἶχον συρρεύσει ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ραψῳδοὶ καὶ κιθαρωδοί, ὑποκριταὶ καὶ ταχυδακτυλουργοί, μάγοι καὶ χορευταί.

Ἐν τέλει δέ, ὅπως ἐπιστέψῃ ἐπαξίως τὴν ἑορτήν,

ὁ μεγαλόδωρος Ἀλέξανδρος ἐπλήρωσεν ὅλα τὰ χρέη τῶν στρατηγῶν, τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν του, ἀνερχόμενα εἰς εἴκοσι χιλιάδας ταλάντων, ἦτοι περὶ τὰ δύο περίπου δισεκατομμύρια σημερινῶν δραχμῶν.

Ἀρριανῶ.

Δ.Μ.Α.

22. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Ὅσάκις ὁ «σεπτὸς αὐτοκράτωρ καὶ κύριος τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἀπεφάσιζε νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως «ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ γενναίου στρατοῦ του», ἔπρεπε νὰ συνοδεύηται ὑπὸ μεγάλης ἀκολουθίας ὅχι μόνον σωματοφυλάκων καὶ φρουρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν καὶ μαγείρων· μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὑπὸ ἀναριθμήτων ἀποσκευῶν, χρησίμων διὰ τὰς ἀνάγκας του τὰς καθημερινάς. Ὀγδοήκοντα ἵπποι ἐχρειάζοντο διὰ τὴν μεταφορὰν μόνον τῶν μαγειρικῶν σκευῶν καὶ τριάκοντα διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἱματιοφυλακίου του, ἄλλα δὲ πάμπολλα φορητὰ ζῶα, διὰ νὰ μεταφέρουν τὰς μεγαλοπρεπεῖς σκηνάς, τὰ φορητὰ τραπέζια, καθίσματα καὶ λουτρά, τοὺς φορητοὺς κλιβάνους, τὸν μικρὸν φορητὸν ναόν, ὅπου ἐκκλησιάζετο ὁ αὐτοκράτωρ, τὴν βιβλιοθήκην, τὸ φαρμακεῖον, τὰ ἐσώρρουχα καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδεία περιελάμβανεν ἀκόμη καὶ ἑκατὸν ἵππους τῆς ἵππασίας· ἐξ αὐτῶν οἱ τρι-
 άκοντα ἦσαν πάντοτε ἑτοιμοί, μὲ τὰ ἐφίππια δηλ.
 καὶ τοὺς χαλινούς των, ἵνα χρησιμοποιῶνται εἰς πᾶ-
 σαν στιγμὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἡ φροντὶς τῶσων
 ζώων ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς ἀναρίθμητον πλῆθος
 ἵπποκόμων, πεταλωτῶν, προμηθευτῶν κλπ.

Ὅταν ἐξεκίνει ἡ αὐτοκρατορικὴ αὕτη συνοδεία, ἑκα-
 στος ἵπποκόμος ἐφωδιάζετο μὲ δελτίον, εἰς τὸ ὁ-
 ποῖον κατεγράφετο ὁ ἀριθμὸς τοῦ ζώου του, ὅπερ
 ἔπρεπε νὰ παρουσιάσῃ ἐκάστην ἑσπέραν εἰς τὸν στρα-
 τοπεδάρχην, διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀνάλογον τρο-
 φὴν δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὸ ζῶόν του.

Εἰδικὸς ἀξιωματικὸς ἐπετήρει τὴν νύκτα, ὅπως προ-
 φυλάσσωνται καλῶς, σκεπάζωνται καὶ δένωνται ἀσφα-
 λῶς τὰ ζῶα ταῦτα. Ὁ ἴδιος ἔπρεπε νὰ ἐπιβλέπῃ
 καὶ τὸ φόρτωμά των καθὼς καὶ τὴν συμπεριφορὰν
 τῶν ἵπποκόμων πρὸς αὐτά. Ἴπποκόμος, ὁ ὁποῖος
 ἠθέλε συλληφθῇ κακομεταχειριζόμενος τὸ ζῶόν του,
 ἔμαστιγώνετο. Ἴππος δέ, σεσημασμένος διὰ τῆς αὐτο-
 κρατορικῆς σφραγίδος, δὲν ἐπετρέπετο νὰ χαρισθῇ
 οὔτε νὰ πωληθῇ.

Ὡς αὐτοκρατορικὸς στρατοπεδάρχης ἐχρησίμευε τὴν
 νύκτα εἰς ἐκ τῶν ἐμπίστων ξένων μισθοφόρων, τῶν
 δ ρ ο υ γ γ α ρ ί ω ν. Οὗτος, κρατῶν δαυλόν, σύμ-
 βολον τοῦ ἀξιώματός του, εἶχεν ὑπὸ τὰς διατα-
 γὰς του διακοσίους βαρβάρους φύλακας διὰ τὴν ἐ-
 ξωτερικὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν φρουρὰν τοῦ αὐτο-
 κράτορος. Ἐκάστην ἑσπέραν ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ ἐνε-

πιστεύετο εἰς τὸν δρουγγάριον τὸ σύνθημα. Οὗτος δὲ μετὰ τοῦ ἐταιρειάρχου, ἦτοι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἰδιαίτερας αὐτοκρατορικῆς σωματοφυλακῆς, ἀγρυπνοῦντες ὅλην τὴν νύκτα, ἐπέβλεπον τὰς περιπολίας· ἐνῶ οἱ κοιτῶν ἴταί, οἱ ὑπηρεταὶ δηλ. τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κοιτῶνος, ἐκάθηντο ἄγρυπνοι περίξ κυκλικοῦ φράκτου ἐξ ἀσπίδων κρεμαστῶν. Τὸν φράκτην τοῦτον οὐδεὶς ἐπετρέπετο νὰ διέλθῃ ἄνευ τῆς αὐτοκρατορικῆς διαταγῆς.

Ὅταν ὁμως ὁ αὐτοκράτωρ, διελθὼν τὰ ὅρια τῆς χώρας του, εἰσέβαλλεν εἰς ἔδαφος ἐχθρικόν, ὁλόκληρον τὸ ἀνακτορικὸν προσωπικὸν ἔμενεν ὀπισθεν καὶ τέσσαρα τάγματα, ἐκ πεντακοσίων ἐκλεκτῶν πολεμιστῶν ἕκαστον, ἀπετέλουν ἐφεξῆς τὴν νέαν συνοδείαν αὐτοῦ. Οἱ πολεμισταὶ οὗτοι ἐξελέγοντο ἐκ τῶν περιφήμων συνοριακῶν φρουρῶν, τῶν γνωστῶν μὲ τὸ ὄνομα « ἄ κ ρ ἱ τ α ἰ ». Οὗτοι ἀντικαθίστων τοὺς τακτικούς φρουρούς, διότι ἦσαν καλύτερα παρεσκευασμένοι διὰ τὴν ἐπίπνον καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην ὑπηρεσίαν. Ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ αὐτοκράτωρ ἔμενεν εἰς ἐχθρικὸν ἔδαφος, ἔπρεπεν ὁ μέγας σταβλάρχης του, ὁ π ρ ω τ ο σ τ ἄ τ ω ρ, μετὰ τριῶν ἵπποκόμων καὶ τριῶν ἐπισεσαγμένων ἵππων νὰ ἴστανται ὅλην τὴν νύκτα ἔξωθεν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κοιτῶνος,

Ὅσάκις ἐπεθεώρει τὸ στράτευμά του ἢ καὶ ἀπλῶς διήρχετο ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ, ἔπρεπεν ἕκαστον σῶμα ν' ἀποδίδῃ εἰς αὐτὸν τὰς καθωρισμένας τιμάς. Ὁ στρατηγὸς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ του ἀφιππεύοντες, νὰ τὸν συνοδεύουν ἐπὶ τι διάστη-

μα· οἱ στρατιῶται, γονυπετοῦντες, νὰ τὸν προσκυνοῦν. Σταματῶν τότε ὁ αὐτοκράτωρ ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας: «Ἐλπίζω ὅτι καλῶς τὰ πράγματα ἡμῶν ἔρχονται. Πῶς ἔχουν αἱ γυναῖκες, αἱ θυγατέρες καὶ οἱ παῖδες σας, τέκνα μου;»

—«Ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς βασιλείας σου» ἀπεκρίνοντο οἱ στρατιῶται «καλοπερνοῦμεν ἡμεῖς οἱ δοῦλοι σου, δέσποτα».

—«Ἄς ἔχη δόξαν ὁ Θεός, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὁποίου εὕρισκόμεθα ἅπαντες» ἀνταπήντα ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἐπειτα διέταξε τοὺς ἀξιωματικούς νὰ ἱππεύσουν καὶ ἐξακολουθήσουν τὸν δρόμον των.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς παραμονῆς του εἰς τὴν ἐχθρικήν χώραν ἔπρεπεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ κά-

μνη συχνὰς ἐπιθεωρήσεις, νὰ δειπνῇ δὲ μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του. Διὰ νὰ εἶναι δὲ νωπὰ καὶ ἐκλεκτὰ πάντοτε τὰ τρόφιμα, τὰ προωρισμένα διὰ τὰ τοιαῦτα δεῖπνα, ἔπρεπεν ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀρχισιτιστὴς καθ' ὅλον τὸ δρόμον νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς προμηθείας ἐκλεκτῶν σφαγίων, ἐλαίου, βουτύρου, ἰχθύων, χόρτων κλπ.

Μὲ τοιαύτην μεγαλοπρέπειαν ἐξεστράτευσον οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, ὅταν τὸ κράτος των εὕρισκετο εἰς τὴν ἀκμὴν του.

Κατὰ τὸν Γ. Σλουμπερζέ

23. ΕΚΛΟΓΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Όταν ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου Εἰρήνη (780–803 μ.Χ.) ἠθέλησε νὰ νυμφεύσῃ τὸν υἱὸν καὶ συμβασιλέα της Κωνσταντῖνον, ἐξαπέστειλεν εἰς ὅλον τὸ ἀπέραντον τότε κράτος των ἀνθρώπων, διὰ ν' ἀνακαλύψουν καὶ νὰ φέρουν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὰς ὠραιότερας κόρας τῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ νὰ εὐκολύνῃ δὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς των, ἐφρόντισε νὰ ὀρίσῃ τὴν ἡλικίαν, τὸ ἀνάστημα καθὼς καὶ τὸ μῆκος τῶν ὑποδημάτων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ ἔχουν αἱ ὑποψήφιοι αὐταὶ βασίλισσαι. Ἐχοντες τὰς ὁδηγίας ταύτας οἱ ἀπεσταλμένοι, διεσκορπίσθησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς αὐτοκρατορίας.

Δύο ἐξ αὐτῶν, διασχίζοντες τὰς χώρας τοῦ Πόντου, ἔφθασαν ἐσπέραν τινὰ εἰς τινὰ κώμην τῆς Παφλαγονίας. Ἰδόντες δὲ μακρόθεν μεγάλην καὶ ὠραίαν οἰκίαν καὶ θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς κατοικίαν πλουσίου οἰκοδεσπότη, ὅπου θὰ ἠδύναντο νὰ καλοπεράσουν, ἀπεφάσισαν νὰ καταλύσουν εἰς αὐτήν. Δὲν ἐπέτυχον ὅμως ὅ,τι ἐφαντάσθησαν. Διότι ὁ οἰκοδεσπότης τῆς οἰκίας ἐκείνης, ἅγιος καθ' ὅλα ἄν-

θρωπος, εἶχε καταντήσῃ πάμπτωχος ἀπὸ τὰς πολλὰς αὐτοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀγαθοεργίας. Ἐν τούτοις ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα τοὺς ἀπεσταλμένους τῆς αὐτοκρατείας, καλέσας δὲ τὴν γυναῖκα: «Κοίταξε νὰ μᾶς ἐτοιμάσῃς καλὸν δεῖπνον!» εἶπεν εἰς αὐτήν.

—«Πῶς θέλεις» τῷ ἀπαντᾷ ἀμέσως ἐκείνη «νὰ ἐτοιμάσω δεῖπνον; Μὲ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον διεχειρίσθῃς τὴν περιουσίαν μας, δὲν μᾶς ἀπέμεινεν οὔτε ἓν πουλερικόν».

—«Πῆγαινε» τῆς εἶπε πάλιν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος «ἄναψε τὴν φωτιάν, στρῶσε τὴν ἐξ ἐλεφαντοστοῦ τράπεζαν, διευθέτησε καὶ τὴν μεγάλην τραπεζαρίαν μας. Ὁ Θεὸς ἔπειτα θὰ φροντίσῃ κάτι νὰ μᾶς στείλῃ νὰ δειπνήσωμεν».

Καὶ ἀληθῶς· κάτι εὐρέθη καὶ ἔφαγον καὶ ἐχόρτασαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς αὐτοκρατείας, οἵτινες, κατευχαριστημένοι ἐκ τῶν εὐγενῶν τρόπων καὶ τῆς μεγάλης προθυμίας τῶν οἰκοδεσποτῶν, ἐζήτησαν νὰ πληροφορηθοῦν καὶ τὰ τῆς οἰκογενειακῆς αὐτῶν καταστάσεως. Ὅταν δὲ ἤκουσαν ὅτι ἔχουν τρεῖς κόρας εἰς ἡλικίαν γάμου, εἶπον:

«Ὁ σειπτὸς ἡμῶν δεσπότης καὶ κύριος προστάσσει νὰ παρουσιασθεῖν αἱ θυγατέρες σας, διὰ νὰ τὰς ἴδωμεν. Δι' αὐτὸν ἄλλως τε τὸν σκοπὸν περιοδεύομεν τὰς χώρας τοῦ ἀπεράντου κράτους του· νὰ μὴ ἀφήσωμεν, χωρὶς νὰ τὴν ἴδωμεν, κάθε μίαν κόρην εἰς ὥραν γάμου».

Οἱ γονεῖς τότε παρουσίασαν εἰς αὐτοὺς τὰς θυγα-

τέρας των. Ἦσαν καὶ αἱ τρεῖς ὠραιόταται καὶ χαριτωμέναι· ἡ μία δὲ ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Μαρία, πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχε καὶ τὴν ὠρισμένην ἡλικίαν, καὶ τὸ ὠρισμένον ἀνάστημα, ἡδύνατο δὲ πρὸς τοῦτοις νὰ φορέσῃ καὶ τὸ ὑπόδημα, ὅπερ ἔφερον μαζί των οἱ ἀπεσταλμένοι.

Κατενθουσιασμένοι ἐκ τοῦ εὐρήματός των οὗτοι, παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκεῖ εἶχον συναθροισθῇ καὶ περὶ τὰς δώδεκα ἄλλαι κόραι, πᾶσαι ὠραιόταται καὶ αἱ πλεῖσται ἐκ πλουσίων καὶ ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πᾶσαι αὗται προσέβλεψαν μετὰ περιφρονήσεως τὴν νεοφερμένην συνάδελφόν των. Αὕτη ὅμως, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τῆς τὴν ἀγενῆ συμπεριφορὰν των, ἀφοῦ

τὰς ἐχαιρέτησεν, εἶπεν εἰς αὐτάς: «Ἀγαπηταί μου, ὅς δώσωμεν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν ὅτι, ὅποιαδήποτε ἐξ ἡμῶν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ βασίλισσα, αὐτὴ θὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἄλλων».

Μία ὅμως ἐξ αὐτῶν, κόρη στρατηγοῦ, ἀπήντησε τότε :

«Εἶμαι ἡ πλουσιωτέρα, ἡ ὠραιότερα ὄλων σας καὶ κατάγομαι ἐκ τῆς ἀριστοκρατικωτέρας οἰκογενείας τῆς αὐτοκρατορίας μας. Ἀναμφιβόλως ἐμὲ θὰ προτιμήσῃ ὡς σύζυγόν του ὁ αὐτοκράτωρ. Σεῖς αἱ ἄλλαι, πτωχὰ κοράσια καὶ ἐκ ταπεινῶν οἰκογενειῶν πᾶσαι, μὴ ἔχουσαι ἄλλο τι πλὴν τῆς καλλονῆς σας, δύνασθε ἀπὸ τοῦδε νὰ κόψετε πᾶσαν ἐλπίδα σας».

Καὶ ὅμως αἱ ἐλπίδες ταύτης διεψεύσθησαν οἰκτρότατα. Διότι, ὅταν αἱ ὑποψήφιαι παρουσιάσθησαν ἔμπροσθεν τῆς αὐτοκρατείας, τοῦ υἱοῦ καὶ συμβασιλέως της καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ των, καὶ οἱ τρεῖς εἶπον εἰς τὴν ὑπερόπτιν ἐκείνην κόρην τοῦ στρατηγοῦ.

«Εἶσαι πολὺ ὠραία κόρη, ἀλλ' ἀκατάλληλος, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βασίλισσα». Τοῦναντίον ἡ ταπεινὴ Μαρία μὲ τοὺς ἀπλοῦς καὶ εὐγενεῖς τρόπους της τόσον ἤρρεσεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε νὰ ἐκλέξῃ αὐτὴν ὡς σύζυγόν του.

Αὐτὸς ἦτο ὁ συνήθης τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν βυζαντινῶν βασιλισσῶν. Ἐξ αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι οἱ αὐτοκράτορες τῆς κραταιοτέρας τῶν χρόνων ἐκείνων αὐτοκρατορίας δὲν ἐφρόντιζον τόσον, ὅπως ἡ μέλλουσα βασίλισσα κατάγεται ἐξ ἀριστοκρατικῆς

οικογενείας, ὅσον νὰ εἶναι σεμνή καὶ ὠραία συγχρό-
 νως. Καὶ αὐτό, διότι ἦσαν βέβαιοι ὅτι αἱ ἐπίση-
 μοι τελεταί, αἱ ὁποῖαι συνώδευον τὸν γάμον, καθὼς
 καὶ ἡ στέψις ἤρκουν νὰ δώσουν εἰς τὴν μελλόνυμφον
 βασίλισσαν νέον ὅλως χαρακτῆρα καὶ νὰ μεταβά-
 λουν πτωχὴν καὶ ἄσημον κόρην εἰς γυναῖκα ἀνωτέ-
 ραν, ζωντανὴν ἐνσάρκωσιν τῆς παντοδυναμίας.

Κατὰ τὸν Κ. Ντήλ.

24. ΕΙΣ ΦΑΡΟΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Πρὸς τὰ δυτικὰ τοῦ Καρπενησίου καὶ ἀρκετὰς ὥρας μακρὰν αὐτοῦ ἐπὶ μιᾷ ἀποκρύφου τοποθεσίας ὑπάρχει τὸ ὀνομαστὸν καθ' ὅλην τὴν Αἰτωλοκαρνανίαν μοναστήριον τοῦ Προυσσοῦ. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχει θαυματουργὸς εἰκών, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι προσκύνημα ὀλοκλήρου τῆς Ρούμελης. Ἐκτισμένη ἡ μονὴ αὕτῃ ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, εὐρίσκεται εἰς τὴν βάσιν κωνοειδοῦς λεκάνης, ἡ ὁποία σχηματίζεται ἐκ τῶν πέριξ ὀρθουμένων βουνῶν· εἰς τὸ μέσον τῆς λεκάνης ταύτης καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ μοναστηρίου ὑψώνεται ἀπομεμονωμένος βράχος, ὁ ὁποῖος, ἐὰν ἐπὶ τῆς κορυφῆς του ἔκαιεν ἀνημμένη πυρά, θὰ ὠμοίαζε πρὸς τεραστίαν λαμπάδα, στηθεῖσαν ἐκεῖ, διὰ νὰ καίῃ ἔμπροσθεν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας.

Τὰ πυκνὰ δάση τῶν γύρω βουνῶν, τὸ κλείσιμον, τὸ ὁποῖον ταῦτα κάμνουν, περισφίγγον αὐτὸ μοναστήριον, μαζὶ μὲ τοὺς τρομακτικοὺς κρημνοὺς οἵτινε ἐπικρέμονται ὡς διαρκῆς ἀπειλὴ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβάτου, συμπληρῶνουν τὸ φυσικὸν μυστήριον. Ἦτο δὲ τοῦτο τὸ καταλληλότερον διὰ νὰ τοποθετηθῇ ἐκεῖ ἐν ἄλλο τοιοῦτον μυστήριον, τὸ θρησκευτικόν....

Τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσσοῦ ἰδρύθη κατὰ τὸν ἑνατον μ.Χ. αἰῶνα, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰκονομαχίας. Τότε, καθὼς λέγει ἡ παράδοσις τῆς μονῆς, ὅταν αἱ εἰκόνες ἔφευγον τὴν δίωξιν τῶν Ἰσαύρων, κάποιος μοναχὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔλαβεν ἐξ ἑνὸς ναοῦ

τῆς Προύσσης τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας μὲ τὸν ἱερὸν σκοπὸν, διὰ νὰ τὴν σώσῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ μακρὸν περιεπλανήθη ἀναζητῶν ἀσφαλὲς καταφύγιον πρὸς τοποθέτησιν αὐτῆς, εὔρε τὸ κρησφύγετον τῶν βράχων τοῦ Προυσσοῦ καὶ αὐτοῦ ἀνήγειρε ναῖσκον. Οὗτος βραδύτερον, ἔχων τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα, ἐξειλίχθη εἰς μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ἔλαβε τὸ ὄνομα «Π ρ ο υ σ σ ό ς».

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἡ μονὴ αὐτὴ ἔσχε σπουδαίαν ἐπίδρασιν εἰς τοὺς κατοίκους ὅχι μόνον τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Αὐτοῦ ἐμάνθανον γράμματα καὶ ἐδιδάσκοντο τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν πολλοὶ ἑλληνόπαιδες κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ μονὴ διετήρει διαρκῶς διδασκάλους ὀνομαστοὺς πολλάκις. Καὶ σήμερον ἀκόμη, διατηροῦσα τὴν ὡραίαν ταύτην παράδοσιν, συντηρεῖ δι' ἐξόδων της ἀρκετοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τῶν πέριξ χωρίων.

Εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸ κάθε διαβάτης θὰ σταθῇ, θὰ φάγῃ, θ' ἀναπαυθῇ καὶ θὰ εὔρῃ πᾶσαν περίθαλψιν καὶ περιποίησιν. Ἡ φιλοξενία εἶναι ἱερὰ παράδοσις τῆς μονῆς, ἡ ὁποία διατηρεῖται ἀκμαία μέχρι σήμερον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔχουν κτισθῇ δύο τεράστιοι ξενῶνες, ἀνεγείρεται δὲ καὶ τρίτος.

Ἐνῶ ὅμως ὁλόκληρον τὸ μοναστήριον εἶναι τεράστιον, ὁ ναὸς του εἶναι μικροσκοπικός· ἐν ναΐδιον βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, τρυπωμένον ἐκεῖ κάτω εἰς τὸ

προαύλιον τοῦ μοναστηρίου καὶ μόλις δυνάμενον νὰ χωρέσῃ 15--20 τὸ πολὺ ἀνθρώπους ! Ἴσως δύναται τις νὰ θεωρήσῃ τὴν σμικρότητα ταύτην τοῦ ναοῦ ὡς μόνην ἔλλειψιν τῆς μονῆς, ἣτις γίνεται αἰσθητὴ πρὸ πάντων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεώς της, ὁπότε αἱ χιλιάδες τῶν προσκυνητῶν ἀναγκάζονται νὰ ἐκκλησιάζωνται ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μοναστηρίου.

Δὲν γνωρίζω τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀργότερα. Ἐγὼ ὅμως, ἐξομολογοῦμαι τὴν ἀλήθειαν, θὰ προετίμων ἀπὸ κάθε ἄλλον μεγαλοπρεπεῖν ναὸν τὴν σημερινὴν ἐκκλησίαν με τοὺς χαμηλοὺς θόλους της, τὸ

σκοτεινὸν ἐσωτερικὸν της, μὲ τὰς μαυριδεράς ἐκ τῆς πολυκαίριας εἰκόνας καὶ τὸ ἐφθαρμένον πλακόστρωτον δάπεδόν της, τὸ μαρτυροῦν τὰς χιλιάδας τῶν προσκυνητῶν, οἱ ὅποιοι ἔσυρον ἐπ' αὐτοῦ τὰ βήματά των ἐξ εὐλαβείας καὶ θερμῆς πίστεως πρὸς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα. Ἡ ἐκκλησίαισα αὐτὴ εἶναι ἡ βωβή, ἀλλὰ καὶ ζωντανὴ συγχρόνως ἱστορία τῆς μονῆς τοῦ Προυσσοῦ δέκα αἰώνων.

Ὁ Προυσσὸς εἶναι εἰς θρησκευτικὸς φάρος, ὁ ὁποῖος καταυγάζει τὴν δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Παναγίαν τοῦ Προυσσοῦ θὰ ταχθῇ κάθε μία μητέρα διὰ τὸ μονάκριβον ἀγόρι της, κάθε μία κόρη διὰ τὸν ἀδελφὸν ἢ τὸν μνηστῆρά της· καὶ ὁ καθείς ποὺ ξενιτεύεται, ἀπὸ τὴν Προυσιώτισσαν Παναγίαν θὰ ζητήσῃ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ξενιτειᾶς. Ὁ βοσκὸς ἀπὸ τὴν χάριν Της θὰ ζητήσῃ νὰ εὐδοιωθῇ αἱ ὑποθέσεις τοῦ ποιμνίου του· καὶ ὁ γεωργός, περατώνων τὴν σποράν του, Αὐτὴν ἐπικαλεῖται διὰ νὰ πληθυνθῇ ὁ σπόρος του. Ἀλλὰ καί, ὅταν τὰ γεγονότα ἔρχονται ἀντίξοα, ἀπὸ τὴν Παναγίαν τὴν Προυσιώτισσαν εὐρίσκει ὁ Εὐρυτὰν τὴν παρηγορίαν· καί, πιστεύων εἰς τὴν βοήθειάν Της, ἐλπίζει ὅτι θὰ ἀνατείλουν δι' αὐτὸν καλύτεραι ἡμέραι.

Ὅταν μετέβαινον εἰς Προυσσὸν ἐκ Καρπενησίου, ἦτο παραμονὴ τῆς πανηγύρεως τῆς μονῆς, 23ῃ Αὐγούστου. Ἀτελεύτητα караβάνια προσκυνητῶν ἐπροχώρουν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἀρχοντες καὶ ὑπηρέται, ἀρχιποιμένες καὶ βοσκοί, γέροντες καὶ μωρὰ παιδία,

ἀνάπηροι γραῖαι καὶ ροδοκόκκιναι κόραι, πάντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνηντῶντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, τὸ προσκύνημα. Μερικοὶ ἔρχονται ἐξ ἀποστάσεως δέκα ὥρων, ἄλλοι ἐξ εἴκοσι καὶ ἄλλοι ἐκ τριάκοντα. Ὁλόκληρα ἡμερονύκτια βαδίζουν ἐπὶ στενωτάτων ἀτραπῶν, διέρχονται πλησίον φοβερῶν κρημνῶν καὶ πυκνοτάτων δασῶν, γεμάτων ἐξ ἀγρίων θηρίων, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀνάψουν, «ἔ ν α κ ε ρ ῖ σ τ ῆ χ ά ρ η Τ η ς». Ἡ βαθεῖα πίστις δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ αἰσθανθοῦν καμμίαν κούρασιν. Ἐπειτα ἕκαστος τῶν προσκυνητῶν ἔχει καὶ τὸν ἰδιαίτερον λόγον τοῦ μακροῦ καὶ ἐπιπόνου τούτου ταξιδίου του. Αὐτὰ τὰ ὁποῖα φέρουν μαζί των εἰς τὸ μοναστήριον—κανὲν μοσχάρι, εἴτε κριάρι, ἢ μεγάλη λαμπὰς καὶ τὰ λοιπὰ τ ά μα τα—ὅλα δεικνύουν ὅτι ἕκαστος κάτι ἔρχεται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Παναγίαν ἢ νὰ ἀποπληρώσῃ κάποιον χρέος του πρὸς αὐτήν.

Καὶ ἰδού καθὼς προχωροῦμεν, συναντῶμεν γραῖαν χωρικήν σύρουσαν τὴν αἰγά της. Τὸ δυστυχὲς ζῶον, ἀποχωρισθὲν τοῦ ποιμνίου του δὲν ἐπροχώρει εὐχαρίστως καὶ διαρκῶς ἐστύλωνε τοὺς ἐμπροσθίους πόδας του. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἠνάγκαζε τὴν γραῖαν νὰ καταβάλλῃ μεγάλην δύναμιν, διὰ νὰ κατορθώνῃ νὰ τὸ σύρῃ. Τὸ μαρτύριον δὲ τοῦτο ὑπέφερεν ἐπὶ τρία ἡμερονύκτια, μέχρις οὗ δηλ. φθάσῃ ἀπὸ τοῦ χωρίου της εἰς τὸ μοναστήριον. Ποίαν ὅμως ἡδονὴν θὰ ἡσθάνθῃ ἡ ψυχὴ της, ὅταν, φθάσασα ἐπὶ τέλους, κατέθεσεν εἰς τὴν Παναγίαν τὸ τ ά μα της!

Ὀλίγον παραπέρα κόρη εἰκοσαέτις μὲ ἄρρενωπὸν ἀνάστημα, ξανθὴ καὶ ροδόχρους, ἐκ τῆς ἐνδυμασίας δεικνύουσα τὴν ἀρχοντικὴν καταγωγὴν της, βαδίζει τρικλίζουσα, ὥσάν νὰ τρυποῦν τοὺς πόδας της καρφία. Ἀπορῶ καί, παρατηρῶν προσεκτικώτερον, ἀνακαλύπτω ὅτι εἶναι ἀνυπόδητος! Τὰ ἀκκιδωτὰ χαλίκια καὶ αἱ κοπτεραὶ πέτραι εἶχον αἱματώσει τοὺς πόδας της. Τί ὅμως πρὸς τοῦτο; Ἡ κορασὶς ἦτο «τ α μ έ ν η» τίς οἶδε διὰ ποῖον λόγον νὰ μεταβῇ μέχρι τοῦ μοναστηρίου ἀνυπόδητος· καὶ ὑφίστατο

τώρα τὸ μαρτύριον τοῦτο ἐπὶ δέκα ὥρας, διερχομένη λόγγους καὶ κρημνούς! "Α, κυρὰ Δέσποινα! ὅ,τι καὶ ἂν Σοὶ ἐζήτησε ἡ κόρη αὐτὴ καὶ ὅ,τι καὶ ἂν τῆς ἔδωκεν ἡ χάρις Σου, θὰ εἶναι ὀλιγώτερα ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον Σοὶ προσέφερεν ἡ ἀκλόνητος πίστις της.

"Οταν ἐξημερώσῃ ἡ ἡμέρα τῆς πανηγύρεως τῆς Προυσσιώτισσας, κόσμος ἀναρίθμητος κατακλύζει ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς μονῆς. Ὁ καθείς ἐκ τῶν χιλιάδων προσκυνητῶν ἐκτελεῖ μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον τὸ χρέος του πρὸς τὴν Παναγίαν. Ἄλλος ζώνει τὸν ναόν της μὲ κήρινον νῆμα—διότι ἔτσι εἶχε ταχθῇ— ἄλλος κάμνει ἑκατοντάδα μετανοιῶν· ἄλλος σταυροκοπεῖται συνεχῶς ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας. Ἄλλοι πάλιν ἐξομολογοῦνται, διότι θέλουν νὰ λάβουν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν των παρὰ τῆς Παναγίας.

"Επειτα, ἀφοῦ προσκυνήσουν καὶ προσφέρουν τὰ ἀφιερώματά των ὅλαι αὐταὶ αἱ χιλιάδες τῶν προσκυνητῶν καὶ πανηγυριστῶν, κατὰ τὸ ἀπόγευμα ἀρχίζουν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰ χωρία των ἀπὸ τὰ ἴδια γιδόστρατα, ἀναβαπτιζόμενοι ὅμως ὅλοι τώρα εἰς μίαν νέαν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἤντλησαν ἐκ τῆς προσκυνήσεως τῆς Παναγίας. Τότε δὲ καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Προυσσοῦ ἀναλαμβάνει τὴν πρώτην ἡρεμον γαλήνην του καὶ τὸ ἀσθενικὸν κύλισμα τοῦ μικροῦ ποταμίου, τὸ ὅποῖον ἐχάνετο ἐκ τοῦ θορύβου τῆς πανηγύρεως, ἀρχίζει ν' ἀκούεται, ἵνα μετὰ ἔν ἔτος τὸ διακόψῃ πάλιν ὁ ἀνθρώπινος θόρυβος.

Γ. Κουράτος

25. ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο τὸ θέρος. Ἰκανὸν χρόνον πρὸ τῆς ἐορτῆς ἀνήγγελλον αὐτὴν οἱ κήρυκες τῶν Ἡλείων. Τὸ κήρυγμα τοῦτο ἔφερε πανταχοῦ τὴν εἰρήνην· ἀπὸ τῆς ἡμέρας δέ, καθ' ἣν ἠκούετο τοῦτο, ἕκαστος ἠδύνατο ἀφόβως νὰ διέρχεται καὶ δι' ἐχθρικῆς ἀκόμη χώρας, μεταβαίνων εἰς Ὀλυμπίαν.

Πρὸ τῆς ἐορτῆς ἦρχοντο ἐκεῖ οἱ Ἑλλανοδίκαί καὶ οἱ ἀθληταί, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ πωληταί ἐδωδίσμων καὶ ἄλλων πραγμάτων, ἅτινα ἐξέθετον εἰς σκηναὶς καὶ παραπήγματα.

Εἰς σκηναὶς καὶ παραπήγματα διέμενον καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρχομένων, πολλοὶ δὲ ἔσπευδον νὰ ἔλθουν ἐγκαίρως, διὰ νὰ καταλάβουν καλὴν θέσιν.

Οὕτω δὲ ἰκανὸν χρόνον πρὸ τῆς μεγάλης ἐορτῆς ἐπεκράτει ἐν Ὀλυμπίᾳ κίνησις ζωηρά. Ἐδῶ οἱ Ἡλεῖοι ἐκαθάριζον ἢ διώρθωνον καὶ ἐπεσκεύαζον τὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἐπισκευῆς κτίρια· ἐκεῖ ἰδιῶται ἱδρυον παραπήγματα καὶ σκηναὶς καὶ μετέφερον τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, εἰς δὲ τὸ γυμνάσιον ἐγυμνάζοντο ἀθληταί.

Καθ' ὅσον ἐπλησίαζον αἱ πέντε μεγάλαι ἡμέραι, τὰ πλήθη συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, ἐκ τῶν παραλίων τῆς Θράκης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων, ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, Σικελίας καὶ Ἰταλίας.

Οἱ ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἤρχοντο διὰ ξηρᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· οἱ ἄλλοι διὰ θαλάσσης μέχρι λιμένος τινὸς τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ ζώων ἢ ὀχημάτων μέχρι τῆς Ἀλτεως.

Πλὴν τῶν ἐρχομένων ἐξ ἰδίας θελήσεως εἰς Ὀλυμπίαν, ἀπέστελλον καὶ αἱ πόλεις ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, οἵτινες ἐλέγοντο θεωροί· ἔργον δ' αὐτῶν ἦτο νὰ προσφέρουν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος των θυσίαν εἰς τὸν θεὸν καὶ διάφορα ἀφιερώματα.

Μέγαν θαυμασμόν διήγειρεν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡ ἐμφάνισις ἀνδρῶν ἐνδόξων. Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀφοῦ ἐνίκησεν ἐν Σαλαμῖνι τὸν Περσικὸν στόλον (τῷ 480 π.Χ.) καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, μετέβη νὰ ἴδῃ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶχε διαφημισθῇ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοῦτο, ὅτε ἐφάνη εἰς τὸ στάδιον, οἱ ἀναρίθμητοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ ἐκ πάσης ἐλληνικῆς γῆς, ἀφήσαντες καὶ ἀγῶνας καὶ θεάματα, ἔστρεψαν ἅπαντες τὰ βλέμματα πρὸς τὸν νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐπευφήμουν καὶ ἐχειροκρότουν αὐτόν. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἐκ τῆς μεγάλης τιμῆς συγκινηθεὶς, εἶπεν ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπήλαυσε τὴν γλυκυτάτην ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγώνων του.

Ἡ πρώτη ἡμέρα ἦτο ἀφιερωμένη εἰς θυσίας τὴν δευτέραν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἤρχιζον οἱ ἀγῶνες· ἠγωνίζοντο δὲ μόνον οἱ παῖδες, τὴν δὲ ἐπομένην ἠγωνίζοντο οἱ ἄνδρες.

Ἀγῶνες ἦσαν ὁ δρόμος, ὁ δίσκος, τὸ ἄλμα, ἡ πάλη, ἡ πυγμή, τὸ ἀκόντιον, προσέτι δὲ καὶ ἡ ἄρματοδρομία.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς ἐγίνετο ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις τῶν νικητῶν. Εἰς τοὺς νικητὰς δὲν ἐδίδοντο χρηματικὰ βραβεῖα, διότι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠγωνίζοντο πρὸς κέρδος, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν.

Παῖς, τοῦ ὁποίου καὶ οἱ δύο γονεῖς ἔζων, ἔκοπτε διὰ χρυσῆς μαχαίρας κλάδους ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀγριελαιίας, ἡ ὁποία ἐφύετο ἐντὸς τῆς ᾽Αλτεως. Ἐκ τῶν κλάδων αὐτῆς κατεσκεύαζον στεφάνους, εἰς δὲ τῶν Ἑλλανοδικῶν, λαμβάνων αὐτοὺς ἀνὰ ἓνα ἔστεφε τοὺς νικητὰς, ἐνῷ ὁ κῆρυξ μεγαλοφώνως ἐξεφώνει τὸ ὄνομα ἐκάστου αὐτῶν, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος του, οἱ δὲ θεαταὶ ἐπευφήμουν.

Ἡ νίκη εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ μεγίστη τιμή. Οἱ ποιηταὶ ἐξύμουν τοὺς νικητὰς, οἱ δὲ ἀνδριάντες αὐτῶν ἰδρύοντο ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ᾽Αλτεως. Ὅχι δὲ μόνον αὐτοὶ καὶ ἡ οἰκογένειά των, ἀλλὰ καὶ ἡ πατρίς των ἐδοξάζετο.

Ὅτε ὁ νικητὴς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται προϋπῆντων αὐτὸν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ τὸν εἰσῆγον εἰς αὐτήν, ἐνδεδυμένον π ο ρ φ υ ρ ᾱ ν στολήν, ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν ἵππων. Μερικαὶ πόλεις, ὑποδεχόμεναι τὸν Ὀλυμπιονίκην, ἐκρήμνιζον μέρος τοῦ τείχους, διὰ νὰ εἰσέλθῃ οὗτος, δηλοῦσαι ὅτι, ὅταν ἔχουν τοιοῦτους ἀνδρας, τὰ τείχη εἶναι περιττά.

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ εἰς τοὺς Ὀλυμπιονίκας παρείχετο ἡ τιμὴ νὰ ταχθοῦν κατὰ τὴν πρώτην μάχην ἐν τῇ ἐπικινδυνολατρίᾳ θέσει. Ἐσήμαινε δὲ τοῦτο ὅτι ἡ πατρίς ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δόξαν της.

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῶν νικητῶν ἐγίνοντο θυσίαι, οἱ δὲ Ἡλεῖοι παρέθετον μέγα δεῖπνον εἰς τοὺς νικητάς.

Ἡ τελευταία αὕτη ἡμέρα ἦτο ἐν γένει ἡμέρα κοινῆς εὐθυμίας, ἣτις ἐκορυφοῦτο, ὅτε μετὰ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἐμετριάζετο ὁ καύσων καὶ αὖρα ἑλαφρὰ ἐδρόσιζε τοὺς συμπότας.

Τότε ἐν τῇ αἰθρίᾳ θερινῇ νυκτί, ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, ἡ κοιλὰς τῆς Ὀλυμπίας ὠμοίαζε πρὸς εὐρὺ στρατόπεδον, πανηγυρίζον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μεγάλην καὶ ἑνδοξον νίκην. Ἐκ τῶν ἀπείρων φωτεινῶν σκηνῶν ἠκούοντο ᾠσματα καὶ ὕμνοι καὶ μουσικὰ ὄργανα, ὅμιλοι δὲ διεσκέδαζον ἐν ὑπαίθρῳ ἢ περιήρχοντο τὰς σκηνάς τῶν εὐθυμούντων.

Τὴν ἐπαύριον αἱ σκηναὶ συνεστέλλοντο, τὰ ἐπιπλά συνεσκευάζοντο καὶ ἐφορτώνοντο ἐπὶ ζώων φορτηγῶν ἢ ἐπὶ ἀμαξῶν, οἱ δὲ πανηγυρισταί, ἀποχαιρετίζοντες φίλους παλαιούς ἢ ξένους, μεθ' ὧν πρότινων ἔτι ἡμερῶν δὲν ἐγνωρίζοντο, ἐξεκίνουν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς πατρίδας των.

26. Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὰ Μεγάλα Παναθήναια ἦσαν ἡ λαμπροτέρα ἐορτὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, διήρκουν δέκα σχεδὸν ἡμέρας καὶ ἐπανηγυρίζοντο ἀνὰ τέσσαρα ἔτη.

Οἱ βωμοὶ τῶν θεῶν ἔλαμπον τότε ἀπὸ πρωίας μέχρις ἐσπέρας, τὸ πῦρ ἔκαιε τὰς λιπαρὰς σάρκας τῶν βοῶν καὶ τῶν κριῶν καὶ ὁ καπνὸς των, ἐνῷ ἀνέβαινεν ὑψηλά, διέχεεν εἰς ὅλην τὴν πόλιν εὐώδη τὴν κνίσσαν.

Εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐκινοῦντο ἄμετρα πλήθη, τὰ ὅποια συνέρρεον ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν ὑποτελῶν χωρῶν καὶ ἐφιλοξενοῦντο ἀπὸ τὴν πόλιν.

Ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφε κανεῖς τότε τοὺς ὀφθαλμούς του, θὰ ἔβλεπε πυκνὰ τὰ πλήθη νὰ ἐορτάζουν.

Εἰς τὸ στάδιον, ὅπου ἐτελοῦντο ἀγῶνες γυμνικοὶ καὶ δρόμοι ἵππων καὶ ἄρμάτων· εἰς τὸ ῥαδίον, ὅπου ἐτελοῦντο ἀγῶνες αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ ὅπου ἔψαλλον ραψῳδοὶ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου· εἰς τὰς πλατείας, ὅπου ἐγίνοντο χοροὶ· παντοῦ θὰ ἔβλεπες νὰ στεφανώνουν μὲ ἄνθη τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, νὰ ἴστανται εὐλαβῶς ἐκεῖ, ὅπου ἐτελοῦντο θυσίαι καὶ νὰ καίουν εἰς τοὺς βωμοὺς θυμιάματα· τὴν δὲ ἐσπέραν νὰ σχηματίζουν εἰς τὰς ὁδοὺς μεγαλοπρεπεῖς λαμπαδηφορίας, καὶ νὰ δειπνοῦν εἰς δεῖπνα κοινά, τὰ ὅποια παρέθετεν ἡ πόλις ἀπὸ τὰ κρέατα τῶν πολυτελεστάτων θυσιῶν.

Ἐκ τῶν ἑορτασίμων ἐκείνων ἡμερῶν μία ἦτο ἡ σημαντικωτέρα, ἡ τελευταία. Ἐγίνετο τότε μεγαλοπρεπестаτή πομπή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν ἱερὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Τὸν πέπλον αὐτὸν ὕφαινον ἐπὶ ἑννέα μῆνας παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκλεγόμεναι διὰ κλήρου. Ὁ πέπλος εἶχεν ἐνυφασμένας εἰκόνας τῶν ἀγώνων τῶν Θεῶν κατὰ τῶν Γιγάντων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νέων καὶ γερόντων, μὲ φορέματα λαμπρά, μὲ τὴν χαρὰν εἰς τὸ πρόσωπον, διεχύνοντο ὡς μυρμήκια ἀπὸ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἔφερεν ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ ἀνέμενον τὴν διάβασιν τῆς πομπῆς.

Πρὶν ἐκκινήσῃ ἡ πομπή, ἐγίνετο εἰς τὸν Κεραμεικὸν θυσία. Ὁ θύτης ἐξεδύετο τὸ φόρεμά του, ὡς ἦτο συνήθεια, πλησίον του δὲ ἴστατο δημόσιος κῆρυξ, ὁ ὁποῖος ἠῤῥχετο πρὸ τοῦ πλήθους ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Πλαταιέων. Ἐπειτα οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς ἑορτῆς ἔκαμνον σημεῖον καὶ ἐξεκίνηει ἡ πομπή, σεμνὴ καὶ βραδεῖα. Ἐμπρὸς ὠδηγοῦντο θύματα ἀναρίθμητα· βόες εὐτραφεῖς μὲ στεφάνους, καὶ ταινίας εἰς τὰ συνεστραμμένα των κέρανα· κριοὶ παχεῖς μὲ ἄνθη καὶ ταινίας ὡσαύτως. Ἠκολούθει ὁ θύτης καὶ αἱ ἱέρειαι τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὅπισθεν ἐβάδιζον μὲ σεμνότητα ἀνὰ δύο παρθένοι, ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς πόλεως, κρατοῦσαι εἰς τὰς χεῖρας κάνιστρα κομψά, ἐντὸς τῶν ὁ-

ποίων ὑπῆρχον τὰ σκεύη τῆς θυσίας καὶ ἀφιερώματα εἰς τὴν θεάν.

Ἐπειτα, ἀνὰ δύο ἐπίσης, ἡκολούθουν ἄλλαι παρθένοι μὲ σκιάδια εἰς τὰς χεῖρας, κατόπιν ἄλλαι μὲ κομψὰς μικρὰς λαγήνους καὶ ἄλλαι μὲ φιάλας. Ἦκολούθει ἔπειτα ἄλλη παρθένος μὲ τὸ θυμιατήριον καὶ ὀπισθεν ταύτης νεανίαι μὲ μικρὰς κομψὰς σκάφας.

Τελευταῖοι ἐτάσσοντο οἱ μουσικοί, αὐληταὶ καὶ κιθαρισταὶ νεανίαι, ψάλλοντες παιᾶνας εἰς τὴν θεάν.

Μετὰ ταῦτα ἤρχιζε τὸ δεύτερον μέρος τῆς πομπῆς.

Ἐμπρὸς ἐπροχώρει ἐπὶ τροχῶν πλούσιον πλοῖον, φέρον κώπας, αἱ ὁποῖαι ἐκινοῦντο ρυθμικῶς. Εἰς τὸν ἰστὸν αὐτοῦ ἦτο ἡπλωμένος ὁ ἱερὸς πέπλος.

Τὸ πλοῖον συνώδευον τέθριπποι ἅμαξαι πολυτελεῖς, συρόμεναι ὑπὸ ὠραίων ἵππων.

Ὅπισθεν αὐτῶν ἡκολούθουν ἔφηβοι πάνοπλοι, ἄλλοι ἔφιπποι καὶ ἄλλοι πεζοί· ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ὀπισθεν τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἀκολουθίας ἐβάδιζον ἄνδρες μὲ κλάδους ἐλαίας εἰς τὰς χεῖρας.

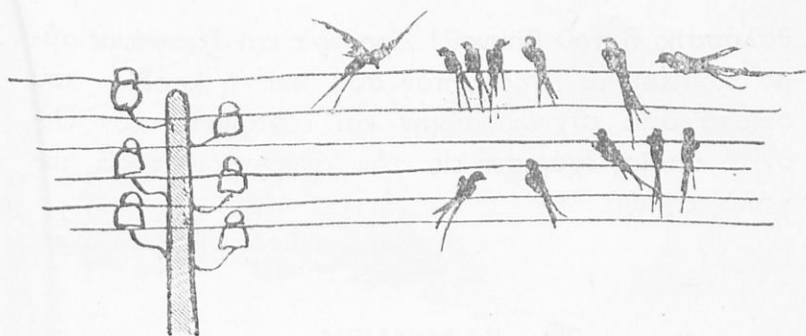
Τοιουτοτρόπως διήρχετο ἡ πομπὴ διὰ μέσου τοῦ ἀπεράντου πλήθους τῶν ἀνθρώπων, ἀνέβαινεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἰσήρχετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν περίφημον Παρθενῶνα, καὶ κατέθετε τὸν πέπλον εἰς τοὺς πόδας τῆς θεᾶς, ἀμέσως δὲ αἱ ἱερεῖαι τὴν ἐνέδυσον δι' αὐτοῦ.

27. «ΕΡΧΕΤΑΙ Η ΑΝΟΙΞΙΣ!»

Ὁ ἄνεμος τῆς ἀνοίξεως φυσᾷ. Εἰς τὴν πνοήν του τὰ σύννεφα σκορπίζονται καὶ φαίνεται πάλιν ὁ γαλανὸς οὐρανὸς καὶ ὁ λαμπρὸς ἥλιος. Περνᾷ ἄνωθεν τῶν ξηρῶν κλάδων τῶν δένδρων καὶ οἱ βλαστοὶ αὐτῶν ἀνοίγονται καταπράσινοι καὶ τὰ πρῶτα φύλλα σκεπάζουν τοὺς κλώνους.

Ἡ ἀμυγδαλὴ ἔχει ἀνθίσει καὶ εἶναι καταστόλιστος ὡς νύμφη. Πρώτῃ αὐτὴ ἀψηφεῖ τοὺς πάγους τοῦ χειμῶνος καὶ ἀνοίγει τὰ ὠραῖα λευκορρόδινα ἄνθη της, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ παρηγορήσῃ τὰ ξηρὰ γύρω της δένδρα, καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτά:

«Θάρρος! βλέπετε, ἡ ἀνοιξις ἔρχεται! Πρώτη ἐγὼ τὴν εἶδον καὶ ἤνθισα. Γρήγορα ν' ἀνθίσητε καὶ σεῖς!».

Ὁ ἄνεμος τῆς ἀνοιξεως φέρει ἐπάνω εἰς τὰ πτερά του τὰ χελιδόνια. Ἔρχονται ἐκ τῶν μακρινῶν θερμῶν χωρῶν, πετοῦν χαρούμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τὰ σπαθωτὰ πτερά των καὶ ζητοῦν τὴν παλαιάν των φωλεάν. Τὰ παιδάκια τὰ βλέπουν καὶ ἀρχίζουν νὰ τραγουδοῦν.

Οἱ σπουργίται ἀκούουν τὸ τραγούδι, λαμβάνουν καὶ αὐτοὶ θάρρος καὶ λέγουν:

«Ἔρχεται, ἔρχεται ἡ ἀνοιξις!»

Ἀναβαίνουν εἰς τὸν ὑψηλότερον κλῶνον τῆς λεύκης καὶ κοιτάζουν μακράν. Νά την! ἔρχεται μὲ φορέματα καταπράσινα, μὲ ρόδα εἰς τὴν ξανθὴν τοῦ Ἀπριλίου κόμην της, μὲ μαργαρίτας καὶ λεμονανθοὺς εἰς τὰς χεῖράς της. Καὶ ὅπου πατήσουν οἱ πόδες της, χιλιάδες ἀνθύλλια ἀνοίγουν λευκά, κίτρινα καὶ κόκκινα τὰ πέταλά των.

Τί ὠραία τότε νὰ ἐξυπνᾷς πρωί, νὰ περπατῇς εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ν' ἀναπνέης τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς

Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου. Ἔκδ. Β'.

θαλάσσης ἢ τοῦ βουνοῦ! Δροσερὰ καὶ ζωογόνος αὔ-
ρα θωπεύει τὸ πρόσωπόν σου καὶ ἡ καρδία σου
σκιρτᾷ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θε-
όν, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τόσα με-
γάλα ἀγαθὰ.

Γαλάτ. Καζαντζάκη

28. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑ

Γελᾷ τοῦ θέρους ὁ καιρός,
ὁ λόφος θάλλει ἀνθηρός.
Τὴν γῆν κοσμεῖ Θεοῦ χαρά,
ὁ κύκνος παίζει εἰς νερά.

Χωρὶς νεφέλας, κυανοῖ,
τερπινοὶ προσβλέπουν οὐρανοί.
Εἰς κήπους, δάση καὶ βουνὰ
ᾄδουν ἀμέτρητα πτηνὰ.

Ἄλεξ. Κατακουζηνὸς

29. ΤΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὅταν κανεῖς, ἀνερχόμενος τὸν Τυμφρηστὸν καὶ ἀκο-
λουθῶν τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος φέρει ἀπὸ τὰ Φουρνὰ
πρὸς τὸ Καρπενήσι, φθάσῃ εἰς ὕψος 2500 μέτρων ἀπὸ
τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, θ' ἀπολαύσῃ ἐν ἀλη-
σμόνητον πανόραμα, τὸ πανόραμα τῆς Στερεᾶς

Ἑλλάδος. Πρὸς Α. ἀνοίγεται ἐνώπιόν του ἡ πεδιάς τῆς Φθιώτιδος μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, διασχιζομένη εἰς τὸ μέσον ὑπὸ ἐλικοειδοῦς ὑδατίνης γραμμῆς, τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ, καὶ περιφρασσομένη ἀριστερόθεν μὲν ὑπὸ τῆς Ὀθρυος, δεξιόθεν δὲ ὑπὸ τῆς Οἴτης, τῶν Βαρδουσιῶν καὶ τῆς Ὀξυᾶς. Ἐκάστη τῶν ὀροσειρῶν τούτων ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς ὥραιότητα.

Ἡ Ὀθρυς, ἀρχίζουσα ἀπὸ μιᾶς ἀντηρίδος τῆς πρὸς τὸν Τυμφρηστὸν καὶ τελειώνουσα ἕως εἰς τὰ καταγάλανα νερὰ τοῦ Μαλιακοῦ, ἐξαπλοῦται ξανθόχρους καὶ ἡμερος μὲ ὁμαλὰς καὶ διαδοχικὰς πτυχώσεις. Τούναντίον ἡ Οἴτη, τὰ Βαρδούσια καὶ ἡ Ὀξυᾶ. Καὶ τὰ τρία ἀμιλλῶνται εἰς ἀγριότητα, προσπαθοῦν ἕκαστον νὰ ὀρθωθῇ ὑψηλότερον τοῦ ἄλλου καὶ νὰ δείξῃ τοὺς μᾶλλον τρομεροὺς καὶ κρημνώδεις βράχους του. Μὲ εἰρωνεῖαν ὅμως προσβλέπει τὸν ἀγῶνά των τοῦτον ἡ Γκιώνα, ἡ ὁποία φαίνεται ὀπισθεν τῆς Οἴτης εἰς τὸ βάθος. Παρατηροῦσα ἀπὸ τῆς πολὺ ὑψηλοτέρας σκοπιᾶς τῆς τοὺς ἀγῶ-

νας τῶν τριῶν γειτονικῶν βουνῶν, γελᾷ μὲ τὴν ἀλαζονείαν των, ὅπως γελᾷ καὶ ὁ γέρων, ὅταν βλέπη μικροὺς παῖδας καὶ προσποιοῦνται τὸν μέγalon.

Πλὴν τούτου ὁμως καὶ τὸ χρῶμα τῶν τριῶν αὐτῶν βουνῶν εἶναι διάφορον. Ἀπέναντι τοῦ ξανθοῦ τῆς Ὀθρυος προβάλλει σκυθρωπὸν ἐν βαθύ σκοῦτον, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔλατα τῆς Οἴτης, ἀπὸ τὰ πυκνότατα δάση τῆς Ὀξυᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς μελανωνοὺς ἐκ τῶν γηρατείων βράχους τῶν Βαρδουσίων.

Ἄλλ' ἐάν, ἀφήνοντες πρὸς στιγμὴν τὸ πλαίσιον τῆς ωραίας ταύτης εἰκόνος, προσβλέψωμεν πρὸς τὸ βάθος αὐτῆς, θὰ ἴδωμεν πέραν τοῦ Μαλιακοῦ κάτι ὡσὰν ἀπαλὸν προπέτασμα καπνοῦ. Εἶναι ἡ νῆσος Εὐβοία. Ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ, ὁ ὁποῖος φαίνεται σκυθρωπὸς ὡς ἐκ στενοχωρίας ἴσως, διότι εὕρσκεται κεκλεισμένος πανταχόθεν ὑπὸ τοιούτων φραγμάτων, καὶ πλησίον μιᾶς ἄκρας τῆς Εὐβοίας κάτι μικρὰ στίγματα πίπτουν εἰς τὴν ὄρασιν. Εἶναι αἱ Λιχάδες νῆσοι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν μυθολογίαν ἀνέδυσαν ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅταν ὁ Λίχας, ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἡρακλέους, ἐκσφενδονισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τῆς Οἴτης, ἔπεσεν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης.

Στρέφοντες ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς μας πρὸς δυσμάς, ἀντικρύζομεν μίαν κυκλικὴν σειρὰν ὁρέων, περιβεβλημένων βαθέως πράσινον μανδύαν, τὸν ὁποῖον σχηματίζουν τὰ ἐξ ἐλάτης δάση αὐτῶν. Ἐπ' αὐτῶν εἰς τὸ βάθος φαίνεται ἐπικαθημένη σειρὰ πανυψήλων

πυραμίδων φαιοῦ χρώματος. Τὸ βλέμμα σταματᾷ περιέργον ἐπ' αὐτῶν καὶ ὁ θεατῆς διερωτᾶται, μὴ τυχόν τις ἐκ τῶν τεχνιτῶν τοῦ Φαραῶ ἦλθε καὶ ἐλάξευσε τὰ τεράστια ταῦτα ἀριστουργήματα ἢ μᾶλλον, μήπως, ἰδὼν ταῦτα καὶ μεταβάς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐνεπνεύσθη τὰς πυραμίδας.

«Τί εἶναι αὐτὲς οἱ κορυφές, Βασίλη;» ἠρώτησα τὸν ἀγωγέα μου.

—«Μπᾶ, κύρ νομάρχῃ, δὲν ξέρεις τ' Ἀγραφα;» μοὶ ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἐκπλησσόμενος πῶς συνέβαινε αὐτό, μορφωμένος ἄνθρωπος, νὰ μὴ γνωρίζῃ τὰ Ἀγραφα.

Πρὶν ἶδω τὰ Ἀγραφα, ἐφантаζόμην αὐτὰ ὡς ἐν πελώριον βουνὸν μὲ δάση καὶ κρημνούς, ἄξενον καὶ ἀπρόσιτον. Ἐν τούτοις πόσον εἶναι διαφορετικά! Καὶ ὁ Τυμφρηστὸς καὶ ἡ Γκιώνα εἶναι ὑψηλότερα τῶν Ἀγράφων, ἀμφοτέρω ὅμως ἐπατήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Διὰ νὰ μείνουν ἀπάτητα τὰ Ἀγραφα, τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ταῦτα εὐρίσκονται εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὀρεινοῦ ὄγκου τῆς Πίνδου, καὶ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ φθάσῃ τις μέχρις αὐτῶν, ἀνάγκη νὰ διέλθῃ καὶ ὑπερπηδήσῃ πρῶτον ἄλλα ὄρη πολὺ ἀπόκρημνα καὶ πολὺ δύσβατα.

Ὅ,τι καθιστᾷ παράξενον τὴν ὄψιν τῶν Ἀγράφων εἶναι αἱ κορυφαὶ αὐτῶν. Λέγοντες δὲ Ἀγραφα, δὲν πρέπει νὰ ἐννοῶμεν πολλὰ χωριστὰ βουνά. Ὁ ὀρεινὸς ὄγκος αὐτῶν εἶναι εἷς καὶ μόνος, ἀλλ' ἔχει πολὺ περισσοτέρας κορυφὰς τῶν ἄλλων ὀρέων, ὑψηλὰς καὶ πυραμιδοειδεῖς, τοποθετημένας κατὰ

τετράγωνα. Αἱ κορυφαὶ αὐταί, γυμναὶ ὅλως διόλου καὶ φαιόχροοι, ὀρθώνονται ἐπὶ ὀρεινοῦ ὄγκου ἐζωσμένου μαυροπράσινον ζώνην. Εἶναι δὲ αὕτη τὰ βαθύσκια δάση καὶ οἱ περίφημοι λειμῶνες, ἐν οἷς παρσκευάζεται ὁ ἐκλεκτὸς τυρὸς τῶν Ἀγράφων.

Ἴδού λοιπὸν μὲ ποίας εἰκόνας πλουτίζει τὴν ὄρασίν σου ὁ Τυμφρηστός! Δύνασαι καθήμενος ἐπ' αὐτοῦ ὀλοκλήρους ὥρας ν' ἀποθαυμάζης ἐκεῖθεν τὸ μεγαλεῖον τῆς πέριξ ἑλληνικῆς φύσεως. Οὐδέποτε ὁμως θὰ εἴπῃς: «Τὰ εἶδα ὅλα, ἅς πηγαίνω τώρα!». Πάντοτε θὰ φύγῃς ἀφήνων πολλά, τὰ ὅποια δὲν ἡδυνήθης νὰ ἴδῃς.

Γ. Κουράτος

30. Η ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΡΥΤΑΝΕΣ

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀπὸ τὰ ὀλιγώτερον γνωστὰ μέρος τῆς Ἑλλάδος μας. Εὐρισκομένη εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς, καταλαμβάνει μέγα τμήμα τῆς ὀροσειραῆς τῆς Πίνδου μὲ ποικιλίαν μορφῶν καὶ ὑψηλῶν κορυφῶν. Ἀπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ μέχρι τῶν Ἀγράφων καὶ ἀπὸ τῶν Κοκκαλίων μέχρι τῆς Παπαδιᾶς καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Βάλτου, μία σειρὰ ἀπέραντος κορυφογραμμῶν, χαραδρῶν, ποταμῶν, ἡμέρων καὶ τρομακτικῶν κλιτύων, ἀλλοῦ δασωμένων καὶ ἄλλοῦ γυμνῶν, ἐναλλάσσεται κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ διερχομένου τὰ μέρη ταῦτα.

Ἡ Εὐρυτανία δὲν γνωρίζει τί εἶναι πεδιάς. Ὡς πεδιάδας θεωροῦν οἱ Εὐρυτᾶνες τὰ παραποτάμια μέρη, τίς ποταμίες. Εἶναι δὲ τόσον μεγάλη ἡ ἐναλλαγή τοῦ ἐδάφους της, ὥστε, ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεισαι εἰς τὰ 150 μέτρα τοῦ ὑψομέτρου, μετὰ τινα ὥραν προχωρῶν φθάνεις εἰς τὰ 1500 ἢ καὶ τὰ 2000! Διὰ νὰ μεταβῇς δὲ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος, θὰ διέλθης πολλάκις τὴν ἐναλλαγὴν αὐτὴν τοῦ ἐδάφους.

Ἡ ἑδαφικὴ αὕτη διαμόρφωσις αὐξάνει τόσον τὰς ἀποστάσεις, ὥστε, ἐνῶ βλέπεις ἀπέναντί σου παρὰ πολὺ πλησίον τὸ μέρος, ὅπου θέλεις νὰ φθάσης, ἐν τούτοις θὰ χρειασθῇ πολλάκις νὰ καταβῇς 1000 ἕως 1500 μέτρα, διὰ νὰ ἀνέλθης πάλιν ἄλλα τόσα, μέχρις ὅτου φθάσης εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Αἱ μεγάλαι δὲ αὐταὶ ἀποστάσεις καὶ τὸ κρημνῶδες χάος, τὸ ὁποῖον διανοίγεται εἰς ἕκαστον βῆμα τοῦ ὁδοιπόρου, καθιστοῦν δυσχερῇ τὴν συγκοινωνίαν καὶ ἔνεκα τούτου ἀφήνουν ἄγνωστον τὸ ὠραῖον τοῦτο τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς γῆς εἰς ὅλους μας.

Δὲν συμβαίνει ὁμως τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς Εὐρυτᾶνας. Αὐτοὶ ἀντιλαμβάνονται τὰ κάλλη, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἐπροίκισε τὸν τόπον των καὶ δὲν θέλουν ν' ἀποχωρισθοῦν αὐτῆς. Δὲν ἡμποροῦν νὰ ζήσουν ἄλλοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν τὴν Εὐρυτανίαν, μίαν χώραν, ποὺ σήμερον εἶναι ἀνίκανος νὰ παραγάγῃ τίποτε—πλὴν μικρᾶς κτηνοτροφίας καὶ αὐτῆς νομαδικῆς—νὰ κατοικεῖται ὑπὸ 80 χιλ. κατοίκων, οἱ ὅποιοι ἀποζοῦν ἀπὸ τὰ ὀλίγα κτηνο-

τροφικά προϊόντα καὶ ἀπὸ τὸ ὀλίγον καλαμπόκι, τὸ ὁποῖον παράγουν τὰ παρόχθια μέρη καὶ αἱ κλιτύες τῶν βουνῶν της. Καὶ εἶναι τὸ καλαμπόκι ἡ μοναδική τροφή τῶν περισσοτέρων Ἀκαρνάνων. Ὁ

ἐπισκεπτόμενος τὰ μέρη αὐτὰ συχνάκις παρατηρεῖ τὰ παιδιά, κρατοῦντα εἰς τὰς χεῖράς των τεμάχιον μ π ο μ π ό τ α ς. Ὅταν ἔχουν αὐτὸ μόνον τὸ προσφάγιον, εἶναι εὐτυχισμένοι καὶ αὐτὰ καὶ οἱ γονεῖς των. Περισσότερον λιτοδίαιτος λαὸς δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχη εἰς τὸν κόσμον. Μπομπότα, κρύο νερὸ καὶ ἄφθονον ὀξυγόνον, ἰδοὺ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τοὺς « τ σ ο λ ι ά δ ε ς » μας, τὰ εὐζωνικά δηλ. τάγματα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὰ τόσον δοξάσαντα τὴν πατρίδα μας.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι. ὅτι ἄλλοτε ὑπῆρχε διὰ τὴν Εὐρυτανίαν καὶ ἕτερος πόρος ἀξιόλογος: ἡ Ἀμερική, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐν γένει ἡ ξενιτεία. Τώρα ὅμως ἡ θύρα αὕτη ἐκλείσθη καὶ τοιοντοτρόπως

εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρυτανίας ἀπέμειναν ὡς μόνοι πόροι διατροφῆς αὐτῶν τὸ λίγο καλαμπόκι καὶ ἡ μικρὰ κτηνοτροφία των.

Ὁ Εὐρυτὰν ὅμως δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐκτὸς τῆς χώρας του. Ἄν μετοικήσῃ εἰς μέρη πεδινά, θὰ ἀσθενήσῃ, θ' ἀποθάνῃ. Συνηθισμένος τὸν χειμῶνα μὲ τὰ χιόνια του, καὶ τὸ καλοκαίρι μὲ τὰ κρύα νερὰ καὶ τὴν ὥραίαν φύσιν τῆς χώρας του, προτιμᾷ αὐτὰ μὲ ἓνα κοιμᾶτι μπομπότας ἀπὸ τοὺς κάμπους μὲ τὸ σιτάρι καὶ τὴν πληκτικὴν ἀτμόσφαιράν των.

Δὶς παρουσιάσθη κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας μου ἡ ἀνάγκη νὰ μεταφερθοῦν οἱ κάτοικοι δύο χωρίων τῆς Εὐρυτανίας, τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος ἔπασχε διολίσθησιν, καὶ ν' ἀποκατασταθοῦν κάπου ἄλλου. Φυσικὰ ἡ πρώτη σκέψις μου ἦτο νὰ τοὺς μεταφέρω εἰς μέρος, ὅπου νὰ ἔχουν γῆν ἀρκετὴν πρὸς καλλιέργειαν καὶ νὰ ζήσουν ὡς γεωργοί· καὶ ἐσκέφθην τὸν κάμπον.

«Ἀχ! κύριε νομάρχχα» μοῦ ἀπήντησαν «θέλεις νὰ μᾶς χάσῃς; Ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ζήσωμεν παρὰ μόνον σὲ βουνά. Ὁ κάμπος εἶναι ὁ τάφος μας. Καὶ ὅταν ἀναγκαζώμεθα νὰ καταβοῦμε στὸν κάμπο δι' ἐργασίαν, οἱ μισοὶ ἐπιστρέφομεν. Ὁ κάμπος δὲν μᾶς θέλει».

Πραγματικῶς δὲ ἔχει παρατηρηθῇ τοῦτο. Οἱ διαχειμάζοντες εἰς τὰς πεδιάδας κτηνοτρόφοι καὶ ὅσοι τῶν λοιπῶν Εὐρυτάνων κατέρχονται εἰς αὐτὰς πρὸς εὗρεσιν ἐργασίας ἀποδεκατίζονται ἐκ τῶν ἀσθε-

νειῶν μακρὰν τοῦ ὑγιεινοτάτου κλίματος τῆς χώρας των.

Ὁ ὑπερπληθυσμὸς τῆς Εὐρυτανίας ἔχει καὶ ἕτερον λόγον, ἱστορικὸν τοῦτον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους μας ἡ Εὐρυτανία ἔζησεν ἐλευθέρα. Ἐπὶ τῶν ἀποκρήμνων ὁρέων της δὲν ἐτόλμων νὰ πατήσουν τουρκικοὶ πόδες. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ὄνομα τῆς χώρας αὐτῆς Ἄ γ ρ α φ α, μέρη δηλ. μὴ καταχωρημένα εἰς τοὺς τουρκικοὺς χάρτας, ὅθεν ἐλεύθερα καὶ ἀδούλωτα. Τοῦτο γνωρίζοντες πολλοὶ τῶν φιλελευθέρων προγόνων μας τῶν χρόνων ἐκείνων, κατέφευγον εἰς τὴν Εὐρυτανίαν, διὰ νὰ ζήσουν ἀναπνέοντες ἐλεύθερον ἀέρα. Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ὑπερπληθυνθῇ ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἡ ὁποία τότε εἶχε διπλάσιον πληθυσμόν, καὶ νὰ ἔχη μέχρι τῆς σήμερον δυσανάλογον πρὸς τὴν παραγωγικὴν δυναμικότητά της.

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν, τὴν πρὸ Χριστοῦ δηλ., ἐποχὴν, ὅταν ἡ Εὐρυτανία ἀπετέλει τὸ κυριώτερον τμῆμα τοῦ βασιλείου τῶν Αἰτωλῶν, οἱ σ ι δ η ρ ο φ ὀ ρ ο ι τότε καὶ ὠ μ ο φ ά γ ο ι κάτοικοί της ἦσαν ἀκμαῖος πληθυσμὸς, ἀποζῶν ἐκ τῆς κτηνοτροφίας καὶ μένων πάντοτε ἀδούλωτος καὶ ἀπὸ ὁμοεθνεῖς καὶ ἀπὸ ξένους. Κάποτε μάλιστα ἔσωσαν καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἀγρίων ὅσον καὶ ἀνδρείων Γαλατῶν, καταλαβόντες ἐγκαίρως τὰς Θερμοπύλας καὶ ἐμποδίσαντες τὴν δίοδον ἐκεῖθεν, κατασυντρίψαντες δὲ αὐτοὺς ὕστερον κατὰ τὰ σημερινὰ Κοκκάλια. Τόσον δὲ φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ καταστρο-

φῆ τῶν εἰσβολέων εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην θέσιν, ὥστε, καθὼς λέγουν, οὐδὲ ἀγγελιοφόρος ἀπέμεινεν, ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς τὸν ἀρχηγόν των τὴν συμφοράν.

Ἐνῷ ὅμως εἶναι τόσον πτωχή ἡ χώρα αὕτη, μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἰς τὴν Εὐρυτανίαν θὰ ἴδῃ ἀνθρώπους ἰσχυροὺς ἢ χωρία ἄθλια ἕνεκα τῆς πτωχείας. Πᾶν ἄλλο. Οἱ Εὐρυτᾶνες εἶναι ἡ ὠραιότερα τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν· ὑψηλοί, εὐκίνητοι, εὐσταλεῖς. Καὶ τὰ χωρία των πολὺ περισσότερον πολιτισμένα καὶ εὐπρόσωπα ἀπὸ πολλὰ πεδινά, τὰ ὁποῖα δυνατόν νὰ ἔχουν τὰς ἀποθήκας των πλήρεις σιτηρῶν καὶ ἄλλων τροφίμων, ἀλλ' ὅπου ἡ ἐλονοσία δὲν ἀφήνει τοὺς κατοίκους των ν' ἀνοίξουν τοὺς ὀφθαλμούς. Ὅλα τὰ χωρία τῆς Εὐρυτανίας, ἐκτισμένα, ἄλλα ἐντὸς δασῶν ἐξ ἐλατῶν, ἄλλα ἐπὶ καταπρασίνων κλιτύων τῶν ὀρέων καὶ ἄλλα ἐπὶ πανυψήλων ράχεων, δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐστήθησαν ἐκεῖ, εἴτε διὰ νὰ δεσπόζουν τῶν πέριξ μερῶν εἴτε διὰ νὰ κρύπτονται ἀπὸ κάποιον τρομερὸν διώκτην. Βλέπων αὐτά, νομίζει κανεὶς ὅτι εὐρίσκονται εἰς ἀγῶνα, ποῖον ἐκ τούτων νὰ καταλάβῃ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφήν, διὰ νὰ φαίνεται μᾶλλον ἐπιβλητικὸν καὶ ὑπερήφανον τῶν λοιπῶν. Ἄ! καὶ αὐτοὶ οἱ ἄετοὶ δὲν ἔχουν κτίσει περισσότερον ὑπερηφάνους τὰς φωλεάς των.

Ὅσον δὲ διὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν Εὐρυτάνων, δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ὁ ἀγνότερος καὶ ὁ καθαρώτερος ἑλληνικὸς χαρακτήρ. Ποτὲ δὲν ζητοῦν καὶ πάντοτε προσφέρουν. Ἐνῷ ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἐκ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, αἵτινες προσφέρουν τὰς

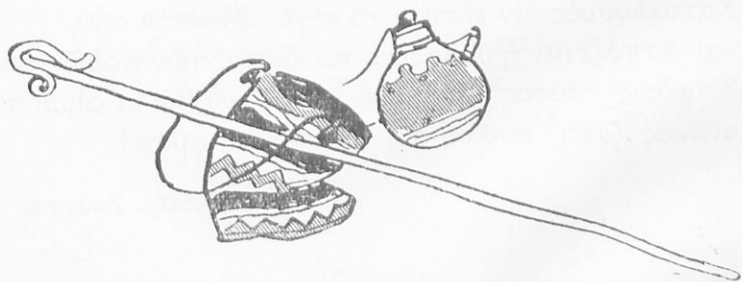
μεγαλυτέρας θυσίας εἰς αἷμα τῶν τέκνων της, ἔχει ἐν τούτοις τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ μὴ ζητῇ τίποτε διὰ τὸν ἑαυτὸν της παρὰ τῶν ἐκάστοτε κυβερνητῶν. Ἐνῶ μαζὶ μὲ τὴν ἄλλην ὀρεινὴν Ρούμελην ἡ Εὐρυτανία προσφέρει εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα μας τοὺς καλυτέρους εὐζώνους καὶ δὲν ἀριθμεῖ οὐδὲ ἓνα λιποτάκτην ἢ ἀνυπότακτον, ἐν τούτοις κανεῖς Εὐρυτὰν δὲν σᾶς ὁμιλεῖ διὰ συμφεροντολογικὰς ἀξιώσεις. Πατριώτης ἄγνός εἶναι συγχρόνως καὶ πολίτης ὑπέροχος. Ὅταν περιώδενον τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, παρεξενευσμένην, διότι δὲν ἔβλεπον πουθενὰ ἀνοικτὰς χεῖρας. Συνηθισμένος ν' ἀκούω νὰ ζητοῦν παρ' ἐμοῦ, ἄλλοῦ τὸν οὐρανὸν μὲ τ' ἄστρα, ἄλλοῦ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἄλλοῦ χρυσὴν βροχὴν, ἐξεπλάγην καὶ ἐθαύμασα τοὺς ἄγνους αὐτοὺς Ἕλληνας, οἵτινες δὲν μοὶ ἐζήτουν καὶ ὅ,τι ἐπὶ τέλους ἐδικαιοῦντο καὶ ὥφειλε τὸ Κράτος νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀποκλήρους τοῦ αὐτοῦς, ἥτοι συγκοινωνίαν τοῦλάχιστον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοξενία εἰς τὴν Εὐρυτανίαν ἀποτελεῖ παράδοσιν. Ὅταν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς δουλείας κατέφευγον εἰς τὰ χωρία της, διὰ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ προεστώτες ἐκάστου χωρίου ἐκανόνιζον ποῖος θὰ ἐφιλοξένηι τὸν νεοερχόμενον. Καὶ τοῦτο, διότι ἄλλως ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐγερθῇ μεταξύ τῶν κατοίκων φιλονεικία περὶ τοῦ ποῖος θὰ ἐφιλοξένηι πρῶτος τὸν ξένον.

Καὶ τώρα ὅμως βλέπετε εἰς τοὺς πτωχοὺς αὐτοὺς ὀρεινοὺς πόσας προσπαθείας καταβάλλουν, διὰ νὰ σᾶς ἐτοιμάσουν μίαν εὐχάριστον φιλοξενίαν καὶ πό-

στην εὐχαρίστησιν αἰσθάνονται, ὅταν θυσιάζουν τὴν τελευταίαν ὄρνιθα, διὰ νὰ σᾶς τὴν προσφέρουν ὡς δεῖπνον. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἑλληνικὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἀληθινὴν εὐγένειαν, ἅς ὑπάγῃ εἰς τὴν Εὐρυτανίαν καὶ ἅς διανυκτερεύσῃ εἰς ὁποιονδήποτε τῶν χωρίων της.

Γεώργ. Κουράτος

31. Ο ΑΘΩΣ

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα, τὸ ὕψος σου θαυμάζω,
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ'οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.
Διάδημ' ἄδαμάντινον τὴν κορυφήν σου στέφει·
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου,
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὰ πνοή σου.
Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον.
Νὰ τρέχη βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.
Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
καὶ ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
ὦ φύσις! πόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν κι αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις!

Παναγ. Σοῦτσος

32. Η ΝΥΞ

Πόσον ἤσυχα κοιμᾶται
καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γῆ!
Εἰς τὸ δάσος μας πλανᾶται
μαυροφόρα ἡ σιγή.

Σιγανή καὶ μυρωμένη
 πνέει ἡ αὔρα τοῦ βουνοῦ,
 καὶ ἀπὸ ἄστρα στολισμένη
 εἶναι ἡ στέγη τοῦ οὐρανοῦ.

Κάπου κάπου ψιθυρίζει
 στὸ ρυάκι τὸ νερόν·
 τὸν αἰθέρα διασχίζει
 ἓνα σύρμα φωτερόν.

Ἄς κοιμᾶται ὅλ' ἡ πλάσις
 καὶ τὸ κῦμα καὶ ἡ γῆ·
 ἄς κοιμῶνται κι αἱ ἐκτάσεις
 στοῦ ἀπείρου τῆ σιγῆς.

Ἕνας ἄγρυπνος τὰ σκέπει
 νικτοφύλαξ κραταιός,
 μὲ τὸν ἄγρυπνον τὰ βλέπει
 ὀφθαλμόν Του, ὁ Θεός.

*Αγγ. Βλάχος

33. ΧΕΙΜΩΝ

Ἐφύσησε πάλιν βορρᾶς μὲ θυμόν
 καὶ γέρων μᾶς ἦλθε λευκὸς ὁ χειμὼν.
 Ἡ ἀηδὼν μας τὴν φύσιν, ὥς πρὶν, δὲν ὕμνεϊ.
 ἀστόλιστος μένει ἡ γῆ καὶ γυμνή.

Κελάδημ' ἀφήνει ὁ κόραξ τραχὺ
καὶ ὁ βράχος πενθίμως «κρά—κρά!» ἀντηχεῖ.
Τὰ ἄνθη, τὰ φύλλα, πεσμένα στὴ γῆ,
ὠχρὰ τὰ σκεπάζει φθορὰ καὶ σιγή.

Παντοῦ ἐρημία, παντοῦ σιωπή·
ἡ φύσις, κοιμᾶται, ὠχρά, σκυθρωπή.

Ἄχιλ. Παράσχος

34. ΧΕΙΜΩΝ

Τὰ νέφη ἀπλοῦνται,
μὲ βίαν ὠθοῦνται,
ἄνεμοι μουγκρίζουν
καὶ δένδρα κλονίζουν
μ' ἄγριαν φωνήν.

Τὴν φύσιν νεκρώνει
καὶ φρίκην ἀπλώνει
παντοῦ ὁ χειμῶνας,
τοῦ σπείρει χιόνας
ἐπάνω στὴν γῆν.

Παγώνει ἡ κρήνη
καὶ ὕδωρ δὲν χύνει.
Οἱ λόφοι καὶ οἱ βράχοι
ὑψοῦνται μονάχοι
μὲ χιόνια πυκνά.

Πτηνὰ μονωμένα
 πετοῦν φοβισμένα·
 τὸ ἄρνι τὸ καημένο
 στὴ μάνδρα κλεισμένο,
 κρυώνει, πεινᾷ.

Ἡμέρα θλιμμένη
 τὸ φῶς της πηγαίνει
 ταχέως νὰ χύσῃ
 καὶ μέσα νὰ κλείσῃ
 εἰς σκότος βαθύ.

Πλὴν τρέχει ὁ χρόνος
 ἀκούραστος μόνος,
 καὶ μ' ἄνθη ἐν τέλει
 ἢ ἄνοιξις μέλλει
 εὐώδης νὰ ρθῇ.

Γ.Δ.Θ.

35. ΤΟ ΞΥΠΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Μόλις τὰ ρόδινα τῆς πρωίας νέφη ἀναγγεῖλουν τὴν προσέγγισιν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐξ ὧν τῶν πτηνῶν τοῦ δάσους ὁ κόσσυφος ἐξυπνᾷ πρῶτος.

Τισάσσει τὴν δρόσον ἐκ τοῦ μελανοῦ του πτερωματος, τρίβει τὸ χρυσωπὸν του ράμφος ἐπὶ τινος κλάδου καὶ πετᾷ εἰς τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ δένδρου.

Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου. *Εκδ. Β'.

7

Ἐκεῖθεν συρίζει δις ἢ τρίς, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐστραμμένους πρὸς τὴν ἀπέναντι κλιτὺν τοῦ ὄρους, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἀναφαίνονται αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες, καὶ εὐθὺς ἀρχίζει τὸ ζωηρὸν καὶ λιγυρὸν κελάδημά του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχουν ἐξυπνήσει καὶ τὰ λοιπὰ πτηνὰ τοῦ δάσους· ἀφήνουν τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, ἐπὶ τῶν ὁποίων διῆλθον τὴν νύκτα, καὶ πετοῦν εἰς μέρη ὑψηλότερα, διὰ νὰ ἴδουν ἐκεῖθεν τὸν ἀνατέλλοντα λαμπρὸν ἥλιον.

Εἰς τὴν θέαν τῶν χρυσῶν του ἀκτίνων τὰ μικρὰ πλάσματα σκιρτοῦν ἐκ χαρᾶς καὶ ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν τὰ γλυκύτερα αὐτῶν ᾠσματα.

Ὑψηλότερα ὅλων τῶν ἄλλων πτηνῶν πετᾷ ὁ κορυδαλλός. Μόλις προβάλλῃ ἡ αὐγή, ἐγκαταλείπει τὴν γῆν καὶ ὁρμᾷ πρὸς τὰ ὕψη, χύνων μελωδικὸν ᾠσμα. Ὅσον δὲ ὑψώνεται πρὸς τὸν οὐρανόν, τόσον δυναμώνει ἡ φωνή του. Τὸ γλυκύ του ᾠσμα ἀκούεται καὶ ὅταν τὸ μικρὸν πτηνόν, βυθισμένον εἰς τὸν κυανοῦν οὐρανόν, δὲν διακρίνεται.

Ἡ θελκτικὴ καρδερίνα μὲ τὸ ὠραῖον πτέρωμά της κάθηται ὀπισθεν χλοεροῦ κισσοῦ, ἐκεῖθεν δ' ἀντηχεῖ ἡ εὐστροφὴ καὶ διαυγὴς φωνή της.

Ὁ σπίνος, πτηνὸν ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, πετᾷ ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον, ὅπου δὲ σταθῇ ἀνοίγει τὸ μικρὸν καὶ καλλίφωνον στόμα του καὶ μέλπει γλυκύ καὶ εὐθυμον ᾠσμα.

Ποῦ κελαδεῖ ἡ ἀηδὼν δὲν δύνασαι νὰ ἐννοή-

σης, διότι εἰς ὅλον τὸ δάσος ἀντηχεῖ τὸ ζωηρότατον καὶ διαυγέστατον, ἀλλὰ καὶ γλυκύτατον αὐτῆς ἄσμα.

Αἴφνης φωνὴ ὀξυτάτη ἀκούεται εἰς τὸν ἀέρα, πολὺ ὑψηλά. Εἶναι ἡ φωνὴ πεινῶντας ἰέρακος, ὁ ὁποῖος ἐπισκοπεῖ τὸ πᾶν πρὸς ἀνακάλυψιν τροφῆς.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὅλοι οἱ μικροὶ ψάλται τοῦ δάσους γίνονται ἄφαντοι ὑπὸ τοὺς κλάδους καὶ τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, ζητοῦντες ἐκεῖ σωτηρίαν.

Οὕτω τὴν μελωδικὴν συναυλίαν διαδέχεται ἡ ἀπότομος σιγὴ καὶ τὴν χαρὰν ὁ τρόμος.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ κρίσιμος στιγμή παρέρχεται. Ὁ ἰέραξ ἐξαφανίζεται. Εὐθὺς πάλιν ἐπανέρχεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωηρότης εἰς τοὺς μικροὺς καὶ ὠραίους κατοίκους τοῦ δάσους.

36. ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Τὸ δάσος δροσᾶτο
ἐδῶ μειδιᾶ,
στὰ δένδρα ὑποκάτω
κοιμᾶται ἡ σκιά.

Ποτὲ δὲν τὸ καίει
ἡλίου ἄκτις,
μόν' ἥσυχά πνέει
δροσιὰ τῆς αὐγῆς.

Ἄπ' ἓνα κι ἅπ' ἄλλο
τοῦ δάσους κλαδὶ
τὸ ἀηδόνι τὸ λάλο
γλυκὰ κελαδεῖ.

Τὴν ἀνοιξιν ψάλλει
καὶ λέγει θαρρῶ:
«Παιδιά, ὅσον θάλλει,
κερδίστε καιρό!»

Ἄγγ. Βλάχος

37. Ο ΦΟΙΝΙΣ

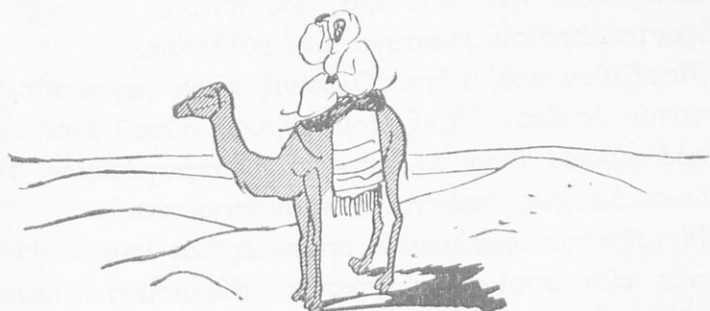
Ἄραψ τις, ταξιδεύων διὰ τῆς ἐρήμου ἐπὶ καμήλου,
περιεπλανήθη.

Ἡμιθανὴς ἐκ τῆς δίψης ἔφθασεν εἰς κοιλάδα, τῆς
ὁποίας ἡ ἄμμος εἰς κοίλωμά τι τοῦ ἐδάφους ἦτο
ύγρᾱ.

Ἐκεῖ ἐπέζευσεν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, καὶ διὰ τῶν χει-
ρῶν του ἔσκαψε μικρὸν λάκκον, ὅσον ἡδύνατο βαθύν.

Ὅσῳ βαθύτερον ἔσκαπτε, τόσῳ ὑγρότερον ἐγίνετο
τὸ ἔδαφος.

Τότε ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ δισακκίου του ὀλίγους φοί-
νικας, διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἔδωκε μερικοὺς καὶ εἰς τὴν
πεινῶσαν κάμηλόν του καί, τυλιχθεὶς μὲ τὸ βουρνού-
ζιον του, ἀπεκοιμήθη. Πλησίον αὐτοῦ ἐκοιμήθη καὶ
ἡ κάμηλός του. Ὅταν τὸ φῶς τῆς αὐγῆς ἐξύπνη-
σεν ἀμφοτέρους, ὁ ἄραψ εἶδεν ὅτι ἐξεπληρώθη ἡ
ἐλπίς του.

Ἐντὸς τοῦ λάκκου εἶχε συναχθῇ ὀλίγον ὕδωρ ἦτο θολόν, χλιαρὸν καὶ ὑφάλμυρον· ἐν τούτοις κατεπράϋνε τὴν δίψαν καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς καμήλου.

Ὀλίγοι φοίνικες ἀπετέλεσαν καὶ πάλιν τὸ πρόγευμα ἀμφοτέρων. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄραψ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Πλάστην τὴν πρωινήν αὐτοῦ προσευχὴν, ἐπανελάβε τὴν πορείαν του καὶ ἔφθασε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου σῶος καὶ ἀβλαβῆς εἰς τὴν καλύβην τῆς οἰκογενείας του.

Εἰς πυρὴν τῶν φοινίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε φάγει, ἔμεινεν εἰς τὴν ὑγρὰν ἄμμον καὶ ἀνemieχθη μετ' αὐτῆς. Ἡ ὑγρασία ἐδρόσισεν αὐτὸν καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἐθέρμανε. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ τοῦ πυρῆνος ἐβλάστησε μικρὰ ρίζα, ἡ ὁποία ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἄμμον, ἄνωθεν δὲ ἐβλάστησε μικρὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἓν μικρὸν φύλλον ἔπειτα δὲ περισσότερα. Βραδύτερον ἐσχηματίσθη καὶ μικρὸς κορμός.

Μετὰ τινα ἔτη εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀνυψώθη μέγας φοῖνιξ, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς του φύλλα μακρά, ἐσχι-

σμένα δεξιά καὶ ἀριστερὰ ὡς πτερὸν καὶ σχηματίζοντα ὠραῖον θυσσανωτὸν φύλλωμα.

Παρῆλθον πολλὰ ἔτη. Ὁ φοῖνιξ ἔγινε μεγαλοπρεπέστατον δένδρον. Πέριξ τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ ἐκρέμαντο ξηρὰ φύλλα, ἄνω δ' ἐξετείνετο καταπράσινον φύλλωμα, ἡσύχως ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειόμενον.

Μεταξὺ τῶν φύλλων ὑπῆρχον ὄρθιαι λευκαὶ θῆκαι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο ἀθροίσματα λευκῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια διεσκόρπιζον τὴν ὁσμήν αὐτῶν μακρὰν εἰς τὴν γυμνὴν καὶ κατάξηρον ἔρημον.

Ἡ ὁσμή αὐτὴ εἴλκυεν ἔντομα, τὰ ὅποια, ἐρχόμενα μακρόθεν ἐξ ἄλλων φοινίκων, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν προσκεκολλημένην εἰς τὸ σῶμά των μίαν κιτρίνην κόνιν, προερχομένην ἐκ τῶν ἀνθέων.

Οὕτω, πέριξ τοῦ φοίνικος μεταξὺ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων ἐβόμβουν μυῖαι καὶ κάνθαροι καὶ ἀπέθετον τὰ ῥά των ὑπὸ τὰ μαραμμένα φύλλα, τὰ ὅποια εἶχον καταπέσει ἢ ὑπὸ τοὺς λίθους.

Τὰ διαβατικὰ πτηνὰ διέκρινον μακρόθεν τὴν σειομένην κόμην τοῦ φοίνικος καὶ διηυθύνοντο πρὸς αὐτόν. Μερικὰ ἐξ αὐτῶν εὕρισκον ἄφθονον τροφήν ἐκ τῶν καρπῶν, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ὠριμάσει καὶ ἐκρέμαντο κατὰ πυκνὰς δέσμας χρυσοκίτρινοι ἢ κοκκινωποί.

Ἐκαστος καρπὸς εἶχε μέγεθος βαλανιδίου, ἦτο γλυκύτατος τὴν γεῦσιν καὶ περιεῖχε πυρῆνα σκληρὸν καὶ ἐπιμήκη. Ἀλλὰ πτηνὰ εἶχον καταπίει ἐξ ἄλλων μερῶν σκληροπύρηνα σπέρματα, ἐνῷ δὲ τὴν νύκτα ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ φοίνικος, οἱ

πυρῆνες κατέπιπτον μετὰ τῆς κόπρου αὐτῶν, μετὰ
τινα δὲ καιρὸν ἐβλάστανον ἐπὶ τῆς ἄμμου ὑπὸ τὴν
σκιὰν τοῦ φοίνικος.

Οὕτως ἐφύτρωσαν θάμνοι ἀκακιῶν καὶ ἄλλα ἄγρια
δένδρα καὶ περίξ τοῦ φοίνικος ἐγέμισε τὸ ἔδαφος ἐκ
πόας, θάμνων καὶ δένδρων καὶ προεφυλάχθη ἐκ τοῦ
καύματος τοῦ ἡλίου.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν φοινίκων ἐβλάστη-
σαν νέοι φοίνικες. Ἐσχηματίσθη δὲ μικρὸν δάσος,

εἰς τὸ ὅποιον προσέτρεξαν ἀντιλόπαι, διὰ νὰ βοσκήσουν τὸ χόρτον. Ταχύποδες στρουθοκάμηλοι ἦλθον νὰ δοκιμάσουν τὰ τρυφερά ἄκρα τῶν θάμνων· εὐκίνητοι λαγωοὶ ἐφάνησαν εἰς τὸ δάσος, αἱ δὲ ἀλώπεκες τῆς ἐρήμου εὖρον τροφήν δι' ἑαυτὰς καὶ διὰ τὰ τέκνα των. Πτηνὰ ἔκτισαν τὰς φωλεὰς αὐτῶν ἐντὸς τῶν θάμνων καὶ ἐπλήρουν μελωδίας τὸ δάσος.

Πολλὰ ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε. Ὁ ἄραψ ἐκεῖνος ἐγήρασε. Περιεκύκλωσαν αὐτὸν υἱοί, θυγατέρες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Τὸ βλέμμα του ἦτο θολὸν καὶ περίλυπον, διότι ὅχι μόνον συνεχεῖς ξηρασίαι ἐπεκράτουν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ κακοὶ γείτονες ἠνώχλουν αὐτὸν ἀδιακόπως, καταστρέφοντες τὰς φυτείας καὶ διαρπάζοντες τὰ ζῶά του.

Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν πάντες νὰ μετοικήσουν ἀλλաχοῦ καὶ ζητήσουν εἰς ἄλλα μέρη κατοικίαν καὶ βοσκήν. Ὁ γέρων εἶπεν ὅτι κατάλληλον θὰ εἶναι τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον ἄλλοτε εἶχεν εὖρει ὀλίγον ὕδωρ· διὰ τοῦτο τότε πάντες ἐξεκίνησαν ὑπὸ τὴν ὁδήγίαν τοῦ γέροντος πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν, ὅτε, ἀντὶ τῆς ἀμώδους ἐρήμου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξαπλωθῇ τότε ὁ ἄραψ, εἶδον μέγα δάσος ἐκ φοινίκων καὶ ἄλλων δένδρων, τὰ ὅποια παρήχθησαν ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐκείνου πυρῆνος, ὁ ὅποιος εἶχε πέσει ἐντὸς λάκκου. Εἶχε σχηματισθῇ ὠραιότατη ὁ α σ ι ς. Ἐμείναν αὐτοῦ καί, κατασκευάσαντες καλύβας, ἐφύτευσαν καὶ ἄλλους νέους φοίνικας πέριξ αὐτῶν.

«Δοξασμένον ἄς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!» ἀνεφώ-
νει πολλάκις ἔκτοτε ὁ γέρων μετὰ δακρύων εὐγνωμοσύ-
νης. «Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν φοῖνικα πρὸς σωτηρίαν
ἡμῶν. Ὁ φοῖνιξ εἶναι ἀδελφὸς τοῦ ἀνθρώπου, διότι
ὁ Θεὸς κατεσκεύασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώματος,
ἐξ οὗ καὶ τὸν ἄνθρωπον. Μὲ τοὺς καρπούς του δίδει
ἄρτον καὶ μέλι, τροφὴν ἱκανὴν νὰ θρέψῃ καὶ ἡμᾶς
καὶ τὰ ζῶά μας. Μὲ τὰς ἱνάς του κατασκευάζομεν ὑ-
φάσματα καὶ ψήνομεν τὰ φαγητά μας. Μὲ τὸν χυμὸν

τοῦ κορμοῦ του κατασκευάζομεν ποτόν, ὅπερ εὐφραίνει τὴν καρδίαν μας, ὡς εἰς ἄλλα μέρη ὁ οἶνος. Ὁ φοῖνιξ εἶναι εὐλογημένον δένδρον.

»Ὅταν, τέκνα μου, καταθέσητε τὸ καταβεβλημένον σῶμά μου ὑπὸ τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου, διὰ νὰ ἡσυχάσω διὰ παντός, μὴ φυτεύσητε ἐπὶ τοῦ τάφου μου ἄνθη, τὰ ὅποια μαραίνονται ταχέως. Φυτεύσατε φοίνικας, οἱ ὅποιοι ἔχουν εὐλυγίστους κορμούς καὶ καρποφόρον φύλλωμα. Θέλω νὰ κοιμηθῶ τὸν αἰώνιον ὕπνον ὑπὸ τὸν ψίθυρον τῶν φύλλων των, ὡσὰν νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸν παράδεισον...»

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

38. ΟΙ ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΖΩΩΝ

Εἰς τὰς πολὺ θερμὰς χώρας δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ὑπάρχουν ὅμως πολλὰ ἄγρια ζῶα. Ἐκεῖ ζοῦν εἰς τὰ δάση ἐλέφαντες τόσον ὑψηλοί, ὅσον ἐν δωμάτιον, κάμηλοι πολὺ μεγαλύτεραι τῶν ταύρων, ἔλαφοι καὶ δορκάδες ἀναρίθμητοι καὶ ἐντὸς τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν πελώριοι κροκόδειλοι.

Ἐὰν ἀποθάνῃ ἐν τοιοῦτον ζῶον, δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ τὸ θάψῃ. Ἐκ τῆς σήψεως θὰ ἐδηλητηριάζετο ὁ πέριξ ἀήρ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα θὰ προσεβάλλοντο ἀπὸ θανατηφόρους ἀσθενείας. Ὁ πάνσοφος ὅμως Δημιουργὸς ἔχει τάξει ἐκεῖ νεκροθάπτας, οἱ ὅποιοι θάπτουν τὰ πτώματα τῶν ζώων καὶ οὕτω προλαμβάνεται τὸ κακόν.

Ὁ πρῶτος τοιοῦτος νεκροθάπτης εἶναι μεγαλύτερος τοῦ κυνός, ἔχει χρῶμα φαῖον καὶ ὀνομάζεται Ὑαίνα. Αὕτῃ ὁσφραίνεται μακρόθεν τὰ θνησιμαῖα καὶ σπεύδει ἐκεῖ. Τρώγει μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ μὲ μεγάλην λαιμαργίαν τὰς σαπισμένας σάρκας. Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ὀστέα θραύει διὰ τῶν ἰσχυροτάτων ὀδόντων της καὶ τὰ καταπίνει! Εὐχαριστεῖται εἰς τὴν τοιαύτην τροφήν, ὅπως ἡμεῖς εἰς τὸ ψητὸν ἄρνιον καὶ τὰ γλυκίσματα!

Ὁ δεύτερος νεκροθάπτης εἶναι ὁ γύψ, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος ἴσος μὲ ἰνδιάνον. Ὁ μακρὸς ἄτριχος λαιμὸς καὶ ἡ γυμνὴ κεφαλὴ του προσδί-

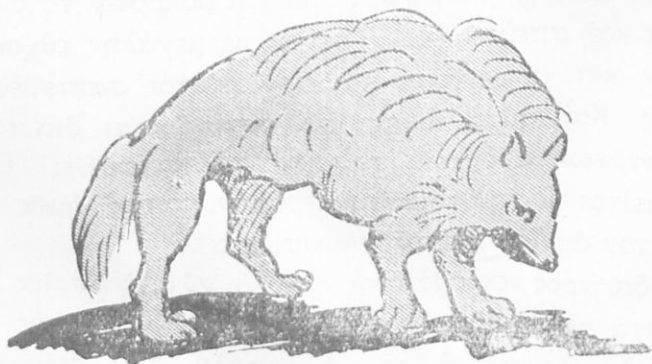
δουν εἰς αὐτὸν ὄψιν ἀποκρουστικήν. Αὐτὸς πετᾷ κάμνων μεγάλους κύκλους πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἐκείθεν τὰς παρατηρεῖ τοὺς λειμῶνας.

Μόλις διακρίνη ἐν θνησιμαῖον. ὥς ἀστραπὴ πετᾷ ἐπ' αὐτοῦ. Μάλιστα δὲ παρακολουθεῖ τὰ ἀσθενικὰ ζῶα καὶ περιμένει, πότε θὰ πέσουν κάτω νεκρά.

Τοιουτοτρόπως ἡ ὕαινα καὶ ὁ γύψ δὲν ἀφήνουν ἄταφα τὰ ζῶα καὶ τὸν ἀέρα νὰ μολυνθῇ ἀπὸ ἀναθυμιάσεις τῆς σήψεως αὐτῶν.

Εἰς τὴν πατρίδα μας νεκροθάπται τῶν ἀγρίων ζώων εἶναι, πλὴν τοῦ γυπός, καὶ οἱ κόρακες. Καλὸν ὅμως θὰ ἦτο τὰ μεγάλα ζῶα, ὅταν ἀποθνήσκουν, νὰ τὰ θάπτωμεν εἰς τοὺς ἀγρούς μας, διὰ νὰ μεταβάλλωνται εἰς λίπασμα, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ χρήσιμον εἰς τὰ φυτά.

Ἀλλὰ ποῖος θάπτει τοὺς βατράχους, τοὺς ποντικούς, τοὺς ἀσπάλακας καὶ τὰ τοιαῦτα μικρὰ ζῶα; Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν εἶναι ἱκανὰ νὰ μολύνουν τὸν ἀέρα. Ὑπάρχουν καὶ δι' αὐτοὺς νεκροθάπται. Ἰδίως

εἶναι εἷς κανθαρίσκος, ὀλίγον μικρότερος τῆς μηλο-
λόνθης· ἀσχολεῖται πάντοτε εἰς τὸ νὰ θάπτη. Διὰ
τοῦτο λέγεται καὶ νεκροθάπτης ἢ νεκρο-
φόρος.

Μόλις ἀποθάνῃ ἐν καιρῷ θέρους ποντικός τις, ἀμέ-
σως ἀκούεται ὁ βόμβος τῶν νεκροφόρων.

Ὁ νεκροφόρος εἶναι φαιὸς τὸ χρῶμα. Ἡ κεφαλὴ καὶ
τὸ στῆθος του εἶναι μαῦρα, καθὼς ἀρμόζει βέβαια
εἰς τὸ πένθιμον ἔργον του. Ἀκόμη καὶ ἓνα μέγαν
σταυρὸν μαῦρον φέρει ἐπὶ τῶν νώτων του. Ἐντὸς
ὀλίγου συναθροίζονται περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ποντικοῦ
ἀρκετοὶ νεκροθάπται.

Ἀμέσως τότε ἀρχίζουν νὰ σκάπτουν μὲ τοὺς ἐξ πό-
δας των καὶ ἰδίως μὲ τοὺς ἐμπροσθίους, οἱ ὅποιοι
εἶναι βραχεῖς καὶ πλατεῖς ὡς πτυάρια. Σκάπτουν
κάτωθεν τοῦ πτώματος, ἕως ὅτου βαθμηδὸν βυθισθῇ
τοῦτο εἰς ἀρκετὸν βάθος.

Ἐὰν κρεμάσωμεν ἐν πτώμα ποντικοῦ ἐπὶ ράβδου
καὶ ἐμπήξωμεν αὐτὴν εἰς τὸ ἔδαφος, δὲν θὰ μεί-
νῃ ἄταφος ὁ ποντικός αὐτός. Οἱ νεκροθάπται ἀνα-
σκαλίζουν τὸ ἔδαφος, ὅπου εἶναι ἐμπεπηγμένα ἢ ρά-
βδος, μέχρις ὅτου καταπέσῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐντελῶς βυ-
θίσουν τὸ πτώμα, ἔρπουν καὶ θέτουν ἐντὸς αὐτοῦ
τὰ ῥά των.

Ἡ ἐργασία ἐτελείωσεν.

Αἱ κρεατόμυιαι τότε μὲ τὸν ἰσχυρὸν βόμβον
καὶ τὴν ὥραίαν μεταλλικὴν λάμπιν των ἔρχονται
καὶ αὐταὶ εἰς τὸ θαμμένον πτώμα καὶ ἐνθέτουν ἐκεῖ
τὰ ῥά των.

Ἐκ τῶν μικρῶν αὐτῶν ῥῶν ἐκκολάπτονται μετ' ὀλίγας ἡμέρας λευκαὶ κάμπαι, αἱ ὁποῖαι μετὰ μεγάλης λαιμαργίας κατατρώγουν τὰς σάρκας τοῦ πτώματος.

Ἐντὸς ὀλίγου δὲν μένει ἄλλο τι παρὰ τὸ ἀπεξηραμμένον δέρμα καὶ τὰ περιφαγωμένα ὀστέα.

Τότε ἔρπουν αἱ κάμπαι, εἰσδύουν εἰς τὴν γῆν καὶ μεταβάλλονται εἰς χρυσαλλίδας.

Ἐξ αὐτῶν τὸ ἐπόμενο ἐτος θὰ προέλθουν νέαι κρεατόμυιαι καὶ νεκροφόροι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἔργον τῶν γονέων των.

Ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς ἐτακτοποίησε τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον κατὰ τρόπον, ὥστε τίποτε νὰ μὴ χάνεται. Ὁ νεκρὸς ποντικὸς ἐξοδεύεται, διὰ νὰ πάραχθοῦν κρεατόμυιαι καὶ νεκροθάπται, καὶ αὐτοὶ πάλιν διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφή εἰς πολλὰ πτηνά.

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.

39. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΜΕΤΑΛΛΩΡΥΧΕΙΟΝ

Διατηρῶ ἀκόμη ζωηρὰν τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπροξένησεν ἡ πρώτη εἰς τὸ μεταλλωρυχεῖον τοῦ Λαυρείου ἐπίσκεψίς μου.

Ἐντὸς τοῦ κατερχομένου κλωβοῦ εἰσῆλθον μετὸν ὁδηγόν μου, ἐφοῦ δὲ ἐδόθη τὸ σημεῖον εἰς τὸν μηχανοδηγόν, ἤρχισεν ἡ κατάβασις.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι, ὁσάκις ἀντὶ μεταλλευμάτων εὐρίσκονται εἰς τὸν κλωβὸν ἄνθρωποι, ἡ μηχανὴ κινεῖται βραδέως. Ὅμως ἡ πρώτη ἐντύπωσις τῆς ἐκκινήσεώς μας ὑπῆρξε δι' ἐμὲ πολὺ ἰσχυρά.

μοὶ ἐφάνη ὅτι τὸ ἔδαφος ἔφευγε κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας μου. Συγχρόνως ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ὑγρὸν ψῦχος καὶ εἰς τὴν ἡσυχον κατολίσθησιν τοῦ κλωβοῦ εὐκρινῶς ν' ἀκούω τὸν κρότον τοῦ νεροῦ, τὸ ὅποϊον ἔσταζε ἀπὸ τὰ κάθυγρα καὶ γλοιώδη τοιχώματα τοῦ φρέατος.

Προτοῦ ἀκόμη συνηθίσω εἰς τὸ περιβάλλον αὐτό, ἀντελήφθην ὅτι ἡ κάθοδός μας ἔληξεν, ὁ κλωβὸς ἐστάθη καὶ ὁ ὀδηγός μου μὲ ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Εὐρέθημεν εἰς τὸ ἄνοιγμα μιᾶς ὀριζοντίου στοᾶς, πλατυνομένης κάπως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Δέκα περίπου βαγόνια πλήρη εὐρίσκοντο ἑτοιμα. Μόλις δὲ ἀπεβιβάσθημεν ἐκεῖ, δύο ἐργάται εἰσήγαγον ἐν βαγόνιον εἰς τὸν κλωβόν, ἔδωσαν διὰ σχοινίου τὸ σύνθημα τῆς ἀνυψώσεως εἰς τὸν μηχανοδηγὸν τοῦ στομίου καὶ ἀπεμακρύνθησαν. Ὁ κλωβὸς ἤρχισεν ἀμέσως ν' ἀνυψώνεται, ἡμεῖς δὲ εἰσεχωρήσαμεν εἰς τὸ μεταλλεῖον. Διετρέξαμεν κατ' ἀρχὰς στοὰν ἐπιμήκη, πλάτους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος περίπου μέτρου καὶ ὕψους δύο. Σκότος καὶ περιβάλλον ὑγρὸν. Κρατεῖ ὁ καθείς μας τὸν φανόν του, μικρὸν σιδηροῦν λύχνον ἐλαίου, μόλις φωτίζοντα 2—3 μέτρα ἔμπρὸς μας.

Καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἡ στοά (γαλαρία) εἶναι ἐστρωμένη μὲ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἡμίσεος μέτρου πλάτους, συχνὰ δὲ διακόπτεται ὑπὸ ἄλλων στοῶν καθέτου διευθύνσεως, ἐπίσης σιδηροστρωμένων. Ποῦ διευθύνονται αὐταὶ αἱ κάθετοι στοαί, τῶν ὁποίων μόλις βλέπομεν τὴν ἀρχὴν μέσα εἰς τὸ ἀδιαπέραστον ἐκεῖνο σκότος, δὲν ἐγνωρίζομεν.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἢ στοᾶ εἶναι τειχι-
σμένη εἰς τὴν μίαν ἢ καὶ εἰς δύο πλευράς της καὶ ἄλ-
λοῦ ἐπενδεδυμένη μὲ χονδρούς κορμούς δένδρων. Τὸ
πέτρωμα εἰς τὰ μέρη αὐτὰ δὲν παρουσιάζει ἄρκε-
τὴν στερεότητα, ἐπιβάλλει δὲ προφυλακτικὰ μέτρα.
Τέλος φθάνομεν εἰς τὸ μεταλλεῖον, εἰς τὸ « ν τ α -
μ ᾶ ρ ι ». Ἐμπρὸς μας ἀνοίγεται ἓν κενόν, ὅμοιον μὲ
σπήλαιον. Τέσσαρες ἢ πέντε ἐργάται εὐρίσκονται
εἰς αὐτό· ἐτοιμάζουν φουρνέλλα· μολονότι δὲ οἱ

ὀφθαλμοί μου εἶναι συνηθισμένοι πλέον εἰς τὸ σκότος, μόλις τοὺς διακρίνω.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἔτοιμα ἤδη φουρνέλλα, τὰ ὅποια θὰ γεμισθοῦν μὲ ἐκρηκτικὴν ὕλην, ἅμα ἀνοιχθοῦν καὶ τὰ ἄλλα· ὅλα δὲ ὁμοῦ θὰ ἀναφθοῦν εἰς τὸ τέλος τῆς ὀκταώρου ἐργασίας· αὐτὸς εἶναι ὁ κανονισμός.

Τὸ ἐξορυσσόμενον μετάλλευμα εἶναι γ α λ η ν ί τ η ς (γαλένα), μετάλλευμα μολύβδου ἀργυρούχου, ἔχον λάμψιν ἐντελῶς μεταλλικὴν. Εἰς τὸ ἡμίφως τῶν λυχνιῶν τοῦ μεταλλείου ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις εἶναι ζωηροτάτη. Τὸ μεταλλεῖον ἔχει μορφήν θυλακίων ἐντὸς τοῦ μαρμάρου. Αὐτό, τὸ ὅποιον βλέπομεν, ἔχει διαστάσεις μεγάλας. Ἡ ἐκμετάλλευσίς του ἤρχισεν ἐκ τῶν κάτω, τὸ κενὸν ἐπληρώθη δι' ἀχρήστων ὑλικῶν καὶ τώρα ἡ ἐξόρυξις γίνεται εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη.

Ἀφήνομεν τὴν ἐργασίαν αὐτὴν μετ' ὀλίγον καί, ἀνερχόμενοι στοᾶν κεκλιμένην, φθάνομεν εἰς ἄλλην ὁμοίαν περίπτου. Ἐδῶ ἐξορύσσεται κα λ α μ ί ν α, μετάλλευμα ψευδαργύρου. Εἶναι δὲ ἐδῶ ὁ ἀερισμὸς ἀτελής καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἀτμόσφαιρα ἀσφυκτική. Δύο μόνον ἐργάται ἐργάζονται εἰς χῶρον περιωρισμένον· ἔχουν καὶ οἱ δύο γυμνὸν τὸ σῶμα, φοροῦν δὲ μόνον ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον. Ὑγρασία, ὁσμὴ μούχλας καὶ ἀπόπνοια ἰδρώτος ἀνθρωπίνου ἀναμιγνύονται μὲ τὴν καπνισμένην δυσσομίαν τῶν ἐλαιολύχνων καὶ κάμνουν τὴν διαμονὴν πολὺ δυσάρεστον.

Ὀλίγον ἔπειτα συναντῶμεν ἄλλην ἐργασίαν καλα-

μίνης. Κατερχόμεθα ἐν κάθετον
 τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ξυλῖνας σχεδὸν
 ἑκατὸν καὶ ἐργάτης μόνος κλίμακας (ἀ-
 Διερχόμεθα ἀκολουθῶς μίαν τὴν γῆν.
 ἀρχαίων. Μεγάλαν κενὰ μένουν ἕως σήμας
 λάρβει ἀπόδειξις τῆς ἀναπτύξεως, τὴν ὅποιαν εἶχ-
 οἱ ἄρχαῖοι ἔλληνες δὲ καὶ ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι
 ἄφθονα ἀπαντῶσι πλουσιώτατα μεταλλεύματά του καὶ
 ἄνερχόμεθα πάλιν εἰς στοὰς ὀρίζοντίας, καὶ ἐνῶ
 λυχνίας, ἀκούομεν αἰφνης θόρυβον δαιμονιώδη, καὶ
 ὥσπερ νὰ κρημνίζωνται εἰς τὰς χεῖρας τὰς
 λίθοι. Σταματῶ κάπως φοβισμένος, ὁ ὁδηγὸς καὶ
 ὁμως μὲ πληροφωρεῖ ὅτι ἔρχεται τραῖνον καὶ πρέπει
 νὰ παραμερίσωμεν. Στεκόμεθα πράγματι εἰς ἓν πλα-
 τύτερον μέρος τῆς στοᾶς καὶ περιμένομεν. ὁ θά-

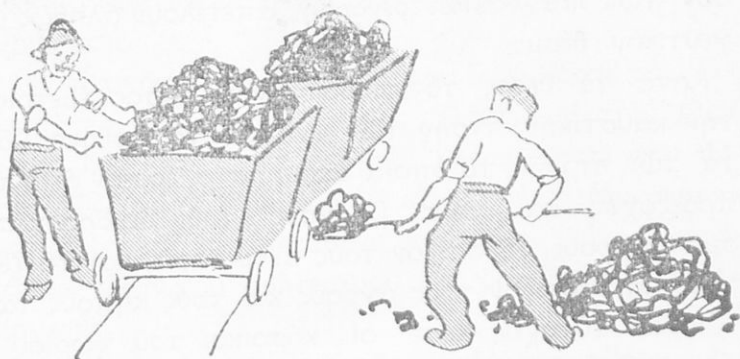
ρυβος γίνεται όλον ἐν μεγαλύτερος. Ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν βάθος τῆς γαλαρίας φαίνεται αἴφνης φῶς κινούμενον, διακρίνομεν μετ' ὀλίγον τὸ σῶμα ἀνθρώπου καὶ ὀπισθέν του σῶμα ζῶου. Ὁκτῶ βαγόνια ἀκολουθοῦν συρόμενα ὑπὸ ρωμαλέου ἵππου, προηγείται δὲ ὁ ἐργάτης. Ἐκ τοῦ κυλίσματος τῶν τροχῶν καὶ τοῦ τινάγματος τῶν μεταλλικῶν βαγονίων ὁ θόρυβος γίνεται τρομερός. Τὸ τραῖνον ταχέως περνᾷ, ἐπὶ πολὺν ὅμως χρόνον ἀκούομεν τὴν βοήν του, ἐνῶ ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν μας, ἀνερχόμενοι στοᾶς κεκλιμένας.

Συναντῶμεν μίαν μικρὰν διακλάδωσιν τῆς στοᾶς. Ὁ ὁδηγός μου τότε μὲ προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτήν· εὐρίσκομαι δέ, χωρὶς καθόλου νὰ τὸ περιμένω, ἐντὸς εὐρυχώρου δωματίου, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς στάβλος. Ὁ στάβλος χωρεῖ δώδεκα ἵππους καὶ ἡμιόνους. Ὅλα χρησιμεύουν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν βαγονίων, διαιτῶνται δὲ διαρκῶς ἐντὸς τοῦ μεταλλείου. Δύο ἢ τρεῖς φορές μόνον τὸ ἔτος ἐξάγονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ὑπάρχουν ἀκόμη δύο ἄλλοι στάβλοι ὑπὸ γείροι. Ἄλλ' ἰδοὺ ἄλλος κρότος προσβάλλει τώρα τὴν ἀκοήν μας! κάτι ὡσὰν κρότος πυροβόλου· ἀκολουθεῖ μετ' ὀλίγον ἄλλος καὶ ἄλλος, ὀκτῶ κατὰ σειράν. Ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἀνησυχίαν φέρω τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὀροφήν καὶ μὲ ἀγωνίαν μοῦ περνᾷ πρὸς στιγμὴν ἡ ἰδέα, ὅτι δὲν εἶναι ἴσως, ὅσον πρέπει στερεά. Εἶναι πλέον τέλος τῆς ὀκταώρου ἐργασίας καὶ ἀνάπτονται τὰ φουρνέλλα· εὐρισκόμεθα πλησίον τῆς ἐκμεταλλεύσεως μολυβδούχων. Πλησιάζο-

μεν, εὐρίσκομεν τοὺς ἐργάτας εἰς μίαν πλαγινὴν στοάν, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγον διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἐκ τῆς ἐκρήξεως τῶν φουρνέλλων.

Εἰσερχόμεθα ὁμοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν τὰ φουρνέλλα «δούλεψαν καλὰ». Καπνὸς πυκνὸς ἔχει ἀναδοθῇ ἀπὸ τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας καὶ σχεδὸν δὲν βλέπομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον· τὸ φῶς τῶν λυχνιῶν μόλις διαπερᾷ τὴν νεφελώδη ἀτμόσφαιραν. Πλησιάζομεν τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐκραγῇ τὰ φουρνέλλα. Φαίνεται ἀκόμη ἡ θέσις των, ὅλων ὁμῶς τὸ πέτρωμα πέριξ εἶναι κομμένον ἢ ραγισμένον. Οἱ ἐργάται—οἱ ἄλλοι, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ἕως τῶρα ἐργασθέντας—θὰ ἀρχίσουν νὰ ἐξάγουν τὰ ἀποσχισθέντα τεμάχια, θὰ τὰ φορτώσουν εἰς τὰ βαγονέττα καὶ θὰ ἀρχίσουν νὰ ἀνοίγουν νέα φουρνέλλα· ὅταν δὲ τελειώσουν καὶ αὐτοὶ τὴν ὀκτάωρον ἐργασίαν των, θὰβάλουν φωτιά.

Διατρέχομεν ἄλλας πάλιν στοάς, πότε ὀριζοντίας καὶ πότε κεκλιμένας, καὶ αἴφνης βλέπομεν ἐμπρὸς μας ἀπεριγράπτως γλυκὺ καὶ ὥραϊον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀσθενῶς εἰσδύον εἰς τὰ καταχθόνια. Φαίνεται χυμένον ἐπάνω εἰς τοὺς μαύρους βράχους τῶν στοῶν, ὡσάν χρυσὸς ὑγρὸς, καὶ πρὶν ἀντιληφθῶ τίεῖναι, αἴσθημα παρήγορον μὲ καταλαμβάνει. Στρέφω πρὸς αὐτὸ ἀσυνειδήτως, αἰσθάνομαι ὅτι ἀναπνέω καλύτερα καὶ ταχύνω τὸ βῆμα. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, εἰς χαρωπὴν τοποθεσίαν, καταπράσινον ἀπὸ πεῦκα καὶ πλημμυρισμένην ἀπὸ φῶς καὶ ἥλιον.

Εὐθυμοὶ οἱ ἐργάται εἶναι συγκεντρωμένοι ἐδῶ. Μερικοὶ παραλαμβάνουν τὰ βαγονέττα καὶ τὰ κενώνουν εἰς καταλλήλους θέσεις. Ἄλλοι διαλέγουν, ἄλλοι φορτώνουν εἰς μεγάλα βαγόνια τὸ μετάλλευμα, τὸ προσωρισμένον διὰ καμίνευσιν. Ζωή, κίνησις, θόρυβος ἐπικρατεῖ παντοῦ.

Ι. Δοανίδης

40. ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς μικροῦ χωρίου.

Εὐρίσκετο εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς βουνοῦ, εἰς τὴν ἄκραν παλαιοῦ δάσους, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα πυκνὰ πυκνὰ ἐσκέπαζον τοὺς βράχους, τὰ ρεῦματα καὶ τὰς κοιλότητας τοῦ ὄρους καὶ ἀνήρχοντο ὑψηλὰ μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐφαίνετο, ὥσάν νὰ εὐρίσκετο περιμαζευμένον μέσα εἰς φιλόστοργον ἀγκάλην, οἱ δὲ μικροὶ καὶ λευκοὶ οἰκίσκοι του, προβάλλοντες ἀνὰ μέ-

σον τῶν παχυσκίων δένδρων, ἀπετέλουν ἀληθῶς μαγευτικὸν θέαμα.

Κατὰ τὸ θέρος τὸ φιλόστοργον δάσος ἐμετρίαζε τὴν καυστικήν πνοὴν τῶν ἀνέμων· τὰ ἄφθονα ὕδατα τῶν πηγῶν, τὰ ὅποια ἀκούραστα ἔρρεον ἀπὸ τὰς προεξοχὰς καὶ τοὺς βράχους τοῦ δενδροσκεπασμένου ὄρους, ἐδρόσιζον τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα των καὶ ἐπότιζον τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους των.

Ἦσαν εὐτυχεῖς τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκείνου. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζες ὅτι ἐβασίλευεν ἐκεῖ. Αἱ ἐσοδεῖαί των ἦσαν ἄφθονοι. Σπανίως ὑπέφερον ἀπὸ καυστικούς ἀνέμους, ἀκόμη δὲ σπανιώτερον ἀπὸ ξηρασίαν.

Ἡ ὑγεία ἐβασίλευε παντοῦ. Τὰ παιδιά, ζωηρὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἔκαμνον εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτῃν διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν ὑγείαν καθὼς καὶ διὰ τὴν ἡμερότητά των.

Παρεκτὸς τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου, ὡς θαυμάσιος παιδαγωγὸς ἐπενήργει καὶ τὸ δάσος, ὅπερ ἐνέπνεεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χωρικῶν τὸ σέβας πρὸς τὸν Δημιουργόν.

Ἀληθῶς ὁποῖος μέγας παιδαγωγὸς τὸ δάσος! Πῶς ἐξημερώνει τὸν ἄνθρωπον! Πῶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς μεγαλοπρεπείας του! Τὸ δένδρον εἶναι τὸ ἀλάνθαστον τοῦ πολιτισμοῦ μέτρον. Ὅπου τὸ βλέπετε νὰ ὑψώνεται περιποιημένον καὶ θαλερόν, ἐκεῖ ἀκμάζει ἡ ἡμερότης καὶ ἡ ἀγάπη. Ὅπου μαῦραι καὶ ρυτιδωμέναι προβάλλουν αἱ ράχεις τῶν βουνῶν με βράχους ὄξεῖς καὶ γυμνοὺς ἀπὸ τὸν πράσινον

πέπλον τῶν δασῶν, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἐρήμωσις.

Ἄν ποτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διατρέξητε τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἔλθετε εἰς τὴν Ἀνατολήν, δύνασθε μὲ ἐν ἀπλοῦν βλέμμα ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης νὰ σχηματίσητε ἀμέσως ἐκ τῆς καταστάσεως καὶ μόνης τῶν δενδροφυτειῶν ιδεάν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας διέρχεσθε.

Τὸ γλукὺ καὶ πράσινον τῶν δένδρων χρῶμα εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ τὸ χρῶμα. Τὸ μαῦρον, τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν γυμνῶν βράχων, εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παντοῦ, ὁπόθεν ἐξέλιπε τὸ δένδρον, ἐκλείπει καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας, ἐκεῖ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐγεννήθη, ὅπου τόσα ἔθνη ἠκμασαν, ὅπου πυκνότητος πληθυσμὸς ἔζη ἄλλοτε εὐημερῶν, σήμερον θὰ ἀπαντήσητε τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐρήμωσις προῆλθεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων δασῶν, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον ἐκεῖ ἄλλοτε τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον μας.

Ἄν κατὰ τὸ θέρος, χάρις εἰς τὸ πολύτιμον δάσος, γλυκεῖα ἐπεκράτει δρόσος καὶ ἄφθονα παντοῦ ἔρρεον ὕδατα, κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος ἐμετριάζετο. Οἱ παγεροὶ ἄνεμοι ἔχانون τὴν ὀρμητικότητά των, διότι εὗρισκον ἐμπόδιον τοὺς κορμούς τῶν δένδρων. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν, διασκορπιζόμενα εἰς μυρίας λεπτὰς διακλαδώσεις, ἀπερροφῶντο ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· αὕτη δέ, ἀποτελουμένη ἀπὸ ἡμισαπημένους λεπτούς κλάδους καὶ ἀπὸ φύλλα, ἐνήργει ὡς ἀληθὴς σπόγγος.

Οἱ εὐτυχεῖς κάτοικοι τοῦ χωρίου διόλου δὲν ἐφοβοῦντο τὸν σκληρὸν χαιρετισμὸν τοῦ βορρᾶ. Τὸ εὐεργετικὸν δάσος χάρις εἰς τ' ἄφθονα ὕδατα, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίζοντο οἱ ἄγροί των, χάρις εἰς τὴν προφύλαξιν τῶν ἐσοδειῶν των ἀπὸ βιαίους ἀνέμους καὶ ὀρμητικούς χειμάρρους, τοὺς καθίστα καὶ ἀρκετὰ εὐπόρους, ὥστε νὰ φοροῦν κατάλληλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Χάρις δὲ εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα καὶ τοὺς χονδρούς καταπίπτοντας κλάδους, ἐπέτρεπε νὰ διαθέτουν

ἄφθονα καυσόξυλα καὶ νὰ θερμαίνωνται κατὰ τὴν ψυχρὰν τοῦ χειμῶνος ἐποχὴν.

Ἀποφρὰς ὅμως ἡμέρα ἀνέτειλε διὰ τὸ δυστυχὲς χωρίον. Ἦλθαν πρωΐαν τινὰ μερικοὶ ἀνθρακοποιοὶ καὶ ἐθάμβωσαν τοὺς χωρικοὺς μὲ τὰς γενναίας τῶν προσφορὰς καὶ τοὺς ἐδελέασαν μὲ τὰ κέρδη, τὰ ὅποια θὰ ἐπραγματοποιούν, ἐὰν τὸ δάσος ἐκεῖνο, τὸ κατὰ τὰ λεγόμενά τῶν ἄχρηστον, τὸ ἀδίκως καταλαμβάνον τόσοις ἀγροῦς, ἐκόπτετο καὶ μετεμορφώνετο εἰς ξυλάνθρακα.

Καὶ ἀφῆκαν οἱ χωρικοὶ νὰ σφαγιασθῇ ὁ προστάτης τῶν. Ὁ μαγικὸς πράσινος πέπλος, ὁ ὁποῖος ἐκάλυπτεν ὅλας τὰς ἀσχημίας τοῦ ὄρους, ἀνεσύρθη καὶ ἐξηφανίσθη. Καὶ τὴν ὥραίαν καὶ τὴν συνεχῆ, τὴν καταπράσινον καὶ θάλλουσαν ἐπιφάνειαν, διεδέχθη ἡ γεροντικὴ ὄψις τοῦ βουνοῦ μὲ τὰς ρυτίδας καὶ σχισμάς της, μὲ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς βράχους της.

Δυστυχῶς τὸ κακούργημα δὲν ἀφέθη ἡμιτελές. Ἐὰν τοῦλάχιστον ἀπηγόρευον τὴν βοσκὴν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κοπέντος δάσους, τὰ κολοβωθέντα δένδρα θὰ ἠϋξανον καὶ πάλιν, θὰ ἐθωπεύοντο ἀπὸ τῆ γλυκὺ τοῦ ἡλίου φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν τῆς αὐρας φύσημα. Ἄλλ' ἢ βάρβαρος καταστροφὴ ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ. Ἀφέθησαν αἶγες καὶ πρόβατα, καὶ μόλις ἀνεφαίνετο ὁ τρυφερὸς βλαστός, ἀμέσως κατετρώγετο ὑπὸ τῶν ἀδηφάγων ζώων.

Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε μὲ σφριῖγος καὶ δύναμιν ἀνεπτύσσετο ζωὴ καὶ βλάστησις, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐ-

βασίλειον ἐρήμωσις καὶ καταστροφή. Τὰ ὕδατα τῶν
 βροχῶν ὀρμητικῶς ἐκυλίωντο ἤδη ἐπὶ τῶν ράχεων
 τοῦ βουνοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέπλυνον τὸ λε-
 πτὸν στρῶμα τῆς φυτικῆς γῆς, τὸ ὅποιον ἐκάλυ-
 πτε τὴν πετρώδη ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρους. Καὶ οὕτως
 ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς οἱ βράχοι καὶ πᾶσα ἐλπίς
 βλαστήσεως ἐξέλιπε. Τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἄλλοτε
 ἀπερροφῶντο ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δάσους καὶ
 συνηθοίζοντο εἰς ὑπογείους ρωγμὰς καὶ δεξαμενὰς
 καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξεχύνοντο διὰ μυ-
 ρίων πηγῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ,
 σήμερον τρέχουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀδιαπέραστον ἐπιφά-
 νειαν τοῦ βράχου· κατέρχονται ὀρμητικῶς καί, σχη-
 ματίζοντα χειμάρρους καὶ ξηροποτάμους, παρασύ-
 ρουν λίθους χονδρούς, ἀνασκάπτουν τοὺς ἀγροὺς
 καὶ τοὺς σκεπάζουν μὲ χαλίκια, τὰ ὅποια κατὰ
 τὴν πορείαν των συμπαρασύρουν.

Τὰς εὐεργετικὰς πηγὰς διεδέχθησαν οἱ χεῖμαρροι.
 Τὴν εὐχάριστον καὶ δροσερὰν τοῦ ἔαρος αὔραν
 διεδέχθη καυστικὸς λίβας. Τὸν χειμῶνα ὁ ὀρμητικὸς
 καὶ παγερὸς βορρᾶς δὲν μετριάζεται πλέον ἀπὸ τὸ
 ἀδιαπέραστον προτείχισμα χιλιάδων χονδρῶν κορ-
 μῶν. Τὰ πρὸς θέρμανσιν ξύλα λείπουν καὶ οἱ κάτοικοι
 τοῦ χωρίου μας πεινοῦν καὶ κρυώνουν. Μετενό-
 ησαν οἱ δυστυχεῖς καὶ ἔκλαυσαν, ἀλλ' ἦτο πλέον
 ἀργά.

Στερηθέντες τῶν ἀφθόνων πηγῶν των, καιόμε-
 νοι κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὴν τρομερὰν θερμότητα,
 τὴν ὁποίαν ἐξαπέστελλον οἱ πυρακτωμένοι γυμνοὶ

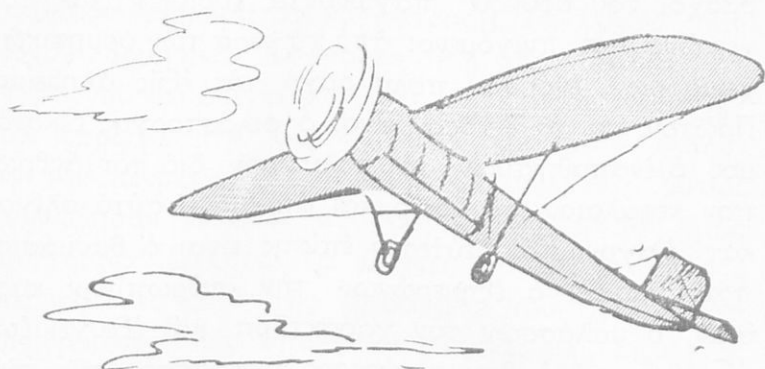
βράχοι τοῦ βουνοῦ· παγώνοντες κυριολεκτικῶς τὸν χειμῶνα καὶ πνιγόμενοι ἀπὸ τὰ νερά τῶν ὀρμητικῶν χειμάρρων, ἐνόησαν πολὺ ἄργά τὰς ἐξῆς ἀληθείας: Πρῶτον, ὅτι τὸ δένδρον εἶναι ὁ φιλόστοργος οἰκονόμος ὁ ἐναποθηκεύων τὸ πολύτιμον διὰ τὸν ἄνθρωπον κεφάλαιον, τὸ ὕδωρ, καὶ ἀποδίδων αὐτὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Καὶ δεύτερον ἐπίσης εἶναι ὁ θαυμάσιος παιδαγωγός, ὁ ἐξημερώνων τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὁ μαλάσσων τὸν χαρακτήρα καὶ ἐξευγενίζων τὸ ἦθος καὶ ὁ θαυμασιώτερος μετριάστης τῆς πνιγρᾶς θερμότητος καὶ τοῦ παγεροῦ ψύχους καθὼς καὶ τὸ δραστηριώτερον ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν μολυσμάτων.

Γ. Γρηγοριάδης

41. ΤΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ

Περιχαρεῖς καὶ ζωηροὶ ἔπαιζον εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν τοῦ διδακτηρίου οἱ μαθηταὶ τοῦ μονοταξίου δημοτικοῦ σχολείου τοῦ μικροῦ χωρίου Χ. τῆς περιφερείας Ἡρακλείου Κρήτης κατὰ τὸ προτελευταῖον διάλειμμα. Ἡ διδασκάλισσά των, ἰσταμένη καθὼς ἡ κλῶσσα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, διηύθυνε τὰ παιγνίδιά των, ἄλλοτε ὀδηγοῦσα καὶ ἄλλοτε λύουσα τὰς διαφοράς των.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη μία τῶν μικροτέρων μαθητριῶν νὰ φωνάζῃ: «Κοιτάξατε, δεσποινίς, ἓνα μεγάλο πουλὶ στὸν οὐρανό!»

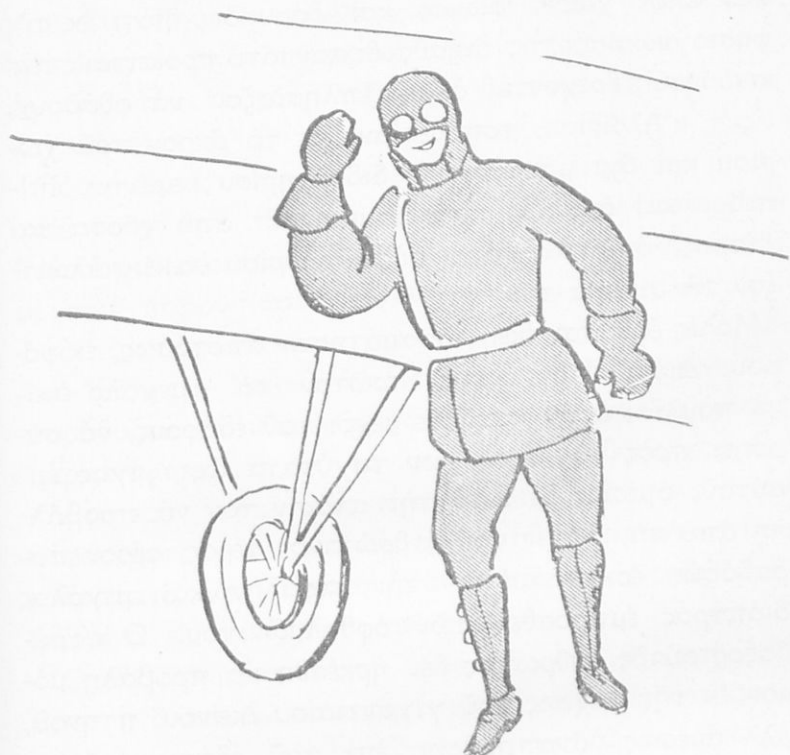
—«Τί μεγάλο, μὰ καὶ τί παράξενο πουλί!» προσέθεσαν καὶ 2—3 ἄλλοι μαθηταὶ μὲ δυνατὰς φωνάς.

Μὲ τὸ ἄκουσμα τῶν ἐπιφωνήσεων τούτων οἱ παίζοντες διέκοψαν πρὸς στιγμήν τὸ παιγνίδιόν των καὶ ἔστρεψαν πρὸς τὰ ἄνω τὰς κεφαλὰς των· τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ἡ διδασκάλισσά των.

«Ἀλήθεια! πολὺ μεγάλο πουλί!» ἐπανέλαβον καὶ αὐτοὶ τότε.

—«Δὲν εἶναι πουλί· εἶναι ἀεροπλάνον, παιδιά. Δὲν ἀκούετε τὸν κρότον τῆς μηχανῆς του; Κάποιον ἀτύχημα θὰ τοῦ συμβαίνει, διὰ νὰ πετᾷ γύρω ἀπὸ τὸ χωρίον μας. Νά, τώρα καταβαίνει. Ἄς εὐχηθῶμεν ὅμως νὰ μὴ εἶναι σπουδαία ἡ βλάβη του» εἶπεν ἡ διδασκάλισσα, χωρὶς καὶ αὕτῃ νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν δύναμιν τῆς εὐχῆς της.

Καὶ πράγματι ἦτο ἀεροπλάνον ἐκεῖνο τὸ «μεγάλο πουλί», τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ ἀπὸ μεγάλου ὕψους ἔκαμε 2—3 περιφορὰς πέριξ τοῦ μικροῦ χωρίου,

ἤρχισε νὰ κατέρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ κροτῇ ὁμως ἰσχυρότερον, ὅσον κατήρχετο.

«Εἰς τ' «Ἀλὼνια» φαίνεται θὰ καταβῇ. "Ἀς τρέξωμεν ἕως ἐκεῖ, παιδιά! εἴμπορεῖ νὰ μᾶς χρειασθοῦν οἱ ἐπιβάται του!» ἐφώνασε μετ' ὀλίγας στιγμάς, φοβισμένη τώρα ἡ διδασκάλισσα· καὶ ἤρχισε νὰ διευθύνεται γοργῶς πρὸς τὴν ἔξοδον τῆς αὐλῆς τοῦ σχολείου της.

Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριάς τὴν ἠκολούθη-

σαν ὅλοι χωρὶς φωνὰς καὶ θόρυβον, διότι ἐκ τῆς φυσιγνωμίας της διησθάνθησαν ὅτι πρόκειται περὶ κινδύνου. Τρέχοντες ὅλοι, ἐπλησίαζον νὰ φθάσουν, εἰς τ' «Ἀλώνια», τοποθεσίαν, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου καὶ ὄχι μακρὰν τοῦ διδακτηρίου κειμένην, ἐπίπεδον καὶ ὁμαλήν, καθαρισμένην δὲ ἀπὸ χόρτα καὶ πέτρας, ὅπου οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκείνου ἀλώνιζον τὰ σιτηρά των κατ' ἔτος.

Μόλις ἔφθασαν ἐκεῖ, ἐσταμάτησαν ἀποτόμως, ἐκ φόβου. Διότι εἶδον κατὰ πρῶτον τὸ «μεγάλο ἐκεῖνο πουλί», ἀφοῦ κατῆλθε μέχρι τοῦ ἐδάφους, νὰ σύρεται πρὸς τὸ ἔρος των ταχύτατα ὡς γίγας ἐπ' αὐτοῦ, ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν στάσιν του νὰ προβάλῃ ἀπὸ τὴν ράχιν του ἀνθρώπινον τέρας, φέρον παραδόξως ἐσκεπασμένην τὴν κεφαλὴν καὶ μεγάλας διόπτρας ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν του. Ὁ παράδοξος αὐτὸς ἄνθρωπος δὲν ἠρκέσθη νὰ προβάλῃ μόνον ἐκ τῆς ράχεως τοῦ γιγαντιαίου ἐκείνου πτηνοῦ, ἀλλ' ἀμέσως, ἀναπηδήσας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἤρχισε ν' ἀφαιρῇ τὸ περιτύλιγμα τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ χονδρὸν ἐπανωφόριόν του.

Ἡ διδασκάλισσα, βλέπουσα ὅλα αὐτὰ ὄχι μακρὰν της, ἀντὶ νὰ φοβηθῇ, ὅπως οἱ μαθηταί, τούναντίον ἔλαβε θάρρος καὶ διηυθύνθη πρὸς αὐτόν, ἐνθαρρύνουσα δὲ συγχρόνως τοὺς μαθητάς της, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ τὴν ἀκολουθήσουν. Πολὺ ὀλίγοι ὅμως ἔπραξαν τοῦτο· διότι μεθ' ὅλους τοὺς ἐνθαρρυντικούς λόγους, πὺν ἤκουον, ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ φοβῶνται. Μόνον δέ, ὅταν εἶδον νὰ πλησιάζουν πρὸς τὸ

«μεγάλο πουλί» πολλοὶ χωριανοὶ των, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐκ τῶν πλησίων οἰκιῶν καὶ τῶν πέριξ ἀγρῶν, τότε πλέον, λαβόντες θάρρος, ἐπλησίασαν καὶ αὐτοί.

Πόσον ὁμως παρεξενεύθησαν τότε ὅλοι μὲ τὴν διδασκάλισσαν καὶ πρὸ πάντων μὲ «τὸ μεγάλο πουλί!» Ἦκουον ἐν πρώτοις τὴν διδασκάλισσαν νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν παρουσιασθέντα οὕτω ξένον εἰς γλῶσσαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κανεὶς των δὲν ἐννόει οὔτε μίαν λέξιν. Ἐβλεπον ἔπειτα ἀντὶ πτηνοῦ ἐν μέγα ὅσον καὶ παράδοξον ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὸ μέσον ἔφερε ἐπιμήκη καὶ ὡς τὸ σῶμα τοῦ ἰχθύος κορμόν, πλατύτερον δηλ. πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ στενώτερον πρὸς τὴν οὐράν· ἀντὶ δὲ πτερωτῶν πτερύγων, δύο μακρότατα καὶ πλατέα σανιδώματα, στερεῶς συνδεδεμένα εἰς τὸ μέσον τοῦ κορμοῦ.

Ὅταν ἐπλησίασαν οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ μαθηταί, εἶπεν ἡ διδασκάλισσα εἰς ἐπήκοον πάντων ὅτι ὁ κύριος, μετὰ τοῦ ὁποίου ὠμίλει, ἦτο Γάλλος ἀξιωματικός ἀεροπόρος· ὅτι αὐτός, μεταβαίνων ἐκ Συρίας εἰς τὴν Γαλίαν ἐπὶ τοῦ ἀεροπλάνου του ἐκείνου καὶ λογαριάζων νὰ σταθμεύσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἠναγκάσθη νὰ προσγειωθῇ εἰς τὸ χωρίον των, διότι, συναντήσας καθ' ὁδὸν κακοκαιρίαν, ἐξώδευσεν ὅλην τὴν καύσιμον ὕλην του, δηλ. τὴν βενζίνην· καὶ τέλος ὅτι ἔνεκα τούτου ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ προμηθευθῇ τάχιστα νέαν τοιαύτην πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ διακοπέντος ταξιδίου του.

Εἰς ἐκ τῶν χωρικῶν τότε προσεφέρθη προθύμως νὰ

μεταβῆ εἰς τὸ μόλις μίαν ὥραν ἀπέχον ἐκεῖθεν Ἡράκλειον πρὸς ἀγορὰν τῆς ἀπαιτουμένης βενζίνης· ἐνῷ ὁ καταφθάσας ἐκείνην τὴν στιγμὴν πάρεδρος τοῦ χωρίου προσεκάλεσε τὸν ξένον ἀξιωματικόν, ὅπως συγγευματίσῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀμφότεραι αἱ προσφοραὶ αὐταὶ ἔγιναν δεκταὶ μετὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν παρὰ τοῦ ἀεροπόρου, ὁ ὅποιος, ἀφοῦ ἔδωσεν εἰς τὸν ἀναλαβόντα νὰ τοῦ προμηθεύσῃ βενζίνην τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἠκολούθησε τὸν πάρεδρον εἰς τὴν οἰκίαν του. Μετ' αὐτῶν ἀπεχώρησαν καὶ οἱ συγκεντρωθέντες χωρικοί.

Ὅταν οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἐκεῖ μόνοι μετὰ τῆς διδασκαλίσσης των, ἤρχισαν νὰ ἐξετάζουιν λεπτομερῶς ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἀεροπλάνου. Οἱ μεγαλύτεροι ὅμως ἐξ αὐτῶν, μὴ ἄρκεσθέντες εἰς τοῦτο, παρεκάλεσαν τὴν διδασκάλισσάν των νὰ λύσῃ μερικὰς ἀπορίας, αἱ ὁποῖαι τοῖς ἐγεννήθησαν. Ἐκείνη ἐδέχθη τοῦτο εὐχαρίστως καὶ τοῖς εἶπε νὰ προβάλῃ ἕκαστος μὲ τὴν σειρὰν τὴν ἰδικήν του:

«Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω» ἤρχισε νὰ λέγῃ τότε εἰς ἓκ τῶν μαθητῶν τῆς ΣΤ' τάξεως «πῶς ἠμπορεῖ νὰ στέκεται εἰς τὸν ἀέρα αὐτὸ τὸ τόσο βαρὺ πρᾶγμα».

—«Μαζὶ μ' αὐτό» ἐπρόσθεσεν ἀμέσως μία συμμαθήτρια τοῦ προηγουμένου «δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω, καὶ πῶς κατορθώνει τὸ μηχανήμα αὐτὸ νὰ τρέχῃ γρήγορα εἰς τὸν ἀέρα».

—«Ἐγὼ» εἶπεν εἰς μαθητῆς τῆς Ε' τάξεως «ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰς τὰς δύο ἀπορίας ἔχω καὶ αὐτήν: πῶς κατορ-

θώνει ὁ ἀεροπόρος νὰ διευθύνῃ ὅπου θέλει τὸ ἀεροπλάνον του ;»

—«Ἐγώ» εἶπε τελευταῖον καὶ μία συμμαθήτρια τοῦ προηγουμένου «δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐννοήσω, διατὶ νὰ προτιμοῦν αὐτὸ τὸ μέσον τῆς συγκοινωνίας, πού ἐξάπαντος θὰ ἔχῃ πολλοὺς κινδύνους, ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον, τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸ ἀτμόπλοιον ;»

Ἐπειδὴ δὲ δὲν προεβλήθη καμμία ἄλλη ἀπορία, ἡ διδασκάλισσα, ἀφοῦ παρήγγειλε νὰ σχολάσουν οἱ μαθηταὶ τῶν τριῶν κατωτέρων τάξεων, εἶπεν εἰς τοὺς ἐναπομείναντας :

«Καὶ αἱ τέσσαρες ἀπορίαι σας εἶναι εὐλογοί· πιστεῦω δὲ ὅτι, ἂν κατορθώσετε νὰ λύσετε αὐτάς μαζί μου, θὰ ἤμπορῆτε ἔπειτα νὰ λύσητε μόνοι σας καὶ ὅποιανδήποτε ἄλλην περὶ τοῦ ἀεροπλάνου. Ἀλλὰ ἂς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν τελευταίαν. Τί φρονεῖτε διὰ τὴν ἀπορίαν τῆς Χρυσῶς Κωνσταντάκη ;»

Τρεῖς ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Ε' καὶ ΣΤ' ἐζήτησαν ν' ἀπαντήσουν. Ὁ πρῶτος εἶπεν ὅτι αἰτία τοῦ νὰ προτιμοῦν νὰ ταξιδεύουν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ ἀεροπλάνον θὰ εἶναι ἴσως ἡ μεγαλυτέρα ταχύτης, τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνουν μὲ τὸ μέσον τοῦτο.

«Καὶ πόθεν τὸ συμπεραίνεις αὐτό ;» τὸν ἠρώτησεν εἰς συμμαθητῆς του.

—«Διότι προχθές, πού ἐπῆγα εἰς τὸ παντοπωλεῖον τοῦ Μανωλάκη, ν' ἀγοράσω ζάχαριν, ἤκουσα 2—3 χωριανούς νὰ θαυμάζουν, ὅταν εἶδαν εἰς τὴν ἐφημερίδα πού ἐδιάβραζαν ἐκείνην τὴν ὥραν, ὅτι ἀεροπο-

ρικῶς φθάνει κανείς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐντὸς δύο ὥρων ».

—« Αὐτὴ ἡ πληροφορία εἶναι ἀληθής » εἶπεν ἡ διδασκάλισσα· « δι' αὐτὸ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Σκουλουδάκη εἶναι ὀρθή. Ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν τί λέγουν καὶ οἱ ἄλλοι ! »

—« Ἐγώ » εἶπεν ὁ Δημήτριος Ἀναστασάκης, μαθητὴς τῆς ΣΤ' « νομίζω ὅτι προτιμοῦν τ' ἀεροπλάνα μόνον διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς. Τὸ συμπεραίνω δὲ αὐτό, διότι ἀκούω τὸν μεγάλον ἀδελφόν μου, ποὺ διαβάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Μεγάλου Πολέμου, ν' ἀναφέρει τακτικὰ βομβαρδισμοὺς τῶν Παρισίων ἀπὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ».

Εἰς τὸ ἀκουσμα τῶν λόγων τούτων ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν διδασκάλισσάν των, θέλοντες νὰ βεβαιωθοῦν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἀνακοινώσεως ἐκείνης τοῦ συμμαθητοῦ των.

« Καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Ἀναστασάκη εἶναι ἀληθής » εἶπεν ἡ διδασκάλισσα « ὅχι ὅμως καὶ ἡ γνώμη του, ὅτι δηλ. τὰ ἀεροπλάνα μόνον διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς εἶναι χρήσιμα. Σήμερον ταῦτα χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ ταχυδρομείου, τὰ δὲ μεγαλύτερα καὶ διὰ τὴν μεταφορὰν βιαστικῶν ἐπιβατῶν. Ὅταν κανεὶς γνωρίζῃ ὅτι δύναται νὰ μεταβῇ π.χ. ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀφοῦ τελειώσῃ τὴν ἐργασίαν του νὰ ἐπιστρέψῃ αὐθημερὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, θὰ προτιμήσῃ νὰ ταξιδεύσῃ ἀεροπορικῶς καὶ ὅχι δι' ἀτμοπλοίου, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ χρειασθῇ 4 ἡμέρας. Ἀκόμη θὰ προτιμήσῃ τὸ

μέσον τοῦτο τῆς συγκοινωνίας καὶ ἀπὸ τὸν ταχύ-
τερο σιδηροδρομικὸν συρμόν, μὲ τὸν ὅποιον ἀδύνατον
νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον ταξίδιον εἰς ὀλιγώτερον χρόνον
τοῦ ἐνὸς ἡμερονυκτίου. Οἱ κίνδυνοι ἄλλωστε τῶν
ἀεροπορικῶν ταξιδίων, οἱ ὅποιοι μᾶς φαίνονται με-
γάλοι, εἶναι μικρότεροι ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῶν
ταξιδίων μὲ τὸ αὐτοκίνητον».

—«Ίσως νὰ προτιμοῦν νὰ ταξιδεύουν μὲ τὸ ἀε-
ροπλάνον» εἶπεν ἡ μαθήτρια τῆς Ε' Μαρία Διακάκη
«διότι τὰ ταξίδια αὐτά, ἂν εἶναι ὀλίγον ἐπικίνδυνα,
θὰ εἶναι ἴσως εὐθηνότερα πολὺ ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα
συγκοινωνιακὰ μέσα. Αὐτὸ δὲν τὸ ἤκουσα ἀπὸ κα-
νένα, ἀλλὰ τὸ ὑποθέτω».

Ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐζήτησε ἢ νὰ συμφωνήσῃ ἢ νὰ
διαφωνήσῃ πρὸς τὴν γνώμην τῆς μαθητρίας αὐτῆς,
ἀνέλαβεν ἡ διδασκάλισσα νὰ διαφωτίσῃ καὶ περὶ
τοῦ ζητήματος αὐτοῦ τοὺς μαθητάς της καὶ εἶπεν:

«Τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος
πολὺ ἀκριβώτερα τῶν λοιπῶν. Τοῦτο δύνασθε καὶ μό-
νοι σας νὰ τὸ ἐννοήσετε, ὅταν ἀναλογισθῆτε ὅτι
τὰ σημερινὰ ἀεροπλάνα δὲν δύνανται νὰ χωρέσουν
πολλοὺς ἐπιβάτας. Ὑπάρχει ὅμως ἐλπίς νὰ κατορθω-
θῇ καὶ αὐτό· καὶ τότε τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια ἀναμ-
φιβόλως θὰ καταστοῦν εὐθηνότερα ἀπὸ κάθε ἄλλου
εἴδους ταξίδιον. Τὸ διατί δὲν εἶναι δύσκολον νὰ
τὸ εὕρητε, ἅμα σκεφθῆτε ὀλίγον».

Δὲν παρῆλθον πολλὰ δευτερόλεπτα καὶ ἀμέσως
8—10 χεῖρες ὑψώθησαν· εἰς δὲ τῶν προσκληθέν-
των ἐδικαιολόγησεν ὡς ἐξῆς τὴν γνώμην του:

«Ὅλα τὰ ἄλλα συγκοινωνιακὰ μέσα, πλὴν τῆς ἰδικῆς των ἀξίας καὶ τῆς δαπάνης τῆς κινήσεώς των, ἀπαιτοῦν καὶ μίαν ἄλλην πρόσθετον πολὺ μεγάλην· τὴν δαπάνην τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς συντηρήσεως τῶν δρόμων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ περάσουν. Τὰ ἀεροπλάνα δὲν χρειάζονται οὔτε μίαν δραχμὴν εἴτε διὰ τὴν κατασκευὴν εἴτε διὰ τὴν συντήρησιν κανενὸς δρόμου».

Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ συνέφωνησαν μὲ τὴν γνώμην ταύτην· ἡ διδασκάλισσα τὴν ἐπεβεβαίωσε καὶ ἡ ἐκφράσασα τὴν ἀπορίαν περὶ τῆς προτιμήσεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ τούτου μέσου μαθήτρια τῆς Ε' ἡτοιμάσθη, συγκεντρώνουσα ὅλους τοὺς προαναφερθέντας λόγους, νὰ κλείσῃ τὴν συζήτησιν. Προλαβοῦσα ὅμως ἡ διδασκάλισσα, προσέθηκε τὰ ἑξῆς:

«Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον ὅλοι αὐτοὶ οἱ σοβαροὶ λόγοι πού ἤϋρατε, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια θὰ προτιμῶνται εἰς τὸ μέλλον, οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἅπαξ κατώρθωσαν ὕστερον ἀπὸ τόσων ἐτῶν μελέτας καὶ μάλιστα μετὰ τόσα ἀνθρώπινα θύματα νὰ γίνουν κύριοι τοῦ ἀέρος, δὲν θὰ παραιτηθοῦν τῆς ἐφευρέσεώς των ταύτης, ἀλλ' ὑπερήφανοι δι' αὐτὴν, θὰ διασχίζουν τοὺς αἰθέρας καὶ θὰ λέγουν καθ' ἑαυτούς: «Ὅ,τι σκεφθῇ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ βασιλεὺς τῆς Δημιουργίας, ὁ ἄνθρωπος, τὸ κατορθώνει· φθάνει νὰ ἔχῃ θέλησιν καὶ ἐπιμονήν».

Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἐπανάληψιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω λόγων οἱ μαθηταὶ ἡτοιμάσθησαν ν' ἀρχίσουν τὴν συζήτησιν καὶ περὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν

λοιπῶν τριῶν ἀποριῶν των. Προλαμβάνουσα ὁμως ἡ διδασκάλισσα, εἶπεν ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ συνεζητεῖτο ἡ τρίτη ἐξ αὐτῶν, διότι ἡ λύσις αὐτῆς εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἐξευρεθῇ ἀπὸ τὰς λύσεις τῶν δύο πρώτων. «Φθάνει» προσέθηκε «νὰ σκεφθῇτε πῶς διευθύνονται τ' αὐτοκίνητα καὶ τὰ πλοῖα».

Πολλαὶ χεῖρες ὑψώθησαν πάλιν· μία δὲ μαθήτρια, ἣτις προσεκλήθη νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην της, εἶπεν:

«Ίσως καὶ τὸ ἀεροπλάνον νὰ ἔχῃ πηδάλιον, μὲ τὸ ὁποῖον, ὅταν τὸ στρέφῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὁ ἀεροπόρος, νὰ κατορθῶνῃ νὰ διευθύνῃ ὅπου θέλει τὸ ἀεροπλάνον του».

Ὅλοι οἱ ἄλλοι πενταταξίται καὶ ἐξαταξίται συμμαθηταί της συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην ταύτην. Εἷς ὁμως ἐκ τῶν ἀκροατῶν μαθητῶν τῆς Δ', ἀφοῦ πρῶτον ἐζήτησε τὴν ἄδειαν, προέβαλε τὴν ἐξῆς ἀντίρρησην:

«Οἱ ὁδηγοὶ τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν πλοίων μεταχειρίζονται τὸ πηδάλιον, διὰ νὰ τὰ διευθύνουν δεξιὰ ἢ ἀριστερά. Ὁ ἀεροπόρος ὁμως χρειάζεται ἀκόμη καὶ ν' ἀνεβάξῃ καὶ νὰ κατεβάξῃ τὸ ἀεροπλάνον του. Δὲν πιστεύω νὰ κατορθώσῃ καὶ αὐτὸ μὲ πηδάλιον».

Ἡ διδασκάλισσα πολὺ εὐχαριστήθη ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης τοῦ τετραταξίτου μαθητοῦ της. Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ὅτι δὲν ἠδυνήθη κανεὶς ἐκ τῶν μαθητῶν ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀντίρρησην, ἀφοῦ ἐπεβεβαίωσε κατὰ πρῶτον τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης

τῆς μαθητρίας καὶ ἔδειξεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς τοῦ ἔμπροσθέν των ἀεροπλάνου τὸ « π η δ ἄ λ ι ο ν δ ι - ε υ θ ύ ν σ ε ω ς » — ἐν καθέτως προσηρμοσμένον μὲ ἀρθρώσεις στερεὸν σανίδιον — προσέθηκεν ἔπειτα ταῦτα :

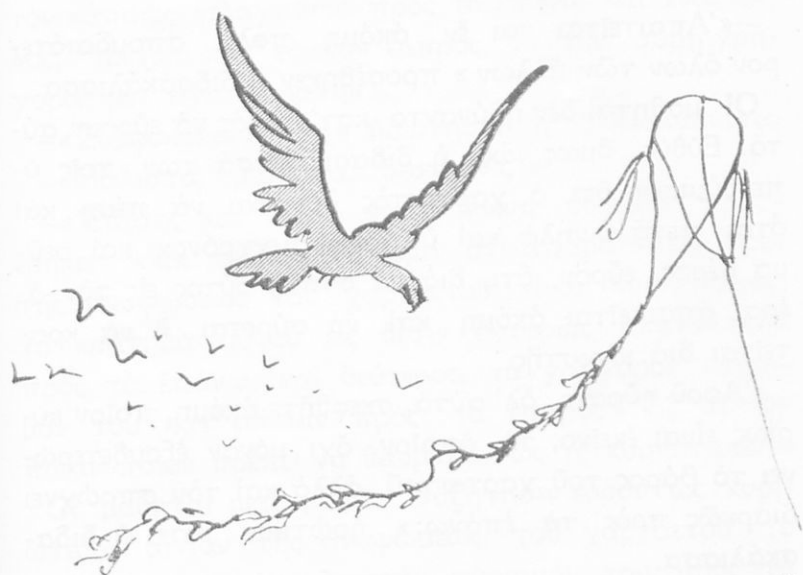
«Ὅσον διὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω διεύθυνσιν τοῦ ἀεροπλάνου του· ἔχει ὁ ἀεροπόρος ἄλλο πηδάλιον, τὸ « π η δ ἄ λ ι ο ν β ἄ θ ο υ ς », αὐτό!»· καὶ ἔδειξεν ἀμέσως ἐν ἄλλο μικρόν, ἀλλ' ἐπίσης στερεὸν σανίδιον, προσηρμοσμένον μὲ ἀρθρώσεις εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὀριζοντίου πτερυγίου τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀεροπλάνου, καὶ δυνάμενον νὰ στρέφεται εὐκόλως πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω.

«Ἄ! ἐννόησα!» ἐφώνασε τότε ὁ τετραταξίτης μαθητής. «Ὅταν ὁ ἀεροπόρος θέλῃ νὰ ἀνεβῇ ὑψηλότερα, θὰ στρέφῃ πρὸς τὰ ἐπάνω αὐτὸ τὸ σανιδάκι καὶ ὅταν θέλῃ νὰ κατεβῇ, θὰ τὸ στρέφῃ πρὸς τὰ κάτω».

—«Τὸ ηὔρες· εὐγέ σου, Μανώλη» εἶπεν ἡ διδασκάλισσα· καὶ τὸν ἐθώπευσεν.

Ἀφοῦ ἐλύθη τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἡ διδασκάλισσα προέτεινε νὰ συζητηθῇ ἡ πρώτη ἀπορία, ἥτοι τὸ πῶς κατορθώνεται νὰ στέκεται εἰς τὸν ἀέρα τὸ ἀεροπλάνον, ἐνῶ εἶναι βαρύτερον αὐτοῦ.

«Διότι» εἶπεν «ἐὰν κατορθώσετε νὰ εὔρετε τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτῆς, ἀμέσως θὰ λύσετε χωρὶς πολλὴν σκέψιν καὶ τὴν δευτέραν ἀπορίαν σας, πῶς δηλ. κατορθώνει τὸ ἀεροπλάνον νὰ τρέχῃ γρήγορα εἰς τὸν ἀέρα. Προτοῦ ὅμως ἐπιχειρήσετε νὰ λύσετε τὴν πρώτην, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῆτε ὅτι

καὶ ἄλλα πράγματα, μολονότι εἶναι βαρύτερα τοῦ ἀέρος, ἐν τούτοις στέκονται εἰς αὐτόν».

Πολλοὶ τῶν μαθητῶν τότε, ἀφοῦ ἐσκέφθησαν ὀλίγον, εὗρον ὅτι καὶ τὰ πτηνὰ καὶ οἱ χαρταετοί, ἂν καὶ βαρύτερα τοῦ ἀέρος, δύνανται ἐν τούτοις νὰ ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ.

«Ὠραῖα!» εἶπεν ἡ διδασκάλισσα. «Ἐνθυμηθῆτε τώρα πῶς κατορθώνεται νὰ στέκεται ὁ χαρταετός εἰς τὸν ἀέρα!»

--«Διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο» εἶπεν ὁ προτιμηθεὶς ἐκ τῶν ὑψωσάντων τὴν χεῖρα μαθητῆς «εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑψωθῇ πρῶτον ὁ ἀετός εἰς ἄρκετον ὕψος, νὰ ὑπάρχῃ ἔπειτα δυνατόν ὅπως δῆποτε ρεῦμα ἀέρος καὶ τρίτον νὰ κρατῶμεν αὐτὸν ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἄνεμον».

—«Ἀπαιτεῖται καὶ ἐν ἀκόμῃ πολὺ σπουδαιότερον ὅλων τῶν ἄλλων » προσέθηκεν ἡ διδασκάλισσα.

Οἱ μαθηταὶ δὲν ἠδύναντο κατ' ἀρχὰς νὰ εὗρουν αὐτό. Εὐθύς ὅμως, ὡς ἡ διδασκάλισσά των τοῖς ὑπενθύμισεν ὅτι ὁ χαρταετὸς δύναται νὰ πέσῃ καὶ ὅταν πετᾷ ὑψηλὰ καὶ ὑπάρχει συγχρόνως καὶ ρεῦμα ἀέρος, εὔρον, ὅτι, διὰ νὰ σταθῇ οὗτος εἰς τὸν ἀέρα, ἀπαιτεῖται ἀκόμῃ καὶ νὰ σύρεται ἢ νὰ κρατεῖται διὰ κλωστῆς.

«Ἀφοῦ ἡύρατε ὅλ' αὐτά, σκεφθῆτε ἀκόμῃ, ποῖον κυρίως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον ἐξουδετερώνει τὸ βάρος τοῦ χαρταετοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν σπρώχνει διαρκῶς πρὸς τὰ ἐπάνω;» ἠρώτησε τότε ἡ διδασκάλισσα.

Κάποιος ἐκ τῶν μαθητῶν εἶπεν ὅτι τοῦτο θὰ εἶναι ἢ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω ὠθησις τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ χαρταετοῦ.

«Μήπως ὅμως ὁ ἀέρας δὲν σπρώχνει τὸν χαρταετὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἐπάνω πρὸς τὰ κάτω;» παρετήρησεν εἰς ἄλλος μαθητής.

—«Πολὺ σωστά, πολὺ σωστά!» παρετήρησαν τότε καὶ ἄλλοι μερικοί.

Ἡ διδασκάλισσα, βλέπουσα ὅτι κανεὶς δὲν ἠδύναντο νὰ εὕρῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας ἐκείνης, καὶ θέλουσα νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς τοῦτο τοὺς μαθητάς της, εἶπεν:

«Ἐνθυμηθῆτε, παιδιά, πάλιν πῶς κατορθώνεται καὶ ἀνυψώνεται ὁ χαρταετὸς ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν ἀέρα!»

—«Διὰ νὰ κατορθωθῇ ν' ἀνυψωθῇ εἰς χαρταετός » εἶ-

πεν εἷς μαθητῆς « χρειάζεται κατ' ἀρχάς νὰ κρατῇ αὐτὸν κάποιος πλαγιαστὰ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἓνας ἄλλος, τρέχων κατ' εὐθείαν ἐμπρός, νὰ τὸν σύρῃ γρήγορα μὲ τὴν κλωστήν ».

—« Συμφωνεῖτε ὅλοι; » ἠρώτησεν ἡ διδασκάλισσα.

—« Μάλιστα, μάλιστα, δεσποινίς! »

—« Ἐπίσης καὶ ἐγὼ » εἶπεν ἐκείνη· ὕστερον προσέθηκεν: « Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι ἀπαραίτητοι ὅροι τῆς ἀνυψώσεως τοῦ χαρταετοῦ εἶναι δύο: πρῶτος, τὸ κράτημα αὐτοῦ εἰς θέσιν ἐλαφρῶς πλαγιαστήν πρὸς τὰ ἐπάνω, καὶ δεύτερος, τὸ γρήγορον σύρσιμόν του κατ' εὐθείαν πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐξ αὐτῶν πάλιν ποῖον πρέπει νὰ θεωρῶμεν ὡς τὸ κυριώτερον; »

Οἱ μαθηταὶ μετὰ μικρὰν συζήτησιν εὗρον ὡς κυριώτεραν αἰτίαν τῆς ἀνυψώσεως τοῦ χαρταετοῦ τὸ γρήγορον μὲ τὴν κλωστήν σύρσιμόν του πρὸς τὰ ἐμπρός. Διότι ὁ χαρταετός, ὅταν ἔχη καλὰ τὰ « ζύγια » του καὶ συρθῇ γρήγορα πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀμέσως θὰ λάβῃ τὴν πρὸς τὰ ἐπάνω πλαγιαστήν θέσιν του. Ἐνῶ, ὅσον πλαγιαστὰ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἂν κρατῇται κατ' ἀρχάς οὗτος, ἐὰν δὲν συρθῇ γρήγορα πρὸς τὰ ἐμπρός, δὲν κατορθώνει νὰ σηκωθῇ πρὸς τὰ ἐπάνω.

—« Ἀφοῦ ηὔρατε αὐτὸ » εἶπε τότε ἡ διδασκάλισσα « δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὑρετε τώρα καὶ τὸ πῶς ἀνυψώνεται κατ' ἀρχάς τὸ ἀεροπλάνον. Ἀφοῦ δὲ ἔχετε εὑρεῖ προηγουμένως καὶ πῶς κρατεῖται εἰς τὸν ἀέρα ὁ χαρταετός, εὐκόλον εἶναι ν' ἀντιληφθῇτε καὶ πῶς συμβαίνει νὰ γίνεται τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸ ἀε-

ροπλάνον. "Όταν δὲ ἐνθυμηθῇτε καὶ πῶς ἓνα, ἀνυψω-
 μένον εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος τοῦ χωρίου μας χαρτα-
 ετόν, ἡμποροῦμεν νὰ τὸν μετακινήσωμεν καὶ νὰ τὸν
 μεταφέρωμεν πέρα ἐκεῖ, εἰς τ' ἀμπέλια ἢ ἀκόμη μα-
 κρύτερα, εἰς τὸ λιβάδι π.χ., τότε ἀμέσως θὰ λύσετε
 καὶ τὴν δευτέραν ἀπορίαν σας, πῶς δηλ. τρέχει
 εἰς τὸν ἀέρα τὸ ἀεροπλάνον».

—«Διὰ νὰ σηκωθῇ ἐν ἀεροπλάνον, θὰ χρειάζε-
 ται ἴσως νὰ τὸ θέτουν πρῶτον εἰς θέσιν πλαγιαστήν
 πρὸς τὰ ἐπάνω» εἶπεν εἰς μαθητῆς «καὶ ἔτσι θὰ τὸ
 τραβοῦν γρήγορα πρὸς τὰ ἐμπρὸς μὲ κανὲν χον-
 δρὸν σχοινίον».

—«Ὅσον διὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀπαντήσεως
 τοῦ Χρίστου συμφωνῶ» παρετήρησεν εἰς ἄλλος «διότι
 βλέπω ὅτι καὶ αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἀεροπλάνον εἶναι ἐλα-
 φρῶς πλαγιαστὸν πρὸς τὰ ἐπάνω. Ὅτι ὅμως δὲν
 θὰ τὸ σύρῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἄνθρωπος μὲ σχοινίον,
 ἀλλ' ὅτι τὸ ἀεροπλάνον θὰ σύρεται μὲ ἄλλον κανένα
 τρόπον, φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Γάλλος ἀεροπόρος
 ταξιδεύει μόνος του. Καὶ βέβαια, ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ
 ἐκεῖ, ποὺ θέλει, θὰ χρειασθῇ πολλὰς φορὰς νὰ καταβῇ
 εἰς τὴν γῆν καὶ ν' ἀναβῇ εἰς τὸν ἀέρα. Ἐν τού-
 τοις οὔτε ἄλλον βοηθὸν οὔτε σχοινίον ἔχει μαζί του.»

Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ καθὼς καὶ ἡ διδασκάλισσα
 εὔρον ὀρθὰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ μαθητοῦ τούτου.
 Ἐπειδὴ δὲ ἡ τελευταία ἀντελήφθη ὅτι κανεὶς δὲν ἡ-
 δύνατο νὰ εὔρῃ, ποῖος σύρει γρήγορα πρὸς τὰ ἐμ-
 πρὸς τὸ ἀεροπλάνον κατὰ τὴν ἀπογεώσιν του,

ὑπέμνησεν εἰς τοὺς μαθητάς της τὸ ξεκίνημα τοῦ αὐτοκινήτου.

—«Ἐνόησα, ἐνόησα!» ἐφώνασε τότε περιχαρὴς ἡ Χριστίνα Τσιμπουράκη. «Κάποια μηχανὴ θὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ ἀεροπλάνον, ἢ ὁποῖα μὲ τὴν δύναμιν, ποὺ παράγει, θὰ τὸ σπρώχνῃ κατ' ἀρχὰς πρὸς τὰ ἔμπρὸς πολὺ γρήγορα καὶ θὰ τὸ κάμνῃ νὰ τρέχῃ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς τροχοὺς του—καὶ λέγουσα αὐτὰ ἔδειξε τοὺς κάτωθεν τοῦ ἀεροπλάνου τροχοὺς.—«Ὑστερα μὲ τὸ δυνατόν ρεῦμα, ποὺ θὰ σχηματίζεται ἐξ αἰτίας τοῦ γρήγορου αὐτοῦ τρεξίματος, θὰ σηκώνεται μόνον του πρὸς τὰ ἐπάνω τὸ ἀεροπλάνον»

—«Δι' αὐτὸν ἴσως τὸν λόγον χρειάζεται ὁ σημερινὸς ἐπισκέπτης μας τὴν βενζίνην» προσέθηκεν ἁμέσως καὶ ἄλλος τις μαθητής. «Τὸ ἀεροπλάνον θὰ ἔχῃ μέσα του καμμίαν μηχανήν, ἢ ὁποῖα καθὼς καίει τὴν βενζίνην, θὰ παράγῃ τὴν δύναμιν, ποὺ χρειάζεται διὰ νὰ τὸ σπρώχνῃ γρήγορα πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ νὰ σχηματίζῃ τὸ ἀναγκαῖον ρεῦμα ἀέρος, τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ τὸ σηκώσῃ πρὸς τὰ ἐπάνω».

—«Ἄς ἴδωμεν!» εἶπεν ἡ διδασκάλισσα. «Καὶ ἐπειδὴ οὔτε τὴν ἄδειαν ἔχομεν νὰ ἐμβῶμεν εἰς ξένον ἀεροπλάνον, οὔτε ὅλοι μας χωροῦμεν εἰς αὐτό, ἄς κοιτάξῃ μέσα εἰς τὴν κοιλίαν του ἕνας μόνον ἀπὸ σᾶς—ὁ Κώστας Μουντάκης—στηριζόμενος εἰς τὴν ράχιν τοῦ συμμαθητοῦ του Μαριδάκη».

Ὅταν ἔγινε τοῦτο καὶ ὁ Κώστας Μουντάκης, κύψας τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τοῦ κύτους τοῦ ἀεροπλά-

νου, ἐξήτασε καλῶς αὐτό, εἶπεν εὐθύς, ὡς κατῆλθεν ἐκ τῶν ὤμων τοῦ συμμαθητοῦ του:

«Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐμπροσθινοῦ μέρους τῆς κοιλίας τοῦ ἀεροπλάνου αὐτοῦ, πλησίον ἐκείνης ἐκεῖ τῆς πτερωτῆς»—καὶ λέγων αὐτὰ ἔδειξε τὴν ἑλικά τοῦ ἀεροπλάνου—«εὐρίσκεται μία μικρὰ μηχανή. Ἴσως νὰ εἶναι αὕτη, ποὺ παράγει τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία τὸ σπρώχνει γρήγορα πρὸς τὰ ἔμπρός».

Ἡ διδασκάλισσα ἐπεβεβαίωσε τοῦτο. Εἷς ὅμως τῶν μαθητῶν προέβαλεν ἀμέσως τὴν ἐξῆς ἀντίρρησην: «Ἐὰν ἡ δύναμις τῆς μηχανούλας αὐτῆς ᾔτο ἱκανὴ νὰ σηκώσῃ πρὸς τὰ ἐπάνω τὸ ἀεροπλάνον, διατί δὲν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον καὶ ἡ τόσον μεγάλη μηχανὴ τοῦ αὐτοκινήτου ἢ τοῦ ἀτμοπλοίου;»

Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἐρχομένη εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς διδασκαλίσσης, ἔφερε κατ' ἀρχὰς εἰς δύσκολον θέσιν ὅλους τοὺς μαθητάς. Πῶς, ἀφοῦ ἐπεβεβαίωσεν αὐτὸ ἡ διδασκάλισσα, νὰ μὴ πιστεύσουν εἰς αὐτήν; Καὶ ἡ ἀντίρρησις ὅμως τοῦ συμμαθητοῦ των Λεῖμονάκη ᾔτο τόσο πειστικὴ. Ἐν τούτοις μετὰ τινὰς στιγμὰς ὁ Ἀλέκος Σηφάκης, μοθητῆς τῆς ΣΤ', εἶπεν:

«Ἐγὼ νομίζω ὅτι, διὰ νὰ μὴ ἡμποροῦν αἱ μηχαναὶ τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ τοῦ αὐτοκινήτου νὰ ἀνυψώνουν αὐτὰ εἰς τὸν ἀέρα, δύο θὰ εἶναι αἱ αἰτίαι: πρώτη, διότι τὸ βάρος καὶ τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ τοῦ αὐτοκινήτου εἶναι πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅ,τι θὰ ἐχρειάζοντο αἱ μηχαναὶ των, διὰ νὰ τὰ σηκώσουν εἰς τὸν ἀέρα· καὶ δευτέρα, ὅτι οὔτε τὸ ἀτμόπλοιο οὔτε

τὸ αὐτοκίνητον εἶναι ἔτσι κατεσκευασμένα, ὥστε τὸ κάτω μέρος των νὰ παρουσιάζῃ μεγάλην ἐπιφάνειαν εἰς τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἀέρος».

—« Συμφωνῶ, συμφωνῶ! » ἐφώναξεν ἡ πλησίον του ἰσταμένη μαθήτρια τῆς Ε' Φανὴ Δροσάκη· « διότι οὔτε τὸ ἀτμόπλοιον οὔτε τὸ αὐτοκίνητον ἔχουν πτερὰ, ὅπως τὸ ἀεροπλάνον, οὔτε τόσον μικρὸν βάρος, ὅπως αὐτό ».

—« Πρόσθεσε, Φανή » εἶπε τότε καὶ εἰς ἄλλος συμμαθητῆς της « ὅτι οὔτε τὸ ἀτμόπλοιον οὔτε τὸ αὐτοκίνητον κλίνουν πρὸς τὰ ἐπάνω, ὅπως τὸ ἀεροπλάνον αὐτὸ καὶ ὁ χαρταετός. Ἄν καὶ τὸ ἀεροπλάνον δὲν εἶχε τὰ μεγάλα πτερὰ καὶ δὲν ἐκλινε πρὸς τὰ ἐπάνω, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀνυψωθῇ ἀπὸ τὴν γῆν ».

—« Πολὺ σωστά » εἶπε τελευταία καὶ ἡ διδασκάλισσα. « Εἰς ὅσα εἶπατε προσθέτω ἐγὼ καὶ τοῦτο· ὅτι δηλ. ἡ μηχανὴ τοῦ ἀεροπλάνου ἃς φαίνεται τόσον μικρά· ἔχει πολὺ μεγάλην δύναμιν μὲ ὅλον τὸν μικρὸν ὄγκον της. Πολλάκις εἶναι δεκαπλασία καὶ εἰκοσαπλασία κατὰ τὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν ἰσχυρότεραν μηχανὴν τοῦ αὐτοκινήτου· καὶ ἐν τούτοις δὲν καταλαμβάνει οὔτε τὸν ἥμισυν χῶρον τῆς μηχανῆς αὐτοῦ. Φαντασθῆτε ὅτι μία τοιαύτη μηχανούλα ἀεροπλάνου κατορθώνει νὰ περιστρέφῃ τὸ πτερωτὸν αὐτὸ ἐργαλείον, τὴν « ἑλικα »—καὶ τὸ ἔδειξε—« περισσότερο ἀπὸ 2 χιλιάδας φορές εἰς τὸ λεπτόν ».

—« Καὶ τί χρειάζεται αὐτὸ τὸ γρήγορον γύρισμα τῆς ἑλικος, δεσποινίς; » ἠρώτησαν 2—3 μαθηταὶ ἀμέσως.

—« Σκεφθῆτε καὶ θὰ τὸ εὔρετε μόνοι σας » εἶπεν ἡ διδασκάλισσα.

Καὶ πράγματι ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας στιγμὰς κάποιος σιωπηλὸς ἕως τότε μαθητὴς τῆς ΣΤ', ὁ Μίνως Κουκουδάκης, ὕψωσε μόνος αὐτὸς τὴν χεῖρα, ζητῶν νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του· καὶ ὅταν τοῦ ἐδόθη ἡ ἀδεια, εἶπεν αὐτά:

—« Ἰσως μὲ τὴν ταχεῖαν περιστροφὴν τῆς ἑλικος, ἐπειδὴ θ' ἀραιώνεται πολὺ ὁ ἀέρας, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἀεροπλάνου, θὰ ἐλαττώνεται καὶ ἡ ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος πίεσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀεροπλάνου. Ἐπειδὴ ὅμως, ὅσον ἐλαττώνεται αὕτῃ ἡ πίεσις, τόσον αὐξάνει ἀντιθέτως ἡ ἐκ τῶν ὀπισθεν καθὼς καὶ ἡ ἐκ τῶν κάτω πίεσις τοῦ ἀέρος ἐπ' αὐτοῦ, κατορθώνεται κατ' ἀρχὰς νὰ τρέχῃ τὸ ἀεροπλάνον μόνον του, χωρὶς νὰ τὸ σύρῃ κανεὶς μὲ σχοινίον, ἐπάνω εἰς τὴν γῆν γρήγορα, κατόπιν δὲ καὶ νὰ ἀνυψώνεται αὐτὸ ὀλόκληρον ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν. Ἡ ταχεῖα περιστροφικὴ αὕτῃ κίνησις τῆς ἑλικος εἰς τὸ ἀεροπλάνον ἴσως ν' ἀντικαθιστᾷ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος σύρει τὸν χαρταετὸν πρὸς τὰ ἔμπρος ».

—« Τὸ ηὔρες, εὐγέ σου! » εἶπε κατευχαριστημένη ἡ διδασκάλισσα.

—« Ἡ ταχεῖα αὕτῃ περιστροφικὴ κίνησις τῆς ἑλικος ἴσως θὰ εἶναι καὶ ἡ αἰτία, ποὺ κάμνει τὸ ἀεροπλάνον νὰ τρέχῃ εἰς τὸν ἀέρα » προσέθηκεν ἡ Διακάκη.

—« Καὶ ἡ διακοπὴ αὐτῆς, ποὺ τὸ κάμνει νὰ πίπτῃ » διέκοψε καὶ ὁ Μουντάκης.

Ἡ διδασκάλισσα ἐπεβεβαίωσε τὴν ὀρθότητα καὶ τῶν δύο τούτων συμπληρωματικῶν παρατηρήσεων τῶν μαθητῶν τῆς Ὑστερον δέ, ἀφοῦ ὥρισεν ἓνα μαθητὴν νὰ ἐπαναλάβῃ μὲ τὴν σειρὰν τὸ πῶς κατορθώνει ὁ ἀεροπόρος νὰ ἀπογειώνεται καὶ ἀνυψούμενος νὰ προχωρῇ εἰς τὸν ἀέρα, προσέθηκε:

«Βλέπετε ὅτι συσκειπτόμενοι ἐλύσατε καὶ τὰς τέσσαρας ἀπορίας σας. Ἐγὼ ὅμως ἐπερίμενα ἀπὸ σᾶς ν' ἀκούσω καὶ ἄλλην μίαν ἀκόμη».

—«Ποίαν; ποίαν. δεσποινίς;» ἠρώτησαν σχεδὸν ὅλοι· καὶ ἐπλησίασαν περισσότερο πρὸς τὴν διδασκάλισσάν των.

—«Τὸ πῶς κατορθώνει ὁ ἀεροπόρος νὰ ἰσορροπῇ τὸ ἀεροπλάνον, μολονότι ἐκεῖ ὕψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα κάθε στιγμὴν διάφοροι ἀντίθετοι ἄνεμοι σπρώχνουν αὐτὸ πότε ἀπὸ τὸ ἓν καὶ πότε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος;»

—«Ἀλήθεια, καὶ νὰ μὴ τὸ σκεφθῇ κανεὶς μας ἓνα τόσον σπουδαῖον πρᾶγμα!» ἀνεφώνησαν μερικοί.

—«Δὲν πειράζει· σκεφθῆτε το τώρα καὶ εἰπέτε τὴν γνώμην σας» παρετήρησεν ἡ διδασκάλισσα.

—«Ἴσως» εἶπε κάποια μαθήτρια «νὰ κατορθώνῃ μὲ κανένα τρόπον ὁ ἀεροπόρος νὰ γέρνῃ ἀντιθέτως τὸ ἀεροπλάνον του, ὅταν βλέπῃ ὅτι ὁ ἄνεμος τὸ γέρνῃ περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει ἀπὸ τὸ ἓν μέρος».

—«Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κλίνη ὁ ἀεροπόρος ὁλόκληρον τὸ ἀεροπλάνον του ἀντιθέτως, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς αὐτὸ τὴν ἰσορροπίαν του» εἶπεν ἡ διδασκάλισσα. «Φθάνουν μόνον αὐτὰ ἐδῶ τὰ δύο ζεύγη τῶν

πτερυγίων του» καὶ λέγουσα ταῦτα, ἔδειξεν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἄκρα τῶν δύο πτερῶν τοῦ ἀεροπλάνου δύο στενά, ἀλλὰ στερεὰ σανίδια, προσηρμοσμένα ὀριζοντίως εἰς τὰ χεῖλη τῶν πτερῶν του τούτων. «Ὅταν βλέπη ὅτι τὸ ἀεροπλάνον του κλίνει ἀριστερά, αὐτὸς ἀνυψώνει ἀμέσως πρὸς τὰ ἄνω τὰ δεξιὰ «πτερύγια ἰσορροπίας» αὐτοῦ. Μὲ τὴν ἀνύψωσιν αὐτῶν κατέρχονται συγχρόνως τ' ἀριστερὰ πτερύγια καὶ τότε εὐθὺς ὁλόκληρον τὸ ἀεροπλάνον, κλῖνον πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐπανευρίσκει τὴν ἰσορροπίαν του».

—«Τί εὐκολία!» εἶπαν τότε πολλοὶ μαθηταί.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ τετραταξίτης μαθητής, ὁ ὁποῖος εἶχε προβάλει τὴν ἀπορίαν διὰ τὴν κατὰ βάθος διεύθυνσιν τοῦ ἀεροπλάνου, ἀνύψωσε δειλὰ τὴν χεῖρά του.

—«Διατί ὑψώνεις τὸ χέρι σου, Σταύρακα;» ἠρώτησεν ἡ διδασκάλισσα.

—«Ἐχω κ' ἐγὼ μίαν ἀπορίαν. Πῶς τὰ γνωρίζεις ὅλ' αὐτά, δεσποινίς; Μήπως ἐχρημάτισες ἀεροπόρος;»

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐγέλασαν, καὶ περισσότερον ἡ διδασκάλισσα. Ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ ἀναπάντητον τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ μαθητοῦ της καὶ εἶπεν:

—«Εἰς τὰ σχολεῖα ὅπου σπουδάζομεν ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι, μεταξὺ τῶν ἄλλων διδασκόμεθα καὶ περὶ τοῦ ἀεροπλάνου. Ἐγὼ ὅμως, ἐκτὸς τῶν ὅσα ἐδιδάχθην εἰς τὸ διδασκαλεῖον περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἔμαθα πολλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου, ὁ

ὁποῖος εἶναι ἀξιωματικὸς ἀεροπόρος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μας· ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην πολλῶν ἑλληνικῶν καὶ γαλλικῶν βιβλίων, τὰ ὅποια γράφουν περὶ ἀεροπλοίας. Ἐν ἀπ' αὐτά, «ὁ ἄνθρωπος στὸν ἀέρα» τοῦ κ. Κ. Ἀδαμοπούλου, ἔγραψα εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ μᾶς τὸ στείλουν διὰ τὴν σχολικὴν βιβλιοθήκην μας. Ὅταν ἔλθῃ, θὰ ἡμπορεῖτε νὰ τὸ μελετήσετε καὶ σεῖς. Ἔτσι θὰ λύσητε καὶ ἄλλας ἀπορίας σας διὰ τὰ ἀεροπλάνα».

—«Ἐγὼ δὲν θὰ κάμω αὐτὸ μόνον, δεσποινίς. Ὅταν μεγαλώσω, θὰ γίνω καὶ ἀεροπόρος» εἶπεν ἀποφασιστικῶς ὁ πάντοτε ὀλιγόλογος Μίνως Κουκουδάκης.

—«Κ' ἡμεῖς τὸ ἴδιον!» ἐφώνησαν ἀμέσως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα κρητικόπουλα ἀγόρια μὲ μίαν φωνήν.

—«Ἔτσι θὰ ἡμποροῦμεν τὰ ταξιδεύωμεν καὶ ἡμεῖς αἱ συμμαθήτριά σας δωρεάν» εἶπε γελῶσα ἡ Μαρία Διακάκη.

—«Κ' ἐγὼ μαζί σας» συνεπλήρωσεν ἡ διδασκάλισσα καὶ διέλυσε τοὺς μαθητάς της.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

42. ΤΟ ΥΓΡΟΝ ΠΥΡ

Μεταξὺ τῶν ὅπλων, τῶν μηχανῶν καὶ ἐν γένει τῶν πολεμικῶν μέσων, τὰ ὅποια ἐφεῦρεν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἐξολοθρευμὸν τῶν ὁμοίων του, τὸ ὑ γ ρ ὀ ν π ὦ ρ εἶναι ἐκ τῶν θαυμασιωτέρων. Τὸ τρο-

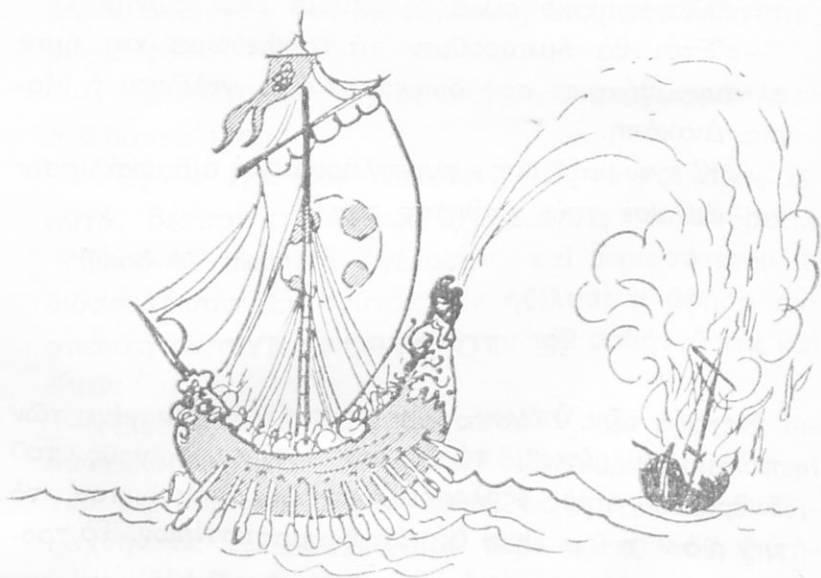
Ἀναγνωστικὸν Κεθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου. Ἔκδ. Β'.

10

μερὸν τοῦτο ὄπλον ἐχρησιμοποίησε τὸ Βυζάντιον καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς του πρὸς φόβητρον, ἀλλὰ καὶ καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν του καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ἰδίως κατὰ θάλασσαν τὸ ὑγρὸν πῦρ ἦτο ἀποτελεσματικώτατον ὄπλον, διότι δι' αὐτοῦ ἡδύνατό τις ἐντὸς ὀλίγης ὥρας, ὅταν μάλιστα ὁ ἄνεμος ἦτο βοθητικός, νὰ πυρπολήσῃ ὁλόκληρον τὸν ἐχθρικὸν στόλον.

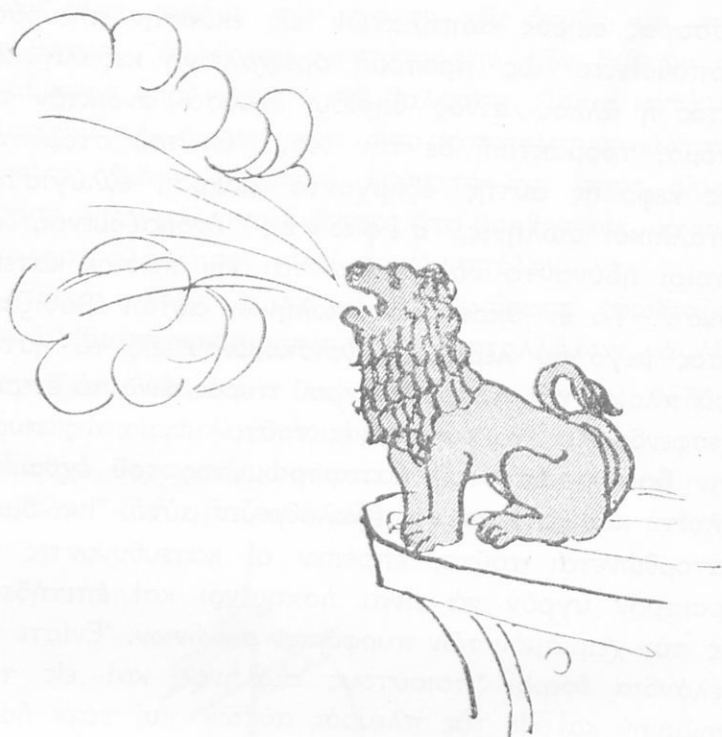
Εἰδικὰ πλοῖα, πυρφόρα λεγόμενα, ἐφωδιάζοντο δι' ἰδιαιτέρων μηχανημάτων, καταλλήλων νὰ ἐξακοντίζουν τὸ ὑγρὸν πῦρ. Ἐγίνετο δὲ ὡς ἐξῆς ὁ ἐξακοντισμὸς τοῦ ὀπλοῦ τούτου:

Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρῶρας ἐκάστου χελανδίου, μεγάλου δηλ. βυζαντινοῦ πολεμικοῦ πλοίου, ἔχοντος

τέσσαρας σειράς κωπηλατῶν εἰς ἑκάστην πλευράν, ἐτοποθετεῖτο ὡς προτομή ὀρειχαλκίνη κεφαλὴ λέοντος ἢ ἄλλου τινὸς θηρίου, ἔχουσα ἀνοικτὸν τὸ στόμα, τρομακτικὴ δὲ τὴν θέαν. Ἐκ τοῦ στόματος τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξήρχοντο μακροί, εὐλύγιστοι μεταλλικοὶ σωλῆνες, σίφωνες ὀνομαζόμενοι, οἱ ὅποιοι ἠδύναντο νὰ στρέφωνται εἰς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Τὸ ἐν ἄκρον τῶν σωλῆνων αὐτῶν ἐβυθίζετο ἐντὸς μεγάλου λέβητος, εὕρισκομένου εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου καὶ πλήρους ὑγροῦ πυρός, ἐνῶ τὸ ἕτερον ἐξεσφενδόνιζεν τὸ πυριφλεγὲς τοῦτο μῖγμα ὡς πυρίνην βροχὴν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου καὶ κατέκαιε καὶ ἐξωλόθρευεν αὐτό. Ἵνα ὁμως κατορθώνεται τοῦτο, ἔπρεπεν οἱ κατευθύνοντες τὸ τρομερὸν ὑγρὸν νὰ εἶναι ἡσκημένοι καὶ ἐπιτήδαιοι εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν πυρφόρων σιφώνων. Ἐνίοτε τὰ χελάνδια ἔφερον τοιοῦτους σωλῆνας καὶ εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὰς πλευράς αὐτῶν· καὶ τότε ἦσαν ἀληθῶς θανατηφόροι μηχαναί. Εἰς μίαν ἐκστρατείαν τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ ἐνδόξου αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ἔλαβον μέρος περισσότερα τῶν δύο χιλιάδων πυρπολικῶν χελανδίων!

Πλὴν τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι-πολλοὶ τῆς χρήσεως τοῦ ὑγροῦ πυρός. Ἀντὶ μὲ σίφωνας ἐξεσφενδόνιζον π.χ. αὐτὸ ἐπὶ τῶν καταστρώματων τῶν πλοίων ἢ ἐντὸς τῶν πολιορκουμένων πόλεων μὲ ἰδιαίτερα μηχανήματα, τὰ ὅποια ὁμοιάζον μὲ σφενδόνας καὶ ἐσκόρπιζον μεγάλην ποσότητα τοῦ ρευστοῦ αὐτοῦ πυρός, κλεισμένου ἐντὸς δοχείου.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ δοχείου αὐτοῦ ἦναπτεν ἀπὸ μιᾶς θρυαλλίδος, ἐπιτηδείως τοποθετημένης εἰς αὐτό, ἥ καὶ ἐκ μόνης τῆς τριβῆς τοῦ ἀέρος καὶ διεσκόρπιζε τὴν φοβερὰν πυρίνην βροχήν του εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλοτε πάλιν ἐξεσφενδόνιζον τὸ ὑγρὸν πῦρ καὶ ἐντὸς μικρῶν σωλήνων, οἵτινες ὠνομάζοντο χεῖροσιφῶνες. Ὁ συνηθέστερος ὅμως τρόπος τῆς χρήσεως αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐκσφενδονισμὸς του ἐντὸς ὑαλίνων ἢ πηλίνων βλημάτων διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ σφενδόνης. Τοιαύτας βόμβας δύναται νὰ ἴδῃ τις καὶ

σήμερον ἀκόμη εἰς πολλὰ εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα. Εἵναι κάτι πῆλινα ἢ ὑάλινα δοχεῖα, ἔχοντα τὸ μέγεθος ρωδίου ἢ μικροῦ καρπουζίου καὶ φέροντα μικρὰν ὀπὴν εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος αὐτῶν.

Κατὰ τὰς ναυμαχίας οἱ Βυζαντινοὶ τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἐφεύρεσιν καθίστων καὶ ἄλλως πῶς ἀποτελεσματικὴν. Πλευρίζοντες παρὰ τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, περιέχυνον αὐτὸ μὲ πετρέλαιον ἢ νάφθαν καὶ μετ' αὐτὸ ἐξεσφενδόνιζον τὸ ὑγρὸν πῦρ. Ἀδύνατον τότε νὰ σωθῇ· ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον ἐγίνετο παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Ὁ ἐχθρὸς, διὰ νὰ προφυλαχθῇ, ἐκάλυπτε τὸ κατὰστρωμα τῶν πλοίων τοῦ μὲ μεταλλίνας πλάκας ἢ ἐπεσώρευεν ἐπ' αὐτοῦ πολλὴν ἄμμον. Οὐδὲν ὅμως κατῴρθωνε· διότι τὸ ὑγρὸν πῦρ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κατακαίῃ τὰ ξύλινα μέρη τῶν πλοίων καὶ οὕτω προφυλαγμένα. Ἐνεκα τούτου ἐχρησίμευσεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὡς σπουδαῖον ὄπλον καὶ φόβητρον κατὰ τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν των. Δι' αὐτοῦ δὲ καὶ μόνου ἡδυνήθησαν νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν ἐξάπλωσιν τῶν φοβερωτέρων ἐκ τῶν ἐχθρῶν των, τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὅποιοι δὲν κατῴρθωσαν νὰ εὔρουν κανένα τρόπον, ὥστε νὰ προφυλάσσωνται ἢ νὰ μεταχειρισθοῦν καὶ αὐτοὶ τὸ ὄπλον τοῦτο.

Τὸ ὑγρὸν πῦρ ἐφεῦρεν ἢ ἔκαμε γνωστὴν τὴν κατασκευὴν του καθὼς καὶ τὸν τρόπον τῆς χρησιμοπορήσεως του ὁ Καλλίνικος, μοναχὸς ἐκ Συρίας καταγόμενος, κατὰ τὸν ἔβδομον μ.Χ. αἰῶνα. Οἱ δὲ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὅποιοι εὐθὺς κατενόησαν

τὴν μεγίστην πολεμικὴν ἀξίαν του, κατέταξαν τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ μεταξύ τῶν πολυτιμοτάτων μυστικῶν τοῦ κράτους των. Ἐνεκα τούτου, ἂν καὶ παρῆλθον τόσοι αἰῶνες μέχρι σήμερον, δὲν κατωρθώθη νὰ γνωσθῇ ἐπακριβῶς ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς του. Καὶ μερικοὶ μὲν πιστεύουν ὅτι κατεσκευάζετο με πυρίτιδα, ἄλλοι δὲ με πετρέλαιον καὶ ἄλλοι με νάφθαν. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι ὅτι τὸ ὑγρὸν πῦρ δὲν ἦτο πάντοτε μία καὶ ἡ αὐτὴ συσκευασία, ἀλλὰ διάφορα ἐκάστοτε παρασκευάσματα ἐκρηκτικά, πυρπολικά κ.τ.τ.

Κατὰ τὸν Γ. Σλουμπερζέ

43. ΟΙ ΡΩΣΣΟΙ ΕΙΣ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 972. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Τσιμισκῆς, κυβερνῶν τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὡς ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, ἡγωνίζετο ἀπὸ δύο ἐτῶν πρὸς νότον τοῦ Δουνάβεως, ἵν' ἀποκρούσῃ τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν τῶν τρομερῶν Ρώσσων. Τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς ὠδήγει ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν, ὁ διαβόητος Βάραγκος Σβιατοσλάβος, ὁ εἰδωλολάτρης υἱὸς τῆς μεγάλης τσαρίνας Ὑλγας. Αἱ τρομεραὶ ὀρδαὶ αὐτοῦ διέβησαν τὸν Αἶμον καὶ ἐληλάτησαν τὴν Φιλιππούπολιν. Ἡ Φιλιππούπολις ἦτο ἡ πρώτη μεγάλη πόλις, τὴν ὁποίαν συνήντησαν πρὸς νότον τοῦ Αἶμου. Τὴν κατέλαβον ἐξ ἐφόδου καὶ τὴν κατέκλυσαν με ποταμοὺς αἵματος.

Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ἐκλονίσθη. Ὁ πανικὸς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ τρόμος ἐκ τοῦ πλη-

σιάζοντος ἐχθροῦ ἦτο μέγιστος. Ὁ Ἰωάννης Τσιμι-
 σκῆς ὁμῶς ἔλαβε δραστικώτερα μέτρα. Καθ' ὃν χρό-
 νον ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος ἔπλεε πρὸς τὰς ἐκβολὰς
 τοῦ Δουνάβεως, στρατὸς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ
 Βάρδα Σκληροῦ, τοῦ ἱκανωτέρου τότε στρατηγοῦ
 τοῦ κράτους, ἐβάδισε κατὰ τῶν Ρώσων. Μάχη αἰ-
 ματηρὰ συνήφθη εἰς τὴν Ἀρκαδιούπολιν, πλησίον
 τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 970. Προφυ-
 λαττόμενοι μὲ τὰς τεραστίας ξυλῖνας ἀσπίδας των,
 αἱ ὁποῖαι ἦσαν σκεπασμέναι μὲ δέρματα, οἱ γιγάν-
 τιοι πεζοὶ πολεμισταὶ τῶν στεππῶν, καὶ χειριζόμενοι
 μὲ τέχνην καὶ δύναμιν τὸν πέλεκυν καὶ τὴν λόγχην,
 ἀντέταξαν μανιώδη ἀντίστασιν εἰς τὸ βαρὺ βυζαντι-
 νὸν ἱππικόν. Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἐδιπλασίαζε
 τὰς δυνάμεις των. Ἀντὶ νὰ παραδίδωνται, προετί-
 μων νὰ αὐτοκτονοῦν, διανοίγοντες τὴν κοιλίαν των.
 Δραματικὰ ἐπεισόδια ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν πρῶ-
 τὴν αὐτὴν ἥρωικὴν σύγκρουσιν μεταξύ τῶν δύο
 αὐτῶν τόσον διαφερόντων λαῶν. Εἰς τὴν ἀκμὴν
 τῆς μάχης Ρῶσσοι ἀρχηγός, περιώνυμος μεταξύ τῶν
 συμπατριωτῶν του διὰ τὴν σπανίαν δύναμιν καὶ
 τὸ κολοσσιαῖον ἀνάστημα αὐτοῦ, ὥρμησεν ἔφιπ-
 πος κατὰ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, ὁ ὁποῖος ἔφιππος
 ἐπίσης ἐμάχετο ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του, καὶ
 κατέφερε κατὰ τοῦ κράνους του τρομερὸν κτύπημα
 διὰ τοῦ ξίφους του. Ὁ Ἕλλην στρατηγὸς ἔπληξεν
 ἐπίσης τὸν Ρῶσσον εἰς τὴν κεφαλὴν, τόση δὲ ἦτο ἡ
 ὀρμὴ τοῦ κτυπήματος, ὥστε τὸ ξίφος του, ἀφοῦ
 ἔκοψε τὸ μετάλλινον κράνος, ἔσχισεν εἰς δύο τὸν

γίγαντα πολεμιστήν. Δεύτερος Ρῶσσος τρομερώ-
 τερὸς τὴν θεάν ὥρμησε κατὰ τοῦ Βάρδα. Πλησίον
 ὅμως αὐτοῦ ἐμάχετο ὁ ἀδελφός του, ὁ πατρίκιος
 Κωνσταντῖνος Σκληρός, νεώτατος ἀκόμη. Βλέπων τὸν
 κίνδυνον ὁ γενναῖος νεανίας, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ὁ
 ἀδελφός του, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ρῶσσου καὶ μὲ τὸ ξί-
 φος του ἠθέλησε νὰ τὸν σχίσῃ. Ἐκεῖνος, κύψας ἐπὶ
 τοῦ ἵππου του, ἀπέφυγε τὸ κτύπημα. Τὸ βαρὺ ὁ-
 μως ξίφος, χειριζόμενον ὑπὸ ρωμαλέου βραχίονος,
 ἠκολούθησε τὸν δρόμον του καὶ ἀπεκεφάλισε σχεδὸν
 τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον ἔπεσε μετὰ τοῦ ἀναβάτου του.
 Ὁ Κωνσταντῖνος ὀρμήσας ἤρπασε τὸν ἀντίπαλόν
 του ἀπὸ τὴν σιαγόνα καὶ τὸν ἀπετελείωσε παρευθὺς!

Περὶ τὴν ἐσπέραν οἱ Ρῶσσοι μετὰ πεισματώδη ἀν-
 τίστασιν ἠττήθησαν κατὰ κράτος καὶ διεσκορπί-
 σθησαν, ὠρυόμενοι ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπελπι-
 σίαν των. Ἡ ἐπελθοῦσα νύξ ἔσωσε τοὺς ἐπιζήσαντας.

Τὴν καταστροφὴν αὐτὴν ἐπηκολούθησεν ἄρκετὰ
 μακρὰ γαλήνη. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ,
 τὸν ὁποῖον τόσον γενναίως ἐνίκησεν ὁ Βάρδας Σκλη-
 ρός, πιθανώτατα ἔσπευσαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν
 πρὸς συνάντησιν τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Σβια-
 τοσλάβου, ὁ ὁποῖος εὐθὺς ἀμέσως ἐγκατέλειψε τὴν
 Θράκην, διέβη ἐκ νέου τὸν Αἴμον καὶ συνεκέντρω-
 νεν ἐκ νέου στρατεύματα εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Μόλις τὴν ἀνοιξιν τοῦ 972 ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, ὁ
 ὁποῖος ἀπὸ ἐνὸς ἔτους ἦτο ἀπησχολημένος διὰ σο-
 βαρὰν τοῦ κράτους ὑπόθεσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, κατώρ-
 θωσε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ τρομεροῦ ἐχθροῦ τοῦ

Βορρά. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 971, τελέσας μεγαλοπρεπῶς τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Θεοδώρας, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Β' ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ρώσσω. Πρὶν βαδίσῃ ὁμως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἠθέλησε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν θείαν βοήθειαν.

Τὴν 28ην Μαρτίου, πέμπτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος τῶν Βαΐων, ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν ἐν λιτανείᾳ ἀπὸ τὸ παλάτιον, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς του τὸ αὐτοκρατορικὸν λάβαρον. Τοῦτο ἦτο χρυσοῦς σταυρὸς ἐπὶ μακροῦ κοντοῦ, φέρων εἰς τὸ μέσον στερεωμένην θήκην, πολύτιμον, περιέχουσαν τὸ μεγαλύτερον τεμάχιον τοῦ Τιμίου Ζύλου. Ὁ Βασιλεὺς, ἀκολουθούμενος ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς αὐλῆς του καὶ ὑπὸ πάντων τῶν μεγιστάνων, μετέβη ἐν πομπῇ νὰ προσευχθῇ καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεὸν τῆς νίκης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, τὴν ἐπιλεγομένην «ἐκκλησίαν τοῦ Χαλκίτου».

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην δέησιν εἰς τὸ ἀνακτορικὸν παρεκκλήσιον ὁ βασιλεὺς, ἐν πομπῇ πάντοτε, μετέβη εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, δηλ. εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἐκεῖ αἱ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις του ἔλαβον ἰδιάζουσιν μορφήν. Ἐζήτησε μετὰ κατανύξεως παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ τοῦ ἀποστείλῃ ὁδηγὸν ἄγγελον ἐκ δεξιῶν του, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ καὶ δεικνύοντα αὐτῷ τὸν δρόμον μὲ τὴν πυρίνην ρομφαίαν του. Κατόπιν ἡ ἀτελείωτος συνοδεία κατηυθύνθη πρὸς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν, τὸ ὀνομαστότερον ἱερὸν τέμενος τῆς πρωτευούσης, ὅπου

ἦτο τοποθετημένη ἡ ἑνδοξος εἰκὼν τῆς Παρθένου, τὸ παλλάδιον τῆς «Θεοφυλάκτου πόλεως».

Καθ' ὅλον τὸν δρόμον ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία του μὲ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν ἔψαλλον ἐν κατανύξει καταλλήλους ὕμνους καὶ προσευχάς. Αἱ μεγάλοι αὐταὶ θρησκευτικαὶ τελεταὶ παρουσίαζον ἑξοχὸν θέαμα μὲ τὰς ἐπισκέψεις εἰς τοὺς κυριωτέρους ναοὺς κατὰ τὰς κρίσιμους περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ ὕπαρξις τοῦ κράτους εὕρισκετο ἐν κινδύνῳ, ὅταν ἰσχυρὸς ἐχθρὸς, θύων καὶ ἀπολλύων, διέτρεχε τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἢ ὅταν ὁ ἡγεμὼν ἠτοιμάζετο νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ του.

Κατόπιν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἀφήσας τὸ παρεκκλήσιον τῶν Βλαχερνῶν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὁμώνυμον παλάτιον. Ἀπὸ τοῦ κυκλοτεροῦς ἐξώστου του ἐπεθεώρησε τὸν λαμπρὸν στόλον τῶν πυρφόρων πλοίων, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ πλεύσουν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως. Λαμπρὸν ἐπίσης ὑπῆρξε τὸ θέαμα τοῦ ἀπόπλου τοῦ ἐπιβλητικοῦ αὐτοῦ στόλου ἐκ τοῦ Κερατίου κόλπου.

Πρὸ τοῦ τέλους Μαρτίου ὁ βασιλεὺς μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις ἀφήσας τὴν πρωτεύουσάν ἠνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὅστις εἶχε διαχειμάσει πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου.

Ἡ ἐκστρατεία εἶχεν ἀρχίσει. Διέβησαν εὐκόλως τὰς ἐπικινδύνους κλεισούρας τοῦ ὄρους, διότι οἱ Ρῶσσοι δὲν τὰς εἶχον καταλάβει. Ὅπισθεν τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ἐπορεύετο ὁ βασιλεὺς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ λαμπροτάτου ἐπιτελείου. Ἐφερε θαυμασίαν πανοπλίαν,

ἥτις τὸν περιέβαλε ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ἐπέβαινε θυμοειδοὺς ἵππου καὶ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μακροτάτην λόγχην.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Αἵμου ὁ βυζαντινὸς στρατὸς προήλασε πρὸς πολιορκίαν τῆς μεγάλης Πρεσθαύνας, τῆς περιέργου καὶ ἀγρίας πρωτευούσης τῶν βουλγάρων βασιλέων, ὅπου εἶχε συγκεντρωθῇ μέγα μέρος τοῦ εἰσελάσαντος ρωσικοῦ στρατοῦ. Ἐπηκολούθησαν τότε φοβεραὶ μάχαι. Ἡ πολιορκία ἐτελείωσε μὲ τρομερὰ ἐπεισόδια. Οἱ τελευταῖοι Ρῶσσοι πολεμισταί, ἔγκλειστοι ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου τῶν βουλγάρων βασιλέων, ἐκάησαν ζῶντες. Ἐπειτα ὁ νικηφόρος στρατὸς ἐβάδισε κατὰ τοῦ Δορυστόλου, τῆς σημερινῆς Σιλιστρίας. Ἐκεῖ ὁ Σβιατοσλάβος, ὁ μέγας ἡγεμὼν τῶν «Ρῶς», ἀνέμενε τοὺς Ἕλληνας μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του. Ἐπηκολούθησε μακρὰ πολιορκία. Ὁ βυζαντινὸς στόλος, πρὸ μικροῦ φθάσας διὰ τοῦ Δουνάβεως, ἠπείλει τὸν ἐξ ἀριθμῆτων πλοιαρίων στόλον τῶν πολεμιστῶν τοῦ Βορρᾶ. Καθημερινῶς τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα προσέβαλλον τοὺς Σκύθας. Ἐκάστην νύκτα ἠκούοντο οἱ Ρῶσσοι θρηνοῦντες τοὺς νεκροὺς των. Οἱ πένθιμοι ὠρυγμοὶ των ἔπαυον μόνον τὴν αὐγὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πανσέληνος, οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ στρατοπέδου των τοὺς ἔβλεπον νὰ ἐξέρχονται κατὰ μεγάλας ὁμάδας ἀπὸ τὰς πύλας τῆς πόλεως, διὰ νὰ περισυλλέξουν τὰ γιγάντια σώματα τῶν γενναίων συμμαχητῶν των, διεσπαρμένα εἰς τὴν πεδιάδα. Συσσωρεύοντες τὰ αἰμοσταγῇ αὐτὰ σώματα, τὰ ἐτοποθέ-

τουν ἐπὶ πυρῶν ἔμπροσθεν τοῦ τείχους. Εἰς τὴν λάμψιν τῶν φλογῶν οἱ Χριστιανοὶ μαχηταί, ἔβλεπον μὲ ζωηρὰν περιέργειαν καὶ φόβον τὰς μεγάλας σκιάς τοῦ βαρβάρου αὐτοῦ πλήθους νὰ κινῶνται πέριξ τῶν πτωμάτων, τῶν καιομένων ὑπὸ τὴν ἑναστρον νύκτα. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπικηδείου αὐτῆς τελετῆς οἱ Ἕλληνες, σκυλεύοντες τὰ τελευταῖα Ρωσσικὰ πτώματα, τὰ ὅποια δὲν κατάρθωνον νὰ περισυλλέξουν οἱ ἀδελφοὶ των, εὑρισκον μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἄκαμπτα σώματα πολλῶν γυναικῶν, αἱ ὅποια, μετημφιε-

σμέναι εἰς ἄνδρας, ἐπολέμουν μέχρι θανάτου πλησίον τῶν συζύγων των! Μεταξὺ τῶν Ρώσων ὑπῆρχον καὶ ἄμαζόνες!

Φοβεραὶ καὶ τρομεραὶ ὑπῆρξαν αἱ μάχαι τοῦ Δορυστόλου. Ἐνόμιζέ τις ὅτι παρευρίσκεται εἰς

νέον Τρωικὸν πόλεμον. Ἐπὶ ἑξ ἡμέρας συνεχῶς οἱ ἀντίπαλοι ἐπολέμουν σῶμα πρὸς σῶμα. Τὴν ἕκτην οἱ βυζαντινοί, νικηταί καὶ πάλιν, συνέλεξαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης εἴκοσι χιλιάδας ἀσπίδων καὶ τεράστιον σωρὸν ξιφῶν καὶ ἄλλων ὀπλων. Ὁ Σβιατοσλάβος μετὰ τοιαύτην πανωλεθρίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῇ. Ἐνόησεν ὅτι δὲν τῷ ὑπελείπετο

ἄλλο ἢ νὰ συνθηκολογήσῃ με τὸν νικητὴν αὐτόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπέπνιγε με τὴν σιδηρᾶν τοῦ χεῖρα. Ὁ λην τὴν νύκτα ἐθρήνησε με τοὺς οἰκείους τοῦ τὴν ἥττάν του ὀδυρόμενος καὶ δίδων ἐλευθέραν διέξοδον εἰς τὴν ἀπελπισίαν του.

Τὴν πρωίαν τῆς 25ης Ἰουλίου, θέλων νὰ σώσῃ τοὺς ἐπιζῶντας μαχητάς του, ἀποφασισμένος δὲ νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν ὁ Ρῶσσος ἡγεμὼν, ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα περὶ εἰρήνης. Ἐδίδεν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ διέβαινε τὸν Δούναβιν καὶ θὰ ἐξηφανίζετο διὰ παντός, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ ἐπανέλθῃ ἀνενόχλητος εἰς τὴν μακρινὴν πατρίδα με τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἐδέχθη προθύμως τὰς προτάσεις τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου. Ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη καὶ τὰ ρωσσικὰ μονόξυλα, κατεσκευασμένα ἐκ κορμοῦ δένδρων, μετέφερον τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ἡττημένων εἰς τὴν βορείαν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ἐν ᾧ τὰ πυρφόρα πλοῖα τῶν Βυζαντινῶν δὲν ἔφερον ἀντίστασιν εἰς τὴν διάβασιν ταύτην.

Ὅταν τὰ πάντα ἐκανονίσθησαν, ὁ ὑπερήφανος Βάραγγος, πρὶν ἀπομακρυνθῇ διὰ παντός εἰς τὴν ψυχρὰν πατρίδα του, παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ τοῦ χορηγήσῃ συνέντευξιν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης κατῆλθε μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Ἦτο ἔφιππος, περιβεβλημένος τὴν πανοπλίαν του. Ὁ ὀπισθέν του ἐκάλπαζε πολυάριθμος ἀκολουθία πατρικίων, λαμπρῶς ἐστολισμένων. Ἀμέσως ἐπεφάνη ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ὁ Ρῶσσος ἀρχηγός, διευθυνόμε-

νος πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὁμάδα. Ἡ ὑπέροχος ἀπλότης τῆς συμπεριφορᾶς του εὐρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς βυζαντινῆς συν-οδείας. Ὁ ἥρως τόσων μαχῶν ἦτο ἐντὸς μικροῦ ἀκατίου τῆς πατρίδος του, κωπηλατῶν καὶ μὴ διακρινόμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους κωπηλάτας. Ἦτο μετρίου ἀναστήματος, εἶχε δασείας ὀφρῦς, ὀφθαλμοὺς γαλανούς, ρίνα ἀέτειον καὶ ἀραιὰν γενειάδα. Εἶχε πυκνὸν καὶ μακρὸν μύστακα, πίπτοντα πρὸς τὰ κάτω, ἦτο σχεδὸν φαλακρὸς ἐκτὸς τῶν κροτάφων του, οἱ ὅποιοι εἶχον βόστρυχον εἰς σημεῖον τῆς εὐγενοῦς τάξεώς του. Ἐκράτει τὴν κεφαλὴν του πολὺ ὑψηλά, εἶχεν εὐρὺ στήθος καὶ ἁρμονικὰ μέλη. Ἡ φυσιογνωμία του εἶχε κάτι τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἄγριον. Ἐφερε δὲ εἰς ἓν ἐκ τῶν ὠτων του δακτύλιον, κοσμημένον μὲ δύο μαργαρίτας. Ἡ ἐνδυμασία του, ἐντελῶς λευκὴ, διεκρίνετο ἀπὸ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν συντρόφων του μόνον, διότι ἦτο καθαρωτέρα.

Περὶ τῆς συνεντεύξεως τῶν δύο ἡγεμόνων, δὲν γνωρίζομεν δυστυχῶς τίποτε περισσότερον. Ὁ Λέων Διάκονος, ὁ χρονογράφος τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀναφέρει ἀπλῶς τοῦτο: «Ὁ Σβιατοσλάβος, ὀρθιος ἐπὶ τῆς ἑδρας τῶν κωπηλατῶν, ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰρήνην». Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς δὲν ἀφίππευσε καθόλου καὶ ὅτι ὠμίλησεν ἑφιππος ἀπὸ τὴν ὄχθην μὲ τὸν παράδοξον συνομιλητὴν του.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἀκολουθοῦντος ἔτους 973 ὁ φεύγων ρωσσικὸς στρατός, ὁ ὅποιος εἶχε διαχειμάσει

παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δνειπέρου, τοῦ ἀρχαίου Βορυσθένους, ἐπανελάβε τέλος τὴν πρὸς τὸ μακρινὸν Κίεβον πορείαν του. Ἦδη τὰ ἀτυχῇ λείψανα τόσων μαχῶν ἔβλεπον ὡς ἐν ὀνείρῳ τὴν βάρβαρον πρωτεύουσάν των. Ἦδη ἐπίστευον ὅτι ἔβλεπον ἔμπροσθέν των τὰς πιστὰς συζύγους των, τὰ ξανθὰ των τέκνα νὰ τρέχουν εἰς προὔπαντησίν των, διὰ νὰ ξηράνουν τὰ δάκρυα τόσων μηνῶν ταλαιπωρίας, τὴν ὁποίαν εἶχον ὑπομείνει τόσον καρτερικῶς, καὶ τείνοντα πρὸς αὐτοὺς τοὺς λευκοὺς των βραχίονας.

Ἀλλοίμονον! δὲν ὑπελόγιζον τοὺς πειρατὰς τῶν στεππῶν, τοὺς ἀνηλεεῖς Πατσινάκας, οἱ ὅποιοι τοὺς παρεμόνευον. «Οἱ Πατσινάκαι» λέγει ὁ Λέων ὁ Διάκονος «ἔθνος νομαδικὸν καὶ πολυάριθμον, βάρβαρον καὶ φερέοικον, ἐφ' ἁμαξῶν ὡς τὰ πολλὰ βιοτοῦν, σχεδὸν διέφθειραν ἅπαντας». Ὁ Σβιατοσλάβος συγκατελέγετο μετὰ τῶν νεκρῶν. Εἴκοσιν ὀκτῶ ἔτη ἦτο βασιλεὺς τῶν Ρώσσω. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Πατσινάκων κατεσκεύασε κύπελλον ἐκ τοῦ κρανίου του.

Κατὰ τὸν Γ. Σλουμπερζέ

44. Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ

Ἦτο ὁρθρος τῆς Κυριακῆς 27 Μαΐου 1453, ἀποφράς ἡμέρα τῶν Ἀγίων Πάντων.

Ὁ ἦχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοή τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παίδων κατεσπάραζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων, οἱ ὅποιοι ἐνώπιον τῆς ὡραίας Πύλης ἱστάμενοι, τὴν τελευταίαν ἤδη ἀνέπεμπον ἱκεσίαν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ « ὑπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ».

Ὁλόκληρος ἡ πέριξ σκηνὴ ἐνέπνεε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν καταπεπιεσμένοι, ὥσάν νὰ ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος κηδεΐα ὁλοκλήρου τοῦ Γένους.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν· οἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητες διεσκεδάσθησαν· οἱ δημόται συγκεχυμένας κάμνουν μετανοίας μετὰ τῶν πατρικίων, οἱ πένητες μετὰ τῶν ἀρχόντων, καί, ὥς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τά-

φου, πολῖται μετὰ πολιτῶν ἀδιακρίτως συμπερι-
πτύσσονται.

Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος ναός, τὸ σύμβολον τῆς πά-
λαι ποτὲ κραταιᾶς Ὁρθοδοξίας, ἡ κατοικία τῶν
αἰώνων, τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ καύχημα, νῦν ἀπο-
γυμνωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος καὶ αὐ-

*Αναγνωστικὸν Καθαρ. Ε'. Δημοτ. Δ. *Ανδρεάδου, *Εκδ. Β'.

11

τῶν ἀκόμῃ τῶν σκευῶν, τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν μυσταγωγίαν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός, εἰκονίζει πιστῶς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατὰ τὸ τρομερὸν τῆς δουλείας ἐκεῖνο στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρων ἦτο γεγραμμένον νὰ εἰσέλθῃ.

Ὅσῳ πλέον ἡ λειτουργία προχωρεῖ καὶ προσεγγίζει ἡ ἀπόλυσις, τόσῳ μᾶλλον αὐξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται.

Ἐνῷ ψάλλεται τὸ Κοινωνικόν, αἰφνιδίως σχίζονται οἱ ὄχλοι, οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, περιβεβλημένος τὰ βασιλικά μὲν, ἀλλὰ φεῦ! πενιχρὰ καὶ τετριμμένα ἱμάτιά του, προβαίνει πρὸς τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀσκεπής, κατηφής καὶ μετὰ ὀφθαλμῶν δακρυσμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύουν, ὁ θόρυβος σιγάζει· καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἀκούεται ἄλλο ἐκτὸς τῆς φωνῆς τοῦ λειτουργοῦ, ὁ ὁποῖος προσκαλεῖ τοὺς χριστιανούς, ἵνα μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθουν.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσεύχεται, προσπίπτει τρίς ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, ἀναχαιτίζει τοὺς λυγμούς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνουν ἀπὸ τοῦ στήθους, ἔπειτα στρέφεται πρὸς τὸν λαὸν καὶ λέγει μὲ ἰσχυρὰν φωνήν:

«Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς ὃς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικάς σας!»

Πλησιάζει κατόπιν, λαμβάνει τὸ Ἅγιον Ποτήριον παρὰ

τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως καὶ μεταλαμβάνει τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ὅλοι μὲ μίαν φωνὴν φωνάζουν: «Ἔσο συγχωρημένος»! Μετὰ ταῦτα ὁ ἡγνισμένος τελευταῖος αὐτοκράτωρ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς παρευρισκομένους καὶ προτρέπει αὐτοὺς νὰ κοινωνήσουν ὅλοι· ἔπειτα νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, ὅτε μέλλουν ν' ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. «Ἐὰν δὲν εἶναι παρὰ Θεοῦ ὠρισμένον» λέγει «νὰ σώσωμεν διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦλάχιστον ὀφείλομεν νὰ

ἀφήσωμεν εἰς τοὺς ἀπογόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς τοιαύτην, ὅποια εἶναι ἀναγκαία, ὅπως οὗτοι διαφυλάξουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν».

Εἰς τούτους τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμβανόμενοι ἀντηχοῦν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, μετὰ περισσοτέρας ὁρμῆς ἐκρηγνύονται οἱ κλαυθοὶ καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τῶν προσερχομένων εἰς τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτούντων συγχώρησιν δὲν ἀκούεται πλέον. Λέγει ὁ Φραντζῆς συνοπτικῶς: «Ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ τίς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους; Ἐὰν ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρηνῆσαι».

Ὁ ἥχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνήν, αἱ μητέρες ἀποχαιρετοῦν τὰ τέκνα των, αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων· οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν σπαθίων καὶ τῶν ἀσπίδων.

Κατὰ τὸν Γ. Σλουμπερζέ.

45. EMBATHPION

Ἐμπρός! κροτεῖ τὸ τύμπανον
καὶ ἡ σάλπιγξ ἀντηχεῖ.
Ἐμπρός! ἡ μάχη ἤρχισε,
τὸ βῆμά μας ταχύ.

Μυρίζει ἡ πυρίτις
καὶ ἡ σφαῖρ' ἀντιλαλεῖ
καὶ ἡ βροντερὰ φωνή της
εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

Ἐμπρός! ὁ πόλεμος αὐτὸς
εἶναι ἱερὸς ἀγών,
καὶ τὸν κρατύνει ὁ Θεός,
ἐξ ὕψους εὐλογῶν.

Ἄν εἶναι οἱ ἐχθροί μας
πλειότεροι ἡμῶν,
εἶναι ὁ Θεὸς μαζί μας,
μαζί μας πολεμῶν.

Τοῦ νικητοῦ ἡ κεφαλὴ
μὲ δάφνην θὰ στεφθῇ, •
καὶ ὅπου πέσῃ ὁ πεσὼν
μνημεῖον θὰ στηθῇ.

Καθεὶς ἅς πολεμήσῃ
ὡς γίγας, ὡς Τιτάν,
ἅς πέσ' ἢ ἅς νικήσῃ,
ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν!

*Αγγ. Βλάχος

46 Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ Β' ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓ. ΣΟΦΙΑΝ

Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ θεοφύλακτος πόλις, ἡ ἀπὸ 10 αἰώνων χριστιανικὴ μητρόπολις τῆς Ἀνατολῆς, ἡ λαμπροτέρα πόλις τοῦ κόσμου μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ρώμης, εἶχεν ὑποκύψει κατὰ τὴν τρομερὰν πολιορκίαν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β', τὴν πρωίαν τῆς 29ης Μαΐου τοῦ ἔτους 1453, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην. Ἀφοῦ ἐπὶ πεντήκοντα τέσσαρας ἀγωνιώδεις ἡμέρας ὁ τουρκικὸς στρατός, ἀριθμῶν πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων μαχητῶν, ἐπολιόρκησεν αὐτὴν ἐξ ὅλων τῶν σημείων· ἀφοῦ τὰ τεῖχη αὐτῆς σχεδὸν εἶχον κρημνισθῆ καὶ τὰ ρήγματα, ἀδιακόπως ἐπισκευαζόμενα, δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἐπιδιορθωθοῦν ὑπὸ τῶν ἐξηντημένων χριστιανῶν μαχητῶν, ὁ Σουλτάνος τὴν νύκτα τῆς 28ης πρὸς τὴν 29ην Μαΐου, περὶ τὴν 3ην πρωινὴν ὥραν ἔρριψεν, εἰς τρεῖς διαδοχικὰς ὁμάδας, ἄνω τῶν ἑκατὸν χιλιάδων μαχητῶν εἰς ἔφοδον. Μετὰ μακρὰς ὥρας ἥρωικωτάτης καὶ θαυμασίας ἀντιστάσεως ὁ ἀριθμὸς τέλος ἐνίκησε τὴν γενναιότητα. Οἱ θαυμάσιοι Γενίτσαροι τοῦ Μωάμεθ ἐφώρμησαν διὰ τοῦ ρήματος τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ καί, ποδοπατοῦντες τὰ πτώματα τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάτη καὶ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς ἀμύνης, κατῴρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν περίφημον πόλιν καὶ νὰ κυριεύσουν αὐτήν.

Τότε ὁ νικητὴς στρατός, ἅπληστος νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὰς μακρὰς ταλαιπωρίας, ἐπέδόθη μὲ ἄγριον πάθος εἰς τὴν φρικωδεστέραν σφαγὴν. Γενίτσαροι, ναῦται τοῦ στόλου, ἄπειροι ἄτακτοι στρατιῶται ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἔσφαζον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως πάντα, ὅστις ἔπιπτεν εἰς τὰς χεῖράς των χωρὶς διάκρισιν ἡλικίας, φύλου ἢ τάξεως. Ἐπειτα, περὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν, ἀπαυδήσαντες νὰ φονεύουν, ἤρχισαν τὴν λεηλασίαν, ιδίως τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν πλουσιωτέρων καὶ ὠραιότερων ἐκ τῶν ἐπιζώντων τοῦ ἡττημένου πληθυσμοῦ, διὰ νὰ τοὺς πωλήσουν ἢ νὰ ἀποσπάσουν παρ' αὐτῶν τεράστια λύτρα. Ἄνω τῶν ἐξήκοντα χιλιάδων προσώπων, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, ἐδέθησαν σκληρῶς καὶ συνεσωρεύθησαν, ἀναμένοντες τὴν διανομὴν. Πωληθέντες καὶ ἀναπωληθέντες ἔμελλον νὰ τερματίσουν τὰς ἀθλίας ἡμέρας των εἰς τὰ πέρατα τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς, τὰς οἰκουμένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων τέκνων τοῦ Ἰσμαήλ.

Παντοῦ κατὰ τὰς φρικώδεις αὐτὰς ὥρας οἱ δυστυχεῖς ἡττημένοι, φεύγοντες τὸν θάνατον ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ὠθούμενοι ὑπὸ θρησκευτικοῦ ἐνστίκτου, συνεκεντρώθησαν εἰς τοὺς ναοὺς, πιστεύοντες ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοὺς ἐπροστάτευεν ἐκεῖ. Πολλαὶ χιλιάδες ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων, ἱερέων καὶ μελῶν τῆς ἀνωτάτης βυζαντινῆς κοινωνίας, εἶχον καταφύγει ὑπὸ τοὺς μεγάλους θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ὅταν τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἀξιοθρηνήτου αὐτοῦ πλήθους, τοῦ ἱκετεύον-

τος καὶ οἰμώζοντος ἀπελπιστικῶς, ἔκλεισαν τὰς περιφήμους χαλκᾶς πύλας του καὶ οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνοι, ἀγωνιῶντες, περιέμενον τὴν ἄφιξιν τῶν νικητῶν, ἐνῶ πολυάριθμοι ἱερεῖς, φέροντες τὰ ἄμφιά των, ἐτέλουν τὴν τελευταίαν αὐτῶν λειτουργίαν. Ἀλοίμονον, δὲν περιέμειναν ἐπὶ πολὺ! Στῖφος Τούρκων, αἰμοφύρτων ἐκ τοῦ φόνου τῶν θυμάτων των, ἐκλόνισε καὶ ἐξεβίασε ταχέως τὰς θύρας. Τότε ἐπηκολούθησε μία τῶν ἀγριωτέρων σκηνῶν τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν οἱ περισσότεροι τῶν συγχρόνων τῆς πολιορκίας ἱστορικῶν λεπτομερῶς περιγράφουν. Ἐκεῖ δὲν ἔγιναν πλεον σφαγαί. Οἱ σφαγεῖς εἶχον χορτάσει. Ἐσκέπτοντο τώρα ἀποκλειστικῶς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Μετὰ τινα λεπτὰ οἱ δαίμονες αὐτοὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ ἀόπλου αὐτοῦ πλήθους τοῦ ὁλολύζοντος ἐκ φρίκης. Πάντες οἱ νέοι ὑγιεῖς καὶ ὠραῖοι παρευθὺς ἀπεγυμνώθησαν καὶ ἐδέθησαν. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἐληστεύθησαν ἢ ἐφονεύθησαν. Ἔδενον τοὺς ταλαιπώρους αὐτοὺς εἰς μακρὰς σειράς, γέροντας πλησίον παρθένων, μοναχὰς παρὰ τὸ πλευρὸν ἐφήβων, πατρικίας πλησίον ἀγοραίων ἀνθρώπων! Τὰ πάντα ἐχρησίμευον, διὰ νὰ τοὺς δέσουν: αἱ ζῶναί των, οἱ τελαμῶνές των, τὰ σχοινία τῶν σκηνῶν, οἱ χαλινοὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν καμήλων των. Οἱ περισσότεροι τῶν αἰχμαλώτων τούτων ἐπειδὴ ἠρπάγησαν τὰ ἐνδύματά των, ἔμενον γυμνοί. Πολλοὶ ἔφερον αἱματηρὰ ἵχνη τῆς βιαιότητος τῶν δημίων των. Οἱ ἀτελείωτοι θρῆνοι τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν καὶ αἱ ἀγωνιώδεις κραυγαὶ των ἔφθανον μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Κατόπιν, ἐνῶ τοὺς παρέτασσον μέ

κτηνώδη βίαν εἰς μακρὰς σειρὰς δεμένους, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν εἰς τὰ πλοῖα ἢ εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου τὸ πλῆθος τῶν νικητῶν τοὺς δι-
εφιλονεῖκει ἤδη μὲ τὸ βάρος χρυσοῦ, νέα σκηνὴ διαρ-
παγῆς ἤρχιζεν.

Οἱ Τοῦρκοι πολεμισταὶ ἤρχισαν νὰ διαρπάζουν τὴν περιλάλητον ἐκκλησίαν, ὅπου ἀπὸ τόσων αἰ-
ώνων ἡ εὐλάβεια τόσων γενεῶν εἶχε συσσωρεύσει ἀ-
πείρους θησαυρούς. Καὶ ἐδῶ ἐγινε μία ἀκόμη σκηνὴ ἀκατονόμαστος. Ὅλα αὐτὰ τὰ θαύματα τῆς τέχνης ἐθραύσθησαν, κατεστράφησαν, διηρπάγησαν ἐντὸς ὀ-
λίγων λεπτῶν. Καὶ ἦσαν ταῦτα περικαλλῆ ἱερὰ σκεύη ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀπαράμιλλα ἄμφια ἀνηκού-
στου πλούτου, λείψανα ἁγίων, εἰκόνες, κηροπήγια κατὰ ἑκατοντάδας, ἴσως κατὰ χιλιάδας, κατεσκευα-
σμένα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ διάστικτα ἐκ μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων. Οἱ νικηταὶ πε-
ριβάλλοντο τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων, περιέφερον πρὸς χλευασμὸν τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ ποτήρια τῆς Με-
ταλήψεως καὶ τοὺς Ἑσταυρωμένους πρὸς τὰ σαρί-
κιά των! Πρὸ πάντων εἰς φρικῶδη βδελυγμίαν τῶν Βυζαντινῶν, τὰ ἄγρια ἐκεῖνα κτήνη ἐσκορπίζον τὰ ἄπειρα λείψανα τῶν ἁγίων, ἀποσπῶντες αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἐκ πολυτίμων μετάλλων θήκας των. Αἱ περισ-
σότεραι εἰκόνες τῆς Παναμώμου Παναγίας, αἱ τόσον λατρευόμεναι σεβασταὶ προστάτιδες τῆς Πόλεως, αἱ ὅποιοι χιλιάκις τὴν εἶχον προστατεύσει κατὰ τὰς ὥρας τῆς κοινῆς ἀγωνίας, τώρα ἐσκορπίζοντο, ἔρρυ-

παίνοντο καὶ ἐμιαίνοντο μεταξύ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν περιφερομένων σκύλλων.

Οἱ ἱερεῖς, ἀνερχόμενοι εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας καὶ περιβεβλημένοι τὰ ἄμφια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν, ἐτέλουν τὴν λειτουργίαν κατὰ τὴν ὥραν τῆς εἰσόδου τῶν δολοφόνων στιφῶν.

Ἡ τύχη τῶν περισσοτέρων τούτων ὑπῆρξεν ὁμοία μετὰ τὴν τύχην τῶν ἄλλων θυμάτων τῆς μεγάλης αὐτῆς λεηλασίας. Συνελήφθησαν, ἐγυμνώθησαν, ἐδέθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν πολὺ γέροντες. Ἐν τούτοις περίφημος παράδοσις ζῶσα ἀκόμη μεταξύ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἀφηγεῖται, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν τὰ μαινόμενα στίφη τῶν σφαγέων ἐξεβίασαν τὰς θύρας τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς τοῖχος τῆς ἐκκλησίας αἰφνης διηνοιχθῇ. Εἶδον τὸν ἱερέα, τὸν τελοῦντα τὴν τελευταίαν αὐτὴν λειτουργίαν, νὰ ἐξαφανίζεται μαζὶ μετὰ τὸ Ἅγιον Ποτήριον, περικυκλούμενος ὑπὸ τοῦ ἱερατικοῦ πλήθους, τὸ ὅποιον τὸν περιστοιχίζεν. Ἐπειτα ὁ τοῖχος ἔκλεισεν ἐπίσης ἀποτόμως. Ἡ παράδοσις βεβαιώνει ὅτι, ὅταν ὀρθόδοξος ἡγεμὼν θὰ εἰσέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἐλευθερουμένην μετὰ αἰῶνας, ὁ τοῖχος θὰ ἀνοιχθῇ πάλιν αἰφνιδίως, διὰ νὰ ἐξέλθῃ ὁ αὐτὸς ἱερεὺς, ὅστις πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς θὰ ἀποτελειώσῃ τὴν τόσον τραγικῶς διακοπείσαν πρὸ τετρακοσίων πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν λειτουργίαν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦ καὶ τῆς ἐπιούσης, ὁ σουλτάνος Μωάμεθ εἰσῆλθε θριαμβευτῆς

εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν πόλιν. Ἦτο νεώτατος, περί-
που εἰκοσιπέντε ἔτῶν· ἔτρεφε μεγάλους καὶ παχεῖς
πυρρούς μύστακας. Ὅπισθέν του ἵππευε πολυπληθὲς
ἐπιτελεῖον· ὅλοι οἱ ἐπισημότεροι βεζύραι, πασάδες
καὶ βέηδες τοῦ στρατοῦ του, φέροντες τὰς πολυτε-
λεῖς στολὰς των, τὰ ἀκτινοβολοῦντα ὄπλα των,
ἴσταντο πλησίον του, περιφρουρούμενοι ὑπὸ ἰσχυ-
ροῦ ἀποσπάσματος γενιτσάρων. Ἡ λαμπρὰ συνο-
δεία, εἰσελθοῦσα ἔφιππος διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἀγίου
Ρωμανοῦ καὶ διὰ τῶν μεγάλων δρόμων τῆς δηωθεί-
σης πόλεως, ποδοπατοῦσα ἄπειρα πτώματα, διηυ-
θύνθη πρὸς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὴν μεγάλην ἐκκλη-
σίαν. Ὁ Σουλτάνος ἀφιππεύσας πρὸ τῶν μεγάλων
χαλκῶν πυλῶν τῶν δι' ἀργύρου κεκοσμημένων, ἐγону-
πέτησε καὶ προσευχηθεὶς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις τοῦ
ἔδωκε τὴν τόσον ἐπιθυμητὴν νίκην, ἐσκόρπισεν εἴτα
ἐπὶ τῆς σαρικοφόρου κεφαλῆς του δράκα χώματος.
Ἐπειτα δ' ἐγερθεὶς ἐπροχώρησεν ὑπὸ τοὺς λαμπροὺς
θόλους. Ἡ σκηνὴ ἐκείνη ὑπῆρξε μία τῶν ἐπισημο-
τάτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἐνῷ ὁ νέος μονάρχης ἐπροχώρει ἐντὸς τοῦ θαυ-
μαστοῦ περιβόλου, τοῦ τόσον ρυπανθέντος ἐκ τῶν
φρικωδῶν σκηνῶν τοῦ φόνου καὶ τῆς λεηλασίας,
ἐθαύμαζεν ἐν σιγῇ τὸ ἀνήκουστον αὐτὸ θέαμα, τετα-
ραγμένος ἐκ τῆς τόσον σεπτῆς μεγαλοπρεπείας. Ἰ-
δὼν δέ τινα τῶν πολεμιστῶν του θραύοντα μαρμά-
ρινον τεμάχιον τοῦ θαυμασίου δαπέδου, τὸν ἠρώ-
τησεν αὐστηρῶς, διατί ἔκαμνε τοῦτο; «Εἶναι μνημεῖ-
ον τῶν ἀπίστων καὶ εἶμαι ἀληθὴς πιστὸς» ἀπήντη-

σεν ὁ φανατικὸς Τοῦρκος. Ὁ Μωάμεθ ἀνεπτυγμένος εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ὠραιότητα τῆς Ἀγίας Σοφίας, μανιώδης γενόμενος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς, ἀπέσπασε τὸ γιαταγάνιον καὶ ἐπληξεν τὸν συνομιλητὴν του, λέγων πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐπέτρεψε μὲν εἰς τὸν στρατόν του νὰ διαρπάσῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπεφύλαξεν ὅμως διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὰ κτίρια τῆς κατακτηθείσης πόλεως. Ἐπειτα, καλέσας ἓνα τῶν ἱερέων τὸν διέταξε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ νὰ ἀναγνώσῃ ἐκεῖ τὸ σύμβολον τῆς μουσουλμανικῆς πίστεως. Ὁ ἴδιος ὀρθίος ἐπὶ τῆς ἐκ μαρμάρου Ἀγίας Τραπεζῆς, στραφεὶς πρὸς τὴν Μέκκαν ἔκαμε τὴν πρώτην προσευχήν του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ περίφημος ναὸς τῆς ὑπάτης Σοφίας, ὁ κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς συζύγου του Θεοδώρας πρὸς δόξαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, μετεβλήθη εἰς τζαμίον.

Συνεχίζων τὴν πορείαν του εἰς τὸ εὐρὺ οἰκοδόμημα ὁ Σουλτάνος καὶ διασχίζων τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν του, οἱ ὅποιοι ἀπῆγον τὴν ἀθλίαν ἀνθρωπίνην ἀγέλην, εὐρέθη ἔμπροσθεν θύρας, τῆς ὁποίας τὰ καταπετάσματα ἀποτόμως ἤνοιξαν. Εἶδε λοιπὸν ὁ Σουλτάνος πλῆθος ὀρθοδόξων ἱερέων, οἱ ὅποιοι, προχωρήσαντες ἐν σπουδῇ εἰς συνάντησίν του, ἐγονυπέτησαν πρὸ αὐτοῦ καὶ μεγαλοφώνως τὸν ἰκέτευσαν νὰ μὴ τοὺς θανατώσῃ. Τοὺς προσέβλεψε μετ' οἴκτου καὶ νεύσας πρὸς αὐτοὺς διὰ τῆς χειρὸς νὰ ἐγερθοῦν, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τοῖς χαρίσῃ τὴν ζωὴν

*Ἐπειτα ἔστειλεν ἀνὰ τὴν πόλιν δημοσίους κήρυκας, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν σφαγὴν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν δολοφόνων ὀρδῶν, οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ ἡδυνήθησαν, χωρὶς νὰ γίνουν ὁρατοί, νὰ καταφύγουν εἰς κάποιαν αἵθουσαν συνεχομένην πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅθεν ἐξῆλθον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Σουλτάνου.

*Ἀπὸ τὰ «Βυζαντινὰ Ἱστορήματα» τοῦ Σλουμπερζέ

47. Η ΓΗ Η ΕΛΛΗΝΙΣ

«Ζεύρεις τὴν χώραν, ποὺ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα,
ποὺ κοκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία;»
—«ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς».

—«Ζεύρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
μὲ αἵματα ἐβάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
εἶναι τυράννων τάφοι;»
—«ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς».

Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων.
Γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
ὦ! δὲν σὲ ἀγνοεῖ κανεὶς·
εἶσαι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

*Ἀγγ. Βλάχος

48. Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΩΝ ΜΑΣ

Θέλεις νὰ ἀπολαύσης τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου μὲ εὐχαρίστησιν καὶ νὰ χαρῆς τὴν ζωὴν σου; Θέλεις νὰ εἶσαι χρήσιμος καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σου καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ προσενῆς βάρος εἰς κανένα; Φρόντισε πρῶτον καὶ κύριον νὰ ἔχῃς καλὴν ὑγείαν· διότι κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος, ὅταν στερεῖται τῆς ὑγείας του.

Πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον πρέπει νὰ κάμνῃ ἓν ἔργον· κανεὶς δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀργός. Μερικοὶ ἐργάζονται μὲ τὰς χεῖρας καὶ ἄλλοι μὲ τὸν νοῦν των. Ἀλλὰ κανὲν ἔργον δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει, ἐὰν τὸ σῶμα καὶ ὁ νοῦς δὲν εὐρίσκονται εἰς καλὴν ὑγείαν.

Καθὼς δὲν ἡμποροῦν τὰ σώματά μας νὰ φροντίζουν μόνον των, διὰ νὰ μένουν ζωντανά, οὕτω δὲν ἡμποροῦν μόνον των νὰ φροντίζουν, διὰ νὰ ἔχουν καὶ καλὴν ὑγείαν. Διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ ζῶμεν, ἔχομεν ἀνάγκην δύο πραγμάτων, τροφῆς καὶ ἀέρος· ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν καλὴν ὑγείαν, πρέπει ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν, νὰ εἶναι ἢ κατάλληλος, καὶ ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, νὰ εἶναι καθαρός· πρέπει δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα καθαροὶ καὶ ἐγκρατεῖς, καὶ νὰ γυμνάζωμεν καλῶς τὸ σῶμά μας, τὴν δὲ νύκτα νὰ χορταίνωμεν τὸν ὕπνον μας.

Ἐάν μάθωμεν καὶ ἐννοήσωμεν καλῶς διὰ ποῖον σκοπὸν ἔγιναν τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματός μας, π.χ. οἱ πνεύμονες, ἡ καρδιά, ὁ στόμαχος κ.τ.λ., θὰ ἤμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν καλύτερον τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, διὰ νὰ φυλάττωμεν αὐτὰ εἰς καλὴν κατάστασιν. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀσθενοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ἀδίκως, διότι δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ περιποιῶνται τὸ σῶμά των καὶ νὰ προλαμβάνουν τὰς ἀσθενείας.

Πολλάκις ἡ ἀσθένεια τοῦ ἐνὸς ἤμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς ἄλλον. Ἐάν παιδίον τι πάσχη ἀπὸ εὐλογίαν, ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ ἤμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς ἄλλους καὶ οὕτω νὰ προξενήσῃ θάνατον εἰς πολλούς. Τὸ ἴδιον ἤμπορεῖ νὰ συμβῇ καὶ ἀπὸ ἄλλην κολλητικὴν ἀσθένειαν. Τὸ παιδίον ἐκεῖνο θὰ ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν εὐλογίαν, ἐάν οἱ γονεῖς του ἐφρόντιζον νὰ ἐμβολιάσουν αὐτὸ ἐγκαίρως. Καὶ αἱ ἄλλαι κολλητικαὶ ἀσθένειαι θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ μὴ διαδοθοῦν, ἐάν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὰ μιάσματα. Οὕτω λοιπὸν ὀλίγαι γνώσεις περὶ ὑγιεινῆς καὶ μικραὶ τινες προφυλάξεις ἤμποροῦν νὰ σώσουν τὴν ζωὴν πολλῶν ἀνθρώπων.

Ὅταν ἀρρωστήσῃ τις, δὲν ὑποφέρει μόνον ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἀναγκάζει καὶ τοὺς οἰκείους του νὰ ὑποβάλωνται εἰς κόπους καὶ δαπάνας καὶ νὰ συνυποφέρουν.

Διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν λοιπὸν πάντα ταῦτα καὶ νὰ μὴ ὑποφέρωμεν καὶ ἡμεῖς, πρέπει νὰ προλαμβάνωμεν τὰς ἀσθενείας προφυλαττόμενοι ἀπὸ αὐτάς.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον προσεκτικὸς καὶ ἂν εἶναι,

δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ πᾶσαν ἀσθένειαν. Εἶναι ὅμως ἀποδεδειγμένον ὅτι εἰς πολλὰς περιστάσεις ἡμπορεῖ ν' ἀποφεύγῃ τὸν κίνδυνον τῆς ἀσθενείας, ὅταν ἡξέυρη πῶς πρέπει νὰ προφυλάττῃ τὴν υἱείαν του.

Ἐκ τοῦ Ρωστικοῦ

49. ΤΟ ΛΟΥΣΙΜΟΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΜΑΣ

Διὰ τοῦ δέρματός μας ἐξέρχεται ἀκαταπαύστως ἐκ

τοῦ σώματός μας εἰς ἀόρατος ἀτμός. Τοῦτον εὐκόλως δύναται κανεὶς νὰ διακρίνῃ, ἔαν πλησιάσῃ τὸν δάκτυλόν του εἰς καθρέπτην, χωρὶς νὰ τὸν ἐγγίση.

Ἐντὸς 1-2 λεπτῶν τῆς ὥρας θὰ ἴδῃ ὅτι τὸ πλεονέκτημα τοῦ δακτύλου μέρος τοῦ καθρέπτου θὰ θαμβωθῇ

καὶ θὰ ὑγρανθῇ. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ἀτμός, ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ δακτύλου, προσκολλᾶται εἰς τὸν καθρέπτην. Ἡ ἐξάτμισις αὕτη τοῦ σώματός μας διὰ τοῦ δέρματος ὀνομάζεται ἄδηλος διαπνοή.

Ὅταν συμβῇ ἡ ἀπὸ πολλήν ζέστην ἡ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν νὰ θερμανθῇ πολὺ τὸ σῶμά μας, ὁ ἐκ τοῦ δέρματος ἐξερχόμενος ἀόρατος ἀτμός μεταβάλλεται εἰς ἰδρῶτα, τὸν ὁποῖον βλέπομεν νὰ ρέῃ εἰς τὸ δέσμα μας.

Ὁ ἰδρῶς ἀποτελεῖται ἀπὸ νερὸν καὶ μίαν παχεῖαν οὐσίαν, ἡ ὁποία μένει ἐπὶ τοῦ δέρματος, ὅταν τὸ ὑγρὸν μέρος ξηρανθῇ. Τοῦτο τὸ λιπαρὸν μέρος τοῦ ἰδρῶτος κάμνει νὰ λερώωνται τὰ ἐνδύματά μας, καὶ ὅταν δὲν φροντίζωμεν νὰ λούωμεν συχνὰ τὸ σῶμά μας, νὰ ἀλλάζωμεν τὰ ἐσώρρουχά μας, προξενεῖ βλάβην εἶναι δὲ καὶ ἀηδές. Ἐὰν ἡ παχεῖα αὕτη οὐσία μείνῃ ἐπὶ τοῦ δέρματος πολὺν καιρὸν, κλείει τοὺς πόρους καὶ οὕτως ἐμποδίζει τὰς ἀχρήστους καὶ βλαβεράς οὐσίας νὰ ἐξέρχωνται μετὰ τοῦ ἰδρῶτος.

Ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου ἡ περιττὴ αὕτη ὕλη, ἡ ἐξερχομένη μετὰ τοῦ ἰδρῶτος, εἶναι πολὺ βλαβερὰ εἰς τὴν ὑγείαν, ἐὰν μείνῃ ἐπὶ τοῦ δέρματος. Διὰ τοῦτο, ὅσοι δὲν φροντίζουν νὰ λούουν συχνὰ τὸ σῶμά των, κρυολογοῦν καὶ ἀρρωστοῦν εὐκολώτερα, ἀπὸ ἐκείνους, ὅσοι φυλάττουν αὐτὸ πάντοτε καθαρὸν. Πολλοὶ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι εἶναι καθαροί, ἐὰν πλύνουν μόνον τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπόν των· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ σώματός

μας γίνεται ἀκαταπαύστως ἐξάτμισις, διὰ τοῦτο, κα-
νεὶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καθαρός, ἐὰν δὲν λούῃ τα-
κτικὰ ὁλόκληρον τὸ σῶμά του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλη-
νες ἐγνώριζον τοῦτο καὶ ἐλούοντο τακτικὰ καθ' ἐ-
κάστην καὶ διὰ τοῦτο εἶχον τόσον ὠραῖα καὶ ρωμα-
λέα σώματα. Καὶ τὴν σήμερον βλέπομεν τοὺς Ἀγ-
γλους, οἱ ὅποιοι δὲν παραμελοῦν, ὅπου καὶ ἂν εὐ-
ρίσκωνται, νὰ λούωνται καθ' ἐκάστην μὲ ψυχρὸν
ὔδωρ. Εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι κατοικοῦμεν εἰς θερμὸν
κλίμα καὶ ἰδρώνομεν περισσότερον, τὸ συχνὸν λούσι-
μον τοῦ σώματος εἶναι ἀναγκαϊότατον.

Ἐκ τοῦ Ρωστικοῦ

50. Ο ΚΑΘΑΡΟΣ ΑΗΡ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

Μίαν φοράν ἐφ' ἑνὸς ἀτμοπλοίου, ὅπερ ἐταξίδευε
ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, συνέβη
τὸ ἐξῆς: Τὸ πλοῖον τοῦτο μετέφερεν ἐξήκοντα ἐπι-
βάτας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ καιρὸς μετεβλήθη
καὶ προεμηνύετο μεγάλη τρικυμία. Εἰς δὲ τὴν Μαύ-
ρην θάλασσαν ἡ τρικυμία δὲν παίζει, διότι τὰ κύμα-
τα γίνονται κολοσσιαῖα καὶ πολλάκις ἀρπάζουν
ὅ,τι εὗρουν εἰς τὸ κατὰστρωμα.

Ὁ πλοίαρχος ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ καταβι-
βάσῃ ὅλους τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου
καὶ νὰ τοὺς κλείσῃ ἐκεῖ καλῶς, διὰ νὰ μὴ ἐμβαίνουν τὰ
νερὰ τῆς θαλάσσης.

Ἡ τρικυμία διήρκεσε πολλὰς ὥρας καί, ἐπειδὴ τὸ
κύτος, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι οἱ ἐπιβάται, ἦτο στενό-

χωρον διὰ τόσους ἀνθρώπους καὶ καθαρὸς ἀήρ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸ ἀπὸ κανὲν μέρος, τὰ βάσανα τῶν ἀτυχῶν ταξιδιωτῶν ἦσαν ἀπερίγραπτα. Προσεπάθουν ν' ἀνοίξουν τὸ σκέπασμα τοῦ κύτους, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο. Ἐπὶ τέλους εἰς ἕξ αὐτῶν κατῶρθωσε μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ νὰ διηγηθῇ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέφεραν κάτω. Ὁ πλοίαρχος μὲ φρίκην του τότε παρατήρησεν ὅτι οἱ περισσότεροι εἶχον ἀποθάνει, ἄλλοι ἐψυχορράγουν καὶ ὀλίγοι μόνον ἔζων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἦσαν εἰς ἐλπεινὴν κατάστασιν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἀπέθανον, διότι ἀνέπνευσαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν φαρμακερὸν ἀέρα καὶ ἐδηλητηριάσθη τὸ αἷμά των. Ὁ φαρμακερὸς δὲ αὐτὸς ἀήρ προῆλθεν ἐκ τῆς ἰδίας των ἀναπνοῆς, τὴν ὁποίαν ἠναγκάζοντο ν' ἀναπνέουν διαρκῶς, ἕως ὅτου ἔγινεν ὅλως διόλου ἀκατάλληλος πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς.

Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ ζῇ τις, ἀνάγκη ν' ἀναπνέῃ καθαρὸν ἀέρα.

Ὁ καθαρὸς ἀήρ συνίσταται κυρίως ἐκ δύο ἀερίων. Τὸ ἓν ἐκ τούτων ὀνομάζεται ὁ ξ υ γ ὀ ν ο ν καὶ τείνει νὰ ἀναμιγνύεται μὲ ἄλλα πράγματα καὶ νὰ τὰ κσιῇ. Τὸ ἄλλο ἀέριον ὀνομάζεται ἄ ζ ω τ ο ν καὶ εἶναι πολὺ βραδυκίνητον· τίποτε δὲ δὲν καίεται μέσα εἰς αὐτό.

Ἐὰν ὁ ἀήρ ἀπετελεῖτο μόνον ἀπὸ ὀξυγόνου, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσωμεν· ἀλλὰ ζῶμεν, διότι εἶναι ἀναμιγμένος μὲ ἄζωτον.

Τὸ φαρμακερὸν ἀέριον, τὸ ὁποῖον ἐξάγομεν μὲ

τὴν ἀναπνοὴν μας, ὀνομάζεται ἀνθρακικὸν ὄξύ καὶ εἶναι πολὺ βλαβερὸν εἰς ὅλα τὰ ζῶα. Τοῦτο, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἀέρια, δὲν φαίνεται τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὅμως ἡμπορεῖ τις εὐκόλως νὰ τὴν αἰσθανθῇ, ἐὰν βάλῃ εἰς ὑάλινον ἀγγεῖον ἀσβεστόνερον, καλὰ διαλελυμένον, καὶ ἂν κάμῃ νὰ διέλθῃ ἡ ἀναπνοή του δι' αὐτοῦ ἐπὶ ἐν ἡ δύο λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ ἔπειτα τὸ κινήσῃ. Τὸ καθαρὸν ἀσβεστόνερον τότε μεταβάλλεται εἰς λευκὸν ὡς τὸ γάλα· ἐνῶ, ὅταν ἐκίνει τὸ ἀγγεῖον, πρὶν ἀναπνεύσῃ εἰς αὐτό, ἔμενε διαυγές. Τοῦ ἀερίου τούτου μικρὰ ποσότης εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' εἶναι ἀσήμαντος, ὅταν τὴν παραβάλλῃ κανεῖς πρὸς τὴν ποσότητα, ἡ ὁποία ἀκαταπαύστως ἐξέρχεται μαζὶ μὲ τὴν ἀναπνοήν.

Τὸ βλαβερὸν αὐτὸ ἀέριον, τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ, τὸ ὁποῖον ὡς περιττὸν ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, εἶναι ὠφελιμώτατον εἰς τὰ δένδρα, ἅτινα τὸ ἀπορροφῶν ἐκ τοῦ ἀέρος διὰ τῶν κλαδίων, τῶν κλωναρίων καὶ τῶν φύλλων των. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ πολιτισμένα κράτη φροντίζουν οἱ διοικοῦντες τὰς πόλεις νὰ φυτεύουν εἰς τοὺς δρόμους πολλὰ δένδρα καὶ νὰ διατηροῦν αὐτὰ εἰς καλὴν κατάστασιν, ὅχι μόνον διὰ τὴν σκιάν των, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς ὑγείας τῶν κατοίκων.

Εἶναι δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι διὰ τὸν ἴδιον λόγον ὅχι μόνον εἶναι στολισμός, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὠφέλιμον νὰ ἔχῃ πᾶσα οἰκία μικρὸν ἢ μεγάλον κῆπον

Συντελεῖ δὲ πολὺ πρὸς τὴν ὑγείαν καὶ τὸ μέρος, εἰς

τὸ ὁποῖον κατοικοῦμεν. Εἶναι καλὸν ἢ οἰκία νὰ βλέπη πρὸς μεσημβρίαν καὶ νὰ ἔχη ἄρκετὰ παράθυρα, ὥστε νὰ εἰσέρχεται καὶ νὰ ἐξέρχεται ὁ ἀήρ ἐλευθέρως, ὅταν ἀνοίγωμεν αὐτά. Πρέπει δὲ νὰ προτιμῶμεν πάντοτε τοὺς πλατεῖς καὶ ἀνοικτοὺς δρόμους καὶ νὰ προσέχωμεν, ὥστε οἱ ὅχαιοι τῆς οἰκίας νὰ εὐρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν. Τοῦτο δὲ διότι, ἐὰν δὲν εἶναι καλῶς φραγμένοι, ἐξέρχεται ἐξ αὐτῶν ἄφθονον ἀνθρακικὸν ὀξύ.

Ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ.

51. EN BLEMMA ENTOS TOY STOMACHOU MAS

Ἴσως εἰς πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν μου φανῇ παράδοξον, πῶς ἡμποροῦμεν νὰ ὁμιλῶμεν διὰ τὸ τί γίνεται ἐντὸς τοῦ στομάχου μας, ἀφοῦ ἐξωθεν δὲν φαίνεται τίποτε.

Πρὸ ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν εἰς τὸν Καναδᾶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς συνέβη εἰς ἓνα νέον δυστύχημα, συνεπεία τοῦ ὁποίου κατάρθωσεν εἰς Ἀμερικανὸς ἱατρὸς νὰ ἴδῃ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς του τί γίνεται ἐντὸς τοῦ στομάχου ζῶντος ἀνθρώπου.

Τὸ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον ἦτο, ὅτι ἐν ὄπλον ἐξεπυρσοκρότησεν ἀπὸ ἀπροσεξίαν πολὺ πλησίον του καὶ τοῦ ἐτρύπησε τὸν στομάχον.

Ὁ δυστυχὴς νέος δὲν ἀπέθανε μὲν ἀπὸ τὸ τραῦμα αὐτό, ἀλλ' ὑπέφερε πολλοὺς πόνους καὶ ἔμεινε κλινή-

ρης περισσότερον τοῦ ἔτους. Εὐτυχῶς ἔπεσεν εἰς χει-
ρας καλοῦ ἱατροῦ καὶ ἐπὶ τέλους ἐθεραπεύθη. Ἡ
ὀπὴ τῆς πληγῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἠμποροῦσε νὰ χω-
ρέσῃ ἐν μικρὸν αὐγόν, καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν ἔμει-
νεν ἀνοικτὴ. Ὁ ἱατρός, βλέπων δι' αὐτῆς, κατῶρ-
θωσε νὰ ἐξετάσῃ τί ἐγίνετο ἐντὸς τοῦ στομάχου τοῦ
νέου ἐκείνου, καὶ ἔγραψεν ὁλόκληρον βιβλίον, εἰς
τὸ ὁποῖον μᾶς λέγει πῶς γίνεται ἡ χώνευσις τῶν
φαγητῶν μας.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων παρετήρησε καὶ τοῦτο ὅτι, μό-
λις κατέβαινεν εἰς τὸν στόμαχον ἡ τροφή, διὰ μι-
ᾶς ἔκλειε καὶ συνεστέλλετο οὗτος· μετὰ τὰς διαφόρους
δὲ κινήσεις του ἔκαμνε τὸ φαγητὸν νὰ ἀναμιχθῇ μετὰ
τὸ γαστρικὸν ὑγρόν, τὸ ὁποῖον ἐξήρχετο
ἐκ τῶν παρειῶν του. Ἀφοῦ δὲ ἔκαμνε τοῦτο, πάλιν
ἤνοιγε, διὰ νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλην τροφήν. Ἐὰν ὅμως
καὶ ἄλλη τροφή κατέβαινε πρὸ τῆς ὥρας, ὁ στόμα-
χος συνεστέλλετο περισσότερον καὶ δὲν τὴν ἄφηνε
νὰ εἰσέλθῃ.

Ἐνίοτε ἐπίτηδες ἔλεγεν ὁ ἱατρός εἰς τὸν νέον νὰ τρώ-
γῃ καὶ νὰ καταπίνῃ ταχέως· ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ στό-
μαχος δὲν ἐπρόφθανε νὰ κάμνῃ τὴν τακτικὴν του ἐρ-
γασίαν, ὅπως ἔπρεπεν, αἱ κινήσεις του ἐγίνοντο ἄτα-
κτοι καὶ αἱ τροφαὶ δὲν ἐχώνευον καλὰ.

Ἐκ τούτου γίνεται φανερόν, διατί ἡ φύσις ἔκαμε
τὸν οἰσοφάγον τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ κατα-
βαίνῃ ἡ τροφή ταχέως. Τοιουτοτρόπως δίδεται και-
ρὸς εἰς τὸν στόμαχον νὰ μὴ βιάζεται, ἀλλὰ νὰ κά-

μνη τὴν ἐργασίαν του τακτικά, προτοῦ νὰ καταβῇ καὶ ἄλλη τροφή.

Ὁ ἱατρὸς ἐκεῖνος παρετήρησεν ὅτι, μόλις κατέβαινεν εἰς τὸν στόμαχον ἡ τροφή, τὴν περιέλουε τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν καί, μιγννόμενον μετ' αὐτῆς, τὴν μετέβαλλεν εἰς χυλόν. Ἀκόμη δὲ καὶ τοῦτο, ὅ,τι δηλ. μερικαὶ τροφαὶ μετεβάλλοντο εἰς χυλὸν πολὺ ταχύτερον ἀπὸ ἄλλας. Οὕτω π.χ. τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρέας ἐχώνευον καὶ ἐγίνοντο χυλὸς πολὺ πρωτότερα ἀπὸ τὰ λαχανικὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὀπωρικά.

Παρετήρησε προσέτι καὶ ὅτι, ὅταν ὁ στόμαχος ἦτο εἰς καλὴν κατάστασιν, εἶχε κιτρινοκόκκινον χρῶμα καὶ ἡ ἐπιφάνειά του ἦτο ὡς βελοῦδον. Ὅσάκις ὁμως κατέβαινεν εἰς αὐτὸν ἡ κακὴ τροφή ἢ πρὸ τῆς ὥρας, προτοῦ δηλαδή ἡ ἄλλη νὰ χωνεύσῃ, εὐθὺς ἥλλαζε χρῶμα καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔπαθε φλόγωσιν.

Μίαν φορὰν ὁ τραυματίας ἔτυχε νὰ φάγῃ πολλὰ ἄωρα μῆλα καὶ μετ' ὀλίγον ὁ στόμαχός του ἐκοκκίνισε καὶ ἐφαίνετο φλογισμένος.

Εἰς μίαν ἄλλην περίστασιν ὁ τραυματίας κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἱατρὸν ἤρχισε νὰ πίνῃ οἶνοπνεύματα. Ὁ ἱατρὸς ὁμως ταχέως ἐνόησε τοῦτο, διότι παρετήρησεν ὅτι ὁ στόμαχος τοῦ τραυματίου ἐγέμισεν ἀπὸ πληγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξήρχετο εἶδος πηκτοῦ αἵματος· τὸ δὲ γαστρικὸν ὑγρὸν ἐχύνετο εἰς μικρὰς ποσότητας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν ἀρκεταὶ νὰ χωνεύσουν τὴν τροφήν. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν ἦτο ἀναμεμιγμένον μὲ αἷμα καὶ πῦον, ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τρέχει ἀπὸ τὰς πληγὰς.

Ὄταν ἐνόησεν ὁ ἰατρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς εἰς τὸν νέον νὰ πίνη οἶνοπνεύματα καὶ τοῦ ἐπέβαλε νὰ τρώγῃ ἀπλὴν τροφήν καὶ νὰ πίνη δροσιστικὰ ποτά. Διὰ τῆς διαίτης ταύτης μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ στόμαχος τοῦ νέου ἐθεραπεύθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρώτην του κατάστασιν, τὸ δὲ γαστρικὸν ὕγρὸν ἔγινε πάλιν τακτικόν.

Ἐὰν ὀλίγων μόνον ἡμερῶν οἶνοπνευματοποσία ἐπροξένησε τόσον κακόν, ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεὶς εἰς ποίαν ἐλεεινὴν κατάστασιν εὐρίσκεται ὁ στόμαχος τοῦ τακτικοῦ οἶνοπνευματοπότου. Ὁ στόμαχος τοιοῦτου ἀνθρώπου γίνεται χάρβαλον· καὶ ἐπειδὴ ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν τρώγει, δὲν χωνεύει, εἶναι ἐπόμενον νὰ χάσῃ πρῶτον τὴν ὀρεξίν του καὶ ἔπειτα τὴν ὑγείαν του. Ἔτσι καταντοῦν οἱ μέθυσοι. Διὰ τοῦτο ἡ ζωὴ των καταντᾷ μαρτύριον.

Τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον τὰ οἶνοπνευματώδη ποτὰ προξενοῦν εἰς τὸν στόμαχον, εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν καθίσταται αἰσθητὸν εἰς τὸν μεταχειριζόμενον αὐτά. Ὄταν ὁ ἰατρὸς ἐκεῖνος παρετήρησε τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ στομάχου τοῦ ἀσθενοῦς του, αὐτὸς δὲν ἠσθάνετο κανένα πόνον, πλὴν μικρᾶς στενοχωρίας εἰς τὸν στόμαχον καὶ ζάλης εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐκ τούτου γίνεται φανερόν ὅτι, ὅσοι ἔπρεσαν εἰς τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ πίνουν οἶνοπνεύματα, ἡμποροῦν νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ πράττουν τοῦτο πολὺν καιρόν, πρὶν αἰσθανθοῦν τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διατρέχουν. Νὰ τὸν διαφύγουν ὅμως εἶναι ἀδύνατον, διότι ἄργα ἢ γρήγορα θὰ γίνῃ αἰσθητὸς καὶ

τότε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας δι' αὐτούς χάνεται. Τῶν
 τοιούτων ἀνθρώπων δὲν παθαίνει μόνον τὸ σῶμα,
 ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς. Ἐὰν ἐπισκεφθῇτε φρενοκομεῖον, θὰ
 πληροφορηθῇτε ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκεῖ φρενο-
 βλαβῶν ἔχασαν τὰς φρένας των ἐκ τῆς καταχρή-
 σεως τῶν οἰνοπνευμάτων.

Ἐκ τοῦ Ρωστικοῦ

52. ΑΙ ΚΑΛΑΙ ΤΡΟΦΑΙ

ΝΟΤ

Εὐτυχῶς δὲν εὐρίσκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βλέπωμεν ἐντὸς τοῦ στομάχου μας, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ποῖα τροφή καὶ ποῖον ποτὸν τὸν ὠφελοῦν καὶ ποῖα τὸν βλάπτουν.

Ἐὰν π.χ. συμβῇ μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ αἰσθανθῶμεν βάρος εἰς τὸν στόμαχόν μας καὶ γενικὴν στενοχωρίαν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἄλλοῦ τὴν αἰτίαν, ἀλλ' εὐθὺς πρέπει νὰ σκεφθῶμεν τί ἐφάγομεν ἢ τί ἐπίομεν. Πολὺ πιθανὸν νὰ ἐφάγομεν ἢ νὰ ἐπίομεν τίποτε βαρυστόμαχον ἢ μὲ βίαν ἢ νὰ ἐφορτώσαμεν τὸν στόμαχόν μας μὲ πολλὰ φαγητὰ καὶ ποτά.

Πολλάκις συμβαίνει νὰ μὴ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὴν κλίνην καὶ νὰ γυρίζῃ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα· καὶ ἂν κοιμηθῇ ὀλίγον, ὁ ὕπνος αὐτοῦ νὰ εἶναι πολὺ τεταραγμένος ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ φοβερὰ ὄνειρα. Πόθεν προέρχεται τοῦτο; Εἰς ὑγιῆ ἄνθρωπον δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἡ αἰτία, εἰμὴ ἡ πολυφαγία. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ κατακλινώμεθα μὲ παραφορτωμένον τὸν στόμαχον.

Συχνὰ πάλιν βλέπομεν μικρὰ παιδιὰ νὰ εἶναι ἀνήσυχα καὶ δύστροπα. Ἀναμφιβόλως κἄτι βαρυστόμαχον θὰ ἔχουν φάγει καὶ ἔχουν στενοχωρίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ὠφελοῦν αἱ ἐπιπλήξεις καὶ αἱ τιμωρίαι, διότι δι' αὐτῶν δὲν εὐκολύνεται ἡ χώνευσις τῶν παιδίων τούτων. Ἔτι δὲ χειρότερον εἶ-

ναι νὰ δίδωμεν εἰς αὐτὰ γλυκίσματα καὶ ὀπωρικά, διὰ νὰ ἡσυχάσουν· διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνοχλοῦμεν ἔτι μᾶλλον τὸν φορτωμένον ἤδη στόμαχόν των.

Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἡ πολυφαγία δὲν βλάπτει, ἀρκεῖ νὰ λάβῃ κανεὶς μετ' αὐτὴν ἐν ἡ δύο καθαριστικὰ καταπότια. Ἡ σκέψις αὕτῃ δὲν εἶναι ὀρθή, διότι τὰ καταπότια δύνανται ἴσως νὰ μᾶς βοηθοῦν προσωρινῶς, ἀλλ' ἔχουν τὸ κακὸν ν' ἀδυνατίζουν τὸν στόμαχόν μας.

Τὸ καλῦτερον διὰ τὴν ὑγείαν μας εἶναι νὰ προσπαθῶμεν ν' ἀποφεύγωμεν τὰ φάρμακα. Τὸ μόνον δέ, ὅπερ δύναται νὰ φυλάξῃ καὶ ἡμῶν καὶ τῶν τέκνων μας τὴν ὑγείαν, εἶναι τὸ νὰ φροντίζωμεν νὰ προμηθευώμεθα ὑγιεινὰς τροφάς. Εἶναι πολὺ πλέον εὐχάριστον καὶ ὠφέλιμον νὰ δαπανῶμεν πρὸς προμήθειαν καλῶν τροφίμων ἢ πρὸς ἀγορὰν πολλῶν ἱατρικῶν.

Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ.

53. «ΗΛΛΑΖΑΝ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΚΗΝ»

«Δὲν εἶναι προκοπὴ ἀπὸ τὴν γεωργίαν» ἔλεγεν ὁ Εὐθύμιος Νακούλας, θεσσαλὸς χωρικός, εἰς τὸν παραπλεύρως καθήμενον συνταξιδιώτην, ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἰδίας ἀμαξοστοιχίας ἐταξίδευε κάποτε διὰ Βόλον. «Ἡ γῆ μας ἐκουράσθη, φαίνεται, καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ καμμίαν καλὴν ἐσοδείαν. Διακόσια

στρέμματα χωραφιῶν δὲν ἤμποροῦν νὰ θρέψουν οὔτε τέσσαρα ἄτομα τῆς οἰκογενείας μου. Δι' αὐτὸ ἀναγκάζομαι νὰ κάμω ὑπάλληλον ἐμπορικοῦ καταστήματος τὸ μεγαλύτερον ἀγὼρι μου»· καὶ λέγων ταῦτα, ἔδειξε νεανίαν 15–16 ἐτῶν, καθήμενον ἐπὶ τοῦ ἀντικρινοῦ καθίσματος.

—«Πολὺ παράξενοι μοῦ φαίνονται οἱ λόγοι σου, φίλε μου» ἀπήντησεν ὁ συνομιλητής του. «Εἶμαι κ' ἐγὼ γεωργὸς κ' ἔχω μόνον ὀγδοήντα στρέμματα. «Μὲ αὐτά, μ' ἓνα ἀμπελάκι, μὲ ἓνα περιβόλι ὀπωρο-

φόρων δένδρων καὶ μὲ ὀλίγα οἰκόσιτα ζῶα κατορθώνω ὄχι μόνον νὰ διατρέφω τὴν οἰκογένειάν μου, ἀποτελουμένην ἀπὸ ἑξ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύω τὴν υἱόν μου εἰς τὴν Ἀβερῳφειον Γεωργικὴν σχολὴν τῆς Λαρίσης. Δὲν εἶναι, φαίνεται, καλὰ τὰ χωράφια σου».

—« Ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ Μεγάλου Κάμπου μας ».

—« Τότε δὲν θὰ τὰ καλλιεργῇς ὅπως πρέπει ».

—« Δόξα σοι ὁ Θεὸς τεμπέληδες δὲν εἴμεθα, οὔτ' ἐγὼ οὔτε ἡ γυναῖκα μου· καὶ ἀπ' ὅσα μ' ἐδίδασκεν ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, τίποτε δὲν λησμονῶ ».

Ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ὁ συνταξιδιώτης τοῦ κύρ Νακούλα, ὅταν ἤκουσε τοὺς τελευταίους λόγους, καὶ ἀπήντησε:

« Ἐγὼ ὅμως δὲν κάμνω τὸ ἴδιον. Βεβαίως εἶμαι ἐργατικὸς καὶ τίμιος εἰς τὰς συναλλαγὰς μου, ὅπως καὶ ὁ μακαρίτης πατήρ μου. Ἐξ ὅσων ὅμως ἔμαθον παρ' αὐτοῦ διὰ τὸ ἐπάγγελμά μας, πολὺ ὀλίγα ἐφαρμόζω σήμερον· ὄχι διότι τὰ περιφρονῶ, ἀλλὰ διότι ἐνόησα ὅτι οἱ γεωργοὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου — ὅλοι ἀγράμματοι — ἐγεωργοῦσαν, χωρὶς νὰ γνωρίζουν, ἂν εἶναι καλὸν αὐτό, τὸ ὅποῖον κάμνουν. Σήμερον ὅμως ἥλλαξαν ὅλως διόλου τὰ πράγματα εἰς τὴν γεωργίαν. Τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν κατεπιάσθησαν γραμματισμένοι, οἱ ὅποιοι τὴν ἐξήτασαν καλὰ· καὶ ἐξετάζοντες ηὔραν ὄχι μόνον τὸ τί γίνεται εἰς τὸ κάθε τι τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνεται καλύτερον. Μὲ αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον διώρθωσαν καὶ διορθώνουν κάθε ἡμέραν πολ-

λὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια δὲν ἐγνώριζον οἱ γονεῖς μας. Σήμερα οἱ ἐπιστήμονες γεωργοὶ μὲ τὸ τέταρτον τῶν χωραφίων σου καὶ μὲ πολὺ ὀλιγώτερον κόπον κερδίζουν πολὺ περισσότερα καὶ ἀπὸ σὲ καὶ ἀπὸ ἐμὲ καὶ εὐτυχοῦν».

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

54. ΟΧΙ ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΑΛΛ' ΑΠΟ ΠΟΛΛΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΟΥ

«Καὶ τοῦ λόγου σου θὰ εἶσαι βέβαια ἀπ' αὐ-
τοὺς τοὺς γραμματισμένους γεωργούς» εἶπε τότε ὁ
κὺρ Νακούλας, προσβλέπων μετὰ θαυμασμοῦ τὸν
συνομιλητὴν του.

—«Ὅχι, δυστυχῶς, φίλε μου» ἀπήντησεν ἐκεῖνος.
«Δὲν ἐσπούδασα εἰς γεωργικὴν σχολήν. Ἐν τούτοις
ὅ,τι κάμνω, τὸ κάμνω μὲ τὴν γνώμην τῶν σπου-
δασμένων γεωργῶν, τῶν γεωπόνων. Ὅσάκις δηλ. τύ-
χη νὰ μὴ γνωρίζω γεωργικόν τι ζήτημα, δὲν τὸ λύω,
ἔρωτῶν κανένα ὁμότεχνόν μου ἀμόρφωτον, καθὼς
ἐγώ, ἀλλὰ καταφεύγω ἢ εἰς τὸν νομογεωπόνον ἢ εἰς
κανένα ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἀφερωφείου Γεωρ-
γικῆς Σχολῆς· καὶ μὲ τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς ὁδηγίας
αὐτῶν λύω ὅλας τὰς γεωργικὰς ἀπορίας μου. Κατ'
αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ στρέμματα
τῶν χωραφιῶν μου καὶ χωρὶς νὰ ἔχω κανένα βοηθὸν
κατορθῶνω ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ἤμπορεῖς τοῦ λόγου
σου νὰ κατορθώσης μὲ τὰ διπλάσια χωράφια καὶ
τοὺς δύο καλοὺς βοηθοὺς, τὴν γυναῖκά σου καὶ τὸ
ἄγόρι αὐτό».

—«Θὰ εἶναι ἴσως δύσκολα πράγματα· κι ἐγώ, σ'
ἐξομολογοῦμαι, πελαγώνω εἰς τὰς δυσκολίας».

—«Ἄκουσε τί ἔκαμα ἐγώ, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ἤμπο-
ρεῖς νὰ τὰ κάμῃς καὶ σύ.

» Εἶχον ξενιτευθῇ ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια εἰς τὴν

Ρουμανίαν καὶ ἔζησα ἐκεῖ πολλὰ ἔτη πλησίον ἐνὸς
θείου μου, μεγάλου γαιοκτήμονος. Πλησίον αὐ-
τοῦ ἐδιδάχθην βεβαίως πολλὰ πράγματα τῆς γεωρ-
γικῆς· ἐδιδάχθην ὅμως καὶ ἐν σπουδαῖον· νὰ ζητῶ τὴν
γνώμην τῶν μορφωμένων γεωπόνων διὰ κάθε γεωρ-
γικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον μοῦ παρουσιάζεται πρῶ-
την φοράν.

»Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐγκατεστάθην
εἰς τὸν Ἀμπελῶνα—τὸ Καζακλάρ, ὅπως ἐλέγετο μέχρι
πρὸ ὀλίγου—κωμόπολιν πλησίον τῆς Λαρίσσης...»

—«Τὴν γνωρίζω δά, τὴν γνωρίζω. Κάθε χρόνον
τρώγω τὰ περίφημα σταφύλια της, τὰ «ντιμπαν-
ντίκια».

—«Καὶ μὲ τὰς ὀλίγας οἰκονομίας μου, τὰς ὁποίας
κατάρθωσα νὰ φέρω μαζί μου ἀπὸ τὴν ξενιτειάν, ἡγό-
ρασα ἓνα σπιτάκι καὶ τὰ ὀλίγα ἀμπελοχώραφα, ποὺ
ἀνέφερα προηγουμένως. Ἡ πρώτη φροντίς μου
τότε ἦτο νὰ συμβουλευθῶ τὸν νομογεωπόνον τῆς
Λαρίσσης, πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ καλλιεργῶ καλύτε-
ρον τὰ ὀλίγα αὐτὰ κτήματά μου, διὰ νὰ ἔχω ἐξ αὐ-
τῶν μεγαλύτερον εἰσόδημα κατ' ἔτος.

»Ὁ νομογεωπόνος, ἀφοῦ πρῶτον ἐξήτασε πόσα
στρέμματα χωραφίων ἐκαλλιεργοῦμεν εἰς τὴν Ρουμα-
νίαν, ποῖον ἄροτρον μετεχειριζόμεθα, πόσα ὀργώμα-
τα ἐκάμνομεν κατ' ἔτος καὶ κατὰ ποίας ἐποχὰς
ἐκάμνομεν αὐτά· ἐὰν ἐκαλλιεργοῦμεν ὅλα τὰ χωρά-
φια μας κατ' ἔτος ἢ εἵχομεν εἰς χρῆσιν τὴν ἀγρo-
ν ἄπ α υ σ ι ν· ἐὰν ἐκαθαρίζαμεν καὶ ἀπελυμαίνα-
μεν τὸν σπόρον· ἐὰν ἐλιπαίναμεν τὰ χωράφια μας καὶ

μὲ ποίου εἶδους λιπάσματα ἐλιπαίναμεν αὐτά· πῶς ἐθερίζαμεν καὶ πῶς ἀλωνίζαμεν τὰ γεννήματά μας καθὼς καὶ ποία ἦτο ἡ τακτικὴ ἀπόδοσις αὐτῶν· ὅταν, ἐπαναλαμβάνω, ἐξήτασε ὅλ' αὐτὰ τὰ ζητήματα, μοῦ εἶπεν:

«Εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦλθες νὰ κατοικήσης καὶ μὲ τόν ὀλίγον χωράφια, ποὺ ἔχεις, εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσης μόνον ἐκ τῆς γεωργίας, ὅπως ἔζη ὁ θεὸς σου εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἐκεῖνος εἶχε 2 χιλιάδας στρέμματα καί, καλλιεργῶν τὰ μισά, ἠδύνατο ν' ἀφήνῃ τ' ἄλλα μισὰ νὰ ἀγραναπαύωνται καὶ ἔτσι ν' ἀναλαμβάνουν νέας δυνάμεις. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ χωράφια εἶναι πολὺ δυνατά, δίνουν καὶ χωρὶς νὰ λιπαίνωνται μεγάλην ἀπόδοσιν. Τώρα ὅμως ἐδῶ τοῦ λόγου σου ἔχεις μόνον 80—90 στρέμματα. Ἐὰν καλλιεργήσης τὰ μισά, καθὼς εἶναι καὶ ἀδύνατη ἡ γῆ τοῦ μέρους αὐτοῦ, δὲν θὰ ἡμπορῇς οὔτε τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας σου νὰ ἐξασφαλίζης κατ' ἔτος. Ἐπειτα εἰς τὴν Ρουμανίαν ὁ θεὸς σου ἠδύνατο νὰ ζῇ μόνον ἐκ τῆς καλλιεργείας τῶν σιτηρῶν, διότι αὕτη ἐκεῖ δὲν ἔχει τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἔχει ἐδῶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ ἡ ἐσοδεία πάντοτε σχεδὸν εἶναι ἐξησφαλισμένη ἐκ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν. Ἐδῶ ὅμως πότε θὰ ἔχωμεν νεροποντήν, πότε ξηρασίαν, ἄλλοτε ἐπιδρομὴν ἀκρίδων καὶ ἄλλοτε ἀρουραίων· καὶ τὸ χειρότερον, ἐδῶ δὲν μᾶς ἀπολείπει ὁ κατηραμένος λίβας, ὁ ὅποιος μᾶς ἀρπάζει κάθε φοράν τὴν ἐσοδείαν ἀπὸ τὰς χεῖράς μας.

» Ἐὰν λοιπὸν καλλιιεργείας τῶν περιμένῃς νὰ ζήσης μόνον, ραφάκιά σου καὶ σιτηρῶν καὶ μέ τὰ ὀλίγα αὐβαῖῳ πού ἔχει ἡ γεωργία ἀπὸ τόσους καὶ τόσους εἰσόδημά σου αὐτό, τὸ καταστραφῆς. Πρέπει εἰνὰ προσθέτης κατ' ἔτος καὶ ἄλλα ἐξ ἄλλων πηγῶν — «Μήπως ὁμως ἔχω καὶ πάντοτε μικρὸν καὶ ἀβέβαιον, πού ἔχεις καὶ ἀπὸ τήν Θεσσαλίαν, καὶ μὲν γνωρίζεις καὶ παρητήρησα τότε ἄλλο ἐκτὸς τῶν χαρποφόρων δένδρων. Ἴδου μία! Τὸν περιβολότο- κογένειά σου θὰ χορταίνῃ ὅλον τὸ ἔτος τρώγουσα θὰ ἡμπορῇς, πωλῶν τὰ προϊόντα τοῦ κήπου ὅπως εἰς τὰς διψασμένας ἀπὸ φρούτα θεσσαλικὰς πόλεις, νὰ ἔχῃς κατ' ἔτος ἕν καλὸν εἰσόδημα ἐξ αὐτοῦ.

» Ἡμπορεῖς ἀκόμη νὰ καταγίνῃς καὶ εἰς τὴν καπνο- φυτείαν. Ὁ καπνός — καὶ μάλιστα θεσσαλικός — καὶ σὺ — ἐν ᾧ δὲν ἀπαιτεῖ πολλὴν γῆν οὔτε μεγαλὰ κεφάλαια, δίνει καλὸν εἰσόδημα.

» Ἀλλὰ καὶ μέ τὴν ζωοκομίαν ἡμπορεῖς νὰ κερδίζῃς ἄρκετὰ κατ' ἔτος» μοι εἶπε.

— «Πῶς δηλαδὴ;» ἡρώτησα τότε ἐγὼ ἀπορῶν.
 — «Ἐὰν τρέφῃς 2-3 ἀγελάδας ἐκλεκτοῦ γένους, 2-3 τέλειες κατσίκες, 1-2 χοίρους καὶ ὅσα περισσό- ἡμπορεῖς πουλερικά. Ἡ διατροφή τῶν οἰκοσι-

των τούτων δὲν θὰ σοῦ κοστίζει καὶ πολὺ, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ περισσότερον μέρος τῶν τροφῶν των θὰ τὸ ἔχῃς ἐκ τῆς καλλιεργείας τοῦ κήπου σου. Ἐκ τῆς μικρᾶς ὅμως ζωοκομίας ταύτης ὅχι μόνον θὰ ἐξασφαλίζῃς κατ' ἔτος τὸ γάλα, τὸ τυρί, τὸ βούτυρον τὰς χυλοπήτας, τὸν τραχανάν, τ' αὐγά, τὰ πουλερικά καὶ τὰ παστὰ τῆς οἰκογενείας σου, ἀλλὰ θὰ προσθέτῃς ἀκόμη καὶ ἓν ἀρκετὰ καλὸν εἰσόδημα, πωλῶν τὰ περισσεύματά των.

» Ἡμπορεῖ ἀκόμη ἡ οἰκογένειά σου νὰ τρέφῃ καὶ ὀλίγους μεταξοσκώληκας. Γνωρίζεις ὅτι εἰς ὁλόκληρον τὴν περιφέρειαν Τυρνάβου εὐδοκιμεῖ ἡ μεταξοσκωληκοτροφία καθὼς καὶ ὅτι τὰ μορεόδενδρα εἰς αὐτὴν εἶναι ἄφθονα. Διὰ νὰ διδαχθῇ τις τὴν ἐργασίαν αὐτὴν, δὲν εἶναι δύσκολον. Καί, ἐνῶ δὲν ἔχει νὰ κοπιᾷση περισσότερον τῶν 2—3 ἐβδομάδων, ἀπολαμβάνει πολὺ καλὸν καὶ ἐξησφαλισμένον εἰσόδημα.

» Βεβαίως καὶ ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπελιῶν θὰ ἡδύνασο νὰ ἔχῃς ἄλλο πολὺ καλὸν εἰσόδημα, ἐὰν ἔχῃς περισσότερα στρέμματα. Καὶ τὰ κουκιά ὅμως καὶ τὸ σουσάμι καὶ τὰ μπουστανικά εὐδοκι-

μοῦν εἰς τὴν περιφέρειάν σου. Καλλιεργῶν ἐν μέρος τῶν χωραφίων σου μὲ τὰ ὄψιμα αὐτὰ γεωργικὰ προΐοντα, θὰ προσθέτης καὶ ἄλλας πηγὰς εἰς τὴν αὕξησιν τοῦ ἐτησίου εἰσοδήματός σου. Μόνον μὲ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῆς καλλιεργείας θὰ δύνασαι νὰ ἐξασφαλίζης ἐδῶ πού ἦλθες, τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας σου ἀπαιτούμενα ».

—« Κ' ἐγὼ περιμένω μόνον ἀπὸ τὸ σιτάρι καὶ ἀπὸ τὸ καλαμπόκι! » ἐπιθύρισε συλλογισμένος ὁ κύρ Νακούλας.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

55. ΤΑ ΖΩΙΚΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ

Ὁ συνταξιδιώτης τοῦ κύρ Νακούλα ἐξηκολούθησε :
« Ὅσα μοῦ εἶπατε ἕως τώρα τὰ ἐνόησα, κ. νομογεωπόνε » τοῦ εἶπα τότε « καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ ἐφαρμόσω. Δὲν θὰ μοῦ εἶπητε ὅμως τίποτε καὶ περὶ τῶν σιτηρῶν ; Πρέπει νὰ ἐξακολουθήσω καὶ ἐδῶ τὴν ἰδίαν καλλιέργειαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν ; »

—« Ὅχι τελείως τὴν αὐτὴν » μοῦ ἀπήντησε. « Βεβαίως θὰ ἐξακολουθήσης καὶ ἐδῶ νὰ ὀργώνης μὲ σιδηροῦν ἄροτρον· διότι, ὅπως θὰ παρετήρησες, πιστεύω, τὸ ἄροτρον τοῦτο καὶ εὐκολώτερον τοῦ ξυλίνου σύρεται ὑπὸ τῶν ζώων καὶ βαθύτερον ἀνασκάπτει τὴν γῆν καὶ καλύτερον πλαγιάζει τὸ χῶμα· κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον τὸ ἀνασκαπτόμενον χῶμα καὶ ἠλιάζεται καὶ ἀερίζεται τελειότερον. Καὶ τὸν σπόρον σου καλὰ θὰ κάμης, ἂν ἐξακολουθήσης καὶ ἐδῶ νὰ τὸν ἐκλέγης μεταξὺ τῶν καλυτέρων εἰδῶν καὶ

νὰ τὸν καθαρίζης ὅπως καὶ εἰς τὴν Ρουμανίαν, μὲ τὸ σιτοκαθαριστήριον, διὰ νὰ παίρνης καὶ ἐκλεκτὸν καὶ καλὸν γέννημα. Καὶ πρὶν τὸν σπείρης, καλὸν εἶναι νὰ τὸν ἀπολυμαίνης μὲ θειϊκὸν ὀξύ, δηλ. μὲ γαλαζόπετραν, διὰ ν' ἀποφεύγης τὸν δαυλίτην. Ἀλλὰ καὶ τὸ θέρισμα καὶ τὸ ἀλώνισμα τῶν σιτηρῶν σου ὀρθὸν εἶναι νὰ κάμνης καὶ ἐδῶ μὲ μηχανάς, διότι καὶ αἱ δύο αὐταὶ σπουδαῖαι γεωργικαὶ ἐργασίαι γίνονται καὶ ταχύτερον καὶ συμφερότερον μὲ τὰς θεριστικὰς καὶ τὰς ἀλωνιστικὰς μηχανάς.

» Καθ' ὅλα ὅμως τὰ λοιπὰ ἢ ἐδῶ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν σου πρέπει νὰ διαφέρῃ πολὺ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχεις γνωρίσει εἰς τὴν Ρουμανίαν. Καὶ ἰδοὺ διατί:» μοῦ εἶπε.

«Ἐπειδὴ ἔχεις πολὺ ὀλίγα στρέμματα, δὲν συμφέρει ν' ἀφήνης, ὅπως εἰς τὴν Ρουμανίαν, τὰ μισὰ χωράφιά σου εἰς ἀγρανάπαυσιν καὶ νὰ καλλιεργῇς τὰ ἄλλα μισὰ, νὰ περιμένης δὲ ἐξ αὐτῶν μόνον τὸ ἐτήσιον εἰσόδημά σου. Ἐδῶ ὅπου ἦλθες, πρέπει νὰ ἔχης εἰσόδημα ἐξ ὅλων τῶν χωραφίων σου».

—«Καὶ εἶναι δυνατόν ποτε τοῦτο;» ἠρώτησα τότε μὲ λαχτάραν.

—«Ἀναμφιβόλως!» μοὶ ἀπήντησεν ὁ νομογεωπὸνος μὲ πεποίθησιν. «Ἀπαιτεῖται ὅμως ἐν ἑκ τῶν δύο: ἢ νὰ καλλιεργῇς ἐπὶ ἐν-δύο ἔτη εἰς τὰ χωράφιά σου ἄλλα εἶδη, πλὴν τῶν σιτηρῶν, καὶ ἔπειτα νὰ ἐπανέρχεσαι εἰς αὐτά· ἢ, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ ἀλλάσσης τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν, νὰ λιπαίνῃς τὰ χωράφιά σου μὲ κατάλληλον λίπασμα».

—«Μὲ συγχωρεῖτε, κ. νομογεωπόνε» εἶπα τότε ἐγώ· «δὲν ἐννοῶ τί θὰ εἶπη «λιπαίνω τὰ χωράφια μὲ κατὰλληλον λίπασμα». —«Θὰ εἶπη νὰ ρίπτῃς εἰς αὐτὰ κόπρον ἢ ἄλλας τοιαύτας οὐσίας, διὰ νὰ ἐπανακτοῦν ὅλα ἐκεῖνα τὰ θρεπτικά στοιχεῖα, τὰ ὅποια διὰ τῆς συνεχοῦς καλλιιεργείας ἢ ἡλαττώθησαν ἢ ἐξηντλήθησαν ὅλως διόλου». Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ καὶ πάλιν δὲν εἶχον ἐννοήσει τελείως τοὺς λόγους του τούτους, ὁ νομογεωπόνος μοῦ ἐξήγησεν ὡς ἐξῆς τὴν αἰτίαν τῆς λιπάνσεως τῶν χωραφῶν μας :

«Τὰ σιτηρὰ» μοὶ εἶπε «διὰ ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ διὰ νὰ δώσουν ἄφθονον καρπὸν, χρειάζονται νὰ προσλαμβάνουν ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς τὴν τροφήν των, ἣτις εἶναι τρεῖς οὐσίαι, ἀναμεμιγμέναι μετὰ τοῦ χύματος: τὸ ἄζωτον, τὸ φώσφορον καὶ τὸ κάλι. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν τὰ σιτηρὰ εὐρίσκουν εἰς τοὺς ἄγρους μας ἐν ἀφθονίᾳ τὰς τρεῖς αὐτὰς οὐσίας, προκόπτουν καὶ δίδουν ἄφθονον καρπὸν, ἔχομεν δηλαδὴ τότε μεγάλην ἀπόδοσιν. Ὄταν ὅμως δὲν τὰς εὐρίσκουν ἢ τὰς εὐρίσκουν εἰς μικρὰν ποσότητα, τότε ἡ ἀπόδοσις των εἶναι μηδαμινή.

»Τὰ καλὰ χωράφια, ὅταν εἶναι ἀκαλλιέργητα ἀπὸ καιρόν, ἀποκτοῦν καὶ τὰς τρεῖς οὐσίας, ποὺ ἀνέφερα προηγουμένως. Ὄταν ὅμως ἀρχίσωμεν νὰ καλλιεργῶμεν εἰς αὐτὰ συνεχῶς σιτηρὰ, ἐξαντλοῦνται αἱ τροφαὶ αὐταὶ καὶ τότε πηγαίνουν μάταιοι καὶ οἱ κόποι καὶ τὰ ἐξοδά μας. Πολλάκις ἀπὸ τὰ χωράφιά μας αὐτὰ δὲν παίρνομεν οὔτε τὸν σπόρον!

» Διὰ νὰ διορθώσωμεν τότε αὐτὸ τὸ κακόν, πρέπει ἢ

νὰ τὰ ἀφήνωμεν ἀκαλλιέργητα ἐπὶ 1—2 ἔτη, διὰ νὰ ἐπανακτήσουν τὰς θρεπτικὰς οὐσίας, τὰς ὁποίας μὲ τὴν ἐπανειλημμένην καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν ἔχασαν· ἢ νὰ καλλιεργήσωμεν εἰς αὐτὰ ἄλλα εἶδη φυτῶν π.χ. ὄσπρια, σουσάμι, μπουστανικά κ.τ.τ., τὰ ὁποῖα, διὰ νὰ καρποφορήσουν, δὲν ἔχουν ἀνάγκην οὔτε ἀπὸ ἄζωτον οὔτε ἀπὸ φώσφορον οὔτε ἀπὸ κάλι· ἢ, ἐὰν θέλωμεν νὰ καλλιεργῶμεν εἰς αὐτὰ κατ' ἔτος σιτηρά, νὰ προσθέτωμεν ἡμεῖς εἰς τὰ χωράφια μας αὐτὰ καὶ τὰς τρεῖς ταύτας θρεπτικὰς οὐσίας, ἐκάστην εἰς ἀνάλογον ποσότητα.

»Τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνομεν, ὅταν τὰ λιπαίνωμεν διὰ καταλλήλου λιπάσματος».

—«Ὅσον δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, κ. νομογεωπόνε» ἀντέκοψα ἐγὼ τότε «σᾶς λέγω ὅτι ἐδοκιμάσαμεν ἀρκετὰς φορὰς καὶ ἐκοπρίσαμεν μερικὰ χωράφια μας ἐκεῖ, εἰς τὴν Ρουμανίαν, μὲ τὴν κοπριάν τῶν ζώων μας. Παρατηρήσαμεν ὅμως ὅτι πρῶτον μὲν τὰ χωράφια μας ἐκεῖνα ἐγέμιζαν ἀπὸ ἀγριόχορτα, ἔπειτα δὲ καὶ ὅτι ἡ καλαμιὰ τῶν σιτηρῶν μας ἐψήλωνε πολὺ, τὰ σιτηρὰ ἐπλάγιαζαν καὶ τοιουτοτρόπως ἀντὶ περισσοτέρου ἐπαίρναμεν ὀλιγώτερον γέννημα. Δι' αὐτὸ ἐπαύσαμεν τὸ κόπρισμα τῶν χωραφίων μας».

—«Πότε ἐρρίπτατε τὴν κόπρον;» μὲ ἠρώτησεν ὁ νομογεωπόνος.

—«Τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐσπέρναμεν τὰ χωράφια μας» ἀπήντησα ἐγὼ».

—«Τότε κοπρίζω κ' ἐγὼ τὰ χωράφια μου» ἐπρόσ-

θεσε καὶ ὁ κύρ Νακούλας, διακόψας τὸν συνομιλήτην του. Ἐκεῖνος τότε, χωρὶς νὰ τῷ ἀπαντήσῃ, συνέχισεν ὡς ἐξῆς τὴν ὁμιλίαν του:

—« Ἄν ἐκοπρίζατε τὰ χωράφιά σας » μοῦ εἶπε τότε ὁ νομογεωπόνος « ἐν ἔτος πρωτύτερα, κατὰ τὸν χρόνον δηλ. τοῦ ξεκουράσματος των, καὶ τὸ πάθημα αὐτὸ θ' ἀπεφεύγετε καὶ ἡ ἐσοδεία σας θὰ ἦτο μεγαλύτερα. Διότι τὸ ἐλαττωματικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα ἔχουν ὅλα τὰ ζωικὰ λίπασματα. Ἐχουν ὅμως καὶ πολλὰ πλεονεκτήματα. Πρῶτον ὅτι ἡ θρεπτικὴ δύναμις των διαρκεῖ καὶ δύο καὶ τρία ἔτη, ἔπειτα δὲ ὅτι διορθώνουν πολλὰ χωράφια ».

—« Ποῖα δηλαδή; » ἠρώτησα ἐγώ.

—« Τὰ πολὺ ἀργιλλώδη ἐξ αὐτῶν, τὰ ὅποια δυσκόλως ὀργώνονται, διότι εἶναι πολὺ σφιχτά, μὲ τὰ ζωικὰ λίπασματα γίνονται εὐκολοδούλευτα· ἐνῷ ἀντιθέτως τὰ ἀμμώδη, πού ἔχουν τὸ χῶμά των πολὺ χαλαρὸν καὶ πορῶδες, ἐπειδὴ μὲ τὴν ζωικὴν κόπρον γίνονται περισσότερο συμπεπυκνωμένα, ἀποκτοῦν τὸ πλεονέκτημα νὰ συγκρατοῦν τὰ νερὰ τῆς βροχῆς.

» Ἐν τούτοις » προσέθεσε « δύνασαι καὶ τὰ χωράφια, τὰ ὅποια κοπρίζεις μὲ ζωικὸν λίπασμα, νὰ τὰ σπείρης, ἀλλὰ μὲ καλαμπόκι ἢ μὲ βαμπάκι ἢ μὲ καπνόν. Καὶ τοῦτο, διότι τὰ φυτὰ ταῦτα δὲν πλαγιαίζουν· ἔπειτα σκαλίζονται μίαν-δύο φορές, καὶ μὲ τὰ σκαλίσματά των καταστρέφονται τὰ ἀγριόχορτα, τὰ ζιζάνια, πού φυτρώνουν ἐξ αἰτίας τοῦ κοπρίσματος.

» Ἐὰν δὲν καλλιεργῆς κανὲν ἐκ τῶν τριῶν τούτων φυτῶν καὶ ἀφήνης τὰ χωράφια σου ν' ἀναπαύωνται, τότε πρέπει νὰ ρίπτῃς πολὺ ἐνωρὶς τὰ ζωικὰ λιπάσματα, κατὰ τὸν Ἰανουάριον δηλ., ὥστε μὲ τὸ πρῶτον ὄργωμα νὰ σκεπασθοῦν. Τὸ ζωικὸν ὅμως λίπασμα, ποὺ θὰ ρίψῃς, πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετόν· τοῦλάχιστον 2 1)2—3 χιλ. ὀκάδες δι' ἕκαστον στρέμμα.

» Ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀρκετόν, τότε ἡμπορεῖς νὰ μεταχειρισθῇς καὶ τὸ σ τ ἄ ν ι σ μ α τῶν γιδοπροβάτων. Ν' ἀφήνης δηλ. νὰ κοιμῶνται ἐπὶ 1—2 νύκτας εἰς αὐτὰ γιδοπρόβατα ἀρκετά· τοῦλάχιστον 500 δι' ἕκαστον στρέμμα».

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

56. ΤΑ ΧΗΜΙΚΑ ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ

«Αὐτὰ εἶναι ἀδύνατα δι' ἐμὲ πράγματα, κ. νομογεωπόνε» εἶπα τότε ἐγώ. «Ποῦ νὰ εὐρίσκω κάθε φοράν τόσας πολλές χιλιάδας ὀκάδας κοπριάν ἢ τόσα γιδοπρόβατα, διὰ νὰ στανιάζω τὰ χωράφια μου;»

—«Τὸ βλέπω κ' ἐγώ» ἀπήντησεν ἐκεῖνος. «Διὰ τοῦτο σὲ συμβουλεύω νὰ μὴ λιπαίνης ὅλα τὰ χωράφια σου μὲ ζωικά λιπάσματα, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἡμπορεῖς. Καὶ τοῦτο, διὰ νὰ χρησιμοποιοῖς τὴν κόπρον τῶν ζώων σου. Ὅσον διὰ τὰ λοιπὰ, πρέπει νὰ τὰ λιπαίνης μὲ χημικὰ λιπάσματα, ἂν θέλῃς νὰ ἔχῃς τακτικὴν καὶ μεγάλην ἀπόδοσιν ἐξ αὐτῶν».

—«Τί εἶναι αὐτὰ πάλιν τὰ χημικὰ λιπάσματα;» ἠρώτησα ἐγώ.

—« Εἶναι λιπάσματα τεχνητά, τὰ ὅποια κατασκευάζονται εἰς ἐργοστάσια καὶ περιέχουν εἰς κατάλληλον ἀναλογίαν τὰς τρεῖς κυριωτέρας θρεπτικὰς οὐσίας τοῦ ἐδάφους, τὰς ἀναγκαίαις, ὅπως καρποφοροῦν καλῶς τὰ σιτηρά, ἥτοι τὸ ἄζωτον, τὸ φωσφόρον καὶ τὸ κάλι.

» Ἐὰν λιπαίνῃς μὲ τοιαῦτα λιπάσματα κατ' ἔτος τοὺς ἀγρούς σου, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχες καλλιεργήσει σιτηρά, θὰ τοὺς ἐφοδιάζῃς πλουσιοπαρόχως δι' ὅλων τῶν οὐσιῶν, τὰς ὁποίας ἔχασαν μὲ τὴν προηγουμένην καλλιέργειαν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ πλουσίαν ἐσοδεῖαν θὰ ἔχῃς καὶ ἡναγκασμένος δὲν θὰ εἶσαι ν' ἀφήνῃς ἀσπάρτους πολλοὺς τῶν ἀγρῶν σου ».

—« Βέβαια αὐτὸ τὸ λίπασμα θὰ κοστίζει πολὺ » εἶπα ἐγὼ τότε.

—« Ἡ δαπάνη πρὸς ἀγορὰν τοιούτων λιπασμάτων, ὅση καὶ ἂν εἶναι » μοῦ ἀπήντησεν ὁ νομογεωπόνος « κερδίζεται διπλῇ καὶ τριπλῇ ἐκ τῆς μεγάλης ἀποδόσεως, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐκ τῶν λιπαινομένων ἀγρῶν μας »· ὕστερον δὲ προσέθηκε :

« Σήμερον εἰς ὅλας τὰς πολιτισμένας χώρας δὲν σπέρνουν ποτὲ σιτηρά, οὔτε κανὲν ἄλλο φυτόν, χωρὶς πρῶτον νὰ λιπάνουν τὸ χωράφι μὲ χημικὸν λίπασμα. Διὰ τοὺς γεωργοὺς μάλιστα, οἵτινες ἔχουν, ὅπως σύ, ὀλίγα χωράφια, τὰ χημικὰ λιπάσματα εἶναι σωτηρία. Ταῦτα διὰ μικρᾶς δαπάνης εἶναι δυνατόν νὰ διπλασιάσουν τὴν συνηθισμένην τῆς κωμοπόλεώς σας ἀπόδοσιν τῶν σιτηρῶν. Διότι καὶ ὅλα τὰ χωράφια σου θὰ ἡμπορῇς νὰ σπείρῃς

κατ' ἔτος καὶ ἀπὸ τὸ καθέν στρέμμα των νὰ ἔχῃς ἐπὶ πλέον 45—50ο)ο γέννημα, τὸ ὁποῖον δίδουν τὰ καλύτερα χωράφια τῆς περιφερείας σας».

—«Καὶ πῶς πρέπει νὰ μεταχειρίζωμαι αὐτὰ τὰ λιπάσματα;» ἠρώτησα ἐγώ.

—«Ἐπειδὴ ὑπάρχουν διαφορῶν εἰδῶν τοιαῦτα χημικὰ λιπάσματα, σὺ πρέπει νὰ προμηθεύσαι ἐκ τῶν κατασκευαζομένων ἐδῶ, εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τοῦ εἵδους, τὸ ὁποῖον περιέχει 4 μέρη ἄζωτου, 12 φωσφόρου καὶ 3 κάλεως. Ἐκ τοιούτου λιπάσματος πρέπει νὰ ρίπτῃς τὸ ὀλιγώτερον 20 ὀκάδας κατὰ στρέμμα, νὰ τὸ ρίπτῃς δὲ πρὸ τοῦ ἀκόμῃ σπείρης, διὰ νὰ σκεπάζεται μὲ τὸ ὄργωμα, προσέχων τὰ ἐνδύματά σου, ὅταν τὸ σκορπᾷς· διότι τὰ λιπάσματα αὐτὰ καίουν κάπως τὰ ἐνδύματά μας».

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

57. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡ ΝΑΚΟΥΛΑ

«Αὐτὰ μὲ συνεβούλευσεν ὁ κ. νομογεωπόνος» εἶπεν, ἀποτελειώνων τὴν ὁμιλίαν του, ὁ συνταξιδιώτης τοῦ κύρ Νακούλα. «Ἐγὼ ἤκουσα ὅλας τὰς συμβουλὰς του καὶ δὲν μετενόησα διόλου. Προσεπάθησα νὰ συμμορφωθῶ πρὸς αὐτάς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. Μέχρις ὅτου τὸ κατορθώσω, ἐπροχωροῦσα σιγά, πάντοτε ὅμως μὲ ἐπιμονὴν καὶ μὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ ἐπιτύχω μέχρι τέλους.

»Τοιοιουτρόπως μετεμόρφωσα τὸν κατάξερρον περι-

βολότοπόν μου εἰς ἓνα ὠραῖον κῆπον ὀπωροφόρων δένδρων, τὸν ὁποῖον ζηλεύουν ὅλοι οἱ συμπολιταί μου. Κι ἔχω ἀπ' αὐτὸν 5—6 χιλ. δρ. ἐτησίως εἰσόδημα. Καλλιεργῶ τακτικῶς καὶ καπνὰ μακεδονικῶν εἰδῶν, ἀπολαμβάνων ἐξ αὐτῶν ἄλλα τόσα. Καὶ ἀπὸ τὰ κουκιά μου ὅμως καὶ τὸ σουσάμι, τὰ κουκούλια καὶ τὰ μπουστάνια μου ἐσοδεύω ἄρκετά. Τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τὰς 3 ρωσικὰς ἀγελάδας, τὰς 30 ὄρνιθας καὶ τοὺς 15 γάλους μου.

»Ἀπὸ προτέρυσι κατὰ συμβουλήν τοῦ κ. διευθυντοῦ τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς Λαρίσης ἐγκατέστησα καὶ ὀλίγας κυψέλας εἰς τὸν κῆπον καὶ τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας μου. Καὶ δύο ἔτη τώρα κατὰ σειρὰν ἐσοδεύω ἀπὸ 60—70 ὀκάδας μέλι καὶ 6—8 ὀκάδας ἀγιοκέρι. Γνωρίζεις δὲ πιστεύω ὅτι τὸ μὲν μέλι πωλεῖται 40—45 δραχμὰς καὶ τὸ ἀγιοκέρι 100 τὴν ὀκάν.

»Ἐὰν ἐρωτᾷς καὶ διὰ τὰ σιτηρά μου, μάθε ὅτι τὰ προαγοράζουν ἀθέριστα ἀκόμη μὲ μίαν καὶ δύο δραχμὰς ἐπὶ πλεόν διὰ καθαροσπόρι.

»Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἡ μπομπότα εἶναι ἄγνωστη εἰς τὸ σπίτι μου. Πάντοτε τρώγομεν καθαρὸ σιταρόψωμον. Ὅσον διὰ τὰ λοιπά, δὲν μᾶς λείπουν ποτὲ τ' αὐγά, τὰ γαλακτερά, τὰ ὄσπρια, οἱ τραχανάδες, τὰ λουκάνικα, τὰ φροῦτα, τὸ πετιμέζι, καὶ δύο τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα κρέας ἀπὸ τὰ πουλερικά καὶ τὰ θρεφτάρια τοῦ σπιτιοῦ μας.

»Χωρὶς νὰ σοῦ τὰ πολυλογῶ, τὸ σπίτι μου εἶναι γεμάτο ἀπ' ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐκτὸς τῶν βιβλίων τῶν παιδιῶν μου καὶ τῶν ρούχων τῆς οἰκογε-

νείας μου, τοῦ λαδιοῦ καὶ τοῦ ἀλατιοῦ, τίποτε ἄλλο δὲν ἀγοράζω. Ὅλα μοῦ τὰ δίδει ἡ εὐλογημένη γῆ, τὰ 100 δηλ. στρέμματα τῶν ἀμπελοχωραφιῶν καὶ τοῦ κήπου μου».

Αἱ ἀνωτέρω ὁμιλίας τῶν δύο ἐκείνων Θεσσαλῶν γεωργῶν διήρκεσαν ἀρκετὴν ὥραν· περίπου ὅσον χρειάζεται, διὰ νὰ φθάσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία τῶν θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων ἀπὸ τοῦ Βελεστίνου μέχρι τοῦ Βόλου.

Ὅταν ὁ κύρ Νακούλας ἐννόησεν ὅτι δὲν εἶχε νὰ προσθέσῃ τίποτε ἄλλο ὁ συνομιλητὴς του, εἶπε:

«Ἡ ὁμιλία σου αὐτή, φίλε μου, μ' ἔκαμε ν' ἀλλάξω τὴν ἰδέαν ποὺ εἶχα ἕως τώρα διὰ τὴν γεωργίαν. Μὲ ἔκαμεν ἀκόμη νὰ λάβω ἄλλην ἀπόφασιν διὰ τὸ ἀγόρι μου αὐτό. Ὁχι! δὲν θὰ τὸ κάμω ἔμπορον. Θὰ τὸ ἀφήσω νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ γεωργός, ἀλλὰ γεωργὸς τοῦ σημερινοῦ καιροῦ. Δὲν ἔχω δυνάμεις νὰ τὸ σπουδάσω εἰς γεωργικὴν σχολήν. Δι' αὐτὸ θὰ τὸ πάρω μαζί μου καὶ θὰ προσπαθῇσω νὰ μάθῃ τὴν γεωργικὴν καλύτερα ἀπὸ ἐμέ.

»Διὰ νὰ κατορθώσω αὐτό, βλέπω ὅτι πρέπει νὰ καλυτερεύσω ἐγὼ πρῶτος τὸ ἔργον μου. Καὶ θὰ τὸ καλυτερεύσω. Ὅσα μοῦ εἶπες, μοῦ ἐντυπώθησαν καλὰ εἰς τὸν νοῦν μου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδω ὅτι ἐξέχασα τίποτε, θ' ἀρχίσω νὰ ἐρωτῶ καὶ ἐγὼ καὶ νὰ συμβουλευ-

ωμαι τὸν νομογεωπόνον Τρικκάλων. Ὡστόσοσον σὲ εὐχαριστῶ πολύ, διότι μοῦ ἤνοιξες τὰ μάτια»· καὶ τοῦ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

58. ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΜΙΑΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Σήμερον τὸ πρωὶ (22 Μαΐου 1931) ἐτελέσθησαν εἰς τὸν Βοτανικὸν Κήπον (τῶν Ἀθηνῶν) τὰ ἐγκαίνια ἐκθέσεως ὀρνίθων καὶ κονίκλων. Χαρωπὰ κακαρίσματα ὀρνίθων καὶ ἀδιάκοπα ἡχηρὰ λαλήματα πετεινῶν, πάντων ὠραίων καὶ εὐγενῶν, περιωρισμένων ἐντὸς κομψῶν καὶ καθαρωτάτων περιπτέρων, ὑπεδέχοντο τοὺς πολυπληθεῖς ἐπισκέπτας τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

Κατ' αὐτὴν ἐξετέθησαν ὑπὸ ὀρνιθοφίλων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κυριῶν, ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος πλεῖστα ὅσα εἶδη ὀρνίθων ἐγχωρίων καὶ ξενικῶν γενῶν, πάντων ἐκλεκτῶν. Ὁρνιθες πολυτόκοι, γεννῶσαι μέχρι 250 ὥν κατ' ἔτος· ὀρνιθες μεγαλόσωμοι ζυγίζουσαι 3—4 ὀκάδας· πετεινοὶ γιγαντόσωμοι, ὑψηλότατοι καὶ πολὺ παχύσαρκοι· πετεινοὶ ἀγωνισταὶ μὲ τρομεροὺς πτερινιστῆρας καὶ ράμφη χαλύβδινα· ὀρνιθες καὶ πετεινοὶ νάνοι ὡς περιστέρια κ.τ.λ. κ.τ.λ. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτίθεται καὶ μία ὄρνις, ἥτις γεννᾷ παμμέγιστα ῥά, ἕκαστον τῶν ὁποίων ζυγίζει 44 περίπου δράμια! Ἐννέα τοιαῦτα ῥά ἔχουν βάρος μιᾶς ὀκάς!

Ἡ πτηνοτροφικὴ αὕτη ἐκθεσις σκοπεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ κεντήσῃ τὸν ζήλον ὅλων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, ὅπως, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν πτηνοτροφίαν, βελτιώσωμεν τὰ διάφορα εἶδη τῶν οἰκοσίτων ὀρνιθοειδῶν μας—ὀρνιθίων, νησσῶν, Ἰνδιάνων, περιστερῶν, παγωνίων, περδίκων, φασιανῶν κ.λ.π.—κυρίως ὅμως νὰ καταδείξῃ εἰς ὅλους μας τὴν μεγάλην σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἀνάπτυξις τῆς πτηνοτροφίας ἐν Ἑλλάδι. Ἀρκεῖ νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης τοῦ παρόντος ὅτι δι' αὐτὰ μόνον, τὰ ὁποῖα εἰσάγομεν ἐκ τῆς Τουρκίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας δαπανῶμεν ἡμεῖς, οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, κατ' ἔτος 55—65 ἑκατομμύρια δραχμῶν!

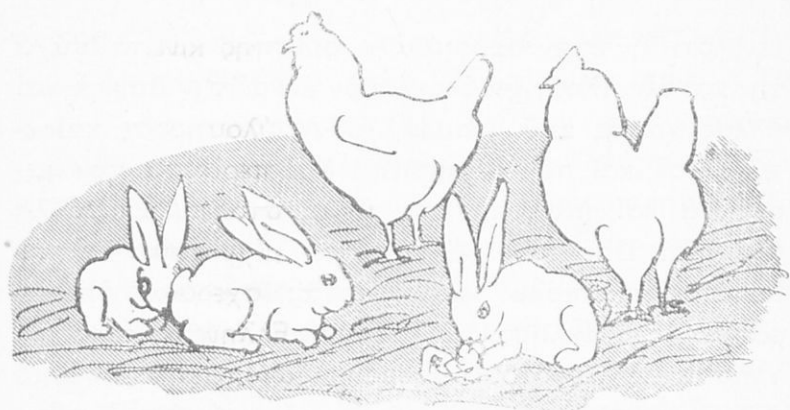
Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ πτηνοτροφία, ὅπως καὶ ἡ ζωοκομία ἐν γένει, ἀπαιτεῖ γνώσεις καὶ φροντίδας ὅχι μικράς, διὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ. Ταῦτα πάντα ὅμως δὲν εἶναι δυσκατόρθωτα πράγματα, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὅταν ἅπαξ διδαχθῇ, ὁποιαδήποτε οἰκοκυρά, δύναται νὰ τὰ ἐφαρμόσῃ ἀρκεῖ νὰ θέλῃ. Πρέπει δὲ ὅλοι αἱ Ἑλληνίδες νὰ θελήσουν καὶ νὰ ἐπιδοθοῦν μετὰ ζήλου εἰς τὴν εὐχάριστον ταύτην οἰκιακὴν ἐνασχόλησιν. Διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἔχουν πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τῶν οἰκογενειῶν των πρόχειρον καὶ ὑγιεινοτάτην τροφήν, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῶς θὰ γίνουν ὠφέλιμοι, ἐὰν κατορθώσουν μὲ τὴν αὕξησιν τῆς αὐγοπαραγωγῆς των νὰ μὴ χρειαζώμεθα πλέον νὰ ἐξάγωμεν κατ' ἔτος τόσα ἑκατομμύρια πρὸς ἀγορὰν τῶν ἐλλειπόντων ὧν μας.

Ἀκόμη δὲ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ μάθω-

μεν, ὅτι ἡ πτηνοτροφία δὲν συντηρεῖ μὲ τὰ αὐγά της καὶ δὲν πλουτίζει ὁλόκληρον μόνον τὴν Δανίαν καὶ ἄλλας χώρας τοῦ κόσμου, ἀλλὰ συνετήρησε καὶ ἐπλούτισε καὶ τὸ Βυζαντινὸν Κράτος κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ παρέτεινε τὸν βίον του ἐπὶ 250 ἄλλα ἔτη. Καὶ ἰδοὺ πῶς! Οἱ Φράγκοι, κυριεύσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑποτάξαντες καὶ διαμοιρασθέντες ὁλόκληρον τὸ Βυζαντινὸν Κράτος, τὸ ἐξήντηλσαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας ἀπελευθέρωσίν του εὐρέθη τοῦτο βυθισμένον εἰς πενίαν φοβερὰν. Οἱ αὐτοκράτορες του τότε δὲν εἶχον οὔτε στέμμα, διὰ νὰ στεφθοῦν! Ἦναγκάζοντο νὰ πωλοῦν τὰς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς θήκας τῶν ἁγίων λειψάνων, διὰ νὰ συντηροῦν τὸν στρατόν των!

Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως Ἰωάννης ὁ Δούκας, εἰρηνεύσας μετὰ τῶν Τούρκων τῷ 1234 καὶ ἀναγκάσας τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας, πρὸ παντὸς δὲ τῆς πτηνοτροφίας, ἐβελτίωσε πολὺ τὴν τότε οἰκτρὰν κατάστασιν τοῦ κράτους του. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπιστάται τῶν τότε ἐθνικῶν κτημάτων, πωλοῦντες τὰ αὐγά τῶν πολυπληθῶν ὀρνιθίων των, κατῴρθωσαν ἐντὸς βραχείου χρόνου διὰ τῶν συναχθέντων χρημάτων νὰ κατασκευάσουν χρυσοῦν πολυτελέστατον αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἐστολισμένον διὰ πολυτίμων λίθων, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ὠνομάσθη « ῥ ᾠ ᾱ τ ο ν ».

Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημ. Δ. Ἀνδρεάδου. Ἔκδ. Β'.

Πλὴν ὅμως τῆς πτηνοτροφίας, καὶ ἡ κονικλοτροφία ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον μας τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν μας. Διότι εἰσάγομεν κατ' ἔτος ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δέρματα κονίκλων ἀκατέργαστα ἀξίας 50—60 ἑκατομμυρίων. Ὅλοι σχεδὸν αἱ γοῦναι, μὲ τὰς ὁποίας στολίζουν αἱ γυναῖκες τὰ χειμερινὰ ἐπανωφόριά των, καὶ αἱ ὁποῖαι πωλοῦνται ὡς δέρματα κουναβίων καὶ ἄλλων σπανίων τοιούτων ζώων, εἶναι κατεργασμένα δέρματα κονίκλων μὲ νεωτέρας ἐπιστημονικὰς μεθόδους. Ἐπειτα τὸ κρέας των εἶναι πολύτιμον, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ κρέας τοῦ στήθους τῆς ὄρνιθος. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μάλιστα διὰ νόμου ἐπιβάλλεται ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ εἰς τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰς κλινικάς· πολυάριθμοι δὲ κυρίαί καὶ δεσποινίδες τοῦ καλοῦ κόσμου εἰς τὴν πλουσίαν ταύτην χώραν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κονικλοτροφίαν, διότι αὕτη καὶ εὐκολος καὶ εὐχάριστος, ἀλλὰ καὶ πολὺ κερδοφόρος ἐνασχόλησις εἶναι.

Ἐν περίπτερον τῆς ἐκθέσεως ταύτης κινεῖ ἰδιαίτε-
 ρως τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεπτῶν· εἶναι τῶν
 ἐργοστασίων πιλοποιίας Πουλοπούλου, μιᾶς ἀρχαί-
 ας ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Εἰς τὸ περίπτερον τοῦτο
 βλέπει ὁ ἐπισκέπτης τὰ διάφορα στάδια, τὰ ὅποια
 διέρχονται αἱ τρίχες τοῦ κονίκλου, μέχρις οὗ μετασχη-
 ματισθοῦν εἰς πῖλον. Διότι ὅλοι σχεδὸν οἱ πῖλοι,
 τοὺς ὁποίους φοροῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, κατασκευ-
 ᾶζονται ἐκ τῶν λεπτοτάτων τριχῶν τῶν ζώων τού-
 των. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ σημασία τῶν κονίκλων διὰ τὴν
 πιλοποιίαν εἶναι μεγίστη. Σήμερον ὅμως ὅλα σχεδὸν
 τὰ κονικλοδέρματα, τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὰ ἑλλη-
 νικὰ ἐργοστάσια τῆς βιομηχανίας ταύτης, εἰσάγονται
 ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ εἶναι δυνατόν, ἐὰν ἀναπτυ-
 χθῇ ὅπως πρέπει ἡ κονικλοτροφία εἰς τὴν πατρί-
 δα μας, νὰ παύσῃ ἡ διαρροὴ τόσων ἑκατομμυ-
 ρίων δραχμῶν.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

59. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΝ ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἐξ ὅλων τῶν ζώων τῆς γῆς ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ
 τελειότερον. Καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώ-
 ματος καὶ ἰδίως κατὰ τὴν νοημοσύνην ὑπερτερεῖ
 πάντα τὰ ζῶα τῆς Δημιουργίας. Ἐνεκα τούτου, ἂν
 καὶ πολὺ κατώτερος πολλῶν ζώων κατὰ τὴν σωμα-
 τικὴν δύναμιν, ἐν τούτοις ἡδυνήθη νὰ ὑποτάξῃ πλεῖ-
 στα ὅσα ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ τὰ καταστήσῃ βοηθοὺς εἰς
 τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς του.

Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν τελειότητά του αὐτὴν ὁ ἄνθρω-

πος ἔχει καὶ μίαν μεγάλην ἔλλειψιν· δὲν δύναται νὰ ζήσῃ μόνος, ὅπως ζῇ πᾶν ἄλλο ζῶον—καὶ τὸ ἀτελέστερον—ἄρκεϊ νὰ εὐρίσκεται εἰς μέρος κατάλληλον διὰ τὴν ζωὴν του. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ζῇ μόνος καὶ εἰς τὸ καταλληλότερον ἀκόμη μέρος, δυσκολεύεται φοβερὰ εἰς τὴν πλήρωσιν καὶ τῶν παραμικροτέρων ἀναγκῶν του.

Διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, ἅς φαντασθῶμεν ἓνα ἄνθρωπον γυμνὸν καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐργαλείου καὶ ὅπλου νὰ προσπαθῇ νὰ ζῇ ὀλομόναχος ἐπὶ τινος ἐρημονήσου, ἣ ὁποία νὰ εἶναι πλήρης δασῶν, καρποφόρων δένδρων, ρεόντων καὶ λιμναζόντων ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ διαφόρων ζώων. Θὰ ἴδωμεν ὅτι εἰς ἑκαστον βῆμα τῆς ἐρημικῆς ταύτης ζωῆς του, ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ σκοντάπτῃ ἔμπροσθεν ἀκατανικήτων ἐμποδίων. Ἀλλοτε μὲν δὲν θὰ εὐρίσκη τίποτε, διὰ νὰ κορέσῃ τὴν πείναν του· ἄλλοτε δὲ δὲν θὰ ἔχῃ πρόχειρον νερόν, διὰ νὰ σβήσῃ τὴν δίψαν του· ἄλλοτε θὰ κρυώνῃ καὶ δὲν θὰ ἔχῃ μέσον, διὰ νὰ ζεσταθῇ· ἄλλοτε θὰ τὸν κυνηγῇ ἀγρίμιόν τι καὶ αὐτός, μὴ ἔχων κανέν ὅπλον, διὰ νὰ τὸ πολεμήσῃ, θ' ἀναγκάζεται νὰ τρυπώνῃ καὶ νὰ κλείεται ἐντὸς κάποιου σπηλαίου ἢ νὰ ἀναρριχᾶται ἐπὶ ὑψηλοτάτων δένδρων, διὰ νὰ σωθῇ. Ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου τούτου θὰ εἶναι ὄχι μόνον δυσκολώτατος, ἀλλὰ καὶ βραχύς· διότι πολὺ ταχέως ἢ θ' ἀποθάνῃ ἐκ τῶν κακουχιῶν ἢ θὰ κατασπαραχθῇ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς ἐρημονήσου ταύτης. Μόνον ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζῇ μετὰ τῶν ὁμοίων του καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτῶν, μόνον τότε ἐξασφαλι-

ζει τὴν ζωὴν καὶ διέρχεται αὐτὴν εὐχαρίστως. Ἐνεκα τούτου τὸ νὰ ζῶμεν πολλοὶ ὁμοῦ, δηλαδὴ εἰς κοινωνίαν, εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη ἀπαραίτητος διὰ πάντα ἄνθρωπον, ὅσον καὶ ὁ ἀήρ καὶ ὁ ἥλιος. Ὅπως, ὅταν καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν μᾶς λείψῃ ὁ ἀήρ, ἀμέσως ἀποθνήσκουμεν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν εὐρεθῶμεν μόνοι, ἀφανιζόμεθα ἐντὸς ὀλίγου, ὅσον ἔξυπνοι καὶ ὅσον ρωμαλέοι καὶ ἂν εἴμεθα.

Καὶ ἂν ὅμως κατορθώσῃ εἰς ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ ὀλίγον χρόνον ὁλομόναχος εἰς κᾶποιο μέρος, ἡ ζωὴ αὐτοῦ θὰ ὁμοιάζῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀγρίων ζώων· δὲν θὰ εἶναι ἀνθρωπίνη ζωὴ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ στερεῇται ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἀπολαμβάνομεν πάντες ἡμεῖς, οἱ ζῶντες ἐντὸς τῆς κοινωνίας.

Πολὺ ὀλίγα ἐκ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἀπολαμβάνει ἕκαστος ἐξ ἡμῶν σήμερον, τὰ χρεωστεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν του· τὰ περισσότερα, διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ὅλα, τὰ χρεωστοῦμεν εἰς τοὺς συνανθρώπους μας, τόσον τοὺς ζῶντας, ὅσον καὶ τοὺς ἀποθανόντας. Διότι πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐφευρέσεις καὶ αἱ ἀνακαλύψεις, αἱ καθιστῶσαι εὐχάριστον τὴν ζωὴν μας, εἶναι κληρονομία ἄλλων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐζησαν πρὸ ἡμῶν· πολὺ δὲ ὀλίγα καὶ συγχρόνων ἄλλων συνανθρώπων μας. Ἀμέτρητοι γενεαὶ ἀνθρώπων εἰργάσθησαν, ἐκοπίασαν καὶ ὑπέφεραν, διὰ νὰ καταστήσουν τὴν ζωὴν ἡμῶν, τῶν ἀπογόνων των, εὐχάριστον. Ὅπως πάλιν καὶ ἐξ ὧν ζοῦν σήμερον, πόσαι χιλιάδες ἐργάζονται, κοπιάζουν καὶ ὑποφέρουν, προσπαθοῦντες ν' ἀνακαλύψουν κᾶποιαν μηχανὴν ἢ νὰ ἐφεύρουν

τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ εὐκολυνθῇ καὶ νὰ κατα-
στῇ πλέον εὐχάριστος ἡ ζωὴ ἡμῶν καθὼς καὶ ἡ ζωὴ
τῶν ἀπογόνων μας!

Ὅπως ὅμως ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἀνάγκην
πάντων τῶν ἄλλων ὁμοίων του, διὰ νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῆς
γῆς ἀνθρωπίνως, τοιοῦτοτρόπως καὶ πάντες οἱ
ἄλλοι ἔχουν τὴν ἀνάγκην ἐκάστου ὁμοίου των διὰ
τὸν ἴδιον σκοπόν.

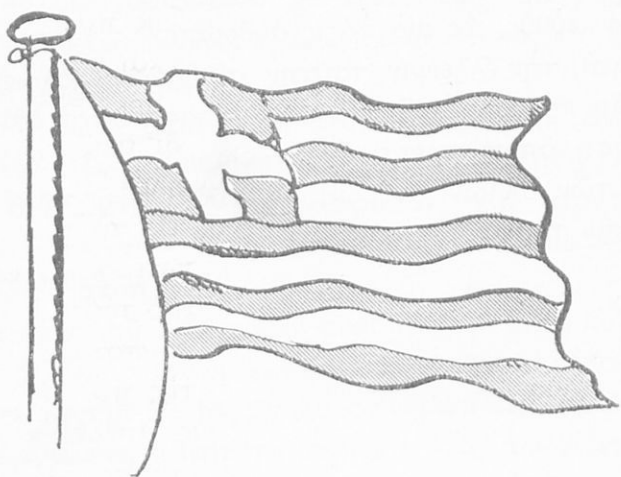
Διὰ νὰ πεισθῶμεν πάλιν περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τού-
του, ἃς φαντασθῶμεν, ὅτι οἱ γεωργοὶ ὅλου τοῦ
κόσμου λέγουν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους: « Σκάπτετε
καὶ ὀργώνετε, σπείρετε, θερίζετε καὶ ἄλωνίζετε καὶ
κάμετε ὅ,τι ἡμπορεῖτε, διὰ νὰ παρασκευάσητε τὸν ἄρ-
τον σας ». Ἡ ἃς φαντασθῶμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι
κάμνουν τὸ ἴδιον οἱ ράπται ἢ οἱ κτίσται ἢ ὅποι-
οιδήποτε ἄλλοι τεχνῖται καὶ ἐπιστήμονες. Εἰς τὴν
περίστασιν ταύτην ἡ ζωὴ τῶν λοιπῶν ἀνθρώ-
πων, ὅσον πλούσιοι καὶ ἂν εἶναι οὗτοι, καθίσταται
ἀμέσως δύσκολος καὶ δι' αὐτὸ δυσάρεστος.

Ἡ κοινωνία λοιπὸν τῶν ἀνθρώπων ὁμοιάζει τὸ
σῶμά του, τοῦ ὁποίου ἕκαστον μέλος ἔχει ἀνάγκην
νὰ εἶναι ὑγιὲς καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ ἔργον του, διὰ νὰ
δύναται νὰ ζῇ κανονικῶς καὶ ὅλον τὸ σῶμά μας. Ὁ-
μοιάζει ἀκόμη ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία καὶ ὡς μία πολὺ
μεγάλῃ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἕκαστον μέλος πρέ-
πει νὰ προσφέρῃ κάτι διὰ τὴν καθημερινὴν συν-
τήρησιν ὅλης τῆς οἰκογενείας ταύτης. Καὶ ὅπως εὐ-
θύς, ἅμα παύσῃ αὐτὸ νὰ προσφέρῃ τὴν βοήθειάν
του ταύτην, ὀλόκληρος ἡ οἰκογένειά του αἰσθάνεται

τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν· εὐθύς, ὥς μία τάξις ἀνθρώπων παύσῃ νὰ ἐργάζεται, τὴν ἔλλειψιν ταύτην αἰσθάνεται ὁλόκληρος ἡ ἄλλη κοινωνία. Ἐκ τούτου καταφαίνεται ὅτι, διὰ νὰ ζήσῃ ὅπως πρέπει ἕκαστος ἡμῶν, ἔχει ἀνάγκην ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὅλοι τὴν ἀνάγκην τοῦ ἑνός.

Δημοσθ' Ἀνδρεάδης

60. ΠΟΙΑ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΛΛΑΣ;

Πλὴν τῆς μικρᾶς — τῆς ἰδιαιτέρας — πατρίδος, πάντες οἱ Ἕλληνες ἔχομεν καὶ μίαν κοινὴν ἢ μεγάλην πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα· τὴν χώραν δηλ. ὅπου κατοικοῦν συγκεντρωμένοι οἱ ὁμιλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, καὶ τοὺς ἰδίους πόθους· οἱ ὑποστάντες τὰ αὐτὰ παθήματα καὶ αἰσθανθέντες τὰς ἰδίας μεγάλας χαράς· οἱ λαχταρῶντες τέλος, ὅταν ἀκούουν νὰ προφέρεται ἡ λέξις «Ἑλλάς».

Ἐὰν ἀναβῶμεν ἐπὶ ἐνὸς ὑψώματος τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος μας, δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν της. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ κά-

μωμεν, προκειμένου περί τῆς μεγάλης πατρίδος μας, εἰς ὅσον ὑψηλὸν παρατηρητήριον καὶ ἂν ἀναβῶμεν. Ἡ Ἑλλάς μας εἶναι τώρα ἄρκετὰ μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ περιληφθῇ δι' ἑνὸς βλέμματός μας καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτάτου τῶν ὀρέων της. Ἡ χώρα αὕτη κειμένη εἰς τὰ νότια τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποτελοῦσα τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους πρὸς Δ. μέχρι τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ πρὸς Α. καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλονήσου Κρήτης πρὸς Ν. μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας καὶ τοῦ ὅρους Μπέλες πρὸς Β. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς πόσος εἶναι ὁ τόπος, τὸν ὁποῖον καταλαμβάνει ἡ σημερινὴ Ἑλλάς, ἃς φαντασθῇ τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἐκάστη πλευρὰ νὰ εἶναι 360 χιλιομέτρων (ὅσον περίπου εἶναι τὸ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Λαρίσης διάστημα). Ἐντὸς τοῦ παμμεγίστου τούτου τετραγώνου τῶν 130 περίπου χιλιάδων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων περιλαμβάνεται σήμερον ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς, ἥτοι ἡ μεγάλη κοινὴ πατρίς ὅλων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἑκτασις αὕτη τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς πατρίδος, ἐὰν φαίνεται μεγάλη εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν τῶν τέκνων της, εἶναι ἐλαχίστη, ὅταν συγκριθῇ πρὸς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῆς Ρωσσίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Μολονότι ὅμως τὰ περισσότερα κράτη τῆς ἡπείρου ταύτης εἶναι μεγαλύτερα τῆς Ἑλλάδος μας, ἐν τούτοις οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν θέσιν της.

Ἡ θέσις τῆς πατρίδος μας, δύναται κανεῖς νὰ εἴ-
πη, εἶναι μοναδική εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ἰδοὺ διατί!

Ἡ Ἑλλάς κεῖται μεταξὺ τῶν 3 κυριωτέρων θαλασ-
σῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, τῆς Μεσογείου
δηλ., τοῦ Ἰονίου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους,
προσέτι δὲ καὶ μεταξὺ 3 ἡπείρων, τῆς Εὐρώπης,
τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Εὐρίσκεται δὲ
μεταξὺ τῶν ἡπείρων τούτων κατὰ τοιοῦτον τρό-
πον, ὥστε τῆς μὲν πρώτης ἀποτελεῖ τὴν νοτιοα-
νατολικὴν ἄκραν, μὲ τὰς ἄλλας δὲ δύο γειτονεύει πολὺ
στενῶς. Διότι ἡ μὲν Μυτιλήνη, ἡ Χίος καὶ ἡ
Σάμος, αἱ ἀνατολικώτεραι νῆσοι τῆς Ἑλλάδος
μας, χωρίζονται ἀπὸ τῆς Ἀσίας μόνον διὰ στενῶν
πορθμῶν· διὰ νὰ φθάσῃ δὲ ταχὺ ἀτμόπλοιοι ἀπὸ
τῆς Κρήτης μέχρι τῆς Ἀφρικῆς, δὲν χρειάζεται
πλέον τοῦ ἡμερονυκτίου.

Μὲ τὸ νὰ εὐρίσκεται δὲ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἡ Ἑλ-
λάς ἔχει τὰ ἐξῆς σπουδαιότατα ἐπακόλουθα: α)
ὅτι οἱ κάτοικοί της εὐκολύνονται παρὰ πολὺ εἰς τὴν
συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ μὲ τὰς 3 ἀνα-
φερθεῖσας ἡπείρους· καὶ β) ὅτι ἡμποροῦν εὐκόλως,
ἐὰν ἔχουν δύναμιν στρατιωτικὴν μεγάλην, νὰ ἀπει-
λήσουν καὶ τὰς 3 ταύτας ἡπείρους ἢ νὰ ἐμποδίσουν ἄλ-
λους, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ ἀπειλήσουν αὐτούς. Ἐκ
τούτου φαίνεται ὅτι ἡ Ἑλλάς κρατεῖ τὰς κλεῖδας τῆς
κοσμοκρατορίας. Μόνον δηλ. ἐὰν ἔχη τις εἰς τὴν ἐξου-
σίαν τὴν πατρίδα μας, ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ κύριος
τοῦ κόσμου. Τόσον σπουδαία εἶναι ἡ θέσις της!

Τὴν πατρίδα του αὐτὴν ἕκαστος Ἕλλην ὀφείλει

νὰ τὴν γνωρίζῃ καλῶς, ὅχι μόνον διότι ζῇ καὶ κινεῖται εἰς αὐτὴν καὶ ἀπολαμβάνει τ' ἀγαθὰ της, τὴν ἐλευθερίαν της, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, τὸ εὐκραές κλίμα της, τὸν κυανοῦν καὶ αἰωνίως αἶθριον οὐρανόν της, τὴν ὠραιότητα τῆς θάλασσάν της, τὰ ἐκλεκτὰ προϊόντα της κλπ. κλπ. ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους πολλοὺς καὶ σπουδαίους λόγους, αὐτούς: Διότι ἐξ αὐτῆς ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον καὶ ἡ τύχη τῶν τέκνων, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ ἡ παρηγορία τοῦ γήρατος πάντων ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων· καὶ διότι, μὴ ἔχουσα αὕτη ἄλλον, πλὴν ἡμῶν τῶν τέκνων της, περιμένει τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν προστασίαν μας, διὰ νὰ μᾶς ἀποδώσῃ βραδύτερον τὴν ἡσυχίαν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν μας.

Καὶ ἰδοὺ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν, τὰ ὅποια δὲν πρέπει ν' ἀγνοῇ οὐδεὶς Ἕλληνα:

Ὅτε τῷ 1828 ἔληξαν οἱ ἀγῶνες τῶν προπατόρων μας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ὁλόκληρος ἡ ἑκτασίς τοῦ ἐδάφους της μόλις ἔφθανε τὰς 45 1)2 χιλιάδας τετραγ. χιλιομέτρων, ἐνῷ ὅλοι οἱ κάτοικοί της ἀνῆρχοντο εἰς 750 χιλιάδας! Κατὰ τὸ 1844 ἡ μὲν ἑκτασίς της ἔμεινεν ἡ αὐτή, ἐνῷ ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων της ηὔξησεν εἰς 930 χιλ. Τῷ 1863 μὲ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἑπτανήσου ἡ ἑκτασίς της ἀνῆλθεν εἰς 50 χιλιάδας τ. χλμ., ἐνῷ ὁ πληθυσμὸς της εἰς 1,450,000· τῷ δὲ 1881 κατόπιν τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ ἑνὸς τμήματος τῆς Ἡπείρου (τοῦ νομοῦ Ἀρτης), ἡ μὲν ἑκτασίς τῆς Ἑλλάδος ὑπερέβη τὰς 63 χιλιά-

δας τ.χ.λ.μ., οί δὲ κάτοικοι τὰ 2 ἑκατομμύρια. Τὴν ἑδαφικὴν ταύτην ἔκτασιν ἐκράτει ἡ Ἑλλάς μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ὅποτε διὰ τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων της, ἐδιπλασιάσεν αὐτὴν καὶ ἀνεβίβασεν ἤδη εἰς 130 χιλιάδας τ. χλμ., ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς της ἀπὸ 2 1)2 ἑκατομμύρια κατὰ τὸ 1896 ὑπερέβη τὰ 2,600,000 τῷ 1907, ἔφθασε τὰ 5 ἑκατομμύρια τῷ 1920 καὶ τέλος μὲ τὸν ἐρχομὸν τῶν προσφύγων ἀδελφῶν μας ἀνῆλθε τῷ 1928 εἰς 6.200,000 κατοίκους. Ἦτοι συνολικῶς εἰς διάστημα 100 ἐτῶν περίπου ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος ἡ μὲν ἔκτασις τοῦ ἐδάφους της ἐτριπλασιάσθη, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων της ὠκταπλασιάσθη.

Ἐπίσης πᾶς ἐξ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι εἰς τὴν ἐλληνικὴν πατρίδα μας παράγονται ὅλα τὰ προϊόντα τῶν εὐκραῶν κλιμάτων ἦτοι: πάντα τὰ εἶδη τῶν σιτηρῶν: σῖτος, κριθή, σμιγός, ἀραβόσιτος, βρώμη καὶ βρίζα, καθὼς καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὀσπρίων: φασόλια, ρεβίθια, φάβα, φακῇ, μπιζέλια καὶ κουκιά· ἐπίσης ποικιλώτατα λαχανικά, σταφυλαὶ ἀφθονώταται καὶ ποικιλώταται, ἄ-

παντα τὰ εἶδη τῶν ἐσπεριδοειδῶν: λεμόνια, πορτοκάλλια, μανδαρίνια, νεράντζια, κίτρα καὶ περγαμόντα· ὀπωρικὰ ὅλων τῶν εἰδῶν: σταφίς, σησάμιον, γλυκάνισον καὶ κτηνοτροφικὰ καὶ δασοκομικὰ προϊόντα πολλὰ καὶ ποικίλα. Ἡ ἀξία πάντων τούτων τῶν προϊόντων ὑπερβαίνει τὰ 12 δισεκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος.

Ἀροτριῶντα ζῶα—βόας, ἵππους καὶ ἡμιόνους—ἔχει ἡ Ἑλλάς περὶ τὰς 700 χιλ. Μεγάλα ζῶα, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀροτριῶντα—ἀγελάδας, ὄνους, μόσχους, πώλους κ.τ.τ.—περὶ τὸ ἑκατομμύριον· πρόβατα περὶ τὰ 7 ἑκατομμύρια, χοίρους ἄνω τῶν 400 χιλιάδων, περὶ τὰ 5 ἑκατομμύρια αἰγας, ὑπὲρ τὰ 8 1)2 ἑκατομ. οἰκισίων πτηνῶν καὶ ὑπὲρ τὰς 300 χιλ. κονίκλων.

Τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος μας, τόσον τὰ ἰδιωτικὰ ὅσον καὶ τὰ δημόσια, καταλαμβάνοντα ὑπὲρ τὰ 15 ἑκατομ. στρέμματα, ἀπέδωσαν τῷ 1927 περὶ τὰ 220 ἑκατομμύρια δραχμῶν εἰς ξυλείαν, καυσόξυλα, ρητίνην καὶ ξυλάνθρακας καὶ κύρια προϊόντα ἀξίας 350 περίπου ἑκατομμυρίων.

Ὅμοίως δὲν πρέπει ν' ἀγνοῇ πᾶς Ἕλλην ὅτι τὰ σπλάγχνα τῆς πατρίδος μας ἐγκλείουν πολλοὺς καὶ πολυτίμους ἐπίσης θησαυρούς. Ὀλόκληρος ἡ δυτική πλευρὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Ἡπείρου καθὼς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἐγκρύπτει λιγνίτας καὶ νάφθαν. Καὶ εἰς τὰς Νέας Χώρας ὁμως καθὼς καὶ εἰς τὴν Κύμην καὶ τὴν Ἀττικὴν εὐρίσκονται σημαντικὰ λιγνιτωρυχεῖα. Τὰ χαμηλὰ βουνὰ τοῦ Λαυρείου κρύπτουν μολυβδοῦχα μεταλλεύματα, τσίγκον καὶ

ὀλίγον ἄργυρον· ἡ νῆσος Σέριφος σίδηρον εἰς μεγάλην ποσότητα· ἡ Νάξος τὴν πολύτιμον σμύριδα· ἡ Θήρα τὴν ἐπίσης πολύτιμον θηραϊκὴν γῆν (πορσελάναν)· τὰ βουνὰ τῆς Χαλκιδικῆς μόλυβδον καὶ τῆς Λίμνης λευκόλιθον. Πλὴν ὅμως τῶν ποικίλων τούτων πολυτίμων μεταλλευμάτων, τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος μας περικλείουν ἐκλεκτὰ μάρμαρα. Μόνον ἡ Ἰταλία ἡμπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ τὴν πατρίδα μας ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον, τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ὥραιότητα αὐτῶν.

Οὕτως ὑπάρχουν καὶ ἐξορύσσονται : α) ὅλως διόλου κάτασπρα μάρμαρα (εἰς τὴν Πεντέλην καὶ τὴν νῆσον Πάρον), τὰ λευκότερα τοῦ κόσμου· β) κατὰ μαυρα μάρμαρα (εἰς τὸ Ἄργος, τὴν Νάξον καὶ τὴν Μάνην)· γ) πρασινωπά (εἰς τὴν Τῆνον)· δ) κοκκινωπά (εἰς διάφορα μέρη)· ε) κυανᾶ (εἰς τὸν Ὑμηττὸν καὶ ἄλλαχοῦ)· στ) ἀτρκηνᾶ (μὲ νερὰ πράσινα) (παρὰ τὴν Λάρισαν καθὼς καὶ εἰς τὴν Τῆνον)· ζ) ἱασπιδες (εἰς τὴν νῆσον Σκυρον) καὶ πολλαὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ εἰς διάφορα μέρη. Ὑπάρχει ἀκόμη καὶ γρανίτης θαυμάσιος εἰς τὴν Καβάλλαν, τὴν Ζάνθην καὶ ἄλλαχοῦ· ἀσφαλτόλιθος εἰς τὴν Τριφυλίαν, ὀρυκτὸν ἄλας εἰς τὴν Ἄρταν, γύψος εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὸ Αἰτωλικὸν καὶ μυλόπετραι εἰς τὴν νῆσον Μῆλον.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω φυσικῶν προϊόντων, ἡ πατρίς ἡμῶν ἔχει καὶ τεχνητὰ τοιαῦτα, ἥτοι βιομηχανικά. Μολονότι δὲν ἔχει ἀφθόνους τὰς πρώτας ὕλας — μέταλλα, βάμβακα, ἔρια, δέρματα, σιτηρὰ κ.τ.τ.— ἐν

τούτοις κατορθώνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς κατεργασίας τῶν ὑλῶν τούτων, τὰς ὁποίας προμηθεύομεθα ἐξ ἄλλων χωρῶν, νὰ παράγονται πλεῖστα ὅσα βιομηχανικὰ προϊόντα, καθὼς π.χ. μηχαναί, ἄροτρα, ὑαλικά, χάρτης, νήματα, ὑφάσματα (βαμβακερά, μάλλινα, καννάβινα καὶ μεταξωτά), φάρμακα, χημικὰ λιπάσματα, σάπωνες, ψαρόκολλα, εἶδη ξυλουργικῆς, τάπητες κτλ. κτλ. Τινὰ τούτων, πλεονάζοντα ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως, ἐξάγονται καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ βιομηχανία μας δὲ αὕτῃ ὁλονέν προοδεύει. Διότι, ἐνῶ τῷ 1921 ἡ ἀξία πάντων τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων μας μόλις ἔφθανε τὸ 1 δισεκατομμύριον δραχμῶν, τῷ 1925 ἐπλησίασε τὰ 5 καὶ τῷ 1929 ὑπερέβη τὰ 7 δισεκατομμύρια.

Καὶ τὸ ἐμπόριόν μας ὅμως, τόσον τὸ εἰσαγωγικόν ὅσον καὶ τὸ ἐξαγωγικόν, καὶ ἡ ναυτιλία μας, προοδεύουν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Εἰς πολλὰ δισεκατομμύρια δραχμῶν ἀνέρχεται κατ' ἔτος ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων, τὰ ὁποῖα εἰσάγομεν καὶ ἐξάγομεν, καθὼς καὶ τὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα συγκομίζομεν ἐκ τῆς ναυτιλίας μας.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω ὅχι μικρὰς πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ μεγάλαι πρόοδοι, τὰς ὁποίας ἐπετέλεσεν ἡ πατρις ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της μέχρι σήμερον εἰς τὴν συγκοινωνίαν, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὰ γράμματα ἐν γένει.

Ὅταν ἡλευθερώθη ἡ Ἑλλάς, ἡ μὲν θαλασσία συγκοινωνία της διενηργεῖτο δι' ἰστιοφόρων, κατὰ

ξηράν δὲ δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ εἰς ἀμαξιτὸς δρόμος. Κατὰ τὰ 1911—1915 ὅμως ἡ πατρίς μας ἔφθασε νὰ ἔχη ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ της τὰ περισσότερα ἀτμόπλοια καὶ ἱστιοφόρα μετὰ τὴν Νορβηγίαν. Σήμερον δὲ τὰ μὲν ἀτμόπλοιά της μὲ ὅλας τὰς καταστροφάς, τὰς ὁποίας ἐπάθομεν ἐκ τῶν γερμανικῶν ὑποβρυχίων κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον, ὑπερβαίνουν τὰ 550 μὲ χωρητικότητα ὑπερβαίνουνσαν τὸ 1 ἑκατομμύριον τόννων, τὰ δὲ ἱστιοφόρα πλησιάζουν τὰ 800 μὲ χωρητικότητα 100 χιλιάδων τόννων.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν κατὰ ξηράν συγκοινωνίαν ἡ πατρίς μας σήμερον ἔχει βατοὺς μὲν δρόμους, ὑπερβαίνοντας τὰς 4 χιλιάδας χιλιόμετρα, ἀμαξιτοὺς δὲ ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας χιλιόμετρα καὶ ὑπὸ κατασκευὴν 1500 ἀκόμη χιλιόμετρα. Καὶ ἐνῶ μέχρι τοῦ 1867 δὲν εἶχε καμμίαν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, σήμερον αἱ μὲν τοιαῦται γραμμαὶ ἔφθασαν τὰς 12, ἡ δὲ ἑκτασις αὐτῶν πλησιάζει τὰ 2500 χιλιόμετρα.

Εἰς τὰς δύο ταύτας — κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηράν — συγκοινωνίας προσετέθη τελευταίως καὶ τρίτη, ἡ ἀεροπορικὴ, ἡ ὁποία, ἂν καὶ περιορίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος μετὰξὺ ὀλίγων μεγάλων πόλεων, ὑπάρχει ἐλπίς νὰ ἐπεκταθῇ ταχέως καὶ μετὰξὺ καὶ ἄλλων μικροτέρων.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ταχυδρομικὴν, τὴν τηλεγραφικὴν καὶ τὴν τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν ἡ πατρίς μας ἐσημείωσεν ἄρκετὰ μεγάλας προόδους μέχρι τοῦδε. Διότι καὶ ἀπὸ τοῦ μικροτέρου ἑλληνικοῦ χωρίου θὰ διέλθῃ 2—3 φορές τὴν ἐβδομάδα ὁ ἀγροτικὸς διανο-

μέυς· καὶ περὶ τὰ 1500 τηλεγραφεῖα καὶ τηλεφωνεῖα ὑπάρχουν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα· καὶ τὸ δίκτυον τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν ὑπερβαίνει σήμερον τὰς 10 χιλιάδας χιλιόμετρα· καὶ ὅλαι αἱ μεγάλαι ἑλληνικαὶ νῆσοι συνδέονται διὰ τηλεγραφικοῦ καλωδίου πολλῶν χιλιομέτρων.

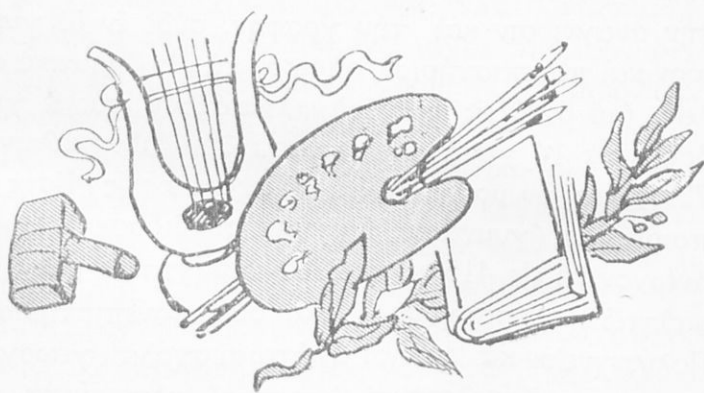
Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει τὴν μόρφωσιν τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος μας, ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰ ἑξῆς: Ὅτι δηλ. ἐνῶ, ὅταν ἡλευθερώθῃ ἡ Ἑλλάς, ἐλάχιστοι ὑπῆρχον μικροτεχνῖται, σήμερον κατὰ χιλιάδας ἀριθμοῦνται οἱ Ἕλληνες τεχνῖται εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν πρακτικῶν τεχνῶν. Ἐνῶ τότε ἐλάχιστα δημοτικὰ σχολεῖα ὑπῆρχον καὶ ταῦτα διδάσκοντα μόνον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν, οὐδὲ ἐν δὲ γυμνάσιον καὶ πανεπιστήμιον, σήμερον τὰ μὲν δημοτικὰ σχολεῖα (μὲ 6 τάξεις πάντα) πλησιάζουν τὰς 8 χιλιάδας μετὰ 14 χιλιάδων περίπου δημοδιδασκάλων καὶ 725 χιλιάδων μαθητῶν, τὰ δὲ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως (γυμνάσια, ἡμιγυμνάσια διδασκαλεῖα κτλ.) ἀνέρχονται εἰς 415 μετὰ 2700 καθηγητῶν καὶ 61400 μαθητῶν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ δύο πανεπιστήμια, ἐν Πολυτεχνεῖον καὶ πολλαὶ ἀνώτεραι σχολαί, γεωργικαί, ἐμπορικαί, δασολογικαί, ναυτικαί κλπ. μετὰ πολλῶν φοιτητῶν καὶ μαθητῶν.

Ἀλλὰ καὶ αἱ καλαὶ τέχναι — ἡ ζωγραφικὴ, ἡ μουσικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ — εἶναι διαδεδομέναι

σήμερον εἰς τὴν πατρίδα μας, ὅχι βέβαια ὅπως εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς χώρας οὔτε ὅπως εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἐξ ὅλων τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἄσημος καὶ μικρὰ Ἑλλάς τοῦ 1828 εἰς διάστημα 100 μόλις ἐτῶν ἐπετέλεσε μεγίστας προόδους. Ὑπάρχει δὲ ἐλπίς ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ οὕτω πως νὰ προοδεύῃ, δὲν θὰ παρέλθουν πολλὰ ἔτη, καὶ ἡ πατρίς μας εἰς τίποτε δὲν θὰ ὑστερῇ ἀπὸ τὰ πλέον πολιτισμένα ἔθνη τῆς γῆς.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

61. Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ

Νὰ σ' ἀφήσω λοιπὸν πρέπει,
ὦ γενέθλιός μου γῆ!
κλαῖον τ' ὄμμα μου σὲ βλέπει
κ' ἡ καρδιά μου ἀλγεῖ.

Πλήν, ἂν φεύγω καὶ σ' ἀφήνω,
δὲν φοβοῦμαι, μὴ φοβοῦ!
τέκνον σου παντοῦ θὰ μείνω
καὶ σύ, μήτηρ μου, παντοῦ.

Τῶν ὁρέων σου ἡ θεά
ὄνειρόν μου θὰ γενῇ,
καὶ παρήγορος ἰδέα
οἱ γλαυκοὶ σου οὐρανοί.

Τὴν ψυχὴν μου θὰ θερμαίνῃ
τοῦ ἡλίου σου τὸ φῶς,
καὶ ἡ μνήμη σου θὰ μένῃ
τῆς χαρᾶς μου ἡ τροφός.

*Αγγ. Βλάχος

62. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Περιοδεύων ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἔφθασε καὶ εἰς Ἀθήνας.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (34 μ.Χ.) οἱ Ἀθηναῖοι καθὼς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἦσαν εἰδωλολάτραι. Ὁ Παῦλος, παρατηρῶν τὴν ἔνδοξον πόλιν γέμουσαν εἰδώλων, βωμῶν καὶ ναῶν ἀνυπάρκτων θεῶν, ἐστενοχωρεῖτο. Ὁμιλῶν δὲ καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, κατηγορεῖ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἐκήρυττε τὴν ἀληθῆ θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μερικοὶ ἐκ τῶν εὕρισκομένων τότε ἐν Ἀθήναις φιλοσόφων, ἀκούοντες αὐτὸν νὰ κατηγορῇ τὴν θρησκείαν των καὶ νὰ ὁμιλῇ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεώς του, τὸν περιέπαιζον καὶ ἤρχοντο εἰς λογομαχίας μετ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν ἀποστομώσουν, συλλαμβάνουν αὐτὸν καὶ τὸν φέρουν εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον, τὸ πρὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως βραχῶδες ὕψωμα, ὅπου συνεδρίαζε τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἀθηναίων. Θέσαντες δὲ αὐτὸν πρὸ τῶν δικαστῶν, τῷ λέγουν: «Ὅριστε! ἐξηγήσου ἐνταῦθα, ποία εἶναι ἡ διδασκαλία σου, τὴν ὁποίαν κηρύττεις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Πληροφορούμεθα ὅτι διδάσκεις παράδοξα πράγματα. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν ἐκ τοῦ στόματός σου, τί σημαίνουν πάντα ταῦτα».

Τότε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀνοίξας τὸ στόμα του, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βλέπω ὅτι εἴσθε πολὺ θεοσεβεῖς ἄνθρωποι. Διότι, διερχόμενος διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεώς σας καὶ παρατηρῶν τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερά σας, εἶδον μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἓνα βωμόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν χαραγμένοι αἱ λέξεις «Εἰς τὸν ἄγνωστον θεόν». Τὸν θεὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον σεῖς ἐλατρεύετε μέχρι τοῦδε, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε, κηρύττω ἐγὼ ὡς τὸν μόνον ἀληθῆ θεόν. Ὁ Θεὸς οὗτος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Τοιοῦτος δὲ θεός, ὁ ὁποῖος ἐξουσιάζει τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατοικῇ ἐντὸς χειροποιήτων ναῶν, ὅπως σεῖς πιστεύετε· οὔτε ὀρθὸν εἶναι νὰ λατρεύηται, ὡς ἔχων δῆθεν ἀνάγκην ἐψημένων κρεάτων, οἴνου καὶ ἄλλων τοιούτων θυσιῶν, τὰς ὁποίας σεῖς προσφέρετε εἰς τοὺς θεοὺς σας.

»Ὁ θεός, τὸν ὁποῖον ἐγὼ κηρύττω, ἔπλασεν ἐκ τοῦ ἰδίου αἵματος πάσας τὰς φυλάς τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς ἔθεσεν εἰς τάξιν τοὺς καιροὺς καὶ τὰ σύνορα, διὰ νὰ δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ζητοῦντες τὸν ἀληθῆ θεόν, νὰ τὸν εὕρισκωμεν καὶ ψηλαφῶντες ἀκόμη, ἂν καὶ δὲν εἶναι μακρὰν ἡμῶν. Διότι ἐντὸς αὐτοῦ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν.

»Κάποιος ἐκ τῶν ποιητῶν σας εἶπε περὶ τοῦ Θεοῦ ὅτι «καταγόμεθα ἐκ τῆς γενεᾶς του». Τοῦτο εἶναι ὀρθόν. Ἐξ αὐτοῦ ὅμως δὲν πρέπει νὰ συμπεραίνωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ὁμοιάζει μὲ χρυσὸν ἢ μὲ ἄργυρον ἢ καὶ

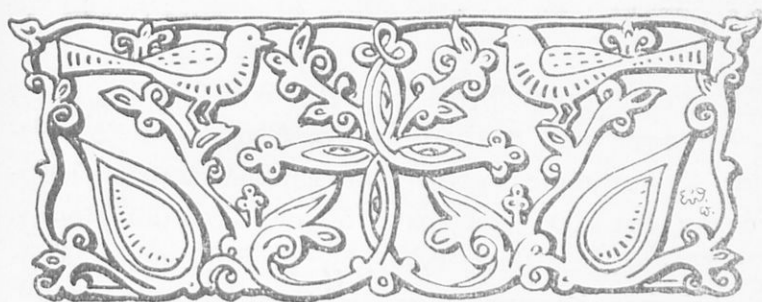
μέ κάποιον ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων ἢ μέ πράγματα, κατεσκευασμένα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

» Μέχρι τοῦδε ὁ Θεὸς αὐτὸς παρέβλεπε καὶ συνεχώρει τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζον αὐτὰ τὰ πράγματα. Τώρα ὅμως παραγγέλλει εἰς ὅλους νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ πιστεύσουν εἰς Αὐτόν, διὰ νὰ σωθοῦν. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζητε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς προσδιώρισε τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ δικάσῃ τὴν Οἰκουμένην μετὰ δικαιοσύνης. Καὶ δικαστὴν θὰ ὀρίσῃ τὸν Υἱόν του, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὡς ἄνθρωπον καὶ ἐδίδασκε τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ σᾶς κάμνω γνωστήν. Εἶναι Αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη παρὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀπέθανε καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνέζησε καὶ ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, ὕστερον δὲ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅπου καὶ εὐρίσκεται. Ταῦτα πρέπει νὰ πιστεύσητε καὶ σεῖς, διὰ νὰ σωθῆτε».

Ἐκ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ Παύλου, τινὲς περιεγέλασαν αὐτόν, τινὲς δὲ εἶπον: « Θὰ σὲ ἀκούσωμεν καὶ πάλιν ».

Χωρὶς νὰ εἶπῃ τίποτε ἄλλο ὁ θεῖος Παῦλος ἀνέχωρησεν ἐκ τῆς συνελεύσεως ἐκείνης. Καθὼς δὲ ἔφευγε, μερικοί, πιστεύσαντες εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ἠκολούθησαν αὐτόν. Εἷς ἐκ τούτων ἦτο καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, μία γυνὴ ὀνομαζομένη Δάμαρις καὶ μερικοὶ ἄλλοι. Οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ Ἀθηναῖοι.

Ἐκ τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων»
Κεφ. ιζ' 16-34. Παράφρασις Δ.Μ.Α.

63. Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος, τὴν νύκτα τῆς 25 Ἰουνίου τοῦ 363 ἀπέθνησκειν, ὑποκύπτων εἰς τὰ τραύματα, τὰ ὅποια εἶχε λάβει εἰς μίαν πρὸς τοὺς Πέρσας μάχην, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός, εἰς τῶν μᾶλλον πεισμόνων διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Προτοῦ ἐκπνεύσῃ ὁ αὐτοκράτωρ, ἔλαβεν αἷμα ἐκ τοῦ τραύματός του, ἐσκόρπισεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐφώνασε: «Νενίκηκας, Χριστέ· κορέσθητι, Ναζωραῖε!»

Ὁ χριστιανισμὸς μὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἀπηλλάγη ἑνὸς μεγάλου ἐμποδίου. Δὲν θὰ ἐξηπλοῦτο ὅμως περισσότερο, ἐὰν δὲν ἀνεφαίνοντο εἰς τὸν σκιερὸν ἀκόμη τότε οὐρανὸν του, δύο λαμπροὶ πρῶτου μεγέθους ἀστέρες, ὁ θεῖος Βασίλειος καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Ἐν ἄλλο λαμπρὸν ἄστρον τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, εἶχε δύσει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος εἶχον τὴν ἰδίαν σχεδὸν ἡλικίαν. Ἐγεννήθησαν μεταξύ τοῦ 329 καὶ τοῦ

331, ἦσαν δὲ συμμαθηταὶ καὶ φίλοι στενωτάτοι, ὅπως ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης, ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε διὰ τὴν φιλίαν αὐτὴν ἀργότερα, ὅτι « δύο σώματα ὑπῆρχον, ἀλλὰ μία ψυχὴ ».

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Ἡ μήτηρ του, Ἑμμέλεια, ἐνάρετος, φρόνιμος καὶ ἔξυπνος οἰκοκυρά, κατέβαλε μεγίστας φροντίδας διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ τέκνου της. Πρὸς τοῦτο δὲν ἐφείσθη οὔτε κόπων οὔτε χρημάτων. Προέβαινε δὲ εἰς τὰς θυσίας ταύτας μὲ ἐνθουσιασμόν, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ υἱὸς της ἦτο ἄξιος αὐτῶν. Ἀγαθός, πρᾶος, μελετηρὸς καὶ ἔχων πνεῦμα εὐφυέστατον καὶ φαντασίαν ζωηροτάτην, προώδευεν ἀλματικῶς εἰς τὰς σπουδὰς του. Δὲν ἤρκετο δὲ εἰς τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου τῆς πατρίδος, ἀλλὰ συνεπλήρωνε τὰς γνώσεις του καὶ μὲ ἰδιαιτέρας μελέτας κατ' οἶκον. Καί, ἐνῶ ἡ φυσικὴ του διάθεσις εἴλκευεν αὐτὸν πρὸς ὑψηλὰς σκέψεις καὶ πράξεις, ἡ εὐσεβὴς ψυχὴ του τὸν παρέσυρε πρὸς τὴν ἀπομόνωσιν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του ἡ μήτηρ του τὸν ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ δὲ συνεδέθη διὰ θερμῆς φιλίας μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν καὶ μὲ τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁμως ταχέως ἀπεμακρύνθη ἕνεκα τῶν ἀντιθέτων θρησκευτικῶν πεποιθήσεών των. Θρεμμένος μὲ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα ὁ Βασίλειος, ἐπέστρεψε μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του, εἰς τὴν πατρίδα του, Καισάρειαν, ὅπου

ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν καὶ μετῆλθε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ρήτωρ δεινὸς ἦτο καὶ εὐθὺν χαρακτῆρα καὶ γνώσεις πολλὰς εἶχε, ταχέως διεκρίθη μετὰ τῶν συμπολιτῶν του. Ἄλλ' ἢ ψυχὴ τοῦ μεγάλου ἰσαποστόλου τῆς Ὁρθοδοξίας ἐστενοχωρεῖτο μὲ τὴν κοινὴν ταύτην δρᾶσιν. Ἐβλεπεν ὅτι δὲν ἦτο προσωρισμένος διὰ τὸν συνήθη αὐτὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ὅτι ἄλλο ὑψηλότερον καθῆκον τὸν ἐκάλει. Διὰ τοῦτο ἠκολούθησε τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ψυχῆς του. Ἐγκατέλειπε τὸ ἐπάγγελμά του, ἀπηρνήθη τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καί, ἀφοῦ (ἦτο τότε 27 ἐτῶν)—ἐδέχθη τὸ ἅγιον βάπτισμα εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Καισαρείας ἐνώπιον ὅλων τῶν συμπολιτῶν του, διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὴν μεγάλην περιουσίαν του καὶ ἀπεσύρθη μαζὶ μὲ τὸν Γρηγόριον εἰς τὸν Πόντον. Ἐκεῖ ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, καθὼς καὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν. Ταυτοχρόνως ἀφωσιώθη καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣ ὁποία ἐκλονίζετο τότε ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἔζησεν εἰς τὴν μοναξίαν, ἐφαρμόζων τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκόμισε καὶ ἀπὸ τὰς μελέτας καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ταξίδια του, τὰ ὁποῖα εἶχε κάμει πρότερον. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἦτο τὸ ἰσχυρότερον κίνητρον τῆς δράσεώς του. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἠγωνίσθη ὡς γίγας ἐναντίον τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου καὶ κατέπληξε τοὺς ἀκροατάς του μὲ τὴν λάμψιν τῆς ρητορικῆς του δυνάμεως. Εἰς τὴν Καππαδο-

κίαν καὶ εἰς τὸν Πόντον κατόπιν, ὅπου μία τρομακτική ἐπιδημία ἐθέριζε τοὺς κατοίκους, ὁ Μέγας Βασίλειος ἔσπευσεν ἄνευ δισταγμοῦ, παρηγόρησε καὶ ἐνεθάρρυνε τὸν καταφοβισμένον λαὸν μὲ τοὺς γλυκεῖς λόγους του, συνεκίνησε τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχούντων, δώσας αὐτὸς πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς ἐλεημοσύνης.

Ἀπέναντι τῆς δυστυχίας οἱ ἄνθρωποι πάντες ἦσαν ἴσοι διὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, πάντες εἶχον τὰ αὐτὰ δικαιώματα, πάντες ἦσαν τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀρειανοὶ ἢ Ἰουδαῖοι, εἰδωλολάτραι ἢ Χριστιανοί, ὅλοι διὰ τὸν μέγαν ἀγωνιστὴν ἦσαν ἄνθρωποι χωρὶς καμμίαν διάκρισιν μεταξύ των.

Ἡ τόλμη, ἡ γενναιοφροσύνη, ἡ φιланθρωπία καὶ ἡ ἡμερότης τῆς ψυχῆς, ἐχαρακτήρισαν πάντοτε τὸν μέγαν αὐτὸν στυλοβάτην τῆς Ὁρθοδοξίας, ιδίως δὲ ἀφότου ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Καισαρείας. Ἦτο τότε (372) βασιλεὺς ὁ ἄρειανὸς Οὐάλης, ὕπαρχος δὲ Καππαδοκίας ὁ Μόδεστος. Ὁ Οὐάλης, ὠργισμένος διὰ τὴν ἐναντίον τῆς ἀρειανῆς αἵρέσεως πολεμικὴν τοῦ Βασιλείου, διέταξε τὸν Μόδεστον νὰ συμφιλίωσῃ μὲ κάθε θυσίαν τὸν ἐπίσκοπον Καισαρείας πρὸς τοὺς ἀρειανούς. Ὁ Μόδεστος ἐκάλεσε τὸν Βασίλειον καὶ προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν μεταπείσῃ. Ὅταν ὁμως εἶδε τὸ ἀδύνατον, τὸν ἠπειλήσε καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἡδύνατο νὰ τὸν τιμωρήσῃ, ἐὰν ἤθελε, μὲ « δήμευσιν, μὲ ἔξορίαν, μὲ βάσανον ἢ καὶ μὲ θάνατον ἀκόμη ». Ἀλλ' ὁ Βασίλειος ἀπήντησε μὲ ἀπάθειαν :

«Φοβέρισέ με μέ ὅ,τι ἄλλο θέλεις, διότι ἀπὸ ὅσα εἶπες, τίποτε δὲν μέ φοβίζει. Δήμευσιν περιουσίας δὲν φοβεῖται ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει παρὰ ὀλίγα τριμμένα ἐνδύματα καὶ μερικά βιβλία· τὴν ἐξορίαν ἐπίσης, διότι εἰς οἶονδῆποτε μέρος τῆς γῆς ὁδοιπόρος ἅπατρις θὰ εἶμαι· τὰ βασανιστήρια ἐπίσης, διότι τὸ ἀδύνατον σῶμά μου θὰ νεκρωθῇ μέ τὸν πρῶτον πόνον καὶ πληγὴν. Τὸν δὲ θάνατον δὲν φοβοῦμαι, διότι θὰ μέ φέρῃ γρηγορώτερα πλησίον τοῦ Θεοῦ ».

Ὁ Μόδεστος κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ἀφῆκεν ἡσυχον πλέον τὸν Βασίλειον, ὁ ὅποιος ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μέχρι τῆς στιγμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τὸν ἐκάλεσε πλησίον του. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ πρώτη Ἰανουαρίου τοῦ 379. Καὶ ἦτο ἡμέρα λαϊκοῦ προσκυνήματος. Εἰδωλολάτραι, Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί, πλήθη ἀμέτρητα, τὰ ὅποια εἶχον εὐεργετηθῇ ἀπὸ τὸν μέγαν νεκρόν, παρηκολούθησαν τὴν κηδεῖαν του. Τόσος δὲ ἦτο ὁ συνωστισμός, ὥστε πολλοὶ ἀπέθανον ἐξ ἀσφυζίας καὶ ὠνόμασθησαν «ἐπιτάφια θύματα».

Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δημοτικότητα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τὸν ὅποιον δικαίως ἡ Ὁρθοδοξία κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων της καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀπηθανάτισε μέ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ τραγοῦδι. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἐνδόξου ἐπισκόπου τῆς Καισαρείας δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἡμποροῦν νὰ συγκριθοῦν μέ ἄλλα ὅμοια καὶ τὰ ὅποια ἀφήνουν μόνον ἀναμνήσεις εἰς

τὴν ἐποχὴν των. Ἡ δόξα των, διαπερῶσα πᾶν ὄριον, ἀπλώνεται καὶ ἀστράπτει αἰωνίως εἰς ὅλον τὸν κόσμον· γίνεται θρῦλος, γίνεται παραμῦθι γλυκὺ καὶ παρήγορον.

Οὕτως ὁ Μέγας Βασίλειος ἔγινε διὰ τὸν λαὸν ὁ «Βασίλης»· ὅχι πλέον ὁ σοφὸς καὶ ὑψηλὸς νοῦς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁ ἐλεήμων, ὁ εὐσπλαγχνος, ὁ πρόθυμος, ὁ γενναιόδωρος καὶ πλούσιος εἰς ἐλέη καὶ δῶρα,

ὁ γλυκὺς «πατερούλης τῆς Πρωτοχρονιάς»· ὁ ἀσπρομάλλης γέρος, ὅστις ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, ὅταν ὅλοι κοιμηθοῦν τὴν νύκτα τῆς «παραμονῆς», διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ ὅλας τὰς οἰκίας καὶ ἀποθέσῃ εἰς τὰ προσκεφάλαια τῶν τέκνων αὐτῶν τὰ δῶρά του.

Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς σήμερον ἔχουν ἀποτυπωμένον καὶ εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὰ ἐπι-

σκεπτήρια καὶ εἰς τὰς ὁμιλίας των, ἓνα ἄσπρομάλλην
γεροντάκον, ὁ ὅποιος ἔρχεται ἀπὸ μακρὰν, φορτωμέ-
νος δῶρα διὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς μεγάλους· Εἶναι ὁ
Ἅγιο-Βασίλης τῆς Καισαρείας μὲ τὸ καλαμάρι, τὴν
πένναν καὶ τὸ χαρτὶ τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως.

Ἀγνώστου.
διασκευή.

64. AINEITE AYTON!

Τὸν Πλάστην τῶν ὅλων
τὸ χεῖλός μας ψάλλει·
αἰνεῖτε οἱ πάντες,
μικροὶ καὶ μεγάλοι,
αἰνεῖτε Αὐτόν!

Αὐτὸς μᾶς φωτίζει,
Αὐτὸς μᾶς θερμαίνει,
Αὐτὸς μᾶς ἐνδύει,
Αὐτὸς μᾶς εὐφραίνει·
αἰνεῖτε Αὐτόν!

* Ἄγγελος Βλάχος

65. ΓΗ ΚΑΙ ΟΥΡΑΝΟΣ

Τὸ βλέμμα στρέφω πρὸς τὴν γῆν
καὶ βλέπω καὶ θαυμάζω
καὶ τῆς σοφίας τὴν πηγὴν

ἐν συστολῇ δοξάζω·
 κ' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
 τὸν πάνσοφον Δημιουργόν.

Λειμῶνες, ὄρη, ποταμοί,
 ἀνθόστρωτοι κοιλάδες,
 χαράδραι, ρύακες, δρυμοί,
 γελῶσαι πεδιάδες,
 τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκὼν
 καὶ θέαμα μαγευτικόν.

Παρατηρῶ τὸν οὐρανόν·
 τί κάλλος! ὄψις ποία!
 αὐγάζον φῶς παντοτεινόν,
 Ὑψίστου παρουσία!
 Κ' ἐξίσταμαι δοξολογῶν
 τὸν πάνσοφον Δημιουργόν.

Τοῦ θόλου ὄψις κυανῇ,
 ἀνατολὴ ροδίνη,
 χρυσῇ νεφέλη φαεινὴ,
 ἀστέρες καὶ σελήνη,
 τὸ πᾶν τερψίθυμος εἰκὼν
 καὶ θέαμα μαγευτικόν.

Ἄλ. Κατακουζηνός

66. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΠΑΙΔΙΚΗ

Δός μοι χείλη νὰ Σὲ ψάλω,
 δός μοι ᾄσμα νὰ Σ' ὑμνήσω,
 δὸς πνοὴν νὰ Σ' εὐλογήσω,
 τοῦ Παντὸς Δημιουργέ.

Σέ, εἰς οὗ ἓν μόνον νεῦμα
 διελύθη ἡ σκοτία
 κ' ἦλθε πάλιν ἡ πρωία
 κ' ἔλαμψαν χρυσαῖ αὐγαί.

Εἰς ζωὴν τὸν κόσμον πάλιν
 ἀφυπνίζει ἡ πνοή Σου
 καὶ ἐγείρονται ἐξ ἴσου
 ἄνθη, χλόη καὶ πτηνά.

Κ' εἶν' ἡ ἔγερσίς των ὕμνος
 πρὸς τὸν θεῖόν των πατέρα·
 κ' εἶν' ἡ νέα των ἡμέρα
 νέον, Πλάστα, «ὠσαννά!»

Ἄς φανῇ, Θεέ, τὸ φῶς Σου
 κ' εἰς ἡμᾶς μικρὰ παιδιά!
 κι ᾧ ἐγείρη ἡ πρωία
 τὸν κοιμώμενόν μας νοῦν!

Καὶ ἡ ἔγερσίς μας ἄσμα
 διαρκὲς πρὸς Σὲ θὰ στείλῃ,
 καὶ τὰ νεαρά μας χείμη
 διαρκῶς θὰ Σὲ ὑμνοῦν.

Ἄγγελος Βλάχος

67. ΤΙΣ ΘΕΟΣ ΜΕΓΑΣ

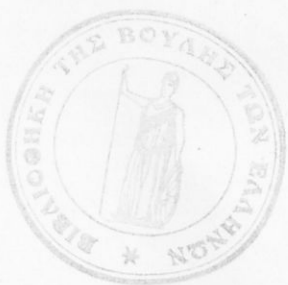
Τίς Θεὸς μέγας, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν;
 Σὺ ὁ Θεός, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος.
 Ἐκκλησιαστ. τροπάριον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ
1. Πρωινὸν ἄσμα (ποίημα).....	3
2. Ὅδοιπόροι καὶ ἄρκτος.....	4
3. Λέων καὶ ἀλώπηξ.....	5
4. Καρραγωγεὺς.....	6
5. *Εχιδνα καὶ ἀλώπηξ.....	7
6. Ὁ Μίδας.....	8
7. Ὁ Προμηθεὺς.....	13
8. Ὁ Ἑρυσίχθων.....	17
9. Δαίδαλος καὶ Ἴκαρος.....	20
10. Ὁ γκιώνης.....	24
11. Σωκράτης καὶ Ἀλκιβιάδης.....	28
12. Οἱ Σπαρτιάται πρὸς τοὺς γέροντας.....	28
13. Ὁ Μιλτιάδης καὶ οἱ Δόλογοι.....	29
14. Ἡ Σπαρτιάτις Χειλωνίς.....	31
15. Σπαρτιάτις μήτηρ.....	33
16. Ἀντιγόνου ἀπάθεια.....	34
17. Εὐγνωμοσύνη πρὸς ἡμίονον.....	34
18. Διαγόρας ὁ Ρόδιος.....	35
19. Φωκίων ὁ Ἀθηναῖος καὶ Μ. Ἀλέξανδρος.....	37
20. Ὀμηρικὴ ἀρματοδρομία.....	38
21. Οἱ γάμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.....	54
22. Ἐκστρατεία βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος.....	56
23. Ἐκλογή βυζαντινῆς βασιλίσσης.....	61
24. Εἰς φάρος πίστεως.....	66
25. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.....	73
26. Ἡ ἑορτὴ τῶν Μεγάλων Παναθηναίων.....	77
27. «Ἐρχεται ἡ ἀνοιξις!».....	80
28. Καλοκαιρία (ποίημα).....	82
29. Τὸ πανόραμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.....	82
Ἀναγνωστικὸν Καθαρ. Ε' Δημοτ. Δ. Ἀνδρεάδου *Εκδ. Β'.	16

	Σελ.
30. Ἡ Εὐρυτανία καὶ οἱ Εὐρυτᾶνες	86
31. Ὁ Ἄθως (ποίημα)	94
32. Ἡ νύξ (ποίημα).....	94
33. Χειμῶν (ποίημα).....	95
34. Χειμῶν (ποίημα).....	96
35. Τὸ ξύπνημα τῶν πτηνῶν τοῦ δάσους.....	97
36. Τὸ δάσος (ποίημα).....	99
37. Ὁ φοῖνιξ.....	100
38. Οἱ νεκροθάπται τῶν ἀγρίων ζώων.....	107
39. Ἐπίσκεψις εἰς μεταλλωρυχεῖον	110
40. Ἱστορία ἐνὸς μικροῦ χωρίου	117
41. Τὸ ἀεροπλάνον.....	123
42. Τὸ ὑγρὸν πῦρ.....	145
43. Οἱ Ρῶσσοι εἰς τὰ Βαλκάνια.....	150
44. Ἡ τελευταία λειτουργία τῆς Ἀγίας Σοφίας	160
45. Ἐμβατήριον (ποίημα)	164
46. Ἡ εἴσοδος τοῦ Μωάμεθ Β' εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν	166
47. Ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς (ποίημα).....	173
48. Ἡ σπουδαιότερα τῶν φροντίδων μας	174
49. Τὸ λούσιμον τοῦ σώματός μας	176
50. Ὁ καθαρὸς ἀὴρ πηγὴ τῆς ζωῆς μας.....	178
51. Ἐν βλέμμα ἐντὸς τοῦ στομάχου μας.....	181
52. Αἱ καλαὶ τροφαί	186
53. «Ἥλλαξαν τὰ πράγματα εἰς τὴν γεωργικὴν»	187
54. Ὅχι ἀπὸ μίαν, ἀλλ' ἀπὸ πολλὰς πηγὰς τὸ εἰσό- δημα τοῦ γεωργοῦ	191
55. Τὰ ζωικὰ λιπάσματα	196
56. Τὰ χημικὰ λιπάσματα	202
57. Ἡ ἀπόφασις τοῦ κύρ Νακούλα.....	204
58. Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς κτηνοτροφικῆς ἐκθέσεως.....	207
59. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ	211
60. Ποία ἡ σημερινὴ Ἑλλάς;	216

61.	Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ ἀγάπη τοῦ Ἑλλήνου (ποίημα)	227
62.	Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀθήναις	228
63.	Ὁ Μέγας Βασίλειος	231
64.	Αἰνεῖτε αὐτὸν (ποίημα)	237
65.	Γῆ καὶ οὐρανός	239
66.	Προσευχὴ παιδική (ποίημα)	240
27.	Τίς Θεὸς μέγας;	

0020561381

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 25 Ἰουλίου 1932

Ἀριθμός ἐγκριτικῆς } 39791
ἀποφάσεως } 13177

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΙΣ

*Περὶ ἐγκρίσεως διδασκικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν
μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων.*

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ νόμου 5045 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διδασκικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 341 πρακτικὸν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν ὅπως ἐγκριθῇ ὡς διδασκικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Ε' τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ», βιβλίον τοῦ Δ. Ἀνδρεάδου διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1932-33 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως ὁ συγγραφεὺς συμμορφωθῇ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ὑπουργός

Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΑΡΙΘ

Τὰ διδασκικὰ βιβλία, τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ δέκα πέντε τοῖς ἑκατὸν τῆς κανονισθεῖσης πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν λῶν. (Ἄρθρον 6 Διατάγματος «περὶ τοῦ τρόπου πωλῆς διδασκικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας